109

พระมาลัย : การศึกษาเชิงวิเคราะห์

ห้องสมุด

โดย

นางชฎาลักษณ์ สรรพานิช

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาจารึกภาษาไทย

ภาควิชา ภาษาตะวันออก

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

พ.ศ. 2524

วิทยานิพนธ์
ห้าม
นำออกนอกห้องสมุด

The Phra Malai : A Critical Study

by

Chadalak Sanpanich

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment

of the Requirements for the Degree

Master of Arts

Department of Oriental Languages

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

.....

(รองศาสตราจารย์กำชร กุลชล)

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์ .....ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร.อ. เสนีย์ วิลาวรรณ)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรพัฒน์ ประพันธ์วิทยา)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประทีป ชุมพล)

ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ผศ. ดร. จิรพัฒน์ ประพันธ์วิทยา

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

หัวข้อวิทยานิพนธ์	พระมาลัย : การศึกษาเชิงวิเคราะห์
ชื่อ	นางชฎาลักษณ์ สรรพานิช
ภาควิชา	ภาษาตะวันออก
ปีการศึกษา	2524

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับเรื่องพระมาลัยฉบับท้องถิ่น ซึ่งได้สำรวจพบที่วัดราชบัลลังก์และวัดเนินขี้อ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ต้นฉบับเป็นสมุดข่อยเก่าแก่ รวมทั้งสิ้นจำนวน 3 ฉบับ รูปลักษณะตัวอักษรนั้นเป็นลายมือของคนโบราณจารไว้ด้วยอักษรขอม ซึ่งเป็นลักษณะตัวอักษรที่นิยมใช้กันในสมัยกรุงศรีอยุธยา จนกระทั่งถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ผู้เขียนได้ทำการศึกษาค้นคว้าโดยการนำต้นฉบับสมุดข่อยทั้ง 3 ฉบับ มาอ่านและถ่ายทอดออกเป็นอักษรภาคกลาง ได้ทำการเปรียบเทียบลักษณะตัวอักษรที่ปรากฏพบในต้นฉบับ การถ่ายทอดตัวอักษรนั้นผู้เขียนพยายามรักษาลักษณะเดิมไว้ทั้งด้านอักขรวิธีและเนื้อความรู้ทั้งหมด

ผลของการวิจัยปรากฏว่า เรื่องพระมาลัยเป็นเรื่องเก่าแก่ที่ภิกษุชาวพม่าแต่งขึ้นเป็นครั้งแรกราวปลายพุทธศตวรรษที่ 16 ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 18 และเรื่องราวของพระมาลัยได้เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายในประเทศต่าง ๆ ที่นับถือพุทธศาสนา ได้แก่ พม่า เขมร ลาว ส่วนในประเทศลังกานั้นมีชื่อเกี่ยวกับพระมาลัยเถระ แต่เรื่องราวของพระมาลัยไม่เป็นที่แพร่หลาย เรื่องพระมาลัยได้เข้าสู่ประเทศไทย และเป็นที่แพร่หลายทั่วทุกภาคโดย

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

โดยเป็นเรื่องเกี่ยวกับพุทธศาสนา และมีอิทธิพลต่อวงวรรณกรรมไทยและจิตใจของพุทธศาสนิกชนทั่วไป โดยเหตุนี้ เรื่องพระมาลัยจึงมีหลายสำนวนและจารไว้ด้วยตัวอักษรของแต่ละท้องถิ่น

นอกจากได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับด้านรูปลักษณะตัวอักษรแล้ว ผู้เขียนยังได้ทำการวิเคราะห์เกี่ยวกับเนื้อหาของเรื่องในด้านอื่น ๆ อีกหลายด้าน ดังนี้

วิทยานิพนธ์นี้แบ่งออกเป็น 6 บท คือ

บทที่ 1 เป็นบทนำ กล่าวถึงภูมิหลังของอำเภอแกลงและจังหวัดระยอง ความสำคัญของเรื่องที่วิจัย ความมุ่งหมายของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง วิธีการศึกษา ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับและข้อตกลงเบื้องต้น

บทที่ 2 กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของเรื่องพระมาลัย อิทธิพลของเรื่องตลอดจนความแพร่หลายของเรื่อง และประเพณีการสวดพระมาลัย

บทที่ 3 กล่าวถึงเรื่องตัวอักษรและอักขรวิธี โดยอธิบายถึงรูปแบบตัวอักษรและเครื่องหมายต่าง ๆ ตลอดจนข้อสังเกตของอักขรวิธีที่ปรากฏพบใช้ในการจารสมุดข่อย

บทที่ 4 เป็นการวิเคราะห์เรื่องพระมาลัยในด้านต่าง ๆ ได้แก่ เนื้อเรื่องย่อ ธรรมเนียมนิยมในการแต่ง ลักษณะคำประพันธ์ และกล่าวถึงคุณค่าของเรื่องพระมาลัยในด้านภาษาและวรรณคดี คุณค่าทางการสร้างสรรค์ แนวความคิดและปรัชญา คุณค่าทางด้านสังคม ตลอดจนความเชื่อของคนในสมัยก่อน คุณค่าทางวัฒนธรรมประเพณี คุณค่าทางหลักธรรม และคำสอน และความรู้อื่น ๆ ที่ได้จากเรื่องพระมาลัย

บทที่ 5 เป็นการเปรียบเทียบเรื่องพระมาลัยฉบับท้องถิ่น กับเรื่องพระมาลัยคำหลวง

บทที่ 6 เป็นบทสรุปและข้อเสนอแนะ

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

Thesis Title	The Phra Malai : A Critical Study
Name	Mrs. Chadalak Sanpanich
Department	Oriental Languages
Academic year	1981

ABSTRACT

The present thesis is a study of the local version of the Phra Malai, the manuscripts of which are presently kept at Wat(monastery) Rajabanlang and Wat Noenkor, Klang district, Rayong province. They are in ancient Thai-book-forms and there are 3 copies. They are in Thai language written in Khmer scripts, popularly used in the late Ayudhya period to earyly Bangkok period.

The author of this thesis has first transcribed the manuscripts into present Thai scripts and then studied critically the internal data. It is found that the story of Phra Malai was originally composed by a Burmese monk about the late 16th to early 18th Buddhist era. It has become wellknown in various Buddhist countries especially in Burma, Cambodia, Laos and Thailand. Ceylon, however, hardly knew the story, though a certain monk by the name of Maliya existed there. The story is popular in various parts of Thailand and it has cousiderable influence on the Thai literature as well as the mind of the Thai buddhist. It was consequently written in various styles and inscribed in various scripts, appropriate to the localities.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สำนักหอสมุดกลาง

The thesis is divided into 6 chapters as follows :

Chapter I is an introduction in which are described the backgrounds of Rayong province, the importance of the study, the aims of the study, the limitations of the study, related works, methods of the study and the expected results.

Chapter II deals with the origin of the Phra Malai, its influence and its popularity.

Chapter III deals with the scripts used in the Phra Malai and their orthography.

Chapter IV is the analysis of the subject-matters of the Phra Malai to show various aspects of social life reflected in it and to present its literary values.

Chapter V is the comparison of the local Phra Malai with the royal version of the Phra Malai (Phra Malai Kam Luang)

Chapter VI presents the conclusions and suggestions for further study.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

กิติกรรมประกาศ

ในการศึกษาค้นคว้าเพื่อเขียนวิทยานิพนธ์นี้ ผู้เขียนได้รับความกรุณาจากอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ และบุคคลอื่น ๆ หลายท่าน ซึ่งทำให้การเขียนวิทยานิพนธ์นี้ได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้เขียนจึงขอขอบพระคุณและขอกล่าวนามของผู้มีอุปการคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ท่านพระครูไพศาลสุตคุณ เจ้าอาวาสวัดเนินฆ้อ อำเภอแกลง จังหวัด ระยอง

ศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ณ นคร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร.อ. เสนีย์ วิลาวรรณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิรพัฒน์ ประพันธ์วิทยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประทีป ชุมพล

อาจารย์อัญชนา จิตสุทธิญาณ

อาจารย์สติ รื่นรมย์ รองผู้อำนวยการโรงเรียน "แกลงวิทยสถาวร" อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

อาจารย์ ดร.สุชาติ เดอนีส์ (P. Eugène Denis S.J.)

อาจารย์สุภาพร มากแจ้ง อาจารย์ประจำวิทยาลัยครูธนบุรี

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ฆ
ABSTRACT	ฯ
กิตติกรรมประกาศ	ช
บทที่	
1. บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความสำคัญของเรื่องที่วิจัย	3
ความมุ่งหมายของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	6
งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง	6
วิธีการศึกษา	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	11
ข้อตกลงเบื้องต้น	12
2. ประวัติความเป็นมา อิทธิพลของเรื่องและประเพณีการสวด	
พระมาลัย	14
ประวัติความเป็นมาของเรื่องพระมาลัย	14
อิทธิพลของเรื่องพระมาลัย	20
ความแพร่หลายของเรื่อง	21
ประเพณีการสวดพระมาลัย	23

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ หน้า

การสวดพระมาลัยในภาคเหนือ 26
ประเพณีการสวดพระมาลัยที่อำเภอแกลง 27
3. ตัวอักษรและอักขรวิธีที่ปรากฏในเอกสารที่ใช้เป็นข้อมูล 35
รูปแบบตัวอักษร 35
รูปพยัญชนะซ้อน 38
อักขรวิธีและข้อสังเกตเกี่ยวกับอักขรวิธี 56
ข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้ตัวสะกด 60
4. วิเคราะห์เรื่องพระมาลัยในด้านต่าง ๆ 71
ที่มาของพระมาลัยฉบับอำเภอแกลง 71
เนื้อเรื่องย่อ 77
ขนบนิยมในการแต่ง 79
ลักษณะคำประพันธ์ 80
วิเคราะห์เรื่องพระมาลัยในด้านต่าง ๆ 91
1. คุณค่าทางด้านภาษาและวรรณคดี 91
2. คุณค่าทางการสร้างสรรค์ 100
3. คุณค่าทางแนวความคิดและปรัชญา 101
4. คุณค่าทางสังคมและความเชื่อ 102
5. คุณค่าทางวัฒนธรรมประเพณี 110
6. คุณค่าทางหลักธรรมและคำสอน 112
7. คุณค่าทางด้านความรู้ในเรื่องต่าง ๆ 125
5. เปรียบเทียบเรื่องพระมาลัยกับพระมาลัยคำหลวง 133
ที่มาของเรื่อง 133
จุดมุ่งหมายในการแต่ง 134
ลักษณะคำประพันธ์ 135

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ หน้า

รูปแบบตัวอักษร 136
สำนวนโวหารในพระมาลัยคำหลวง 137
สำนวนโวหารในพระมาลัยฉบับอำเภอแกลง 140
เนื้อหาและโครงเรื่อง 141
6. สรุปผลการค้นคว้าวิจัยและข้อเสนอแนะ 147
ความมุ่งหมายของการวิจัย 147
วิธีการศึกษาค้นคว้า 147
ผลของการศึกษาค้นคว้า 148
ข้อเสนอแนะ 150
บรรณานุกรม 151
ภาคผนวก 156
พระมาลัยฉบับวัดราชบัลลังก์ 157
ประวัติการศึกษา 228

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	พระมาลัยลงไปโปรดสัตว์ในนรก	221
2	สภาพเปรตในนรก	221
3	ชายตัดฟืนถวายดอกบัวไปถวายพระมาลัย	222
4	ชายตัดฟืนถวายดอกบัว 8 ดอก แด่พระมาลัย	222
5	พระมาลัย พระอินทร์ และพระเจดีย์จุฬามณี	223
6	เทพที่มาบูชาการเจดีย์จุฬามณี	223
7	พระศรีอาริยเมตไตรยและนางฟ้า	224
8	พระเวสสันดรพระราชทานสองกุมารแก่ชูชก	224
9	พระเวสสันดรทรงชี้ทางให้ชูชก	225
10	ชูชกพาสองกุมารเดินทางไปในป่าหิมพานต์	225
11	พระนางมัทรีเสด็จไปทรงหาผลไม้ในป่า	226
12	ราชสีห์ เสือเหลือง เสือโคร่ง มานอนขวางทางพระนางมัทรี	226
13	ตัวอย่างอักษรขอมหน้าต้น	227
14	ตัวอย่างอักษรขอมหน้าสุดท้าย	227

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

บทที่ 1

บทนำ

<u>ภูมิหลัง</u>

จังหวัดระยองตั้งอยู่ทางด้านตะวันออกห่างจากกรุงเทพมหานคร เป็นระยะทาง 182 กิโลเมตร ตัวเมืองติดถนนสุขุมวิท ทิศตะวันออกจดจังหวัดจันทบุรี ทิศตะวันตกและทิศเหนือจดจังหวัดชลบุรี ทิศใต้จดอ่าวไทย

จังหวัดระยองมีเนื้อที่ทั้งหมด 3,307,419 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 4 อำเภอ กับ 2 กิ่งอำเภอ คือ

1. อำเภอเมือง
2. อำเภอแกลง
3. อำเภอบ้านค่าย
4. อำเภอปลวกแดง
5. กิ่งอำเภอบ้านฉาง
6. กิ่งอำเภอวังจันทร์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จำนวนประชากร จากการสำรวจเมื่อ 31 ธันวาคม 2522 มี 352,904 คน ชาย 152,558 หญิง 270,346

ลักษณะภูมิประเทศของระยอง ถึงแม้จะเป็นเมืองชายฝั่งทะเล แต่ก็มีความแตกต่างกันหลายลักษณะมีทั้งที่ราบลุ่มน้ำ ที่ดอน และที่ราบ

อาชีพของประชาชน ที่เป็นอาชีพหลักคือ เกษตรกรรม ได้แก่ สวนผลไม้ เช่น ทุเรียน เงาะ มังคุด ลุกหรา ฯลฯ นอกจากนี้มีสวนยางพารา การทำไร่ ได้แก่ มันสำปะหลัง สับปะรด เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการทำนาในบางเขต อาชีพสำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ การประมง ซึ่งเป็นอาชีพเก่าแก่และทำกันในกลุ่มชนที่อยู่แถบชายฝั่งทะเล

เป็นส่วนใหญ่

<u>อำเภอแกลง</u> อำเภอแกลงเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดระยอง และเป็นอำเภอใหญ่ที่สุด อำเภอแกลงตั้งอยู่ที่ตำบลทางเกวียน อาณาเขตติดต่อของอำเภอนี้ทิศตะวันออกเฉียงใต้จดอำเภอท่าใหม่ของจังหวัดจันทบุรี ทิศตวันตกจดอำเภอบ้านค่าย ทิศใต้จดชายฝั่งทะเลอ่าวไทย ทิศตะวันตกเฉียงใต้จดอำเภอเมืองระยอง

ภูมิประเทศของอำเภอแกลง เป็นที่ราบสูง ตอนกลางและตอนใต้เป็นที่ราบ อาชีพหลักของประชาชน ทำสวน ทำไร่ ทำนา ทำสวนยาง และการประมง

อำเภอแกลงแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 ตำบล ดังนี้

1. ตำบลทางเกวียน
2. ตำบลทุ่งควายกิน
3. ตำบลกระแสบน
4. ตำบลพังราด
5. ตำบลบ้านนา
6. ตำบลกองดิน
7. ตำบลคลองปูน
8. ตำบลวังหว้า
9. ตำบลบ้านกร่ำ
10. ตำบลชากพง
11. ตำบลชากโดน
12. ตำบลเนินฆ้อ
13. ตำบลปากน้ำประแส

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ความสำคัญของเรื่องที่วิจัย

เนื่องจากเรื่อง พระมาลัย เป็นเรื่องที่แพร่หลายอยู่ในท้องถิ่นทุกภาคของประเทศไทย ทั้งภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคใต้ ต้นฉบับที่นำมาศึกษานี้ผู้เรียบเรียงได้ค้นพบที่อำเภอแกลง จังหวัดระยอง เป็นสมุดข่อย จารไว้เป็นอักษรขอมจำนวน 3 ฉบับ และยังไม่มีผู้ใดปริวรรตเป็นอักษรภาคกลาง อนึ่งเรื่องพระมาลัยนี้ยังใช้สวดอยู่ในท้องถิ่นอำเภอแกลงเรียกว่า การสวดพระมาลัยหรือสวดมาลัย ซึ่งจะสวดเฉพาะในงานศพ ผู้เขียนจึงมีความสนใจและเห็นว่า เรื่องพระมาลัยมีความสำคัญควรแก่การศึกษาอย่างยิ่ง ทั้งนี้นอกจากจะเป็นการรักษาวัฒนธรรมประเพณีและมรดกของชาติให้คำรงไว้ยังมีผลต่อเนื่องไปถึงการศึกษาในวงวรรณกรรมของชนรุ่นหลังอีกด้วย

เรื่องราวเกี่ยวกับคัมภีร์พระมาลัยนอกจากจะเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายในประเทศไทย ซึ่งถือว่าเป็นคัมภีร์หรือเรื่องราวที่ศักดิ์สิทธิ์และเป็นที่เคารพยำเกรงของคนไทยทั้งในเมืองและคนชนบททั่วไปแล้ว เรื่องราวของพระมาลัยยังเป็นที่รู้จักแพร่หลายกันในต่างประเทศที่นับถือพุทธศาสนา ได้แก่ พม่า ลาว เขมร นอกจากนั้นยังปรากฏว่าในหอสมุดแห่งชาติของประเทศฝรั่งเศสมีต้นฉบับตัวเขียนคัมภีร์พระมาลัยสูตรอยู่ถึง 3 ฉบับ และที่หอสมุดสถาบันบูรพาศาสนาแห่งกรุงพนมเปญก็มีต้นฉบับตัวเขียนคัมภีร์พระมาลัยสูตรอยู่อีก 1 ฉบับ ซึ่ง ดร.สุชาติ เกอนีย์(P. Eugine Denis)[1] ได้ศึกษาค้นคว้าคัมภีร์พระมาลัยสูตรนี้เมื่อ ค.ศ. 1963 และรวมทั้งได้นำมาเปรียบเทียบกับต้นฉบับคัมภีร์พระมาลัยสูตรจากหอสมุดแห่งชาติของประเทศไทยอีก 1 ฉบับด้วย

---

[1] P. Eugine Denis, S.J. Docteur es letters (Paris Sorbonne) Charge de recherche au C.N.R.S.

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

วรรณคดีไทยที่สำคัญในสมัยสุโขทัย คือ เรื่องไตรภูมิพระร่วง มีข้อความกล่าวถึงเรื่องราวเกี่ยวกับนรก สวรรค์ โดยละเอียด ได้อ้างถึงผู้กระทำความดีหรือสร้างบุญกุศลไว้ เมื่อตายไปจะไปเกิดในเมืองสวรรค์ ดังข้อความว่า " ผู้ใดได้กระทำบุญไว้ไปเกิดเป็นเทพยดายมมีปราสาทแก้วเงินทองสมบัติเป็นทิพอันเอนกแล "[2] ส่วนผู้กระทำบาปเมื่อตายไปผลกรรมจะตามสนองให้ไปเกิดเป็นเปรตในนรก ได้รับทุกขเวทนานานาประการ ดังข้อความว่า " เปรตลางจำพวกตัวเขาใหญ่ ปากเขาน้อยเท่ารูเข็มนั้นก็มี เปรตลางจำพวกยอมหนักหนา เพื่ออาหารจะกินบมิได้ แม้นว่าจะขอดเอาเนื้อน้อย 1 ก็ดี เลือดหยด 1 ก็ดี บมิได้เลย "[3]

เรื่องราวเกี่ยวกับนรก สวรรค์ และพระศรีอาริยเมตไตรย ได้มีบรรยายไว้โดยละเอียดในเรื่องพระมาลัย ในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ตรงกับแผ่นดินพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ เจ้าฟ้าธรรมธิเบศรทรงนิพนธ์เรื่อง "พระมาลัยคำหลวง" เนื้อเรื่องกล่าวถึงพระอรหันต์องค์หนึ่งชื่อ พระมาลัย มีฤทธิ์มากถึงกับได้ไปโปรดสัตว์ในนรก และเหาะขึ้นไปในมัสการพระธาตุจุฬามณีบนสวรรค์ ทำให้ได้พบกับพระศรีอาริย์ พระมาลัยได้นำเรื่องนรก สวรรค์ มาสั่งสอนประชาชนให้หมั่นทำบุญ ทำทานไว้เพื่อจะได้พบกับพระศรีอาริย์

ด้วยความเชื่อและความศรัทธาที่มีต่อพระศรีอาริย์ จึงทำให้เรื่องพระมาลัยมีอิทธิพลเหนือจิตใจของคนไทยตลอดมา และเป็นสาเหตุที่ทำให้เรื่องพระมาลัยแพร่หลายอยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ ทุกภาคของประเทศไทย

นอกจากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น เรื่องพระมาลัยยังมีความสำคัญต่อประเพณีไทยอีกด้วย ได้แก่ประเพณีการสวดพระมาลัย ปัจจุบันการสวดพระมาลัยยังมีสวดกันอยู่ในภาคกลางและตามชนบทบางแห่ง โดยเฉพาะที่อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ยังมีการสวดพระมาลัยในงานศพ ซึ่งนับว่าเป็นแหล่งที่ยังคงรักษาประเพณีดั้งเดิมของไทยสืบต่อมา

---

[2] พระยาลิไทย, ไตรภูมิพระร่วง, (กรุงเทพ : คลังวิทยา, 2515) หน้า 12.

[3] เรื่องเดียวกัน, หน้า 48.

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและจุดมุ่งหมายในการแต่งวรรณกรรมเรื่องพระมาลัย

2. เพื่อศึกษาลักษณะตัวอักษรและอักขรวิธีจากเรื่องพระมาลัย ฉบับที่พบที่อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

3. เพื่อศึกษาวรรณกรรมเรื่อง พระมาลัยเกี่ยวกับธรรมเนียมนิยมในการแต่งเนื้อหาสาระ และคุณค่าในแง่ของวรรณกรรมคำสอนและสุนทรียภาพ

4. เพื่อเปรียบเทียบวรรณกรรมเรื่อง พระมาลัยฉบับอำเภอแกลง กับวรรณคดีแบบฉบับเรื่อง "พระมาลัยคำหลวง" พระนิพนธ์ของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ในด้านจุดมุ่งหมายการแต่ง ลักษณะคำประพันธ์ตลอดจนสำนวนโวหารและเนื้อหา

5. เพื่อเป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่วรรณกรรมเรื่อง พระมาลัยให้เป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจและผู้ที่จะศึกษาค้นคว้าต่อไป

6. เพื่อศึกษาแนวความคิดทางด้านประเพณีและสังคมที่ปรากฏในเรื่องพระมาลัย ตลอดจนอิทธิพลความเชื่อที่ปรากฏในเรื่องนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นการศึกษาวรรณกรรมเรื่องพระมาลัย ซึ่งพบที่อำเภอแกลง จังหวัดระยอง และจะศึกษาในหัวข้อต่อไปนี้

1. ตัวอักษรและอักขรวิธี ที่ปรากฏพบในการจารสมุดข่อยเรื่อง พระมาลัย ทั้ง 3 ฉบับ โดยศึกษาถึงบุคสมัยของตัวอักษรขอมและวิเคราะห์อักขรวิธี ศึกษาวงศัพท์ที่เป็นศัพท์โบราณที่ปรากฏในด้านความหมายของคำตลอดจนการเขียน

2. วรรณกรรม ศึกษาเกี่ยวกับเนื้อหาในเชิงวรรณกรรม วิเคราะห์ธรรมเนียมนิยมในการแต่ง คุณค่าในเชิงวรรณกรรมคำสอนและสุนทรียภาพ ศึกษาแนวความคิดตลอดจนความเชื่อของสังคมในสมัยนั้นเปรียบเทียบวรรณกรรมเรื่อง พระมาลัย ฉบับอำเภอแกลง จังหวัดระยองกับวรรณกรรมแบบฉบับในภาคกลางเรื่อง พระมาลัยคำหลวง พระนิพนธ์ของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

วรรณกรรมเรื่อง พระมาลัย มีผู้ที่สนใจและศึกษาค้นคว้ากันน้อย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสาเหตุที่ว่าผู้ค้นคว้าไม่สามารถจะหาต้นฉบับได้ เพราะปัจจุบันนี้มีอยู่ไม่มากนัก และการศึกษาจากต้นฉบับนั้นเป็นการยากลำบาก เพราะไม่ได้เขียนไว้เป็นอักษรไทยภาคกลาง แต่เขียนไว้เป็นอักษรขอม และอักษรโบราณของภาคต่าง ๆ เช่น พระมาลัยของภาคอีสานนั้นเขียนด้วยตัวธรรมหรืออักษรธรรม เรียกชื่อว่า "มาลัยเจ็ด มาลัยแสน" ส่วนทางภาคเหนือ

ก็เขียนด้วยอักษรไทยลานนา จากการสำรวจคัมภีร์โบลานในภาคเหนือของ ผศ.สมหมาย เปรมจิต ปรากฏพบว่ามีชื่อ "ฎีกามาลัย" เป็นคัมภีร์อยู่ในหมวดพระพุทธศาสนา ใช้หมายเลข 01 พระสูตร ส่วนทางภาคใต้มีทั้งที่เขียนไว้เป็นอักษรขอมและอักษรไทย ซึ่งเรียกว่า "พระมาลัยคำกาพย์" ฉะนั้นการที่จะศึกษาเรื่องพระมาลัยโดยละเอียดจึงต้องอาศัยเวลานาน เพราะผู้ศึกษาจะต้องฝึกหัดอ่านตัวอักษรโบราณเหล่านั้นให้เข้าใจเป็นอย่างดีด้วย

เกี่ยวกับเรื่องพระมาลัยมีผู้รู้และผู้ที่สนใจได้ทำการศึกษาค้นคว้าไว้ดังนี้

1. วิทยานิพนธ์ของ Dr. Eugine Denis เรื่อง Prah Maleyyadevattheravatthum เป็นวิทยานิพนธ์หลักสูตรดุษฎีบัณฑิตที่เสนอต่อมหาวิทยาลัย Sorbonne เมื่อ พ.ศ. 2508

2. นางสุภาพร มากแจ้ง ได้เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง "มาเลยยเทวตฺเถรวตฺถุ การตรวจสอบชำระและการศึกษาเชิงวิเคราะห์" เป็นวิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาอักษรศาสตร์มหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2521

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

3. เรื่องพระมาลัย ฉบับที่เป็นวรรณกรรมกลอนสวด มีผู้เริ่มศึกษาค้นคว้าไว้บ้าง คือ ไพศาล เชาวน์กี เขียน "พระมาลัยคำสวด" วรรณกรรมชาวบ้านไว้ในหนังสือโครงการสังสรรค์วรรณา ภาษาและวรรณกรรม แต่เขียนไว้ไม่มาก เพราะได้ต้นฉบับมาไม่สมบูรณ์

<u>วิธีการศึกษา</u>

การศึกษาเรื่องพระมาลัย ผู้เขียนมีวิธีดำเนินการดังต่อไปนี้

1. สำรวจและรวบรวมเอกสารโบราณเรื่องพระมาลัย ที่มีอยู่ในอำเภอแกลง จังหวัดระยอง โดยได้สมุดข่อยเรื่อง พระมาลัยมาจำนวน 3 ฉบับ จากวัดเนินฆ้อ ตำบลเนินฆ้อ อำเภอแกลง จำนวน 2 ฉบับ วัดราชบัลลังก์ ตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จำนวน 1 ฉบับ

2. อ่านต้นฉบับสมุดข่อยเรื่อง พระมาลัยซึ่งจารด้วยอักษรขอมของวัดราชบัลลังก์ แล้วถอดเป็นอักษรภาคกลางตั้งแต่ต้นจนจบ

3. ศึกษาวิเคราะห์เรื่องพระมาลัยตามโครงเรื่องที่กำหนดดังนี้

3.1 เนื้อเรื่องย่อ

3.2 ธรรมเนียมนิยมในการแต่ง

3.3 ลักษณะคำประพันธ์

3.4 สาระสำคัญของเรื่อง

3.5 วิเคราะห์เรื่องพระมาลัยในด้านต่าง ๆ อาทิเช่น ทางด้านภาษา คุณค่าทางการสร้างสรรค์ คุณค่าทางแนวความคิดและปรัชญา คุณค่าทางสังคมและความเชื่อ คุณค่าทางวัฒนธรรมประเพณี คุณค่าทางหลักธรรมและคำสอน ตลอดจนความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องพระมาลัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สังวาลย์สาร

4. สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในการสวดพระมาลัยของอำเภอแกลงจังหวัดระยอง โดยผู้เขียนได้ไปขอสัมภาษณ์บุคคลต่อไปนี้

4.1 นายบุ้ย ปฏิสังข์ (เดิมเป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6) อายุ 70 ปี อยู่บ้านเลขที่ 1 หมู่ 6 ตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

4.2 นายเฉิด สรรเสริญ (ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 คนปัจจุบัน) อายุ 58 ปี อยู่บ้านเลขที่ 32 หมู่ 6 ตำบลทางเกวียน จังหวัดระยอง

4.3 นายพล กล้าหาญ อายุ 72 ปี อยู่บ้านเลขที่ 30 หมู่ 6 ตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

4.4 นายเคียง มั่งคั่ง อายุ 71 ปี อยู่บ้านเลขที่ 18 หมู่ 6 ตำบล ทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

บุคคลทั้ง 4 ท่านนี้เป็นผู้เชี่ยวชาญในการสวดพระมาลัยในท้องถิ่นอำเภอแกลงทั้งในตำบลทางเกวียนและตำบลอื่น ๆ ด้วย ผู้มาขอร้องให้ไปช่วยสวดมาลัยเนื่องในงานศพอยู่เป็นประจำ

นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้มีโอกาสไปสนทนาและขอสัมภาษณ์บุคคลที่มีอาวุโสและเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในท้องที่อำเภอแกลงมาตั้งแต่เกิดหรืออยู่มาเป็นเวลานานหลายสิบปี บุคคลเหล่านั้นได้แก่

ท่านพระครูวัดเนินฆ้อ ชื่อ พระครูไพศาลสุตคุณ(ละเมียด) ปัจจุบันเป็นเจ้าอาวาสวัดเนินฆ้อ และเป็นพระครูเจ้าคณะอำเภอ ของอำเภอแกลง จังหวัดระยอง

อาจารย์สดิ รื่นรมย์ ตำแหน่งรองผู้อำนวยการโรงเรียน "แกลงวิทยาสถาวร" อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ท่านผู้นี้เป็นผู้ที่อยู่อำเภอแกลงมาตั้งแต่เกิด จึงได้รู้เห็นประเพณีต่าง ๆ ของอำเภอแกลงและในท้องที่ที่ใกล้เคียงได้อย่างแท้จริง และสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้และเรื่องราวต่าง ๆ ได้โดยละเอียด

5. บันทึกเทปการสวด พระมาลัย ของอำเภอแกลง จังหวัดระยอง

6. ทำการถ่ายภาพผู้สวดพระมาลัย สมุดข่อย เรื่องพระมาลัย ตลอดจนภาพและตัวอักษรขอมในเรื่องพระมาลัย ภาพวัดเนินฆ้อและวัดราชบัลลังก์ ซึ่งเป็นวัดที่ผู้เขียนได้ค้นฉบับสมุดข่อยเรื่องพระมาลัยมา

7. ในการศึกษาค้นคว้าเรื่องพระมาลัย ผู้เขียนได้ค้นคว้าวิจัยจากแหล่งข้อมูลดังต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

7.1 ต้นฉบับสมุดข่อยเรื่องพระมาลัยจารด้วยอักษรขอม จำนวน 1 ฉบับ ซึ่งได้จากวัดเนินฆ้อ ตำบล เนินฆ้อ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

7.2 ต้นฉบับสมุดข่อยเรื่องพระมาลัยจารด้วยอักษรขอม จำนวน 2 ฉบับ ซึ่งได้จากวัดราชบัลลังก์ ตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

7.3 แผนกบริการหนังสือและตัวเขียนกองหอสมุดแห่งชาติ

7.4 หอสมุดแห่งชาติ

7.5 หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศิลปากร

7.6 หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

7.7 หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

7.8 หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน

7.9 หอสมุดตามวัดต่าง ๆ

7.10 บุคลากรและผู้เชี่ยวชาญ

8. อุปกรณ์ที่ใช้ในการค้นคว้าวิจัย ผู้เขียนได้ใช้อุปกรณ์ประกอบการค้นคว้าวิจัยดังนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สังวันลิขสิทธิ์

8.1 ต้นฉบับสมุดข่อยเรื่องพระมาลัย อักษรขอม จากวัดเนินฆ้อ ตำบลเนินฆ้อ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง จำนวน 1 ฉบับ

8.2 ต้นฉบับสมุดข่อยเรื่องพระมาลัยอักษรขอม จากวัดราชบัลลังก์ ตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง จำนวน 2 ฉบับ

8.3 วิทยานิพนธ์ของ ดร. Eugine Denis เรื่อง Prah Maleyyadeva-ttheravatthum วิทยานิพนธ์หลักสูตรดุษฎีบัณฑิตที่เสนอต่อมหาวิทยาลัย Sorbonne ประเทศฝรั่งเศส

8.4 วิทยานิพนธ์ของ นางสุภาพร มากแจ้ง เรื่อง มาเจยฺยเทวตฺเถรวตฺถุ : การตรวจสอบชำระและการศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาอักษรศาสตร์มหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาตะวันออก บัณฑิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2521

8.5 เครื่องบันทึกเทป ใช้บันทึกการสวดพระมาลัย เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวิจัย

8.6 กล้องถ่ายรูป ใช้บันทึกภาพสมุดข่อย บุคคลและสถานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

<u>ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ</u>

จากการค้นคว้าวิจัยเรื่องพระมาลัย ทำให้ผู้เขียนได้รับความรู้และได้รับประโยชน์หลายประการดังนี้

1. ทำให้ได้มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องพระมาลัยโดยละเอียด

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

2. ได้รู้ถึงประวัติความเป็นมาของเรื่องและจุดมุ่งหมายของผู้แต่ง

3. ได้รู้ถึงความสำคัญของเรื่องพระมาลัยและคุณค่าในด้านต่าง ๆ ในแง่ของวรรณกรรมพุทธศาสนา

4. ได้รู้ถึงความสำคัญของ "สมุดมาลัย" ที่เกี่ยวกับความเชื่อ ความศรัทธาตลอดจนแนวความคิดของสังคมระดับชาวบ้านทั้งในอดีตและปัจจุบัน

5. ได้รู้ถึงประเพณีการสวดพระมาลัย โดยละเอียด ซึ่งประเพณีนี้กำลังจะสูญสิ้นไปในปัจจุบัน

6. ได้มีความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับด้านตัวอักษรขอมที่ใช้จารในสมุดข่อยเรื่องพระมาลัยทั้ง 3 ฉบับ

7. ได้ข้อสังเกตเกี่ยวกับอักขรวิธีของภาษาไทยที่ใช้ในสมัยก่อนว่ามีความแตกต่างกับอักขรวิธีในสมัยปัจจุบันอย่างไร

8. ได้รู้ถึงผลการวิเคราะห์เรื่องพระมาลัยในด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านภาษาและการใช้ถ้อยคำ ตลอดจนแนวความคิดของคนในสมัยก่อน

9. ได้มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวของพระศรีอาริยเมตไตรย พระชาตุจุฬามุณี และเรื่องอื่น ๆ

10. ได้รู้ถึงความแตกต่างและคล้ายคลึงของวรรณคดีแบบฉบับเรื่อง "พระมาลัยคำหลวง" พระนิพนธ์ของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศรกับวรรณกรรมเรื่องพระมาลัยซึ่งเป็นสำนวนท้องถิ่น

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ในการศึกษาค้นคว้าเรื่องพระมาลัยนี้ผู้เขียนจะทำการศึกษาค้นคว้าเฉพาะเรื่องพระมาลัยที่มีจารไว้ในสมุดข่อยของอำเภอแกลง จังหวัดระยอง โดยเฉพาะแหล่งที่ได้ข้อมูลนี้ ได้จากวัดราชบัลลังก์ ตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง และจากวัดเนินฆ้อ ตำบลเนินฆ้อ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

2. ในการศึกษาวิจัยเรื่องพระมาลัยนี้นอกจากจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ในด้านต่าง ๆ แล้ว ผู้เขียนยังนำข้อมูลนี้เปรียบเทียบกับเรื่อง พระมาลัยคำหลวง ซึ่งเป็นบทพระนิพนธ์ของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศรด้วย โดยนำข้อมูลที่ได้จากวัดราชบัลลังก์ ซึ่งเป็นสมุดข่อย ขนาดกว้าง 14 ซม. ยาว 67 ซม. ตัวอักษรที่จารเป็นอักษรขอม ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่งและผู้สร้าง

3. ในการยกตัวอย่างคำประพันธ์ในเนื้อเรื่องพระมาลัย บางตอนเพื่อประกอบคำอธิบายให้ชัดเจนนั้น ผู้เขียนจะถอดตัวอักษรจากตัวอักษรขอมที่จารไว้ในสมุดข่อยมา

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

เป็นอักษรไทยโดยยึดถืออักขรวิธีเดิมไว้ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด ทั้งนี้เพื่อให้เห็นลักษณะการเขียนและอักขรวิธีของอักษรขอมไทยอย่างแท้จริง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 2

ประวัติความเป็นมา อิทธิพลของเรื่องและประเพณีการสวดพระมาลัย

ประวัติความเป็นมาของเรื่องพระมาลัย

เรื่องพระมาลัยเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายในทุกภาคของประเทศไทย ในภาคกลางมีวรรณคดีแบบฉบับเรื่องพระมาลัยคำหลวง ซึ่งเป็นพระนิพนธ์ของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร (เจ้าฟ้ากุ้ง) จารไว้ในสมุดข่อยเป็นอักษรไทยสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย และยังมีต้นฉบับเรื่องพระมาลัยสำนวนอื่น ๆ ที่แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งจารไว้ในสมุดข่อยเป็นอักษรขอมไทยอีกหลายสำนวน ซึ่งผู้สร้างอาจจะไม่ใช่บุคคลเดียวกันกับผู้จารหรือผู้เขียนก็ได้ แต่ได้ให้ผู้อื่นเขียนหรือคัดลอกขึ้นใหม่เพื่อเป็นการอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ที่ล่วงลับ หรืออาจเพื่อเป็นการสร้างกุศลให้กับตัวเอง เพราะหนังสือหรือสมุดข่อยเรื่องพระมาลัยนี้จะใช้อ่านหรือใช้สวดในงานศพเพื่อเป็นการสั่งสอนอบรมผู้ฟังให้รู้จักบาป บุญ คุณ โทษ และให้สร้างกรรมดี เว้นประพฤติกรรมชั่ว จึงถือว่าผู้สร้างหนังสือพระมาลัยหรือ "สมุดมาลัย" จะได้กุศลผลบุญอย่างสูงในชาตินี้

ในภาคใต้มีผู้จารเรื่องพระมาลัยไว้ในสมุดข่อย เรียกว่า "บุด" และได้มีผู้ปริวรรตออกเป็นอักษรภาคกลาง แล้วเรียกว่า "พระมาลัยคำกาพย์"

ในภาคอีสานมีการจารเรื่องพระมาลัยไว้ในคัมภีร์ใบลานให้ชื่อว่า "มาไลยหมื่นมาไลยแสน" ซึ่งจารไว้ด้วยอักษรธรรม (ตัวธรรม)

ในภาคเหนือได้จารเรื่องพระมาลัยไว้ในคัมภีร์ใบลาน เช่นเดียวกับในภาคอีสาน

มาลัยสูตร ฉบับไทยที่เป็นกลอนสวดมีอยู่หลายสำนวน มีความแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่นทั้งภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้ ซึ่งมีความแตกต่างทั้งด้านการใช้ถ้อยคำภาษา และรูปแบบคำประพันธ์ แต่เค้าโครงเรื่องยังเหมือนเดิม ทั้งนี้ผู้เขียนสันนิษฐานว่า อาจจะมีการคัดลอกหรือนำเค้าโครงเรื่องเดิมมาแต่งขึ้นใหม่ก็เป็นได้ จึงทำให้เรื่องพระมาลัยในภายหลังมีหลายสำนวน และมีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไป บางสำนวนก็เรียก "พระมาลัย ฉบับกลอนสวด" บางแห่งเรียก "อนุฎีกา" บางแห่งเรียก "พระมาลัยคำกาพย์" บางแห่งเรียก "มาไลยหมื่นมาไลยแสน" เป็นต้น

มาลัยสูตร เป็นพระสูตรนอกคัมภีร์พระไตรปิฎก ที่แพร่หลายอยู่ในหมู่พุทธศาสนิกชนชาวไทยมาเป็นเวลาช้านาน ดังปรากฏหลักฐานอยู่ในวรรณคดีครั้งกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย คือ เรื่อง พระมาลัยคำหลวง พระนิพนธ์เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร[1] เรื่อง มาลัยสูตร ไม่เพียงเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายอยู่ในประเทศไทยเท่านั้น แต่ยังเป็นที่รู้จักกันดีในประเทศใกล้เคียง เช่น พม่า ลาว และเขมร อีกด้วย ชื่อที่ใช้เรียกคล้ายคลึงกัน คือในประเทศพม่า เรียก "เชียงมาเลเบี้ยว" แปลว่า กาพย์พระมาลัย (เชียง แปลว่า พระ, เบี้ยว แปลว่า กาพย์) ในประเทศลาวเรียกว่า "มาลัยหมื่น มาลัยแสน" ซึ่งเป็นชื่อที่ตรงกันกับทางภาคอีสานของไทย ประเทศเขมรใช้ชื่อภาษาบาลีในต้นฉบับตัวเขียนว่า "มาเลยฺยเทวตฺเถรวตฺถุ" และเนื้อเรื่องของพระมาลัยในแต่ละประเทศที่กล่าวมาก็เป็นในทำนองเดียวกัน[2]

ดร.เดอนีส (Dr. Denis) ผู้เชี่ยวชาญทางด้านวรรณคดีของฝรั่งเศส มีความสนใจเป็นอย่างมากและได้ทำการค้นคว้าเกี่ยวกับวรรณคดีไทยไว้หลายเรื่องและได้แปลวรรณคดีไทยที่สำคัญหลายเรื่องออกเป็นภาษาฝรั่งเศส เช่น เรื่อง ไตรภูมิพระร่วง

ดร.เดอนีส์ ได้ทำการตรวจชำระคัมภีร์เกี่ยวกับพระมาลัย ได้แก่ คัมภีร์มาเลยฺยเทวตฺเถรวตฺถุไว้เมื่อ 14 ปีก่อน โดยใช้ชื่อว่า "Brah Maleyyadevattheravatthum" ซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาเอกที่เสนอต่อ Universite de la sorbonne ประเทศฝรั่งเศส เมื่อ พ.ศ. 2508 ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนั้น ดร.เดอนีส์ ได้ใช้ต้นฉบับในการตรวจชำระทั้งหมด 5 ฉบับ ได้แก่ต้นฉบับตัวเขียนในหอสมุดแห่งชาติ ประเทศฝรั่งเศส 3 ฉบับ ต้นฉบับตัวเขียนจากสถาบันพุทธศาสนาแห่งกรุงพนมเปญ 1 ฉบับ และต้นฉบับตัวเขียนเลขที่ 147 จากหอสมุดแห่งชาติประเทศไทยอีก 1 ฉบับ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

---

[1] สุภาพร มากแจ้ง, "มาเลยฺยเทวตฺเถรวตฺถุ : การตรวจสอบชำระและการศึกษาเชิงวิเคราะห์" (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตร์มหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2521) หน้า 1.

[2] เรื่องเดียวกัน, หน้า 27 - 28.

ห้องสมุด
25.พ.ค.2533 006798
BQ 5815.5 พ46ร25 2524
วิทยานิพนธ์ ห้าม นำออกนอกห้องสมุด

เรื่องราวพระมาลัยทางประเทศลังกานั้นไม่เป็นที่รู้จักกันและไม่พบต้นฉบับที่เป็นภาษาสิงหลของคัมภีร์มาเลยย เทวัตเถรวัตถุในประเทศลังกา ต้นฉบับภาษาสิงหลที่พิพิธภัณฑ์ สถานแห่งชาติประเทศอังกฤษ (British Museum) นั้นมีเนื้อความพาดพิงถึง พระมาเลยยเถร แต่ก็มีลักษณะคอนข้างใหม่[3] ชื่อของพระมาเลยยเทวเถร[4] ปรากฏอยู่ในคัมภีร์มหาวงศ์ ปริเฉทที่ 32[5] ว่าเป็นพระเถรที่มีชีวิตอยู่ ในสมัยพระเจ้าทุฏฐคามินีอภัย กษัตริย์แห่งลังกา และในคัมภีร์อรรถกถาชาดก เรื่อง หัตถีปาลชาดก และ มูค ปักขุชาดก (ฉบับไทยเป็นเตมียชาดก) ว่าเป็นผู้ร่วมอยู่ในที่ประชุมในการเกิดของกททาลกกุมาร มูคปักขกุมาร (เตมียกุมาร) อยฆรกุมารและหัตถีปาลกุมาร ส่วนเรื่องราวของพระมาลัย ปรากฏอยู่ในคัมภีร์รสวาหินีที่เวเทหะเถรแห่งสำนักวัดประดิบริเวณเป็นผู้ประพันธ์ขึ้น

ดร.โอยีน เดอนีส์ (Dr.Eugène Denis) บาดหลวงฝรั่งเศสได้เขียนบทความเกี่ยวกับต้นกำเนิดของเรื่องพระมาลัย และได้อ้างถึงข้อความในหนังสือสยามสมาคม ในปี พ.ศ.2491 พระองค์เจ้าธานีนิวัตติทรงเขียนบทความลงในหนังสือของ สยามสมาคม (Siam Society) เกี่ยวกับเรื่อง "พระมาลัยคำหลวง" ว่าเป็นเรื่องวรรณคดีเกี่ยวกับพุทธศาสนาและเป็นที่นิยมแพร่หลายในประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงช่วงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

---

[3] Eugène Denis, "L' origin Cingalaise du P'rah Malay, pp.332, 335, 337.

[4] ทางลังกาเป็นมลิยเทวเถร

[5] มหานาม, มหาวงศ์พงศาวดารลังกาทวีป, เล่ม 2 (พระนคร : โรงพิมพ์ไทย, 2453) หน้า 661.

แต่ความนิยมเกี่ยวกับเรื่องนี้เริ่มเสื่อมลงเมื่อมีการ เคลื่อนไหวเกี่ยวกับทางด้านศาสนา คือ มีการจัดตั้ง "ธรรมยุตนิกาย" ขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 ซึ่งการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ เป็นการโน้มน้าวจิตใจชาวพุทธให้เกิดความเชื่อในเหตุผลมากขึ้น

อย่างไรก็ตามเรื่องราวเกี่ยวกับเรื่องพระมาลัยซึ่งได้เด่งไว้อย่างดีเลิศ ก็มีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อจิตใจของประชาชนผู้นับถือพุทธศาสนาประชาชนมีความเชื่อเป็นอันมากในเรื่องพระศรีอาริยเมตไตรย

เรื่อง "พระมาลัย" เป็นที่แพร่หลายอยู่ในหลายประเทศ ที่นับถือพุทธศาสนา ทั้งทางภาคตะวันออกเฉียงใต้ของเอเชียจะมีการกล่าวถึงเรื่องราวในนรก และเรื่องราวบนสวรรค์ของพระเถระ ชื่อ "พระมาลัย" ซึ่งมีถิ่นกำเนิดอยู่ ณ หมู่บ้าน กัมพุช บนเกาะลังกา พระมาลัยได้เล่าถึงเรื่องราวของคนที่ตกนรกและผู้ที่ได้เสวยสุขอยู่บนสวรรค์แสดงให้เห็นถึงความซื่อสัตย์สุจริตของคนในสมัยก่อน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นเครื่องช่วยโน้มน้าวจิตใจของคนบางพวกในการให้ตัดสินใจที่จะเปลี่ยนเป็นนับถือศาสนาพุทธ

ต้นฉบับเรื่อง "พระมาลัย" นี้ปรากฏพบเป็นจำนวนมากในประเทศพม่า ประเทศไทย และยังพบอีกในประเทศลาวและเขมร ซึ่งต้นฉบับจะเขียนไว้ด้วยภาษาที่นิยมใช้กัน และเป็นภาษาที่ใช้ทางวรรณคดี

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

เรื่อง พระมาลัยนี้แสดงให้เห็นว่า คนที่ชั่วร้ายหรือประพฤติไม่ดีนั้นเมื่อ ตายไปจะตกนรก เรื่องนี้ยังมีอิทธิพลต่อสังคมไทย ซึ่งใช้ในพิธีการแต่งงาน และพิธีงานศพ ในเนื้อเรื่องพระมาลัยยังพรรณนาถึงความทุกข์ทรมานในนรก ซึ่งจุดมุ่งหมายที่สำคัญของเรื่องนี้ก็เพื่อให้ผู้ที่ได้ฟังหรือได้อ่านเกิดความสะอาดใจ มีความเกรงกลัวต่อบาป และทำให้คนเริ่มทำแต่ความดี มุ่งรักษาศีลและเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่าเรื่อง "พระมาลัย" เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธศาสนา ที่มีสาระประโยชน์เป็นคำสอนอย่างลึกซึ้ง

ใน พ.ศ.2369 E.Burnouf ได้มอบต้นฉบับซึ่งเขียนไว้เป็นภาษาบาลีและภาษาไทยให้กับหอสมุดแห่งชาติฝรั่งเศส

ใน พ.ศ.2460 L.Finot ได้ค้นคว้าวรรณคดีลาว เขาได้ให้ข้อสังเกตว่า เรื่องพระมาลัยมีต้นฉบับอยู่เป็นจำนวนมากในประเทศลาว และเป็นเรื่องที่แพร่หลายมีอิทธิพลอยู่ทั้งในประเทศลาวและประเทศไทยด้วย

จากการศึกษาต้นฉบับ พระมาลัย ในลาวนี้ Saint Voyageur ได้ให้ข้อสรุปว่า เรื่องพระมาลัยนี้น่าจะแต่งขึ้นในประเทศลาวหรือแถบภาคเหนือของประเทศไทย

มีผู้ให้ข้อสงสัยว่า ต้นฉบับพระมาลัยฉบับบาลี "มาเลยฺยเถรสุตฺต" (Maleyyathera-sutta) น่าจะแปลหรือเปลี่ยนแปลงมาจากพระมาลัยฉบับของไทย และเป็นเรื่องราวที่มีขึ้นในภาคเหนือของไทยในราว พุทธศตวรรษที่ 16

ศาสตราจารย์ G.H. Luce [6] ได้ค้นพบจารึกพม่าในหมู่บ้านซึ่งอยู่ใกล้Mahlaing ในบริเวณ Meiktila ซึ่งอยู่ไม่ไกลจาก Mandalay นัก ข้อความในจารึกนี้ชี้ให้เห็นว่าเรื่องพระมาลัยนั้นมีอยู่ และคงจะเริ่มเมื่อกริสตศตวรรษที่ 13 ได้พบต้นฉบับซึ่งเขียนไว้เป็นภาษาลังกา 2 ฉบับที่พิพิธภัณฑ์อังกฤษ (British Museum) ในต้นฉบับนั้นได้กล่าวถึงพระมาลัยเถระ (Thera Mâleyya) แม้ว่าเรื่องราวเกี่ยวกับพระมาลัยนี้จะได้พบในประเทศที่นับถือพุทธศาสนา ในแถบภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยทั่วไป แต่ก็ไม่มีอ้างถึงวัน เดือน ปี ของการแต่งหรือการกำเนิดไว้เลย อย่างไรก็ตาม เรื่องราวเกี่ยวกับพระมาลัยสูตรก็ไม่ได้มีชื่อเสียงหรือแพร่หลายในประเทศลังกา

จี.พี. มาลาลาเซเกรา (G.P. Malalasekera) ได้กล่าวถึงนามของพระเถระผู้อาวุโสในช่วงสมัยของนักเขียนที่มีชื่อของอินเดีย คนหนึ่งชื่อคามณี (Gamani) และในจำนวนพระเถระเหล่านั้นมี ชื่อ พระมาลัยเถระ(Mahā Malaya-Deva of Kālavela) อยู่ด้วย พระมาลัยเถระองค์นี้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเหล่าภิกษุที่อาศัยอยู่ในวิหารสมันตกูฏะ (Samanta Kūta) วิหารธรรมคุตตะ (Dhammagutta) และวิหารต่าง ๆ ซึ่งอยู่บน

---

[6] Denis, op.cit., p.334.

ยอดเขาสูงในลังกา

รายชื่อพระเถระทั้ง 6 องค์ที่มีชื่ออยู่ในลังกา

1. Mahāvamsaka Tissa
2. Phussadeva of Mountain-Side Gloom
3. Uparimandalaka Malaya-vāsī Maha Sangharak khita
4. Bhaggarī - vāsī Mahātissa
5. Mahasiva of Vāmanta Hill
6. Mahā-Maliyadeva of Kālavela [7]

แต่เรื่องราวอื่น ๆ เกี่ยวกับชื่อพระมาลัยในประเทศลังกานั้นไม่เป็นที่แพร่หลายหรือไม่เป็นที่รู้จักกัน เพราะไม่ปรากฏพบต้นฉบับเรื่องพระมาลัยที่เขียนไว้เป็นภาษาสิงหลในประเทศลังกา แต่ไปปรากฏพบต้นฉบับเรื่องพระมาเลย หรือคัมภีร์มาเลยเทวัตเถรวัตถุ ที่เขียนไว้เป็นภาษาสิงหลที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติประเทศอังกฤษถึง 2 ฉบับ แต่ก็มีลักษณะค่อนข้างใหม่

ตามข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้อาจจะสันนิษฐานได้ว่า เรื่องราวเกี่ยวกับพระมาลัย อาจจะมีตัวตนที่แท้จริง พระมาลัยเถระคงจะเป็นภิกษุหรือพระเถระรูปหนึ่งที่มีความสำคัญและพระเถระผู้อาวุโสอยู่ในสมัยหนึ่ง ซึ่งเป็นสมัยยุคเดียวกับนักเขียนที่มีชื่อ "ตามณี" และด้วยเหตุที่ท่านคงเป็นพระเถระผู้ศักดิ์สิทธิ์หรือเคร่งครัดผู้เลื่อมใสศรัทธามาก จึงเป็นสาเหตุที่เป็นสิ่งดลบรรดาลใจให้กวีสมัยนั้นทำเรื่องราวของท่านมาเขียนขึ้นโดยแทรกเรื่องราวปาฏิหาริย์ต่าง ๆ เข้าไปด้วยมากมาย และเรื่องราวของพระมาลัยคงจะได้มีผู้เขียนถ่ายทอดไว้เป็นหลายภาษา จึงเป็นเหตุให้

---

[7] G.P. Malalasekera, The Pali Literature of Ceylon (Colombo : M.D. Gunasena, 1958) p. 37.

เรื่องราวของพระมาลัยมีทั้งภาษาสิงหล พม่า เขมร ลาว และอื่น ๆ ในประเทศไทยก็ยังมีหลายฉบับ และหลายสำนวน ทั้งในภาคกลางและภาคต่าง ๆ ซึ่งได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

อิทธิพลของเรื่องพระมาลัย

คนไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่อง นรก สวรรค์ บาป บุญ คุณ โทษ มาเป็นเวลานานแล้ว ความรู้สึกนึกคิดในทำนองนี้อาจจะเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการประกอบกัน อาทิ เช่น อิทธิพลจากการนับถือศาสนา อิทธิพลจากการอ่านวรรณคดีหรือวรรณกรรมด้วยตัวเอง และการฟังจากการบอกเล่าของผู้อื่น เพราะในสมัยก่อนนั้นหรือแม้แต่ตามชนบทในปัจจุบัน จะมีการอ่านวรรณกรรมในงานต่าง ๆ ฉะนั้นเรื่องราวต่าง ๆ ทั้งที่เป็นวรรณกรรมลายลักษณ์และมุขปาฐะจะได้รับการถ่ายทอดสู่ผู้ฟังอยู่เป็นประจำ แนวความคิดเหล่านี้จึงแทรกซึมอยู่ในความรู้สึกนึกคิดและความเชื่อถือของคนไทยส่วนใหญ่ โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ตามชนบทและผู้ที่ยังมีความคิดเป็นแบบโบราณอยู่

ศาสนาสอนให้คนประพฤติในสิ่งที่ดีงาม ปฏิบัติในสิ่งที่ชอบด้วยคุณธรรม มีความเกรงกลัวต่อบาป การสร้างบาปนั้นจะได้รับผลตอบแทนที่ไม่ดีคือตกนรก ส่วนการสร้างความดีก็จะได้รับผลตอบแทนที่ดีคือได้ขึ้นสวรรค์

ส่วนอิทธิพลจากด้านวรรณคดีหรือวรรณกรรมนอกจากผู้แต่งจะมีแนวความคิดของตนเองแล้วก็ยังเนื่องมาจากได้รับอิทธิพลทางด้านศาสนาและสังคมในยุคนั้น ๆ ด้วย

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ[8] กล่าวว่าวรรณกรรมเป็นการสื่อสารอย่างหนึ่ง คือสารได้แก่ความคิดหรือความหมายของผู้เขียน มีผู้ส่งสาร คือผู้เขียน และมีผู้รับสารคือผู้อ่าน การสื่อสารทางวรรณกรรมอาจผ่านจักษุประสาท คือผู้อ่านอ่านเอง หรือผ่านโสตประสาท คือมีผู้อื่นอ่านให้ฟัง

---

[8] บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. แนวแนวทางการศึกษาวิชาวรรณคดี, (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2511) หน้า 3.

เรื่องพระมาลัยนี้ก็เช่นเดียวกันกับกล่าวข้างต้น ถึงแม้ว่าผู้อ่านจะไม่ได้อ่านเอง แต่ก็มีผู้อื่นอ่านให้ฟัง คือมาสวด ให้ฟัง เรียกว่า "การสวดพระมาลัย" หรือ "สวดมาลัย" ซึ่งถ้าใครได้ฟังแล้วก็จะได้รับการสื่อสารจากผู้เขียนโดยได้แนวความคิด ความเชื่อ คติธรรม ที่แฝงอยู่ในเรื่องเข้าไปโดยไม่รู้ตัว หรืออาจจะรู้ตัวและตั้งใจฟังก็เป็นได้

นอกจากแนวความคิด ความเชื่อในเรื่องนรก สวรรค์ และบาป บุญ คุณ โทษ แล้ว เรื่องพระมาลัยยังมีอิทธิพลต่อคนไทยเกี่ยวกับเรื่อง พระศรีอาริย์หรือพระศรีอาริยเมตไตรย เป็นอย่างมากอีกด้วย ดังจะเห็นได้ว่าข้อความในจารึกหลายหลักดังกล่าวข้างต้นได้กล่าวถึง พระศรีอาริยเมตไตรยไว้ว่า เป็นบุคคลสำคัญที่จะมาปรากฏในอนาคตกาล และจะเป็นผู้ที่สามารถ ช่วยเหลือหรือขจัดความทุกข์ของคนทั้งหลายให้หมดสิ้นไปได้ และในยุคที่พระศรีอาริย์มาโปรดนั้น บ้านเมืองทุกแห่งหนจะมีแต่ความสุขสนุกสนาน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นยอดปรารถนาของคนทุกคน ที่จะใคร่ได้ประสบ

ความคิดเกี่ยวกับพระศรีอาริยเมตไตรยนี้นอกจากจะมีกล่าวไว้ในเรื่องพระมาลัย แล้วยังมีกล่าวอ้างถึงไว้ในวรรณคดีอีกหลายเรื่อง เช่น เรื่องไตรภูมิพระร่วง และในวรรณกรรม ท้องถิ่นอีกหลายเรื่อง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

โดยเหตุที่เรื่องพระมาลัยเป็นเรื่องที่ใช้สวดหรือใช้อ่านในประเพณีเก่าแก่มาแต่ โบราณกาล ทั้งในประเพณีแต่งงาน และต่อมาใช้สวดในประเพณีงานศพ ฉะนั้นเรื่องพระมาลัย จึงเป็นเรื่องที่แพร่หลายทั่วไป ทั้งภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้

<u>ความแพร่หลายของเรื่อง</u>

เรื่องพระมาลัย เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายในหมู่ประชาชนชาวไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งสันนิษฐานว่าเรื่องนี้อาจจะมีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยหรือก่อนหน้านั้นแล้ว เพราะในจารึกสุโขทัย หลายหลักก็ได้มีการกล่าวถึงเรื่องพระศรีอาริยเมตไตรยดังกล่าวแล้วข้างต้น คนไทยทั่วไปก็มี

ความเชื่อในเรื่อง นรก สวรรค์ บาป บุญ คุณ โทษ และเรื่องเปรต ถึงแม้ว่าเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้จะมีกล่าวไว้ในวรรณคดีเรื่องไตรภูมิพระร่วงด้วยก็ตาม แต่วรรณกรรมเรื่องพระมาลัยก็ได้มีผู้เขียนไว้ในสมัยก่อนหลายสำนวนด้วยกัน มีทั้งสำนวนในภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้ และในแต่ละภาคก็ยังมีความแตกต่างกันไปเป็นหลายสำนวนอีก

สำหรับในภาคกลางนั้นก็ได้มีวรรณคดี เรื่อง "พระมาลัยคำหลวง" ซึ่งเป็นพระนิพนธ์ของสมเด็จเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ในวงวรรณคดีถือว่าเป็นวรรณคดีแบบฉบับ ซึ่งได้ศึกษาและอ่านกันมาตั้งแต่สมัยก่อนจนถึงปัจจุบัน ถือว่าเป็นวรรณคดีที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาเรื่องหนึ่ง

วรรณกรรมเรื่อง "พระมาลัย" ซึ่งเป็นสำนวนท้องถิ่นนั้นได้มีผู้เขียนขึ้นเป็นเวลานานแล้ว เพราะจารไว้ในสมุดข่อย หรือในใบลาน และภาษาที่ใช้ก็เป็นภาษาในสมัยก่อน ตลอดจนอักขรวิธีก็เป็นแบบเก่า ซึ่งคนโบราณใช้กัน ส่วนตัวอักษรที่ใช้จารนั้นก็แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่นหรือแต่ละภาค ตัวอักษรที่พบใช้จาร เรื่องพระมาลัยนั้นมีทั้งอักษรขอม อักษรไทย อักษรตัวธรรมอีสาน และอักษรลานนา ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าเรื่องพระมาลัยนั้นเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายในหมู่ประชาชนชาวไทยมาเป็นเวลานานแล้ว แต่ฉบับที่เป็นสำนวนท้องถิ่นนั้นไม่ได้รู้จักกันแพร่หลายในภาคกลางหรือในภาคอื่น ๆ เพราะตัวอักษรในแต่ละท้องถิ่นนั้นไม่เหมือนกัน และมีผู้สามารถอ่านตัวอักษรโบราณเหล่านั้นได้น้อย อีกประการหนึ่ง สำนวนท้องถิ่นก็ยังไม่ได้พิมพ์ออกแพร่หลาย จึงเป็นเหตุให้วรรณกรรมเรื่องนี้เป็นเรื่องที่คนทั่วไปไม่ใครรู้จักหรือเข้าใจกันอย่างแท้จริงเหมือนวรรณคดีเรื่องอื่น ๆ เช่น ขุนช้างขุนแผน อิเหนา หรือรามเกียรติ์ เป็นต้น

วรรณกรรมเรื่องพระมาลัย ซึ่งเป็นสำนวนท้องถิ่นที่ได้จากอำเภอแกลงที่นำมาศึกษาค้นคว้าทั้ง 3 สำนวนนี้ ผู้เรียนขอให้ข้อสันนิษฐานว่าคงจะเขียนขึ้นราว ๆ สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายหรือสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เพราะเมื่อสังเกตจากสำนวนถ้อยคำภาษาที่ใช้เป็นสำนวนที่เก่าแก่ ซึ่งคนสมัยก่อน ๆ ใช้กัน และตัวอักษรที่เขียนก็ใช้อักษรขอมไทย ซึ่งเป็นตัวอักษรที่

นิยมใช้จารในสมุดข่อยในยุคสมัยนั้น อีกประการหนึ่งในสมุดข่อยทั้ง 3 ฉบับยังมีภาพวาดประกอบเรื่อง ซึ่งบางภาพก็เป็นภาพเกี่ยวกับในเนื้อเรื่องพระมาลัยโดยตรง แต่บางภาพเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับพระเวสสันดรชาดก ภาพวาดเหล่านั้นสังเกตจากการใช้สีและลวดลายที่เขียนมีการใช้สีทองประกอบ ซึ่งเป็นศิลปะที่นิยมใช้กันมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งคงจะไม่เกินสมัยรัชกาลที่ 3 เพราะสมัยนั้นยังนิยมใช้อักษรขอมไทยในการจารสมุดข่อยและใบลานกันอยู่

ประเพณีการสวดพระมาลัย

ประเพณีการสวดพระมาลัยนั้นเป็นประเพณีที่กระทำกันมาแต่โบราณกาล เป็นประเพณีของสังคมชุมชนระดับชาวบ้านหรือตามท้องถิ่นทั่วไป ฉะนั้นโดยรูปแบบของประเพณีนี้ย่อมมีความแตกต่างกันไปในแต่ละภาคหรือแต่ละท้องถิ่น

การสวดพระมาลัยนั้นตามประเพณีเดิมใช้สวดในพิธีแต่งงาน เสฐียรโกเศศ[9] ได้กล่าวไว้ในเรื่องที่เกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานว่า ตามประเพณีเดิมของไทยไม่ส่งตัวเจ้าสาวในวันแต่ง จะต้องรอจนกว่าจะถึงฤกษ์วันเรียงหมอน ซึ่งบางทีก็ต่อจากวันแต่งไปอีกหลายวัน ระหว่างนี้เจ้าบ่าวจะต้องนอนเฝ้าหออยู่คนเดียว ในตอนค่ำฝ่ายเจ้าสาวจะส่งผ้านุ่งมาให้ผืนหนึ่งเพื่อจะได้ผลัดนุ่งนอนเฝ้าหอ เจ้าบ่าวอาจนอนเฝ้าหอเป็นเวลา 3 – 7 คืน หรือนานกว่านั้น ซึ่งจะขึ้นอยู่กับฤกษ์ในช่วงระยะเวลาที่เจ้าบ่าวนอนเฝ้าหอนั้น บิดามารดาฝ่ายเจ้าบ่าวและเจ้าสาวช่วยกันจัดหาเปลืองฝ่ายละ 2 คน มาสวด "มาลัยสูตร" ให้เจ้าบ่าวฟัง การ

---

[9] เสฐียรโกเศศ (นามแฝง), ประเพณีเรื่องแต่งงานบ่าวสาวของไทย (พระนคร: กรมการศาสนา, 2514) หน้า 267.

สวด ๆ เป็นทำนองลำต่าง ๆ อย่างโอดครวญโหยหวน เป็นที่นิยมกันว่าไพเราะน่าฟัง การสวดมาลัยสูตรนี้มีข้อความเป็นคำสั่งสอนเจ้าบ่าวให้ประพฤติกิริยามารยาทและวาจาน้ำใจให้งามบริสุทธิ์ รู้บาป บุญ คุณ โทษ ดังที่มีพรรณนาไว้ในบทสวดของคัมภีร์นั้น การสวดมาลัยสูตรจะมีสวดที่เรือนหอทุกคืน เวลาไม่ยามหนึ่งก็เลิก

ปัจจุบันนี้ไม่มีการสวดมาลัยสูตรในพิธีแต่งงานแล้ว เพราะเอาไปสวดในพิธีศพ ซึ่งก็เป็นที่หาได้ยาก เพราะงานศพโดยทั่วไปมักจะสวด "พระอภิธรรม" เท่านั้น ฉะนั้นการสวดมาลัยสูตรจึงแทบจะกล่าวได้ว่าสูญสิ้นไป

เปลื้อง ณ นคร [10] ได้กล่าวไว้ว่า "พระมาลัยสูตร" นี้นับถือกันว่าเป็นเรื่องที่มีสิริมงคลเช่นเดียวกับเรื่อง มหาเวสสันดรชาดก เดิมเรื่องพระมาลัยนี้ใช้สวดในพิธีแต่งงาน คือเจ้าบ่าวไปนอนเฝ้าหอ ต่อมาใช้สวดหน้าศพด้วย แต่สมัยนี้ได้เลื่อมความนิยมไปแล้ว

การสวดหน้าศพในปัจจุบันนี้นิยมการสวด พระอภิธรรม ซึ่งเป็นประเพณีนิยมกระทำสืบต่อกันมา เป็นการอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ตาย และเป็นการประกาศให้ผู้อื่นทราบว่าผู้ใดจะเป็นผู้สืบสกุล ฉะนั้นผู้ที่มาเยี่ยมเคารพศพจึงมีโอกาสที่จะร่วมทำบุญกับเจ้าภาพและมาเยี่ยมผู้สืบสกุลด้วย

มหาวิทยาลัยศิลปากร ฝ่ายวิชาการ

การสวดหน้าศพหรือการสวดพระอภิธรรมนั้นเป็นเรื่องสอนคนที่ยังมีชีวิตอยู่ จะได้พิจารณาในมรณานุสสติกัมมัฏฐาน คือให้มีสติระลึกถึงความตายอยู่เสมอ เพราะในบทสวดได้กล่าวถึงความไม่เที่ยงของสังขาร

การสวดหน้าศพจะสวดทั้ง 7 คืน หรือ 3 คืนก็ได้ ปัจจุบันสวด 5 คืนก็มี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสะดวกของเจ้าภาพ พระสงฆ์ที่ได้รับนิมนต์มาสวดหน้าศพจะใช้บทสวด "มาติกา" และมักมีคำแปลเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจได้ด้วย

---

[10] เปลื้อง ณ นคร, ประวัติวรรณคดีไทยสำหรับนักศึกษา (พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2510) หน้า 173.

ความนิยมในการมีเทศนาเรื่องพระมาลัยและการสวดพระมาลัยนั้นเสื่อมลงเฉพาะในเมืองหลวงเท่านั้น ตามแถบชนบทรอบนอกและตามภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยยังคงมีการสวดพระมาลัยอยู่เป็นปกติจนถึงปัจจุบัน แต่ใช้สวดในงานพิธีต่าง ๆ กันออกไปตามประเพณีของแต่ละท้องถิ่น เช่น ภาคกลางนิยมสวดในงานศพ ภาคใต้มีการแสดงเรื่องพระมาลัยหน้าศพด้วยเหมือนกัน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือมีประเพณีการเทศนามาลัยสูตรก่อนการเทศน์มหาชาติ ส่วนทางภาคกลางและภาคใต้ของประเทศไทยไม่ปรากฏว่ามีประเพณีการเทศนาเรื่องพระมาลัยก่อนการเทศนาเวสสันดรชาดก คงมีประเพณีนิยมเพียงการสวดพระมาลัยในพิธีแต่งงานแล้วเลื่อนต่อมาเป็นการสวดในพิธีศพเท่านั้น

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประกาศตั้งธรรมยุติกนิกาย เพื่อปรับปรุงคณะสงฆ์ให้เคร่งครัดต่อพระธรรมวินัย ความนิยมเกี่ยวกับการฟังเทศนาพระมาลัยและการสวดมาลัยสูตรในงานมงคลและงานศพจึงเสื่อมลงไป [11]

ในประเทศพม่ามีหลักฐานว่าเรื่องพระมาลัยมีในประเทศพม่ามาแล้วตั้งแต่ต้นพุทธศตวรรษที่ 18 ศาสตราจารย์ จี. เอช. ลูซ (G.H. Luce) ได้ค้นพบจารึกภาษาพม่าที่มะละแหม่ง ไม่ไกลจากกรุงมันตะเลเท่าใดนัก ข้อความในจารึกนั้นกล่าวถึงการเทศนาเรื่องพระมาลัยในวันขึ้น 14 ค่ำ เทศนาเวสสันดรชาดกในวันขึ้น 15 ค่ำ และเทศนาธรรมจักกัปปวัตนสูตรในวันแรม 1 ค่ำ เดือนมฤคศิร ปี พ.ศ. 1744

ประเพณีการเทศนามหาชาติที่จะเริ่มต้นด้วยการเทศนาเรื่องพระมาลัยก่อนเทศนาพระเวสสันดรชาดกนี้ เป็นประเพณีที่ตรงกันกับประเพณีการฟังธรรมมหาชาติของล้านนาไทยและการทำบุญพระเวส ในภาคอีสานและประเทศลาว ทางล้านนาไทยนิยมทำในเดือนยี่เพ็ง และ

---

[11] เกษม บุญศรี "มูลเหตุที่นิยมมีเทศน์มหาชาติ" ใน เทศน์มหาชาติกัณฑ์ฐูชกต่างสำนวน. (ธนบุรี : โรงพิมพ์ประยูรวงศ์, 2507) หน้า 30.

ทำเพียง 2 วัน คือในวันขึ้น 14 ค่ำ มีการเทศนาเรื่องพระมาลัย และขึ้น 15 ค่ำมีการเทศนาเวสสันดรชาดก

การเอาบุญพระเวสทางภาคอีสานและในประเทศลาวนั้นเป็นทำนองเดียวกัน คือนิยมทำในเดือน4 แต่ไม่กำหนดวันขึ้นแรมที่แน่นอน แล้วแต่จะตกลงกันเป็นคราว ๆ ไป ทำการพิธีทำเป็น 2 วัน เหมือนทางล้านนาไทย โดยวันต้นมีการเทศนา "มาลัยหมื่น มาลัยแสน" วันที่ 2 มีเทศนาเวสสันดรชาดก[12]

การสวดพระมาลัยในภาคเหนือ

การสวดพระมาลัยในภาคเหนือยังคงมีอยู่ตามชนบทและจะมีกระทำกันเป็นประเพณีเรียกว่า ประเพณีการตั้งธรรมในภาคเหนือ

การฟังเทศน์มหาชาติในภาคเหนือ ไม่ได้จัดเป็นงานวัดหรืองาน "ปอย" แต่จัดให้มีเฉพาะการฟังเทศน์เท่านั้น ซึ่งทางภาคเหนือเรียกว่า "ตั้งธรรม" การตั้งธรรมนี้ก็คือการจัดให้มีการฟังเทศน์ธรรมเรื่องหรือธรรมชาดกต่าง ๆ

การเทศน์แบบที่เรียกว่า "ตั้งธรรม" จะไม่กำหนดเวลาที่แน่นอน แล้วแต่ความเหมาะสม ส่วนมากจะตกอยู่ในเดือน 12 เดือน 3 หรือ เดือน 4 ซึ่งจะเป็นช่วงที่ชาวบ้านว่างจากการทำงาน ก่อนจะมีการตั้งธรรมนั้นชาวบ้านและทางวัดจะมีการประชุมกันว่าตั้งธรรมเรื่องใด ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องในหมวด ทศชาติชาดก ปัญญาสชาดก หรือชาดกนอกนิบาต ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นงานนิพนธ์ของพระชาวล้านนาไทยทั้งสิ้น แต่ส่วนมากจะเป็นเรื่องมหาเวสสันดรชาดก เพราะถือว่าเป็นเรื่องหลักและมีความสำคัญมาก

ประเพณีการตั้งธรรมนั้น ถ้าเป็นเรื่องอื่น ๆ นอกจากมหาชาติก็มักจะฟังกันเองภายในชุมชนเดียวกัน และระยะเวลาก็ไม่ยาวนานเท่าไร อย่างมากก็ไม่เกิน 3 วัน แต่ถ้าเป็นเรื่องมหาชาติชาดก มักจะทำเป็นเรื่องใหญ่โตและเทศน์ถึง 7 วัน ฉะนั้นเวลาตั้งธรรม

---

[12] สุภาพร มากแจ้ง, เรื่องเดิม, หน้า 34 – 35.

มหาวิทยาลัยศิลปากร ฝ่ายบริการวิชาการ

ประเภทนี้มักจะเรียกว่า "ตั้งธรรมหลวง" การตั้งธรรมหลวงนี้บางครั้งก็เป็นเวลาที่ชาวบ้านศรัทธา สร้างธรรมชาดกถวายวัดเลยถือโอกาสตั้งธรรมที่ตนสร้างถวายไว้ประจำวัดนั้นด้วย และส่วนมากจะมีการปิดท้ายด้วยเทศน์มหาชาติ คือก่อนจะเทศน์เรื่องมหาชาติจะเทศน์ธรรมเรื่องอื่น ๆ ก่อน พอจวนจะถึงวันสุดท้าย 1 วัน จะเทศน์กาถาพัน มาลัยพัน มาลัยปลาย และอานิสงส์มหาชาติชาดก พระรุ่งขึ้นอีกวันก็เริ่มเทศน์กัณฑ์ทศพร ตั้งแต่เช้ามืดไปจนครบ 13 กัณฑ์ ซึ่งจะไปจบในเวลาค่ำประมาณทุ่มเศษ ถ้าเป็นฉบับสั้นก็อาจจะจบในตอนพลบค่ำพอดี [13]

ประเพณีการสวดพระมาลัยที่อำเภอแกลง

การสวดพระมาลัยที่อำเภอแกลง จังหวัดระยอง เป็นประเพณีที่ได้กระทำสืบต่อกันมาเป็นเวลานานแล้ว การสวดพระมาลัย หรือชาวบ้านเรียกกันว่า "สวดมาลัย" นั้นใช้สวดในงานศพ ในสมัยก่อนจะต้องมีการสวดพระมาลัยทุกครั้งที่ตั้งศพ แต่ในปัจจุบันนี้ขึ้นอยู่กับเจ้าภาพว่าจะให้มีการสวดพระมาลัยด้วยหรือไม่ ถ้าจะให้มีสวดด้วยก็ต้องบอกหรือหาผู้สวดมา ผู้สวดมาลัยนั้นอาจจะมีบ้านเรือนอยู่ห่างไกลกันหรืออยู่คนละตำบลก็มี แต่เมื่อผู้มาบอกหรือมาหาให้ไปสวดพระมาลัย เขาเหล่านั้นก็จะไปสวดให้ด้วยความยินดี เพราะถือว่าเป็นการช่วยแรงกัน และเหตุผลสำคัญก็คือเป็นการได้บุญกุศลแก่ผู้สวดเป็นอย่างมากด้วย ทั้งนี้เนื่องจากในบทพระมาลัยนั้นเป็นการอบรมสั่งสอนให้ผู้ฟังได้รู้ถึง บาป บุญ คุณโทษ เท่ากับเป็นการสั่งสอนให้คนประพฤติดี ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม หมั่นทำบุญทำทาน ดังนั้นคณะผู้สวดพระมาลัยจึงถือว่าเป็น

---

[13] สมหมาย เปรมจิต "คัมภีร์ใบลานและประเพณีตั้งธรรมในภาคเหนือ" พุทธศาสนาในล้านนาไทย (เชียงใหม่ : ทิพย์เนตรการพิมพ์, 2521) หน้า 126 – 128.

การได้บุญกุศลอย่างยิ่งที่ได้มีโอกาสสวดพระมาลัย และพวกเขาจะไม่เรียกร้องค่าตอบแทนใด ๆ คลอดจนเงินค่าสวดจากเจ้าภาพเลย

<u>จำนวนผู้สวด</u> ในสมัยก่อนผู้สวดพระมาลัยจะใช้ผู้ชายล้วน แต่ในปัจจุบันมีทั้งวงผู้ชายล้วนและวงผู้หญิงล้วนก็มี ผู้สวดแต่ละหนึ่งหรือวงหนึ่ง ๆ จะมีผู้สวดตั้งแต่ 4 – 9 คน แล้วแต่ผู้สวดจะสะดวกในการมาร่วมสวดด้วย แต่ส่วนมากแล้วจะมีผู้สวดคราวละ 4 – 5 คน

ผู้สวดพระมาลัยหรือเรียกว่านักสวดมาลัยนั้นมักเป็นคนรุ่นเก่า จะมีอายุประมาณ 50 – 70 ปี ขึ้นไป นักสวดเหล่านี้จะอ่านตัวอักษรขอมได้คล่องมาก และบางคนก็จะว่าไปโดยไม่ต้องดูจากสมุดมาลัย ทั้งนี้อาจเนื่องจากความชำนาญในการสวด จึงทำให้สามารถจำได้ขึ้นใจ

จากการที่ผู้วิจัยได้สนทนากับผู้สวดเหล่านี้ ทราบว่าผู้สวดมาลัยเคยเรียนอักษรขอมมาตั้งแต่เด็ก โดยเรียนอักษรขอมจากพระผู้ใหญ่ทั้งการเขียนและการอ่านจนคล่องแคล่ว ซึ่งในปัจจุบันจะไม่มีการเรียนการสอนอักษรขอมกันแบบสมัยก่อนอีกแล้ว เพราะพระสงฆ์ส่วนใหญ่ในปัจจุบันนี้จะอ่านหรือเขียนอักษรขอมกันไม่ได้

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ผู้สวดพระมาลัยที่มีชื่อเสียงของอำเภอแกลงในปัจจุบันนี้ได้แก่

นายหล กล้าหาญ อายุ 72 ปี อยู่บ้านเลขที่ 30 หมู่ที่ 6 ตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

นายเคียง มั่งคั่ง อายุ 71 ปี อยู่บ้านเลขที่ 18 หมู่ที่ 6 ตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

นายบุ้ย ปฏิสังข์ อายุ 70 ปี อยู่บ้านเลขที่ 1 หมู่ที่ 6 ตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง อดีตเคยเป็นผู้ใหญ่บ้านตำบลนี้

นายเฉิด สรรเสริญ อายุ 58 ปี อยู่บ้านเลขที่ 32 หมู่ 6 ตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ปัจจุบันเป็นผู้ใหญ่บ้านตำบลทางเกวียน

ผู้สวดพระมาลัยทั้ง 4 ท่าน นี้เป็นผู้ที่มีความชำนาญในการสวดพระมาลัยมาก ปัจจุบัน

และในอดีตมีผู้มาหาให้ไปสวดช่วยในงานศพอยู่เป็นประจำ

<u>ระยะเวลาในการสวด</u> ผู้สวดพระมาลัยจะเริ่มสวดหลังจากพระสงฆ์สวดพระอภิธรรมจบแล้ว

การสวดพระมาลัยนี้จะสวดไปตลอดคืนจนรุ่งเช้า การสวดในสมัยก่อน ๆ เป็นการสวดในเรื่องพระมาลัยโดยเฉพาะ และจะมีธรรมเนียมในการสวดที่เคร่งครัด แต่ในปัจจุบันการสวดพระมาลัยมีวิวัฒนาการเปลี่ยนไป คือแทนที่จะมีแต่ผู้ชายสวดเหมือนในสมัยก่อน ก็มีวงของผู้หญิงสวดด้วย และเนื้อเรื่องนั้นในสมัยก่อนใช้สวดในบทพระมาลัยอย่างเดียว แต่ในปัจจุบันเมื่อได้เวลาดึกก็จะแทรกเรื่องอื่น ๆ เข้าไปในการสวดด้วย เช่น เรื่องต่าง ๆ ในวรรณคดีไทย ได้แก่ เรื่องจุนช้างจุนแผน พระอภัยมณี สังข์ทอง เป็นต้น

<u>ทำนองสวด</u> การสวดพระมาลัยจะใช้ทำนอง "ฉันท์ 8 บท" ได้แก่ ฉันท์ ราบเชิด เปรตสั่ง ธรรมนี้ เทพบต มังกร วสันต์ แต่ละทำนองจะไม่เหมือนกันนัก บางทำนองจะมีจังหวะช้า เช่น ตอนเปรตสั่ง ธรรมนี้ บางทำนองจะมีจังหวะเร็ว เช่น ตอนเชิด แต่ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นทำนองที่ฟังแล้วเกิดความรู้สึกอ่อนโยน โอดครวญ ผู้สวดพระมาลัยทุกคนจะมีความชำนาญมาก ในการสวดทำนองต่าง ๆ เมื่อเวลาจะเปลี่ยนทำนองก็ต้องให้จบบทหรือจบตอนในเนื้อเรื่อง เมื่อขึ้นบทใหม่จึงใช้อีกทำนองหนึ่ง เวลาสวดไม่มีคนตีประกอบ

ทำนองสวดพระมาลัยที่อำเภอแกลงใช้ทำนองสวดที่มีมาแต่เดิมเรียกว่าทำนอง "ฉันท์ 8 บท" ได้แก่ทำนองต่าง ๆ ต่อไปนี้

<u>ทำนองฉันท์พิเศษ</u> ใช้สวดในตอนเริ่มต้นเรื่อง มีทำนองดังนี้

ในกาล...พ้น เอ่อ เอิง เงิง เงย เออ เอย เอ่อ เอ้อ เอย เอา น่ะ อัน นะ พ้น ลา น้อง เอย พ้น...ก็...ไปแล้ว ฮา เอ่อ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

เอย เออ เก่อ เอย เอา นา เอ้อ เอ่อ เอย น้องเอย ก่อนนี้ เอ
เอ่ เอ เอ เอ ชะ เอ้อ เออ เอิง เงย

ภิกษุ...เอย เอ้อ เอ่อ เออ เอิง เงย เอา น่ะ เอ้อ เอ่อ
เออ เอิง เงย ไค้พระพร ชื่อ...ก็มาลัย เทพ...พะ...ยา...เอ่อ เอย
เอ่อ... น้องเอย เถร เอย เออ เออ ยะ

ทำนองฉันท์ธรรมดา มีทำนองแปลกกว่าทำนองฉันท์ ตอนเริ่มต้น มีทำนอง
ดังนี้

หญิงชาย... ฮ้า เอ่ เอ เอ่ ทั้งหลาย...ใด... เอ่ เอ เอ่
เอ ใจ...ยา โลภ เวย ล้น เอ่อ พ้น คล...ละ เอย นา เอ เอ
เอ

ย่อมเบียดเบียน... เอ่ เอ เอ แลบีฑา เอ่ เอ เอ่ เอ ข่ม...
ยา เหง เวย หาน อ่ะ ให้ รอ...ระ เอย พล เอ เอ เอ

ผู้นั้นครั้นไปล่วงลับ... เอ เอ่ เอ เอ สิ้น...ยา ชี เอย วิต เอ่อ
จาก เมือง เอย คน เอ เอ เอ

ทำนองธรรมนี้ แต่เดิมเรียก ธรรมะนี้

ธรรมนี้... โอ่ง งง โง่ย หาน... ผู้ ปราชญ์ เอิง เงิง เงย
อันฉลาด ชื่อว่าเม....อ่าวว่า ชี ชะ เอ เอ่ เอ ชะ เอิง เออ เอิง เงย

เอามา... โอ่ง งง โง่ย แต่...คัมภีร์ เอ่อ เอิง เงย ชื่อ
ชุมุกชนิ...เยา...วา กาย ชะ เอ เอ่ เอ ชะ เอิง เออ เอิง เงย

บอกไว้ โอ่ง งง โง่ย ให้...เป็น เอิง เงิง เงย กุศล
แก่ หญิง...เยา...วา ชาย ชะ เอ เอ่ เอ ชะ เอิง เออ เอิง เงย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สับ–ปุรุส โอ่ง งง โง่ย ท่าน...ทั้ง...หลาย เอ่อ เอิง เงย อันมีนาม...ม ชื่อ...ว่า มา...เยา...ว่า...ลัย ชะ เอ เอ่ เอ ชะ เอิง เออ เอิง เงย

ทำนองราบ

ยัง... มีเปรตหนึ่ง...งะ...ละ เอ เอ๊ เอ เอ่ เอ เว นะ โอย นะ ชะ โอ่ ละ เห่ เอ เอ่ นา เออ เอ่อ เอิง เงิง เงย เป็นเยียนแล้ว เอ เอ่ เอ แรง เอ่ กา โอ โอย รุมสับจิก เออ เอ่อ เอ้อ โอ นา เอ เอ่ เอ จิกสับ เสียว นา เอา

ทำนองเปรตสั่ง ใช้สวดเฉพาะบทเกี่ยวกับเปรตมีทำนองดังนี้

นรก...แล้ว...เอย เอ้อ เอิง เงิง เงย เปร...ตา ละ ถวาย แม่หนูเอย วัน...ชา...ไหว้สั่งเอ่ย ไป เอย เอ่ เอ

ถึงพระ แล้วเอย ชะ เอิง เงิง เง่ย พระมา...ลัย...บอก เออ เอย แก่...ญาติ...ถ้วนหุก เอ่ย คน เอย เอ่ เอ

วาภูกร เกา ชะ เอย ท่านทั้งหลายมาเร็ง แม่หนูเอย ๆ ขวนขวาย...สร้างกุ...เอ่อ เออ ศล

ทำนองเอกบท เป็นทำนองที่มีอยู่ตอนเดียวในเรื่องพระมาลัย ซึ่งจะไม่ใช้ทำนองนี้ซ้ำกับข้อความในตอนอื่น ๆ ทำนองเอกบทใช้ประกอบข้อความตอนที่บรรยายถึงเหล่านางฟ้าที่ห้อมล้อมมากับพระศรีอาริยเมตไตรย มีทำนองดังนี้

นางอันมา นะเจ้าเอย เอ่อ เอิ้ง เงิง เงย ก่อนเบื้องหน้า... เอย เอ่อ เออ เอย ก่อน เอ่อ เอย ละเจ้าเอย ละมาก่อน เออ เออ เอ่อ เอิง เงย ละเจ้าฟ้า ชะ เอ่ เอ เอ ชะ เออ เออ เออ เอิง เงย พระไมตรี...เอย

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

มีรัส ทะ สมี ทะ จะ มิน นะ น้อยเอย ขาวนวล เอย อา
เฮ่ เอย อาภรณ์ เอย ละ เอ่อ เอย อาภรณ์...เอย ชะ มา เอ่
เอ เอ ชะ เออ เอ่ย เอย อาภรณ์...ล้วน ชะ มา เอ่ เอ เอ
ชะ เออ เออ เอย พระ...หน่า...ขาว เอย

โฉมเฉิด นะ เจ้าเอย เอ้ง เงิง เงย สาวขาวสด เอ่อ เอ้ง
เงิง เงย งาม เอ่อ เอย ละ มดจด ชะ เอ่ เอ เอ ชะ เออ
เออ เออ เอิง เงย ใครจะปาน....เอย

ทำนองมังกร ใช้สวดเกี่ยวกับบทสวรรค์ มีทำนองดังนี้

พระเถร...ละ...วะ...ผู้ยง ฟังอา...ละ...วะ...นิ เอ้อ เออ
สง เอิง เงย อิมเนื้อ...เออ...เอ้อ ละ อิม เออ เอ้อ เอย อิ่ม...ใจ
ดูกร...ละ...วะ...เทเวศ เอิง เงย ทานกล่าว ละวะ พิ...เสด
เอิงเงย ไพรเราะ เอย นัก...หนา เอย

จึงถาม...ละ...วะ...ปรด...สะหนา เอิง เงย อันอิน
ดูกร...ละ...วะ อินทรา เอิง เงย นางสะหวัน...ละ...วะ อัน
มา เอิง เงย เบื้องซ้าย เออ เออ เอา พระสีอาน เอย

มีรัส...นะ...สมี แคง เอิงเงย แสงใส...ละ...วะ ชัชวาลน
เอิงเงย เสริดสร้อย...ละ อลังการ เอิง เงย ครือราติ...เอ่อ เอ้อ...หอ...
ระ...คุณ... เอย

ทำนองเชิด ใช้สวดเกี่ยวกับบทเปรต บทนรก

เมื่อนั้น...อันเปรตอสูรกาย...นรกทั้งหลายต่าง ๆ ยกมือ...ไหว้พระมา
...เอ้ เอ...เอ่...เอ เอ้...เอย ลับ เออ เอ่ย

ดูข้าลำบากเหลือใจ...ขอ...พระมาลับ เอาคดีนี้ไปบอกแก่ญาติ...เอ้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

เอ เอ่อ เออ เอือ เออ ภาคิกา เอ่อ ...เอา...เอย

ข้าขอก...ราบนักจงหมา...ขอพระกรุณา เร่งทำเอือ เออ...เออ ...เอ่อ...เออ เอือ เอย บุญ เอย

ให้จำเริญพุทธคุณ...อุทิศส่วนบุญ...มาถึงคู่ข้า...อย่าได้...เออ เอือ เออ เอ่อ อย่านาน...เอย

<u>ทำนองวสันต์</u> ใช้สวดเกี่ยวกับบทสวรรค์

เทพ...อา...หนึ่ง เอือ เอ...เอ...เสร็จ...จะ...ลิล...ลา เอ่อ...เอือ...เอ...เออ...เอือ...เยื้อง...ย่าง...มาอยู่เนือง...ยา โอ วา โอ เนือง...กรีน...เอย

มีนางสวรรค์...เอือ...เอ...เอือ...เอ ได้เก้า เอีย หนึ่น...เอ่ ...เอ่ เอือ เอ เอือ สะ เอีย พรีบ เอือ เออ เอ่อ พร้อม...ล้อมมา ยา โอ วา โอ มาไหว...เอย

ตามเทียนทอง เอือ เอ...เอ กรองคอก...ไม้ เอ่ เอือ เอ เออ เอีย ณม...กราบ เออ เอือ...ไหว้ ...แล้วลุก...ยา โอ วา โอ ...วันทา...เอย

<u>การสวด</u> เมื่อจะเริ่มพิธีสวดนั้น ผู้สวดทั้งหมดจะมานั่งเรียงกัน หรือนั่งล้อมเป็นวงมีสมุดมาลัยเล่มหนึ่งวางอยู่ข้างหน้า โดยวางให้สูงกว่าระดับผู้นั่งสวด เปิดสมุดมาลัยตั้งแต่บทแรกที่จะสวด การนั่งเรียงเป็นแถวหน้ากระดานจะทำให้ผู้สวดทุกคนสามารถมองหรืออ่านข้อความในสมุดมาลัยได้ชัดเจน แต่ถ้าหากนั่งล้อมเป็นวงแล้วอาจจะทำให้ผู้สวดบางคนอ่านข้อความในสมุดมาลัยไม่ได้ เพราะตัวอักษรจะกลับหัว แต่ส่วนมากแล้วจะไม่เป็นปัญหาของผู้สวดนักเพราะทุกคนมีความชำนาญและสามารถจำบทสวดได้เป็นอย่างดี

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

เมื่อจะเริ่มสวด ผู้สวดทุกคนจะไหว้สมุดฆาลัยก่อน แล้วผู้สวดที่เป็นต้นบทจะเริ่มสวดขึ้นก่อนในวรรคแรก ต่อจากนั้นผู้สวดคนอื่น ๆ ก็จะสวดขึ้นพร้อมกันเรื่อยไปจนจบบทหรือจบตอน เมื่อจะขึ้นบทใหม่หรือเปลี่ยนทำนองใหม่ ต้นบทก็จะต้องเป็นผู้ที่เริ่มสวดนำขึ้นก่อนทุกครั้ง ระหว่างสวดเมื่อจบตอนใดตอนหนึ่งแล้ว อาจจะมีหยุดพักชั่วครู่ เพื่อเว้นระยะให้หายเหนื่อย หรือดื่มน้ำ แล้วก็เริ่มสวดต่อไปใหม่

ในการสวดเนื้อเรื่อง จะเริ่มสวดในบทภาคแรก ๆ ก่อน คือในบทนรก ต่อจากนั้นก็ถึงเปรตสั่ง ในบทภาคสวรรค์นั้นจะสวดในเวลาใกล้รุ่ง ซึ่งเป็นตอนที่จะจบบทพอดี

<u>จุดมุ่งหมายของการสวดพระมาลัย</u> การสวดพระมาลัยนั้นมีจุดมุ่งหมายหลายประการดังนี้

1. เพื่อให้แขกที่มาในงานได้อยู่เป็นเพื่อนศพร่วมกับเจ้าภาพ การอยู่เป็นเพื่อนศพนี้จะต้องอยู่กันตลอดคืน ศพในสมัยก่อนหรือในสมัยนี้โดยเฉพาะตามชนบทยังมีธรรมเนียมที่ต้องอยู่เป็นเพื่อนศพกันจนรุ่งเช้า

2. เพื่อช่วยให้แขกผู้มาในงานและเจ้าภาพได้ผ่อนคลายความเหงา เพราะการสวดมาลัยก็เป็นสร้างความสนุกครึกครื้นด้วย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

3. เพื่อเป็นการปลอบใจเจ้าภาพให้คลายความทุกข์โศก และคิดได้ว่าการตายเป็นเรื่องธรรมดาที่ทุกคนต้องประสบ

4. เพื่อเป็นการอบรมสั่งสอน ผู้ฟังให้รู้จักเกี่ยวกับเรื่องนรก สวรรค์ บาป บุญ คุณ โทษ

5. เพื่อให้ผู้ฟังหรือผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่สร้างสมแต่ความดี ไม่กระทำความชั่ว

บทที่ 3

ตัวอักษรและอักขรวิธีที่ปรากฏในเอกสารที่ใช้เป็นข้อมูล

รูปแบบตัวอักษร

ตัวอักษรที่ปรากฏพบในการจารคัมภีร์สมุดข่อยเรื่องพระมาลัยทั้ง 3 ฉบับนั้นมีความหมายคล้ายคลึงกันในด้านที่จารด้วยอักษรขอมบาลี และอักษรขอมไทยโดยตลอด ลักษณะตัวอักษรนั้นเป็นอักษรที่ใช้กันอยู่ในราว ๆ ปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ทั้ง 3 ฉบับมีรูปภาพประกอบด้วย ซึ่งเป็นภาพที่เกี่ยวกับเนื้อเรื่องพระมาลัย(คัมภีร์ฉบับวัดราชบัลลังก์ทั้ง 2 ฉบับ) และเรื่องเวสสันดรชาดก (คัมภีร์ฉบับวัดเนินข้อ)

ข้อแตกต่างของรูปแบบตัวอักษรที่ปรากฏพบนั้นมีบ้าง ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้จารมีหลายคน จึงทำให้รูปตัวอักษรแตกต่างกันไปเป็นหลายลายมือ ผู้เขียนได้นำตัวอักษรที่มีหลายรูปแบบมายกตัวอย่างไว้ โดยเปรียบเทียบให้เห็นลายมือจากคัมภีร์ฉบับทั้ง 3 ฉบับ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

คัมภีร์ฉบับสมุดข่อยที่ได้นำมาศึกษาเปรียบเทียบได้แก่

1. คัมภีร์สมุดข่อยเรื่องพระมาลัย อักษรขอมจากวัดเนินข้อ ตำบลเนินข้อ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง จำนวน 1 ฉบับ

2. คัมภีร์สมุดข่อยเรื่องพระมาลัย อักษรขอมจากวัดราชบัลลังก์ ตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง จำนวน 2 ฉบับ

1. พยัญชนะ รูปพยัญชนะขอมที่ใช้เรียนภาษาบาลีมี 33 ตัว คือ

ก ข ค ฆ ง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

รูปพยัญชนะขอมที่ใช้เขียนคำไทยจะเพิ่มอักษร เหล่านี้เข้าไปกับรูปพยัญชนะที่ใช้เขียน
คำบาลีด้วย

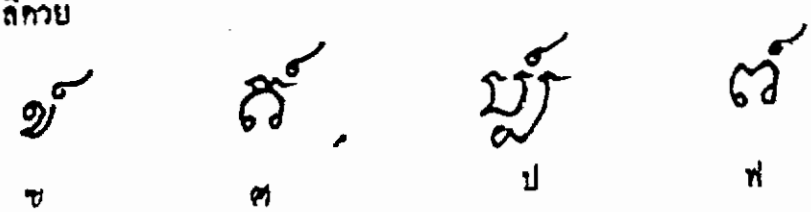

ศ ษ อ

รูปอักษรที่ใช้เขียนแทนกันได้แก่

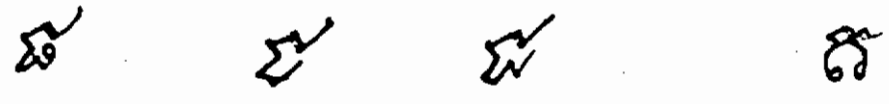

ย,ฝ ช,ฆ ฌ,ฎ ก,ก,ก

บ,ป ก

ตัว ฤ ฤา มีใช้ในบางคำ และปรากฏพบในศิลาจารึกฉบับวัดราชบัลลังก์ฉบับเดียว คือฉบับนายจ้านและนางเปรมผู้สร้าง ส่วนฉบับอื่น ๆ ไม่ใช้ ฤ ฤา ใช้ ร แทน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

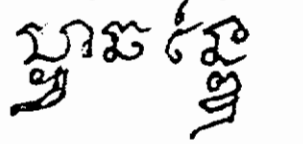 = ฤาฒไท = ฤาฒิไก

(ฉบับวัดราชบัลลังก์ นายจ้าน, นางเปรม)

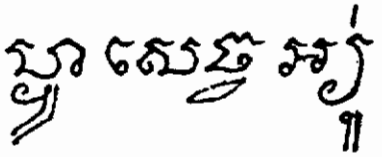 = ฤาเชฐจอยู่ = ฤาเสด็จอยู่

(ฉบับวัดราชบัลลังก์ นายจ้าน, นางเปรม)

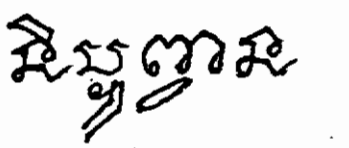 = นิฤพาน = นิฤพาน

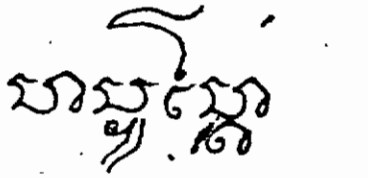 = หฤโหก = หฤโหก

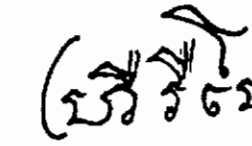

[illegible] = หรีรีโหด = หฤโหด
(ฉบับวัดราชบัลลังก์ ไม่ปรากฏชื่อ)

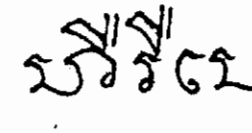

[illegible] = หีรีโหด = หฤโหด
(ฉบับวัดเนินฆ้อ)

<u>รูปพยัญชนะซ้อน</u>

1. พยัญชนะต้นซ้อน ได้แก่พยัญชนะต้นที่มีอักษรนำและพยัญชนะต้นที่เป็นตัวควบกล้ำ
พยัญชนะต้นที่มีอักษรนำ ได้แก่

[illegible] = หุม

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

[illegible] = หุน

[illegible] = หุง

[illegible] = หุญ

[illegible] = หุล

พยัญชนะควบกล้ำ ได้แก่

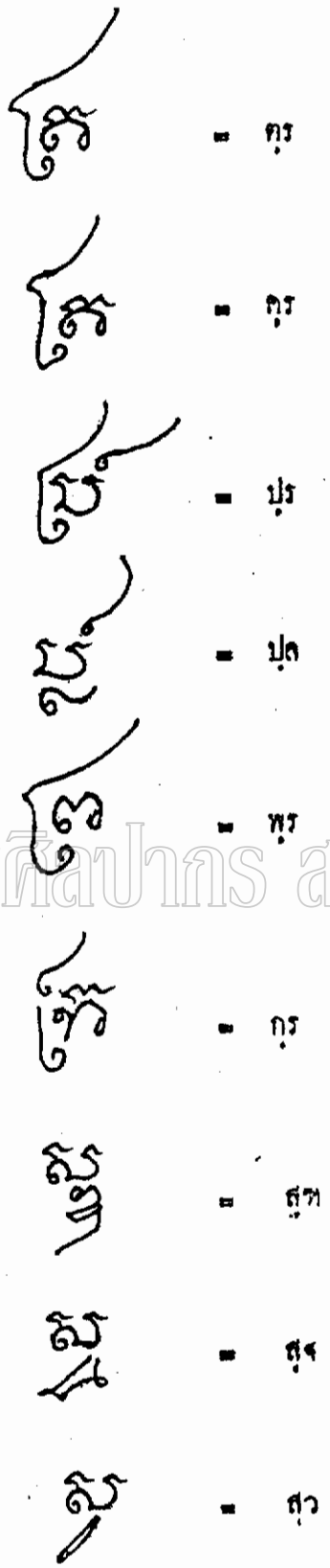

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

2. ตัวสะกดซ้อน

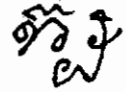 = กฺษ

= งฺฆ

= กฺว

= นฺท

= งฺก

= ญฺญ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

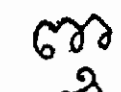 = ญฺญ

= พฺท, พฺว

= ฆฺจ

= ญฺจ

ឈ = ม̣ม

ឈ = ส̣ม

ឈ = ล̣ล

ឈ = ล̣ย

ឈ = พ̣ย

ឈ = ฅ̣ถ

ឈ = ช̣ช

ឈ = ช̣ช

ឈ = ฌ̣ฌ

ឈ = ฌ̣ฐ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตัว ร ที่ใช้เขียนเป็นตัวซ้อนนั้นจะมีหลายแบบ จากการสำรวจคัมภีร์ฉบับสมุดข่อยทั้ง 3 ฉบับ จะเห็นว่ามีรูปแบบต่าง ๆ กัน ดังนี้

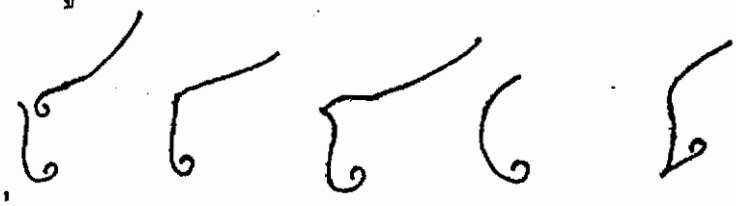

ตัวอย่างคำ

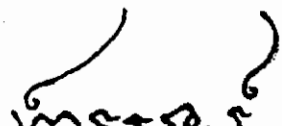

= พฺรสงฺฆ์ = พระสงฆ์

(วัดเนินฆ้อ)

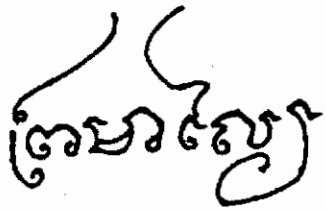

= พฺรมาไลย = พระมาลัย

(วัดเนินฆ้อ)

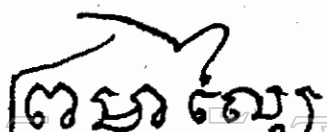

= พฺรมาไลย = พระมาลัย

(วัดเนินฆ้อ พ่อแถบ แม่แอด)

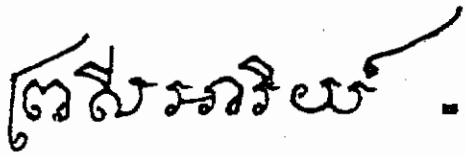

= พฺรสีอาริย์ = พระศรีอารย์

(วัดเนินฆ้อ พ่อแถบ แม่แอด)

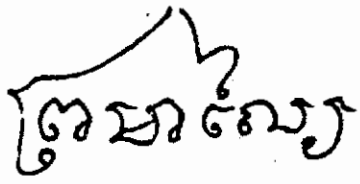

= พฺรมาไลย = พระมาลัย

(วัดราชบัลลังก์ นายจ้าน นางเปรม)

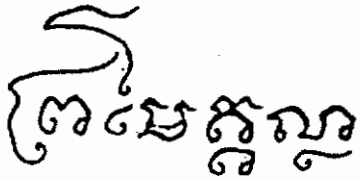

= พฺรโมคฺคลฺลา = พระโมคคัลลา

(วัดราชบัลลังก์ ฉบับ นายจ้าน นางเปรม)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สังวาลิขสิทธิ์

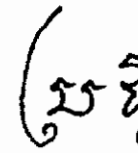 = ปุรีป (ประทีป)

(วัดราชบัลลังก์ ไม่ปรากฏชื่อ)

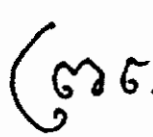 = พุรเถร (พระเถร)

(วัดราชบัลลังก์ ไม่ปรากฏชื่อ)

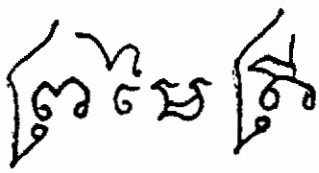 = พุรไมคุรี (พระไมครี)

(วัดราชบัลลังก์ ไม่ปรากฏชื่อ)

= อินุคุรา (อินทรา)

(วัดราชบัลลังก์ ไม่ปรากฏชื่อ)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สังวนลิขสิทธิ์

2. <u>สระ</u> รูปสระที่ใช้เขียนอักษรขอมในสมุดข่อยนั้นมี 2 ประเภท คือ

2.1 สระจม ได้แก่สระที่ใช้ประสมกับพยัญชนะ มีรูปดังนี้

+ (อะ) ตัวอย่างคำว่า 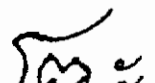 (พุระ) (ตุระ)

+ (อา) " (มา) (นา)

◌ิ + (อิ) ตัวอย่างคำว่า 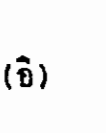 (กิจ) 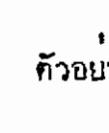 (คิด)

◌ี + (อี) ตัวอย่างคำว่า 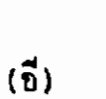 (มี) 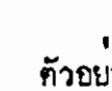 (บี)

◌ึ + (อึ) ตัวอย่างคำว่า 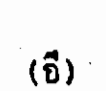 (ถึง) 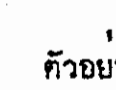 (ขึ้น)

◌ื + (อือ) ตัวอย่างคำว่า 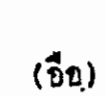 (ชื่น) 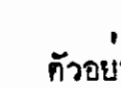 (ยืน)

◌ุ + (อุ) ตัวอย่างคำว่า 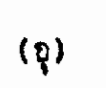 (บุญ)

◌ู + (อู) ตัวอย่างคำว่า (อยู่) (ผูก)

เ◌ + (เอ) ตัวอย่างคำว่า (เทพพ) (เป็น)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แ◌ + (แอ) ตัวอย่างคำว่า 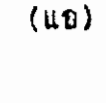 (แสบ) 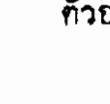 (แต่)

เ◌า + (เอา) ตัวอย่างคำว่า (โทร เทร) = โซเซ

(วัดราชบัลลังก์ นายจ้าน, นางเปรม)

ไ◌ + (ไอ) ตัวอย่างคำว่า (ไค)

(วัดเนินซ้อ)

ใ◌ + (ไอ) ตัวอย่างคำว่า 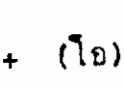 (ใลก)

(วัดราชบัลลังก์ ไม่ปรากฏชื่อผู้สร้าง)

เ + ว (เอา) ตัวอย่างคำว่า เจ้า (เจ้า) เล่า (เล่า)

ไ + (ไอ) ตัวอย่างคำว่า ไป (ไป) ไห้ (ไห้=ไค้)

(วัดราชบัลลังก์ นายจ้าน,นางเปรม)

ไ + (ไอ) ตัวอย่างคำว่า ไข้ (ไข้) ได้ (ได้)

(วัดเนินฆ้อ)

ใ + (ไอ) ตัวอย่างคำว่า ใน (ใน = ใน) ให้ (ไห้=ให้)

(วัดราชบัลลังก์ ฉบับไม่ปรากฏชื่อ)

ใ + (ใอ) ตัวอย่างคำว่า ให้ (ให้) ใจ (ใจ)

(ฉบับวัดราชบัลลังก์ นายจ้าน นางเปรม)

ใ + (ใอ) ตัวอย่างคำว่า ให (ให = ใค)

(ฉบับวัดราชบัลลังก์ ไม่ปรากฏชื่อผู้สร้าง)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ใ + (ใอ) ตัวอย่างคำว่า ใน (ใน) ให้ (ให้)

(ฉบับวัดเนินฆ้อ)

ำ + (อำ) ตัวอย่างคำว่า ทำ (ทำ)

รูปสระอำเหมือนกันทั้ง 3 ฉบับ

2.2 สระลอย คือสระที่ใช้นำหน้าคำ

อ (อะ) ตัวอย่างคำว่า อนนฺต์ (อนนฺต์) = อนนต์)

อนุโมทนา (อนุโมทนา)

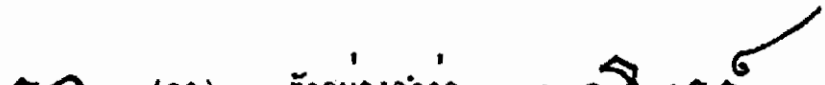
(อา) ตัวอย่างคำว่า (อาริย์)

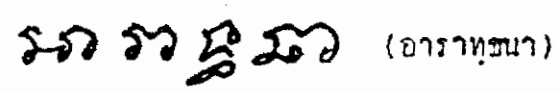
(อาราทฺธนา)

(อาบน้ำ)

(อิ) ตัวอย่างคำว่า (อินทฺรา = อินทรา)

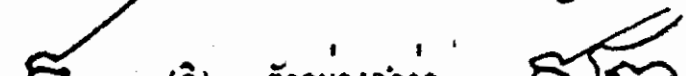
(ฉบับวัดราชบัลลังก์ นายจ้าน นางเปรม)

(อิ) ตัวอย่างคำว่า (อินทฺรา = อินทรา)

(ฉบับวัดราชบัลลังก์ ไม่ปรากฏชื่อ)

(อิ) ตัวอย่างคำว่า (อิเมชฺมา)

(ฉบับนายจ้าน นางเปรม)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สังวนลิขสิทธิ์

(อินฺทนิล)

(ฉบับนายจ้าน นางเปรม)

(อี) ตัวอย่างคำว่า (อีกอึง)

(ฉบับวัดราชบัลลังก์)

(อี) ตัวอย่างคำว่า (สอี้น = สะอี้น)

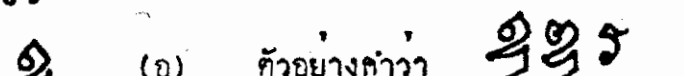
(อุ) ตัวอย่างคำว่า (อุทร = อุดร)

(นายจ้าน)

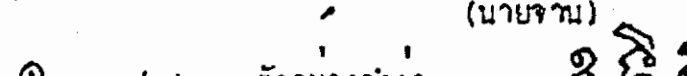
(อุ) ตัวอย่างคำว่า (อุทิสฺส = อุทิศ)

(นายจ้าน

(อุ) ตัวอย่างคำว่า 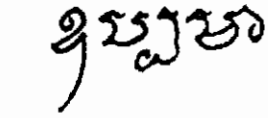 (อุปุปมา = อุปมา)

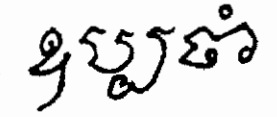 (อุปุปกำ = อุปกัมก์)

(อู)

(เอ) ตัวอย่างคำว่า 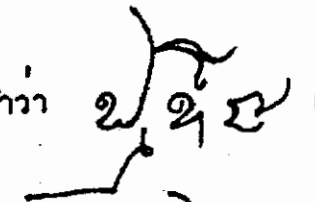 (เอุมโอช)

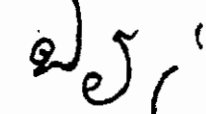 (เอุย)

(เอ) ตัวอย่างคำว่า (เอุง)

(โอ) ตัวอย่างคำว่า (โอชา)

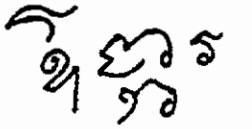 (โองการ)

(เอา) ตัวอย่างคำว่า 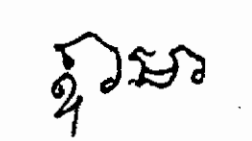 (เอามา)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

3. วรรณยุกต์ ที่ปรากฏพบในคัมภีร์ฉบับสมุดข่อยทั้ง 3 ฉบับนี้มี 2 รูป ซึ่งใช้ในการจารอักษรขอมไทย

3.1 รูปไม้เอก ' มีใช้มากทั้ง 3 ฉบับ บางคำใส่เครื่องหมายเอกครงตาม

คำในอักขรวิธีปัจจุบัน บางคำไม่ตรง

ตัวอย่างคำที่ใช้เครื่องหมาย ๊ ตรงตามอักขรวิธีปัจจุบัน

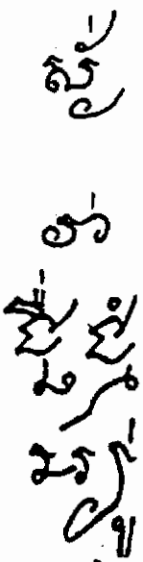

สั่ง = สั่ง

ว่า = ว่า

ชื่นชม = ชื่นชม

อยู่ = อยู่

ตัวอย่างคำที่ใช้เครื่องหมาย ๊ ไม่ตรงตามอักขรวิธีปัจจุบัน

เสื่อผ่า = เสื้อผ้า

หัวน่า = หัวหน้า

แจ่งใจ = แจ้งใจ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

4. เครื่องหมายต่าง ๆ เท่าที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากสมุดข่อยเรื่องพระมาลัยทั้ง 3 ฉบับ ปรากฏมีเครื่องหมายต่าง ๆ ดังนี้

4.1 เครื่องหมาย ั ในภาษาไทยเรียกไม้ผัด หรือ ไม้หันอากาศ ภาษาเขมรเรียก "สังโยคสัญญา" เป็นเครื่องหมายใช้แทนอักษรสังโยคหรือการใช้อักษรซ้อนเพื่อบอกตัวสะกดของสระอะ ดังที่ปรากฏในสมัยพ่อขุนรามคำแหง

เช่น

กนน = กัน

วงง = วัง

หงง = หัง

ลักษณะการเขียนอักษรซ้อนแบบนี้ได้เปลี่ยนมาใช้ ไม้ยัดหรือไม้หันอากาศบนตัวสะกดหน้าในสมัยพระยาภาไทย มีหลักฐานปรากฏในจารึกสุโขทัย พ.ศ. 1904 หลักที่ 5 ด้านที่ 3 บรรทัดที่ 18 และ 41 โดยมีเขียนคำว่า หงั

ตัวอย่างคำที่ใช้เครื่องหมาย ั ในคัมภีร์สมุดข่อย เรื่องพระมาลัย

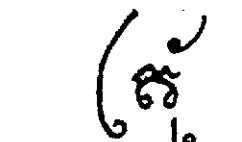

= กรัน = กรั้น

(วัดราชบัลลังก์ ไม่ปรากฏชื่อ)

= หัก = หัก

(วัดราชบัลลังก์ ไม่ปรากฏชื่อ)

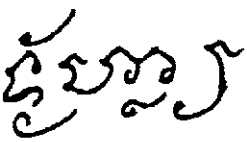

= ทังหลาย = ทั้งหลาย

(วัดราชบัลลังก์)

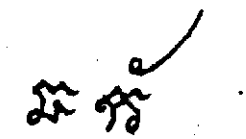

= ฉกัน = ฉกรรจ์

(วัดราชบัลลังก์)

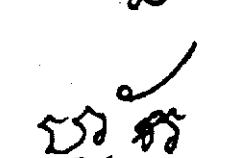

= หลัก = หลัก

(วัดราชบัลลังก์)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

= ธุรัพบ = ทรัพย์
(วัดราชบัลลังก์ นายจ้าน นางเปรม)

= มุ้น = มั้น
(วัดราชบัลลังก์ นายจ้าน นางเปรม)

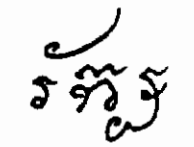
= รักุษ = รักษ์
(วัดราชบัลลังก์ นายจ้าน นางเปรม)

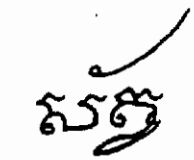
= สัตุว = สัตว์
(วัดราชบัลลังก์ นายจ้าน นางเปรม)

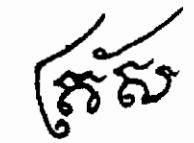
= ตุรัส = ตรัส
(วัดราชบัลลังก์ นายจ้าน นางเปรม)

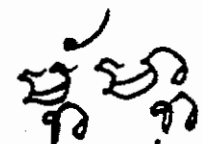
= มุ้ณุาก = มักมาก
(วัดเนินฆ้อ)

= กัน = กัน
(วัดเนินฆ้อ)

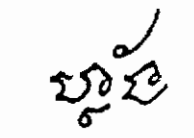
= หุลัง = หลัง
(วัดเนินฆ้อ)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

4.2 เครื่องหมาย ภาษาไทย เรียกไม้ทัณฑฆาต เขมร เรียก ทะฆาต เป็นเครื่องหมายที่เขียนไว้บนตัวอักษรใช้ฆ่าอักษรคือไม่ต้องออกเสียง

ตัวอย่างคำที่ใช้เครื่องหมาย ทัณฑฆาต ในเรื่องพระมาลัย

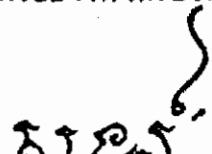
= สงฆ์ (สงฆ์)

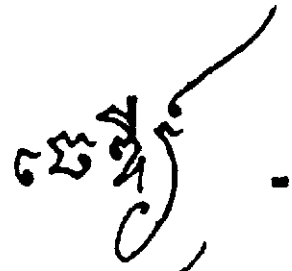
= เจคีย์ (เจคีย์)

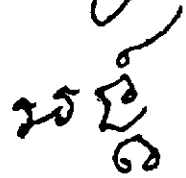
= องฺค์ (องค์)

จากการสังเกตปรากฏว่า เครื่องหมายทัณฑฆาตนี้มีพบใช้น้อย ในฉบับวัดราชบัลลังก์ ที่ไม่ปรากฏชื่อผู้สร้างส่วนฉบับนายจ้าน นางเปรม และฉบับวัดเนินฆ้อ (นายแถบ แม่แอด) มีพลใช้มาก

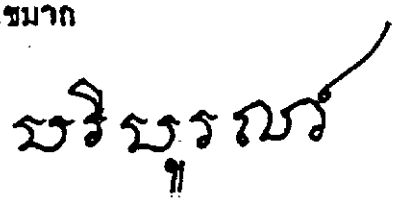
= บริบูรณ์ (วัดเนินฆ้อ)
= บริบูรณ์

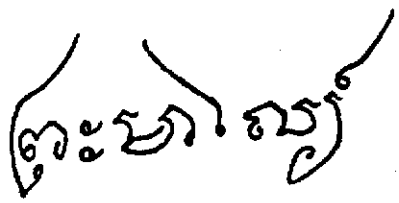
= พฺระมาไลย์ (วัดเนินฆ้อ)
= พระมาลัย

= เวฺสมนฺต์ (วัดเนินฆ้อ)
= เวฬุวนต์

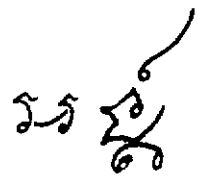
= องฺค์ (วัดเนินฆ้อ)
= องค์

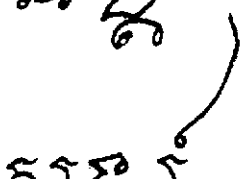
= สงฺฆ์ (วัดราชบัลลังก์ นายจ้าน นางเปรม)
= สงฆ์

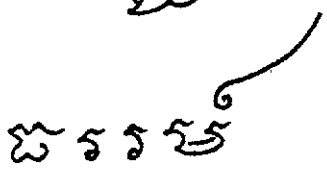
= ธรรม์ (วัดราชบัลลังก์ นายจ้าน นางเปรม)
= ธรรม์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ព្រសីអារិយ៍ = พฺรสีอาริย์ = พระสรีอารย์
(วัดราชบัลลังก์ นายจ้าน นางเปรม)

4.3 เครื่องหมาย "ๆ" ภาษาไทยเรียกไม้ยมก เขมร เรียก "เลขโต) แปลว่า เลข 2 หรือเรียกว่า อาเมณฑิตสัญญา แปลว่า เครื่องหมายซ้ำสองหน ใช้สำหรับอ่านซ้ำคำข้างท้าย 2 หน

ตัวอย่างคำที่ใช้เครื่องหมายเลขโท ที่ปรากฏในสมุดข่อยเรื่องพระมาลัยทั้ง 3 ฉบับนั้นมีใช้ต่าง ๆ กัน เฉพาะต้นฉบับที่ได้จากวัดราชบัลลังก์ฉบับที่ไม่ปรากฏชื่อผู้สร้างนั้นใช้เลข 2 แทนเครื่องหมาย "ๆ" โดยตลอด ซึ่งมีความหมายให้อ่านซ้ำสองครั้งเช่นเดียวกัน แต่ต้นฉบับนายจ้าน นางเปรมผู้สร้างซึ่งได้จากวัดราชบัลลังก์ และต้นฉบับวัดเนินฆ้อปรากฏว่าใช้เครื่องหมาย "ๆ" ในคำที่ให้อ่านซ้ำสองหน และไม่พบใช้เลข 2 แทน "ๆ" เลย.

ตัวอย่าง

ត្ប់ ២ ឃ្ឈ៊ ឆ្ឈ៊ ឆ្ឈ៊ = ต่าง 2 ขึ้น หรื หุ้นสา
(ต่าง ๆ ขึ้นหรือหรรษา)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

លលាំ ២ ឡៃ ត្ប៉ៃ = ลลำ 2 ใดพุ้นรวง
(ละลำ ๆ ได้พันรวง)

ចៃ ឡៃ ២ ឡំ = จใคฺร 2 ชุ้ม
(จะใคร่ ๆ ชม)

លរោ ២ ឡ៉ ឡ៉ លឃ៉ = ลรฺอย 2 ขึ้นลปี
(ละร้อย ๆ ขึ้นละปี)

ឡ៉ ២ ឡៃ = สืบ 2 ไป (สืบ ๆ ไป)

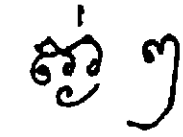 = ต่าง ๆ

= ที ๆ (ดี ๆ)

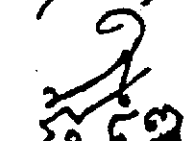 = ผู้ไท ๆ (ผู้ใด ๆ)

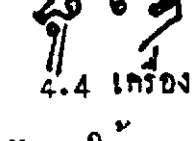

4.4 เครื่องหมาย " เรียกว่า มูสิกทันต์ ภาษาไทย เรียก ฟันหนู ใช้เขียนบนพยัญชนะให้ออกเสียงเป็นสระออ

ตัวอย่าง เช่น

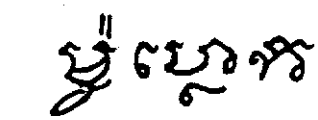 = ม๊อเหฺลก (หม้อเหล็ก)

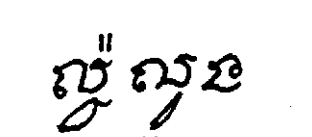 = ล๊อลฺวง (ล่อลวง)

= หน๊อ (หน่อ)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

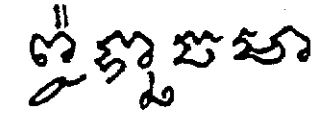 = พ๊อทานจมา (พ่อท่านจะมา)

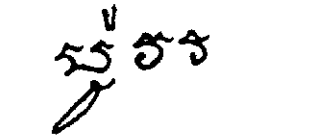 = บ๊อวร (บวร)

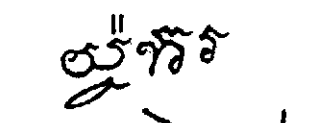 = บ๊อกร (บอกร)

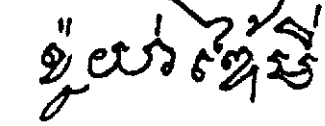 = ข๊อย่าไฝ่ (ขออย่าใฝ่)

4.5 เครื่องหมาย ์ เขมร เรียกว่า เครื่องหมาย รัสสัญญา ใช้เขียนบนพยัญชนะ ตัวสะกดของคำซึ่งประกอบกับสระอะ และสระอา เพื่อทำให้คำที่ถูกสะกดนั้นมีเสียง

สั้นลง ในภาษาไทยเรียก ไม้เอก ปัจจุบันจัดเป็นเครื่องหมายวรรณยุกต์ที่ปรากฏพบในการเขียนอักษรขอมไทยในเรื่องพระมาลัย ใช้เครื่องหมายรัสสัญญานี้เขียนบนพยัญชนะ ก. ทำให้ออกเสียงเป็น ก่

ใช้เขียนบนพยัญชนะ บ ทำให้ออกเสียงเป็น บ่อ

หรือใช้เขียนบนพยัญชนะอื่น ทำให้ออกเสียงเป็นอะ เช่น

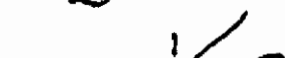

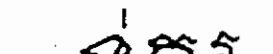

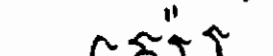

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

4.6 เครื่องหมาย ◌ំ เรียกว่า นิคหิต หรือ นฤคหิต ปรากฏใช้มากในสมุดข่อย เรื่องพระมาลัย มีที่ใช้ดังนี้

ใช้เขียนบนพยัญชนะแทนสระโอะ

= กุสล

ใช้เขียนบนพยัญชนะแทนตัวสะกด ม

= ชม

ใช้เขียนบนพยัญชนะแทนตัวสะกด ง

= ปรุงุ่ม (ประณม)

= ปรุสงุ่ม (ประสม)

 = องุ่อีน (องค์อัน)

= กุสงุ่ล (กุศล)

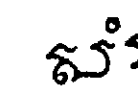 = สงุ่มบูน (สมบูรณ์)

= งามงุ่มงุ่ก (งามหมกจก)

= เหตุงุ่ล (เหตุผล)

= กุ่น (คน)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

<u>อักขรวิธีและข้อสังเกตเกี่ยวกับอักขรวิธี</u>

อักขรวิธีที่ใช้ในการเขียนอักษรขอมไทย ในเรื่องพระมาลัยทั้ง 3 ฉบับนี้ไม่เหมือนกับอักขรวิธีที่ใช้เขียนภาษาไทยในปัจจุบัน เพราะเป็นการเขียนภาษาไทยในสมัยโบราณ และเขียนเป็นอักษรขอม ฉะนั้นจึงมีลักษณะของอักขรวิธีที่เป็นแบบประสมทั้งการเขียนตัวอักษรขอมและการเขียนภาษาไทยในสมัยนั้น ผู้เขียนสันนิษฐานว่า การเขียนอักษรขอมไทยแบบนี้คงมีใช้มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย เรื่อยมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

อักขรวิธีที่ปรากฏในสมุดข่อยเรื่องพระมาลัย มีรายละเอียดดังนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

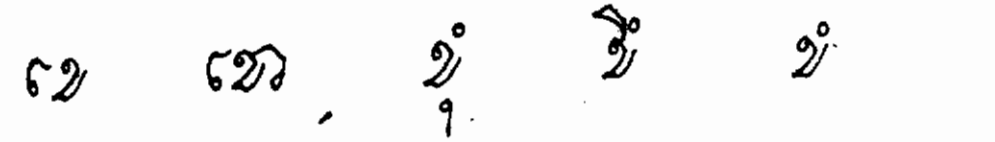

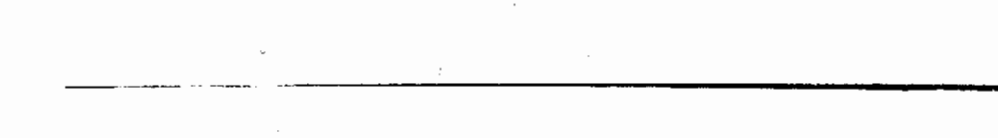

ក ក កិ កី កុ កូ

ក ក កុំ កិំ កំ

ឃ ឃ ឃិ ឃី ឃុ ឃូ

ឃ ឃ ឃុំ ឃីំ ឃំ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ឍ ឍ ឍិ ឍី ឍុ ឍូ

ឍ ឍ ឍុំ ឍីំ ឍំ

ឆ ឆ ឆិ ឆី ឆុ ឆូ

ᨾᩮ ᨾᩮᩣ ᨾᩴᩣ ᨾᩲᩴ ᨾᩴᩣ

<u>ข้อสังเกต</u>

พยัญชนะบางตัวเมื่อประสมสระอา จะเขียนสระอาต่อกับพยัญชนะ และถ้าพยัญชนะตัวใดมีสก จะเขียนสระอาต่อกับสก ดังตัวอย่าง

ᨿ	ประสม	ᩣ	ᨿᩣ, ᨿᩣᩯ	อ่านว่า	ชา
ᨾ	ประสม	ᩣ	ᨾᩣ	อ่านว่า	ผา
ᨿ	ประสม	ᩣ	ᨿᩣ	อ่านว่า	ชา
ᨿ	ประสม	ᩣ	ᨿᩣ	อ่านว่า	ถา
ᨿ	ประสม	ᩣ	ᨿᩣ	อ่านว่า	นา
ᨿ	ประสม	ᩣ	ᨿᩣ	อ่านว่า	ฉา
ᨿ	ประสม	ᩣ	ᨿᩣ	อ่านว่า	ปา, บา
ᨿ	ประสม	ᩣ	ᨿᩣ	อ่านว่า	งา
ᨿ	ประสม	ᩣ	ᨿᩣ	อ่านว่า	ภา

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สั ประสม ว สัว อ่านว่า สา

ชั ประสม ว ชัว อ่านว่า จา

อั ประสม ว อัว อ่านว่า วา

หั ประสม ว หัว อ่านว่า ทา

คั ประสม ว คัว อ่านว่า คา

ฅั ประสม ว ฅัว อ่านว่า คา

พยัญชนะบางตัวเมื่อประสมสระ อิ, อี, จะตัดสกอกแล้วเติมสระอิ, อี บนตัว
พยัญชนะ ดังนี้

หั ประสม ห หิ อ่านว่า ทิ

ประสม ห หี อ่านว่า ที

คั ประสม ค คิ อ่านว่า คิ

ประสม ค คี อ่านว่า คี

ฅั ประสม ค ฅิ อ่านว่า คิ

ประสม ค ฅี อ่านว่า คี

ภั ประสม ภ ภิ อ่านว่า ภิ

ประสม ภ ภี อ่านว่า ภี

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

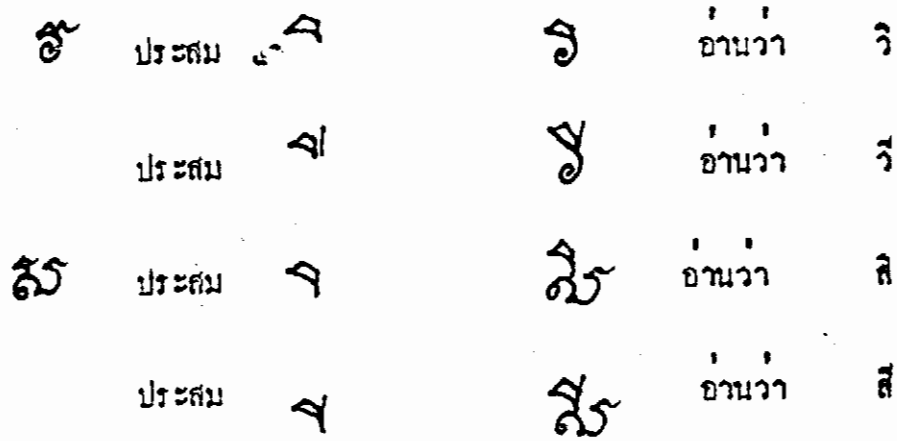

ข้อสังเกตเกี่ยวกับใช้ตัวสะกด

1. ใช้ตัวสะกดไม่เหมือนในปัจจุบัน

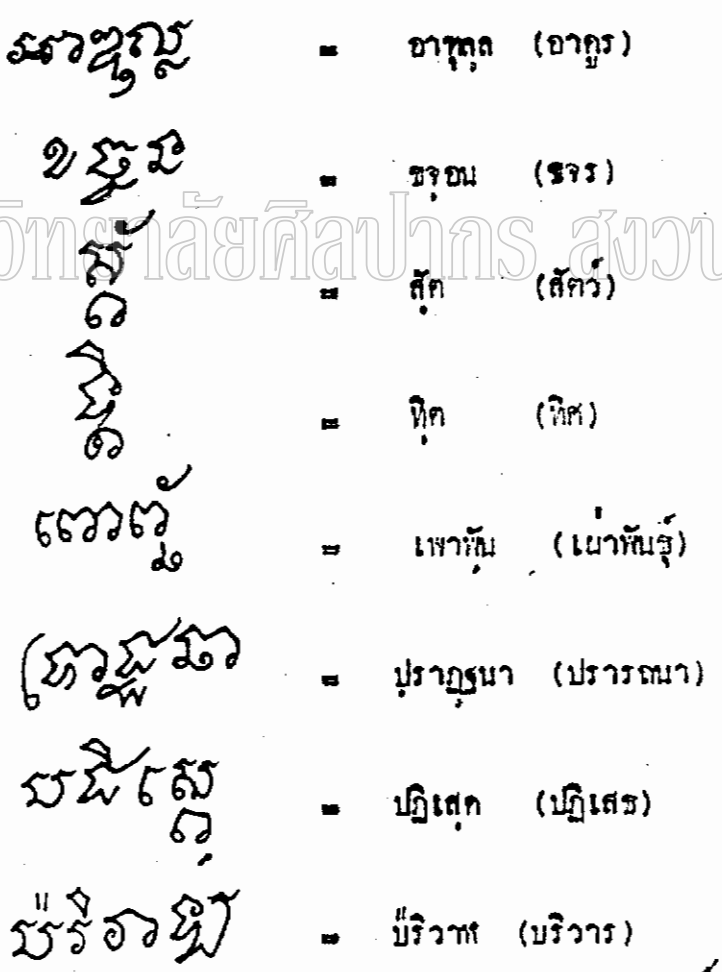

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

คำที่เขียนไม่เหมือนในปัจจุบัน

ពិភ្ជាសា	=	พิภฺากสา (พิพากษา)
វិឌៃយ៍	=	วีไนย์ (วินัย)
ឃ្ជិ	=	ยิฺง (หญิง)
អ៉ូឡ្ជិ	=	อุ๋งเชิฺน (อัญเชิญ)
ឆ្ជ៉ូ	=	สุวัร (สวรรค์)
អម្ជុរត្ត	=	อมฺมรฺรคฺต (อมฤต)
ឡាស្ជាឡា	=	ฑาสฺสฑา (ดาษดา)
ឡ៉ា, ឡោ	=	เข้า, เขา (ข้าว)
ឡ៉ា	=	นำ (น้ำ, นำ)
ឡ៉ូសា	=	หุ๋นสา (หรรษา)
ឡ៉ូ	=	ภุ่อ (พ่อ, พอ)
ឡ៉ូឌ្ជី	=	ฑนฺตรี (ดนตรี)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

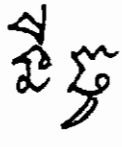

= นีจฺจรนุทร (นิรันดร)

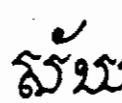

= สัฆ (สงฆ์)

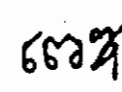

= เพฑาร (เพดาล)

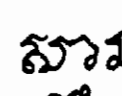

= สุฐาน (สถาน)

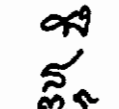

= โทฺย (โดย)

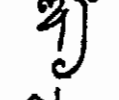

= มีสุส (มิตร)

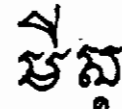

= พฺริกฺสา (พฤกษา)

= สาสฺสนา (ศาสนา)

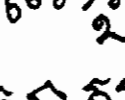

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

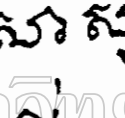

= เที่ยงทุ้น (เที่ยงธรรม)

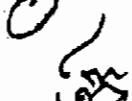

= กฺรง (ตรง)

= บาปกัมฺม์ (บาปกรรม)

= บุ๊คเคี่ยวคฺล (บัคเคี่ยวคล)

คำที่ออกเสียงไม่เหมือนในปัจจุบัน

= กฺรึกกฺรอง (ตรึกตรอง)

ប័ត្តពី	=	ปัตฺตพี (ปถพี)
ភ្យៀន	=	เกิฺยน (เกวียน)
ហ់ក្លាង	=	ห่ำกฺลาง (ห่ามกลาง)
ក្រ	=	กฺรง (ตรง)
ឡៃតោះ	=	ไพฺรเราะ (ไพเราะ)
ឥន្ត្រា	=	อินฺตรา (อินทรา)
ស្រ៉ាស្ត	=	สฺรั่งเสฺิน (สรรเสริญ)
ត្រី	=	ตฺรี (คือ)
ក្រប៉ុកិច	=	กฺรบุ๊กใจ (ตระบักใจ)
ឡៃតណ្ឌ	=	ไตฺรลุ๊ก (ไตรรัตน์)
ក្រណ្ឋំ	=	กฺรลุ๋บ (ตรลบ)
ក្រកាន	=	กฺรกาน (ตระกาน)
ស្នោះ	=	เสฺลาะ (เสนาะ)
គំរ៉ូ	=	คำรุ๋บ (เคารพ)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

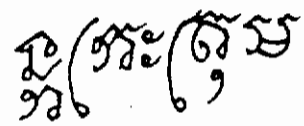 = นุกกุระคุรุม (นกตะกรุม)

การใช้วรรณยุกต์ ่ ้ ไม่ส่ำเสมอ

= ใหญ่

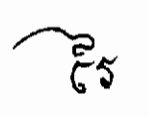 = ไร่

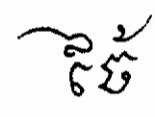 = ใจ

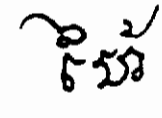 = ให้

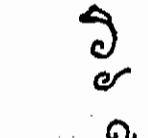 = วิ่ง

= ข่ม

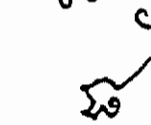 = น้อย

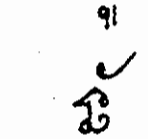 = ผู้

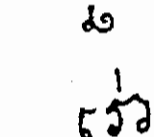 = นั้น

= ร้อน

= ท่าน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การใช้สระ ไอ และใอ บางคำใช้ตรงกับปัจจุบัน

= ไก้

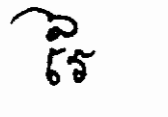 = ไร่

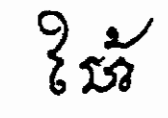 = ให้

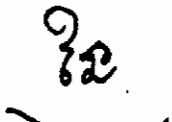 = ใน

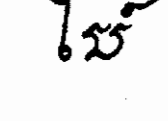 = ไป

บางคำใช้ไม่ตรงกับอักขรวิธีในปัจจุบัน

= ให้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

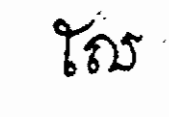 = ลับ

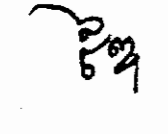 = ใด

การใช้สระไอ, ใอ มี ย มีใช้บ้างในบางคำ

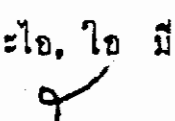 = มาไลย (มาลัย)

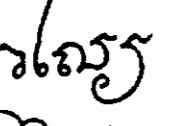 = ไจย (ใจ)

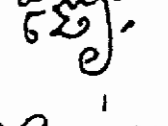 = ไส่ย (ใส่)

การใช้สระเอา ตรงตามอักขรปัจจุบัน เช่น

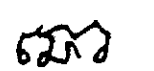 = เฉา

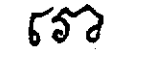 = เรา

 = เน่า

ใช้สระเอาแทนเสียงสระออ เมื่อมีตัวสะกดได้ เช่น

= รุบชบ (ระบอบ)

= ทุกไม้ (กอกไม้)

= ไชสุอย (ใช้สอย)

= เหิอกรุอน (เคือกร้อน)

= แกกยุอย (แคกย้อย)

= หุมลุอม (ห้อมล้อม)

= บุอมไห้ (บ่อมไห้)

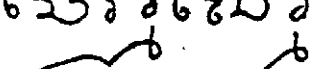 = บุอก

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ใช้สระเอา แทนสระโอ (ตรงตามอักขรบาลี)

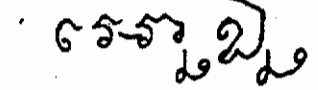 = โอนเอน

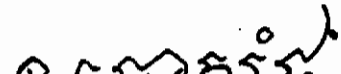 = อุโบสถ (อุโบสถ)

การใช้สระอิ สระอี

ใช้สระอีแทนสระอิ

= พิ

= เกิด

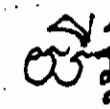 = ปีนี

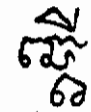 = เฉิด

ใช้สระอิ แทน สระอี

= เรียน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ใช้สระอิ แทน สระอี

= ชิ้น

= จีง

ใช้สระอิ แทน สระอี

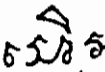 = เหลือ

การใช้สระอึ สระอึ

ใช้สระอึ ตรงตามปัจจุบัน

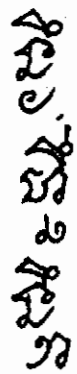 = หนึ่ง

 = หนึ่ง

 = นึก

ใช้สระอึ แทนเสียง สระอี

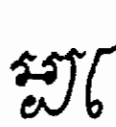 = อปปรี (อัปปรีย์)

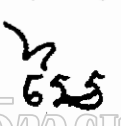 = ไมตฺรี (ไมตรี)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การใช้สระอุ สระอู

ใช้สระอู แทน สระอุ

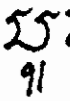 = บูน (บุญ)

การประวิสรรชนีย์ บางคำใช้ บวงคำไม่ใช้

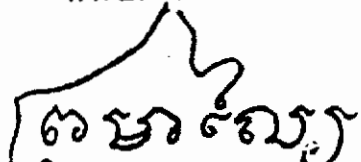 = พฺรมาลัย (พระมาลัย)

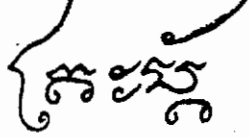 = ตฺระบัด (ตระบัด)

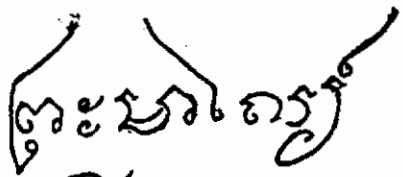

ព្រះមាឡៃ = พฺระมาไลฺย์ (พฺระมาลัย)

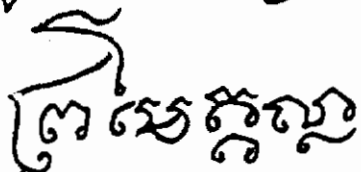

ព្រឹមេគ្គល្ល = พฺรโมคฺคลฺลา (พระโมคคัลลา)

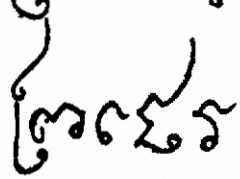

ព្រឡេន = พฺรเถร (พระเถร)

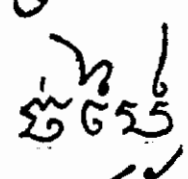

ប៉ឹម៉ = จํไป (จะไป)

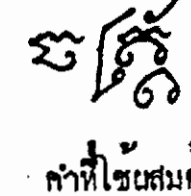

ចត្ត៉ = จตฺรัต (จะตรัส)

คำที่ใช้ผสมด้วยสระลอย

ឈ្ឌ៉ឍ = เอฺมโอช

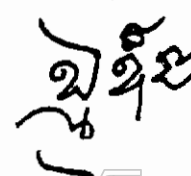

ឈ្ឌ = เอฺย

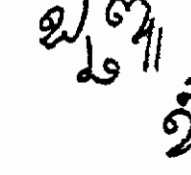

ឈ្ឌ្ឍ = เอฺนฎ

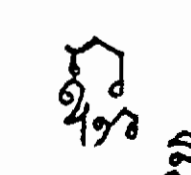

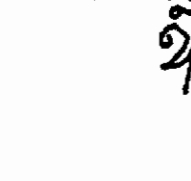

ឍ៉ឍ = ออน

ឍ៉ឍ = ออก

ឍ៉ឍ្ឍ = โอฺงการ

ឍ្ឍ = อุคม

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

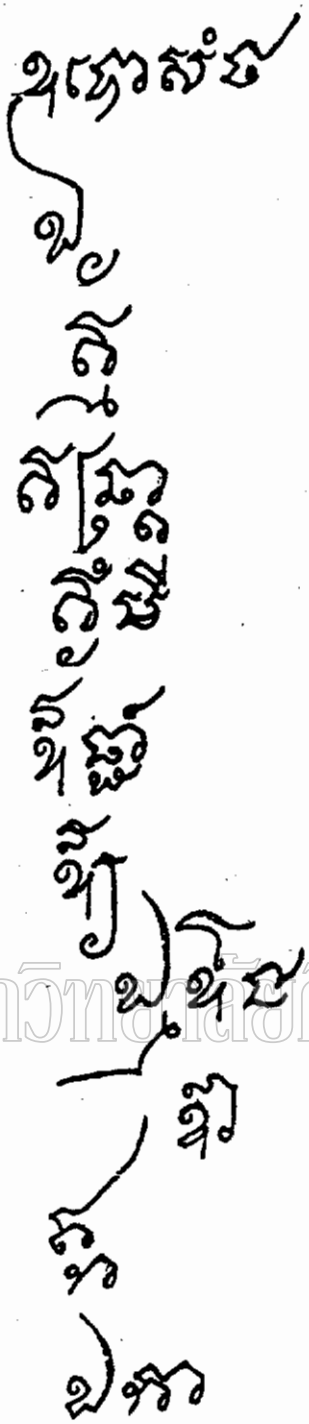

= อุโบสถ

= เอง

= ชิ่ม

= อินฺทฺรา (อินทรา)

= อึงมี่

= โอชชา

= โอย

= เอมโอช

= เอา

= อึก (อึก)

= เอกา

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 4

วิเคราะห์เรื่องพระมาลัยในด้านต่าง ๆ

ที่มาของพระมาลัยฉบับอำเภอแกลง

เรื่องพระมาลัยฉบับท้องถิ่นอำเภอแกลงที่ผู้เขียนนำมาศึกษาวิเคราะห์นี้เป็นสำนวนที่ได้จากวัดราชบัลลังก์ ตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ต้นฉบับเป็นสมุดข่อย มีขนาดกว้าง 14 ซม. ยาว 67 ซม. ตัวอักษรที่จารเป็นอักษรขอม ซึ่งเป็นลักษณะตัวอักษรขอมที่นิยมเขียนกันในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายถึงสมัยรัตน-โกสินทร์ตอนต้น (ดูรูปลักษณะตัวอักษรในวิทยานิพนธ์นี้ บทที่ 3)

การที่ผู้เขียนเลือกต้นฉบับพระมาลัยสำนวนนี้มาวิเคราะห์เนื่องจาก เป็นฉบับที่สมบูรณ์กว่าฉบับอื่น ๆ อีก 2 ฉบับ เพราะในตอนท้ายเล่มมีข้อความบอกรายละเอียดเกี่ยวกับผู้แต่งไว้ด้วยว่าเป็นสมณพราหมณ์(เป็นภิกษุ) บวชอยู่ที่วัด "คงคาราม" เป็นเวลา 7 พรรษา แต่ไม่บอกชื่อ ดังข้อความว่า

ตัวข้าผูแตงไส เชื้อชาตไนสาส่นา
บ่อมีไชปราฏชอกนา ยูวัดวาคงคาราม
เปนเฉือสมณพราหม ยูอารามว่างคีรี
บวดไซ้หลายวัสสามี เปนเจดปีเท่านันเอง

ผู้วิจัยได้สอบถามจากชาวบ้านวัดคงคารามในแถบถิ่นนั้นมาก่อน อาจจะเป็นชื่อวัดเก่าแก่อยู่ในท้องถิ่นใดถิ่นหนึ่ง แล้วต้นฉบับอาจมีการคัดลอกกันต่อ ๆ มา และในต้นฉบับนี้ยังบอกวัน เดือน ปี ของการสร้างไว้ว่าสร้างเสร็จเมื่อปีมะเส็ง เบญจศก เดือน 11 แรม 13 ค่ำ วันอังคาร ซึ่งตามปฏิทิน 100 ปี ตรงกับ พ.ศ. 2436 แต่ไม่ปรากฏชื่อผู้สร้าง ดังข้อความว่า

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จไปเสวยเมืองแก้ว ยันกล้าวแล้วพรนิพพาน
ล้างไวแลวชานาน ปีมเสงเบญญสักพลัน

ผู้แต่งและผู้สร้างไม่จำเป็นต้องเป็นบุคคลเดียวกัน ผู้แต่งอาจจะแต่งไว้เป็นเวลานานแล้ว เพื่อผู้สร้างนั้นมาให้สร้างขึ้นภายหลัง ทั้งนี้เป็นความศรัทธาที่ว่าการสร้างหนังสือ (สมุดข่อย รือใบลาน) เพื่อให้การได้บุญกุศลแก่ผู้สร้างเป็นอย่างมาก และเมื่อสิ้นชีวิตแล้วจะได้ไปสู่สวรรค์หรือนิพพาน

นอกจากนี้คัมภีร์ฉบับพระมาลัยสำนวนนี้ยังมีภาพประกอบ สีสวยสดงดงาม เป็นภาพเกี่ยวกับเนื้อเรื่องพระมาลัยตอนต่าง ๆ เช่น ตอนชายคัดคนในถวายดอกบัวแด่พระมาลัย ภาพของเปรตที่ได้รับความทุกข์ทรมานในนรก ภาพเทพบุตรเสด็จมานมัสการพระธาตุเจดีย์จุฬามณี เป็นต้น และยังมีภาพเกี่ยวกับเรื่องพระเวสสันดรชาดก ซึ่งเป็นภาพที่ไม่เคยมีในเรื่องพระมาลัยฉบับอื่น ๆ ภาพเหล่านั้น เช่น ตอนชูชกไปขอสองกุมารจากพระเวสสันดรชาดก ภาพตอนชูชกพาสองกุมารเดินทางไปในป่าหิมพานต์ ภาพตอนพระนางมัทรีไปหาผลไม้ในป่า เป็นต้น

จากข้อความในเรื่องมีกล่าวไว้ว่าผู้เขียนแต่งเรื่องพระมาลัยฉบับนี้ขึ้นโดยนำมาจากคัมภีร์ขุททกนิกาย และคัมภีร์อังคุตรนิกาย ซึ่งเขียนไว้เป็นภาษาบาลี

พระศรีอาริยเมตไตรยจึงสั่งความมาถึงชาวโลกมนุษย์ว่า ถ้าผู้ใดใคร่จะได้พบพระองค์ก็ให้เร่งรีบปฏิบัติแต่ความดี ทำบุญกุศล อย่ากระทำบาปหรือประกอบกรรมชั่วทั้งปวง และให้ฟังเทศเรื่องพระเวสสันดรให้จบภายในวันเดียว ถ้าผู้ใดใคร่จะได้พบพระศรีอาริยเมตไตรยก็ให้หมั่นสร้างกรรมดีเช่นกัน และตรัสเทศนาให้พระมาลัยฟังว่าคนที่ทำบาปอย่างใดไว้จะได้รับผลกรรมตอบสนองอย่างน่าเวทนา และถ้าหากประพฤติปฏิบัติดี ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรมก็จะได้รับผลแห่งความดีตอบสนอง พระมาลัยจึงทูลถามพระศรีอารยเมตไตรยอีกว่า พระองค์ก็ปฏิบัติทานบารมีอย่างไรบ้าง พระศรีอาริยเมตไตรยก็เล่าให้ฟังโดยละเอียด และให้จดจำไปสั่งสอนแก่คนทั้งหลายในชมพูทวีป

ต่อจากนั้นพระศรีอาริยเมตไตรยก็กราบไหว้บูชาพระธาตุจุฬามณี เสร็จแล้วเสด็จกลับไปยังดุสิตวิมาน พร้อมด้วยหมู่เทวดานางฟ้าซึ่งเป็นบริวาร ส่วนพระมาลัยก็ลาพระอินทร์แล้วกลับลงมายังเมืองมนุษย์ เมื่อถึงเมืองลังกาก็เที่ยวบอกข่าวแก่ชาวเมืองให้สร้างบุญกุศลประกอบกรรมดี ตามที่พระศรีอาริยเมตไตรยสั่งมาทุกประการ ประชาชนชาวชมพูทวีปจึงพากันสร้างบุญกุศล และเมื่อสิ้นชีวิตไปก็ได้ไปเกิดบนสวรรค์ ส่วนชายตัดฟืนที่ถวายดอกบัวแก่พระมาลัยนั้นเมื่อสิ้นชีวิตแล้วก็ได้ไปเกิดบนสวรรค์เช่นกัน พระมาลัยก็ได้เข้าสู่นิพพาน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

<u>ธรรมเนียมนิยมในการแต่ง</u>

ตามธรรมเนียมนิยมในการแต่งวรรณคดีที่เป็นเรื่องราว กวีนิยมสรรเสริญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไว้ในบทเริ่มแรกก่อน และมีบทขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายให้ช่วยดัลบันดาลให้กวีสามารถแต่งบทประพันธ์หรือเรื่องราวนั้นได้สำเร็จตามความประสงค์ เรื่องพระมาลัยนี้ก็เช่นเดียวกัน ผู้แต่งยึดถือธรรมเนียมนิยมในการแต่งตามลักษณะแบบอย่างของวรรณคดีเรื่อง

บางโดยทั่วไป กล่าวคือ เริ่มต้นด้วยบทสวดภาษาบาลี เป็นบทสวดพระอภิธรรม ซึ่งพระจะเป็นผู้สวด ต่อจากนั้น ผู้แต่งจะเริ่มต้นเขียนบทไหว้ครู ด้วยการไหว้องค์พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ซึ่งผู้แต่งนับถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ข้อความต่อไปเป็นคำอธิษฐานของผู้แต่งได้อธิษฐานต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ขอความสุขสวัสดีจงมีแก่ตน อย่าได้มีโรคภัยไข้เจ็บ ขออย่าได้ความอิดโด ๆ และในท้ายที่สุดขอให้ตนได้บรรลุถึงนิพพาน.

เมื่อจบคำไหว้ครูไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์และจบคำอธิษฐานแล้ว ผู้แต่งจึงเริ่มแต่งเนื้อความตอนต้นเรื่องและดำเนินรายละเอียดของเนื้อเรื่องเรื่อยไปจนจบ ในตอนท้ายเรื่องนี้ผู้แต่งได้กล่าวไว้ว่าตนเองเป็นภิกษุ มาจอยู่ที่วัดดงคามาราม จำพรรษามาเป็นเวลา 7 ปี แต่ไม่ได้บอกชื่อไว้ วรรณกรรมท้องถิ่นส่วนใหญ่จะไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง ทั้งนี้คงเป็นเพราะผู้แต่งมีจุดมุ่งหมายแต่งเพื่อการกุศล จึงไม่นิยมกล่าวอ้างนามของตนไว้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ลักษณะคำประพันธ์

วรรณกรรมเรื่องพระมาลัยมีลักษณะการแต่งซึ่งประกอบด้วยคำประพันธ์ประเภทกาพย์และฉันท์ ส่วนใหญ่จะเป็นกาพย์ และยังมีคำประพันธ์อีกอย่างหนึ่ง เรียกว่า "ราบ" ซึ่งมีลักษณะคล้ายกาพย์สุรางคนางค์ สรุปคำประพันธ์ที่ใช้ในการแต่งเรื่อง พระมาลัยมีดังนี้

1. กาพย์ยานี 11
2. กาพย์ฉบัง 16
3. กาพย์สุรางคนางค์ 28
4. ราบ (ลักษณะคล้ายกาพย์สุรางคนางค์ 32)

5. อินทรวิเชียรฉันท์ 11

6. วสันตดิลกฉันท์ 14

นอกจากนี้ยังมีคำประพันธ์ที่เรียกว่า "เอกบท" (อ่านว่า "เอกบท") และ "มังกร 67" (คล้ายกาพย์สุรางคนางค์ 28)

<u>กาพย์ยานี 11</u> มีบทบัญญัติและระเบียบข้อบังคับ กำหนดอักษร จัดเป็นวรรคตอน และวิธีสัมผัสดังนี้

บทบัญญัติ

1. บทหนึ่งมี 2 บาท บาทแรกเรียกว่าบาทเอก บาทที่สองเรียกว่า บาทโท

2. บาทหนึ่งมี 2 วรรค วรรคหน้ามี 5 คำ วรรคหลังมี 6 คำ รวมเป็น 11 คำ

3. ไม่มีข้อบังคับกำหนดใช้เสียงวรรณยุกต์

4. ไม่มีข้อบังคับกำหนดใช้คำครุลหุ

5. คำส่งที่สุดบาทและคำรับสัมผัสในบทต่อไปห้ามใช้เสียงวรรณยุกต์ กาพย์ยานี 11 จะแต่งสักกี่บทก็ได้ แล้วแต่เนื้อความ แต่ในตอนจบต้องจบลงในบาทโท

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

วิธีสัมผัส

1. คำที่ 5 ในวรรคหน้าแห่งบาทเอกส่งรับสัมผัสกับคำที่ 1 – 2 – 3 แห่งวรรคหลัง คำใดคำหนึ่ง แล้วแต่ความเหมาะสม แต่โดยมากจะสัมผัสกับคำที่ 3 เพราะเป็นคำไพเราะกว่าคำอื่น ๆ

2. คำที่ 6 ในวรรคหลังแห่งบาทเอก ส่งรับสัมผัสกับคำที่ 5 ในวรรคหน้าของบาทโท

3. ถ้าจะประพันธ์ต่อไปอีก คำสุดท้ายคือคำที่ 6 ในวรรคหลังแห่งบาทโท ต้องส่งรับสัมผัสกับคำที่ 6 ในวรรคหลังแห่งบาทเอกในบทต่อไป

แผนผังกาพย์ยานี 11

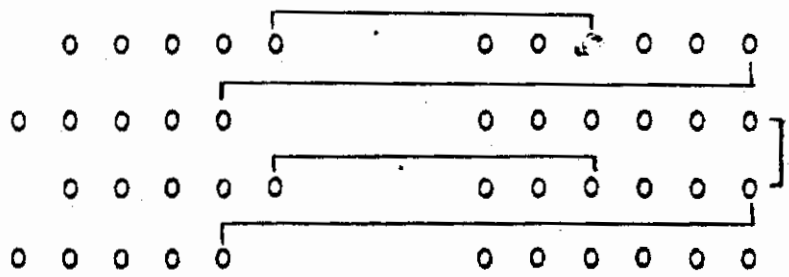

ยิงชายทั้งหลายไพ ใจโลพพลันพนคลลนา
ยอมเบียดเบียนแลบิเทา ฆมเหงห้านไห้ชอรพัลล
ผูนันครันไปลปลิด สิ้นชีวิตจากเมืองคัน
ตกนรกไฟเยาตน เจบปวดร้อนไช้สามาน
พรโมคลลลาเสรจลงไป ให้ฝนตกเปนชีนบาน
ไห้นรกเยนสาราน ไห้ไฟทับบมินานสัตนรกเยนใจ
พรมาไลเทพพเธร ทานจึงเสดจเหาะลงไป
นมิตฝนไห้ทับไฟ โปรดนรกดูจจเดียวกัน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

กาพย์ฉบับ 16 มีบทบัญญัติและระเบียบข้อบังคับ จัดอักษรเป็นวรรคกอน และวิธีสัมผัสดังนี้

บทบัญญัติ

1. บทหนึ่งมี 1 บาท

2. บาทหนึ่งมี 3 วรรค วรรคแรกมี 6 คำ วรรคที่สองมี 4 คำ วรรคสุดท้ายมี 6 คำ รวมเป็น 16 คำ

3. ไม่มีข้อบังคับใช้เสียงวรรณยุกต์

4. ไม่มีข้อบังคับใช้คำครุลหุ

5. คำสุดท้ายของวรรคไม่นิยมใช้เสียงวรรณยุกต์ กาพย์ฉบัง 16 จะแต่ง

กี่บทก็ได้ เมื่อจะจบต้องจบลงในวรรคที่ 3

วิธีสัมผัส

1. คำที่ 6 ในวรรคแรกส่งรับสัมผัสกับคำที่ 4 ในวรรคที่สอง

2. ถ้าแต่งบทต่อไป คำที่ 6 ในวรรคสุดท้ายต้องส่งรับสัมผัสกับคำที่ 6 ในวรรคแรกของบทต่อไป

แผนผังกาพย์ฉบัง 16

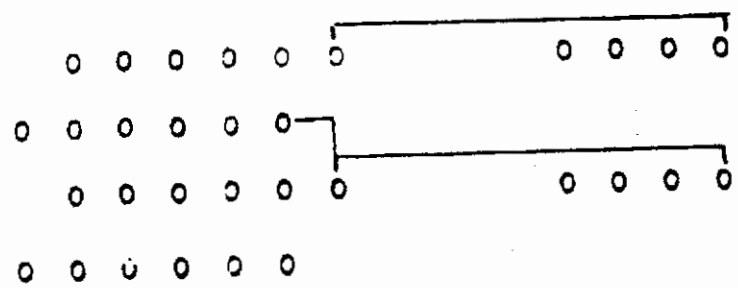

ข้าไหว้พรเจ้าผู้เลิศสไตรภป ข้าพรเจ้าจนบ

พรนรโลกกุฑฑร

ข้าขอปรนมพรสงฆอันบวร ข้าจแปลตามคำสั่งสอน

พรเถรมาไลยย

ข้าขอรงับไจนาพพธนอันไฑหนักนวง สรรพพบาตติทังปวง

จงย่าไฑ้มาพาน

ข้าขอธรงธนมอันแกล้วหาน จงลุถึงพรนิพพานต

มีชื่อว่าความผิดจงย่าไฑ้มีเลย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

<u>กาพย์สุรางคนางค์ 28</u> มีระเบียบข้อบังคับกำหนดบทบาท จัดอักษร วรรคตอน และวิธีสัมผัสดังนี้

บทบัญญัติ

1. บทหนึ่งมี 1 บาท

2. บาทหนึ่งมี 7 วรรค วรรคหนึ่งมี 4 คำ รวมเป็น 28 คำ

3. ไม่มีข้อบังคับให้ใช้เสียงวรรณยุกต์

4. ไม่มีข้อบังคับให้ใช้คำครุลหุ

5. จะแต่งกี่บทก็ได้ เมื่อจะจบต้องจบลงในวรรคที่ 7

วิธีสัมผัส

1. คำที่ 4 ในวรรคแรกส่งรับสัมผัสกับคำที่ 4 ในวรรคที่สอง

2. คำที่ 4 ในวรรคที่สามส่งรับสัมผัสกับคำที่ 4 ในวรรคที่ 5 และวรรคที่ 6

3. ถ้าจะแต่งต่อไปอีก คำที่ 4 ในวรรคที่ 7 ต้องส่งรับสัมผัสกับคำที่ 4 ในวรรคที่ 3 ของบทต่อไป

แผนผังกาพย์สุรางคนางค์ 28

```
    o o o o       o o o o       o o o o
o   o o o       o o o o       o o o o   o o o o
    o o o o       o o o o       o o o o
o   o o o       o o o o       o o o o   o o o o
```

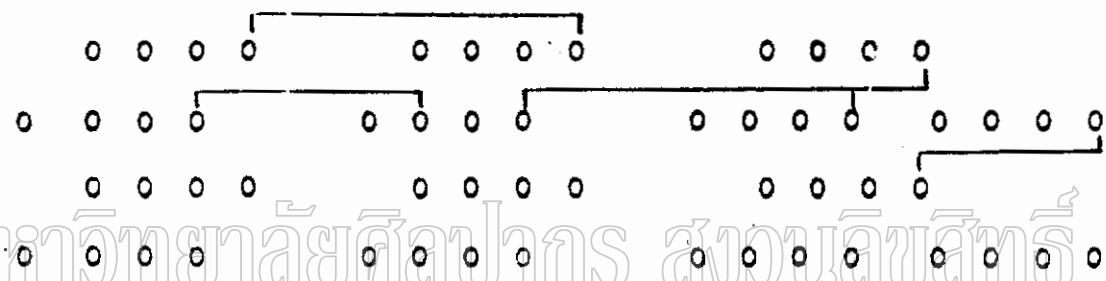

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

พระเถรผู้บง ไฑฟังอานีส่งฆ อิมเนืออิมไจ
จึงถามปรีสษณา อันอินสืบไป พรเถรมาไล จึงกล่าววาจา
ฑูกรเทเวศ ทานกลาวทิเสด ไพรเราะนักหนา
ขอเชินทานแจง แผลงซึงมูนญญา นางอันมาน่าเป็นบริวาร
ฑูกรอินตรา นางสวัรอันมา เมื่องลลายพรสีอาน
มีรสมีแพง แสงไสขัชชวาร เสริดสรอยอลังการ ครีชาติหอรคุณ

นอกจากกาพย์สุรางคนางค์ 28 แล้วยังมีกาพย์สุรางคนางค์ 32 และกาพย์สุรางคนางค์ 36 อีก สารประเสริฐ ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า คำกาพย์สุรางคนางค์บางชนิดมีเพิ่มเติมลงไปอีก 1 วรรคบ้าง 2 วรรคบ้าง จึงเรียกว่า สุรางคนางค์ 32 และสุรางคนางค์ 36 มีระเบียบข้อบังคับเหมือนสุรางคนางค์ 28 ต่างกันแต่เพียงว่าเพิ่มวรรครองลงไปอีก 1 วรรค จึงเป็น 8 วรรค รวมเป็น 32 คำ ส่วนสุรางคนางค์ 36 ก็เพิ่มลงไปอีก 2 วรรค รวมเป็น 36 คำ

แผนผังกาพย์สุรางคนางค์ 32

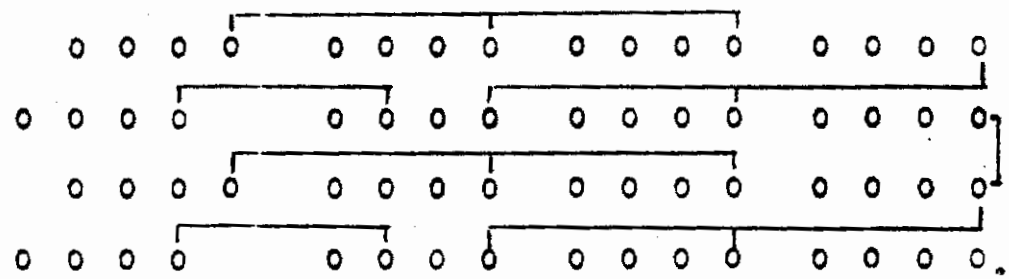

ราบ เป็นคำประพันธ์ที่มีลักษณะคล้ายกาพย์สุรางคนางค์ 32 คือมี 8 วรรค ๆ ละ 4 คำ แต่มีวิธีสัมผัสแตกต่างจากกาพย์สุรางคนางค์ 32 อยู่บ้างดังนี้

วิธีสัมผัส

1. คำที่ 4 ในวรรคที่ 2 ส่งสัมผัสรับกับคำที่ 4 ในวรรคที่ 3
2. คำที่ 4 ในวรรคที่ 4 ส่งรับสัมผัสกับคำที่ 4 ของวรรคที่ 6 และคำสุดท้ายของวรรคที่ 7

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลงทะเบียนสิทธิ์

3. ถ้าจะแต่งต่อไปอีก หรือเรียกว่าการส่งบท คำสุดท้ายของวรรคที่ 8 ต้องส่งรับสัมผัสกับคำที่ 4 ในวรรคที่ 2 และคำที่ 4 ในวรรคที่ 3 ของบทต่อไป

แผนผัง "ราบ"

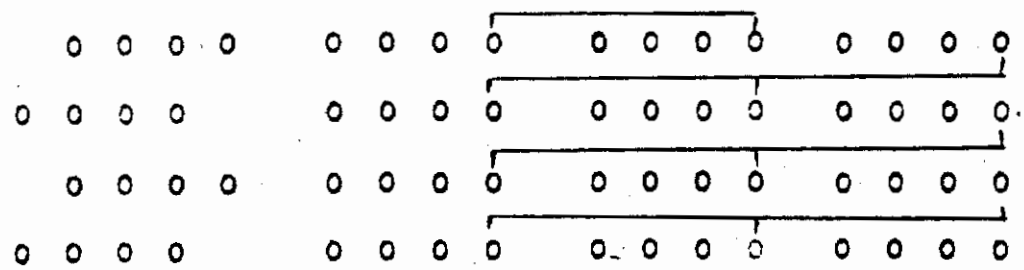

```
   o o o o    o o o o    o o o o    o o o o
o o o o       o o o o    o o o o    o o o o
   o o o o    o o o o    o o o o    o o o o
o o o o       o o o o    o o o o    o o o o
```

ยังมีเปรตนึง ลำบากเหลือทัน เสนขนของตน เปนฑาปเชิอดลง
ขันนันงอกออก เตมหัวทังตน เปนฑาปเชิอดลัง หัวทังสารพาง
อดเจบบมิไฑ้ รองไห้ครวนคราง แรงกาจิกพลาง พาบินขึ้นไป
รองครางอึด ๆ ทันเวทธนา เจบปวดนักหนา เพียงดั่งจะสิ้นชัน
ฝูงเปรตหมูนี เมือยังเปนคัน ไจรายอกุสลล ยอมข้าหมูขาย
ขนเปนหอกฑาป ทำบาปบมิอาย บาปข้าหมูขาย เลียงลูกเมียตัน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

คำประพันธ์ประเภท "ราบ" นี้จะมีปรากฏใช้มากในการแต่งเรื่องพระมาลัย ผู้เขียนคิดว่าอาจจะเป็นคำประพันธ์ที่แต่งงาน เพราะมีระเบียบข้อบังคับไม่มากเหมือนคำประพันธ์ประเภทอื่น และสามารถที่จะใช้แต่งในตอนที่บรรยายหรือเป็นการเล่าเรื่องรายละเอียดได้อย่างเหมาะสม เพราะไม่มีการจำกัดคำครุ ลหุ และการใช้วรรณยุกต์ ฉวี สามารถที่จะใช้ถ้อยคำธรรมดาสามัญได้

คำประพันธ์ประเภทฉันท์ ที่ปรากฏพบใช้ในเรื่องพระมาลัยมี 2 ชนิด คือ อินทรวิเชียรฉันท์ 11 และวสันตดิลกฉันท์ 14

<u>อินทรวิเชียรฉันท์ 11</u> ใช้แต่งในการดำเนินเรื่องตอนบรรยายรายละเอียด

เกี่ยวกับลักษณะต่าง ๆ และบรรยายธรรมชาติ ในเรื่องพระมาลัยนี้ใช้แต่งอินทรวิเชียรฉันท์ 11 สลับกับคำประพันธ์ประเภทอื่น ได้แก่ กาพย์ฉบัง 16 และ ร่าย

อินทรวิเชียรฉันท์ 11 มีบทบัญญัติและระเบียบข้อบังคับดังนี้

บทบัญญัติ

1. บทหนึ่งมี 2 บาท บาทหนึ่งมี 11 คำ

2. บาทหนึ่งมี 2 วรรค วรรคหน้ามี 5 คำ วรรคหลังมี 6 คำ รวมเป็น 11 คำ

3. วรรคหน้า คำที่ 1,2 เป็นคำ ครุ คำที่ 3 เป็นคำ ลหุ คำที่ 4,5 เป็นคำครุ

4. วรรคหลัง คำที่ 1,2 เป็นคำลหุ คำที่ 3 เป็นคำครุ คำที่ 4 เป็นคำลหุ คำที่ 5,6 เป็นคำ ครุ

วิธีสัมผัส

1. คำที่ 5 วรรคหน้าบาทที่ 1 ส่งรับสัมผัสกับคำที่ 3 ในวรรคหลัง

2. คำที่ 6 ในวรรคหลังบาทที่ 1 ส่งรับสัมผัสกับคำที่ 5 ในวรรคหน้าแห่งบาทที่ 2

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

3. ถ้าจะแต่งต่อไป ต้องให้คำที่ 6 ในวรรคหลังแห่งบาทที่ 2 สัมผัสกับคำที่ 6 ในวรรคหลังแห่งบาทที่ 1 ของบทต่อไป

แบบผังอินทรวิเชียรฉันท์ 11

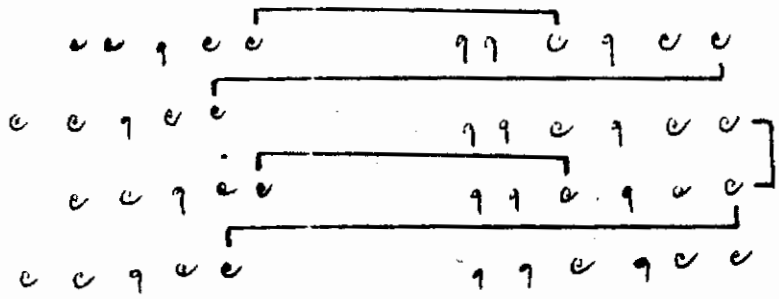

เมื่อนั้นพรสีอาน มีโองการเพราะเหลือใจ
ปรนิมไหว้พรมาไล ทังสิบนิวกชิ้นชู
ขอพรเถรจำลงไท้ ไปบอกไห้ชาวชมภู
ไห้เขาคิดคำนึงชู ทำกุสัลลจึงแจงเจน
พรสีอานตรัดเทสนา แล้วกลพรมหาเถร
ไหว้เจซีทัวปรริเวร สามรอบแล้วกวันชา

การแต่งฉันท์ 11 หรืออินทรวิเชียรฉันท์ 11 ในเรื่องพระมาลัยนี้ จะเห็นว่ามีลักษณะคล้ายคลึงกับภาพย์ยานี 11 มาก เพราะกวีไม่เคร่งครัดต่อการใช้คำ ครุ ลหุ ตามบทบัญญัติของฉันท์

<u>วสันตดิลกฉันท์ 14</u> มีบทบัญญัติแบ่งวรรคตอน และกำหนดคำครุ ลหุ ดังนี้

บทบัญญัติ

1. บทหนึ่งมี 2 บาท

2. บาทหนึ่งมี 2 วรรค วรรคหน้ามี 8 คำ วรรคหลังมี 6 คำ รวมเป็น 14 คำ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

3. วรรคหน้าคำที่ 1,2 เป็นคำครุ คำที่ 3 เป็นคำลหุ คำที่ 4 เป็นคำครุ คำที่ 5, 6, 7 เป็นคำลหุ คำที่ 8 เป็นคำครุ

4. วรรคหลัง คำที่ 1,2 เป็นคำลหุ คำที่ 3 เป็นคำครุ คำที่ 4 เป็นคำลหุ คำที่ 5,6 เป็นคำครุ

วิธีสัมผัส

1. คำที่ 8 ในวรรคหน้า บาทที่ 1 ส่งรับสัมผัสกับคำที่ 3 ในวรรคหลัง

2. คำที่ 6 ในวรรคหลัง บาทที่ 1 ส่งรับสัมผัสกับคำที่ 8 ในวรรคหน้าแห่งบาทที่ 2

3. ถ้าจะแต่งต่อไป ต้องให้คำที่ 6 ในวรรคหลังของบาทที่ 2 ส่งรับสัมผัสกับคำที่ 6 ในวรรคหลังของบาทที่ 1 ของบทต่อไป

แผนผังวสันตดิลกฉันท์ 14

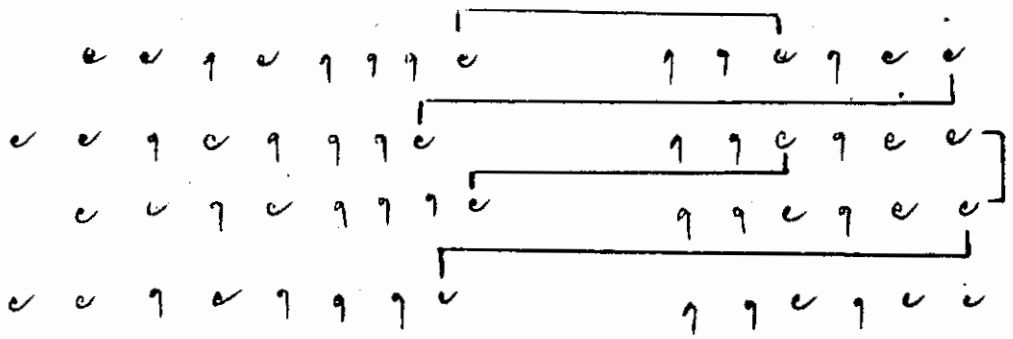

ชายนันเขนไจไฑเหนพรธาตุสาสสฑา มีไจสัทธาเลือมไสยินที
อุทิตซึงหัวเปนฑอกไมแสงสี ตาทังสองนีอุทิตเปนช่วาลา
อุทิตนำเสียงอันกลาวออกมา ฑังฑนตรีเสภาอันไพเราะเพราะที
อุทิตนำไจเปนนำมันอันมี หูทังสองนีอุทิตเป็นไบทิ่ง
ตัวนันจึงอุทิตเปนเสาอันตรง ไห้ทานจำสีลลมันคิ่งนำไจปลดปลง
สัทธาทุกวัน
ชักชวนสับปรุตไห้มาฟังธัมม ไม่ขาดคลาตวันเปนนิจจรันทร

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การแต่งคำประพันธ์ วสันตดิลกฉันท์ 14 ในเรื่องพระมาลัยนี้ จะเห็นว่ามีลักษณะแตกต่างไปจากบทบัญญัติของวสันตดิลกฉันท์ที่นิยมแต่งกันในสมัยต่อมา ดังอาจตั้งข้อสังเกตได้ดังนี้

1. จำนวนคำในแต่ละวรรคอาจมีมากขึ้นกว่าเดิม
2. ไม่เคร่งครัดต่อการใช้คำ ครุ ลหุ
3. การส่งรับสัมผัสในบทต่อไปแตกต่างกัน คือ คำที่ 6 ในวรรคที่ 2 ของบาทที่ 2 จะส่งรับสัมผัสกับคำที่ 8 ในวรรคที่ 1 ของบทต่อไป

นอกจากคำประพันธ์ที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด ในวรรณกรรมเรื่องพระมาลัย ยังมีคำประพันธ์ที่เรียกชื่อพิเศษออกไปอีก คือ "เอกบต"

<u>เอกบต</u> (ในเนื้อเรื่องเขียน "เอกบัต") เป็นคำประพันธ์ที่ใช้แต่งในเนื้อความที่บรรยายถึงรูปลักษณะนางฟ้าที่มาในขบวนแห่นำหน้าพระศรีอาริยเมตไตรย

ลักษณะคำประพันธ์ของ "เอกบต" นั้นมีบทบัญญัติดังนี้

1. บทหนึ่งประกอบด้วยคำ 12 คำ แบ่งเป็น 2 วรรค ๆ ละ 6 คำ

2. วิธีสัมผัส คำสุดท้ายของวรรคแรกส่งรับสัมผัสกับคำที่ 2 – 3 ของวรรคหลัง คำสุดท้ายของวรรคหลังจะส่งรับสัมผัสกับคำที่ 2 – 3 ของวรรคแรกในบทต่อไป

3. จำนวนคำไม่จำกัด ครุ ลหุ และวรรณยุกต์

แผนผัง "เอกบต"

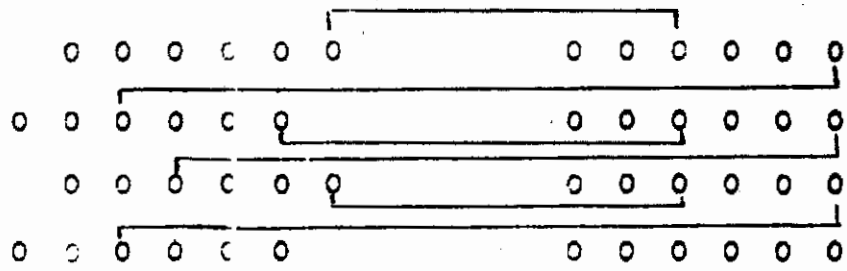

นางอันมาก่อนเมือน่า กอนเจาฟาพรไมตรี
มีรสมีขาวขาวถวน อาภรลวนพรนีขาว
โฉมเฉิดสาวขาวไสสํด งามมํดจํดไครจปาน
ไฑทำทานสิ่งไฑบ้าง แตกอนส้างกุสลลชือไฑ

นางทังหลายเมือกอนเกิด เอากำเนิดในเมืองคํน
ทำกุสํลลจำสีลลส้าง ไห้ทานบางภาวนา
ไหววัตถาแลฑอกไม้ เครืองลูบไลล่ลายทา
นำมันหอมอันอาบอํม หอมกรลํบทัวทิสฐาน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

วิเคราะห์เรื่องพระมาลัยในด้านต่าง ๆ

วรรณกรรมเรื่องพระมาลัย เมื่อผู้เขียนได้ทำการศึกษาค้นคว้าแล้วเห็นว่าเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่าควรจะศึกษาเป็นอย่างยิ่ง แต่หากว่าวรรณกรรมเรื่องนี้ไม่ได้เขียนไว้เป็นอักษรภาคกลาง จึงไม่ได้รับการเผยแพร่และไม่ได้รับความนิยมเท่าที่ควร อีกประการหนึ่งก็คือว่าเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนา จึงดูเหมือนจะเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ไม่กล้าจะสัมผัสหรือนำมาศึกษากัน

คุณค่าของวรรณกรรมเรื่องพระมาลัย ผู้วิจัยขอให้ข้อสังเกตตามแนวความคิดของผู้วิจัยดังนี้

1. คุณค่าทางด้านภาษาและวรรณคดี

1.1 คุณค่าทางด้านภาษา การใช้ภาษาและสำนวนโวหารในการแต่งผู้แต่งใช้ถ้อยคำที่เข้าใจง่าย ส่วนใหญ่เป็นคำธรรมดาสามัญ เช่น

สัตนันทอดตาไป มาแต่ไกลก็แลเหน
ภูเขานิงเกิดเปนเขน ทานไฟร้อนเรืองขจอน
แรงกาหมูหมากัด เปนสาหัดเวทนา
ฝูงนกจิกสับตา เวทนายากเหลือหลาย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

1.2 การใช้คำสัพท์โบราณ เป็นที่น่าสังเกตว่า มีการใช้คำโบราณมากดังตัวอย่าง เช่น

พรโมคคลาแลสาวก โปรดนรกทูกทูกวัน
ครันแล้วโปรดชาวสวรรค์ ด้วยพรธรมอันฉับเฉียว

คำว่า "ฉับเฉียว" ในที่นี้คงหมายถึง ว่องไว, รวดเร็ว (ปัจจุบันไม่มีใช้แล้ว)

ยิงชายทังหลายไท ไจโลพพลันพนคคลนา
บอมเบิยดเบินนแลนิทา ขมเหงท้านไห้ธอรพัลล

คำว่า "ขอรพัลล" ปัจจุบันเขียนว่า "พรพล" หรือ "ทุพ" มีความหมาย

ศึการ

ผู้นั้นครันไปสปลิก สิ้นชีวิตจากเมืองคัน

คณรกไฟเผาคน เจบปวดร้อนไซ้สามาน

คำว่า "ไปสปลิก" หรือ "ไปส่ปลิก" มีความหมายคว่า ตายไป, หลุดไป, ปัจจุบันก็ไม่มีใช้แล้ว

ญเข้าเปนพวงกลม ฆมสัดไว้รอนนักหนา

เพราะบาปไชชีบา ให้เสียกิจจพรวิไนย

คำว่า "ญม" ในที่นี้หมายความว่า รวมปัจจุบันเราใช้ว่า "จับญม", "ญมมือ" ความหมายว่า จับ, ยึด, เกาะ (กริยา)

คำว่า "พวง" ปัจจุบันเขียน "ดวง" ในสมัยโบราณใช้อักษร พ ออกเสียง คำที่ใช้ พ แทนเสียงด จะปรากฏพบใช้ในเรื่องพระมาลัยหลายคำ เช่นคำว่า ไพ(ได้) พอก (ดอก) ฯลฯ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

รอนแสบเจบปวดยาก ทนวิบากอทึกอรฆ

นำเข้าปากจมูกคน ทินรพาวเพียงปางตาย

คำว่า "อทึกอรฆ" น่าจะเป็นภาษาพูด ปัจจุบันคำนี้ไม่มีใช้แล้ว

คำว่า "ทินรพาว" หรือ ทิ้นระค่าว ปัจจุบันคำนี้เราจะใช้คำ "ค่าวทิ้น" ซึ่งมีความหมายว่า ทิ้นกระเสือกกระสนด้วยความเจ็บปวด

กงจักตัดหัวญ เลือดไหลชราบอาบคนลง

บาปตีแมแลดีสงฆ กงจักผัดรองคร่างตาย

คำว่า "ชราบ" ปัจจุบันใช้ว่า กำซาบ

ต่อหน้าผัวทำเปนมิต ลับหลังคิดเป็นสัตรู
แต่งแง่ไห้ชายแลฤ ลักเลนชูล้วนเงิอนอำ

คำว่า "แต่งแง่" มีความหมายว่า แต่งตัว เป็นคำไทยโบราณ มีปรากฏใช้ในวรรณคดีเรื่องอื่นด้วย เช่น ลิลิตพระลอ ปัจจุบันคำนี้ไม่มีใช้แล้ว

ผูกแขวนเอาหัวลง เพราะยิงนันมันไจแขง
ยมภบานทยานเข้าแทง บาปไจแขงลลอนชูเหนือผัว

คำว่า "ลลอน" มีความหมายว่า "ซ่อน" ส่วน "ลล" โดยทั่วไปในพระมาลัยใช้แทนเสียง "ซ" เช่น ลลาย หมายถึง ทราย ,ซ้าย

แรงกาบมิอืด จิกยึดไปมา เลือดโทรมกายา ทัวทังตัวตน
ฝูงเปรตหมูนี้ เมือยังเปนคน เทียวทุกแห่งหน ลุกลนลลนลลอเขา

คำว่า "ลลนลลอ" อาจจะแทนคำว่า "ซนซอ" ตามเนื้อความคงมีความหมายว่า ล่อลวง, หลอกลวง ปัจจุบันคำนี้ไม่มีใช้แล้ว

สัตนันกลัวภูเขาไฟ กลับหลังไปมนิมมนา
ภูเขานิงบังเกิดมา ฝ่ายข้างทิศตวันเยน

คำว่า "มนิมมนา" มีความหมายว่า อย่างเร่งร้อน ปัจจุบันไม่มีที่ใช้แล้ว

ยิงนันจึงแกะ เกลดผีนันกิน ทุกวันปรนินทิน คำเขาพรายงาย
เรงแกะผีกิน ผีนันเรงกลาย แรงกาทังหลาย จิกสับยับไป

คำว่า "ปรนินทิน" ศจ.ดร.ประเสริฐ ณ นคร ได้ให้คำอธิบายว่า คำนี้ตรงกับคำว่า ปฏิทิน ซึ่งแปลว่า ประจำวัน, ประจำ ปัจจุบันคำนี้ก็ไม่ปรากฏพบใช้แล้ว

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

คำว่า "พรายงาย" น่าจะเป็น "เพรางาย" ซึ่งเป็นคำโบราณยังมีใช้ในวรรณคดีเรื่องอื่น เช่น ลิลิตพระลอ กาพย์มหาชาติ, มหาชาติคำหลวง เดิมเป็นคำในภาษาถิ่น คำว่า "เพรา" แปลว่า ข้าวเย็น คำว่า "งาย" แปลว่า ข้าวเช้า ฉะนั้นคำว่า "เพรางาย" จึงมีความหมายว่า ค่ำเช้า

แรงกานกกระตรุม รุมจิกยื้อแย้ง พ.บินด้วยแรงไปสู่หาวหน

ฝูงเปรตหมูนี เมือยังเปนคน เปนนายตารางพลล เปนเจาบานเมือง

คำว่า "กระตรุม" ปัจจุบันเราใช้ "ตะกรุม" หมายถึง ชื่อของนกชนิดหนึ่ง

บาปยิงผูหมูนี เมือชาดกอนใกล เขาอังเชินไป ไห้ลงผีทู

มันลงผีเทด มันยอมว่าถู ถูพ่อแม่สู ถูเปนตาบาย

คำว่า "อังเชิน" ปัจจุบันเขียน "อัญเชิญ" มีความหมายว่า เชิญไป, นำไป

จะเห็นว่าในสมัยก่อนคำว่า "อัง" ใช้เสียง ง สะกดตามการออกเสียงของคนโบราณ ปัจจุบันเปลี่ยนไปเป็นเสียง น (แม่กน) คำเหล่านี้ยังมีใช้ในภาษาไทยอีกหลายคำ เช่น

เพ็ง	เป็น	เพ็ญ
เบ็ง	เป็น	เบ็ญ
สรั่งเสิน	เป็น	สรเสริญ

คำว่า "ลงผี" มีความหมายว่า "เข้าทรง, ทรงผี, ทรงเจ้า"

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บาปรุกรันปลนของท่าน ให้เจาบานจันอับเฉา

เปนเปรคหัวขอนเปลา จมูกยปากเนาเหนพิกลล

คำว่า "จมูกยปาก" ย คงไม่ออกเสียง ปัจจุบันเราใช้ในภาษาพูดว่า จมูกจปาก

นางสวัรไประริบ สพริบพรอมบอมสาวสี

ไปไหวพระเจที ด้วยชาวแม่นางทังเยอง

คำว่า "ระริบ" มีความหมายว่า ไกล ปัจจุบันใช้ว่าริบ ๆ

คำว่า "สพริบ" มีความหมายว่า พร้อมพรั่ง ปัจจุบันคำนี้ไม่มีที่ใช้แล้ว

คำว่า "ชาวแม่" มีความหมายถึง ชาววัง

จึงเหาะด้วยริทธพิทธี ถึงพระเกสสเจที

ปรมาลัคนีวมือเดียว

คำว่า "ลัคนีวมือเดียว " ปัจจุบันเขียน "ลัคนิ้วมือเดียว" มีความหมายว่า ชั่วประเดี๋ยวเดียว, ในชั่วเวลาอันสั้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ยูไพใด้ให้เขา แกกรหัฐรอันเกิดมี

จไหมางสาวสี พันปีงมีงามสคราน

คำว่า "กรหัฐร" ปัจจุบันเขียน "คฤหัสถ์" หมายความถึง ผู้ครองเรือน, ยูไม่ใช่นักบวช

ชาวหานไดยิน คำกทายชาย ไหเข้ามาหลาย

ไส่บาทพันใจ

คำว่า "กทายชาย" ปัจจุบันใช้ว่า "กะหาชาย" หมายความถึง ชายหนุ่ม, ชายฉกรรจ์

นำมันหอมอันอาบอบ หอมกรลับทัวทิสฐาน

คำว่า "กรลับ" ปัจจุบันใช้ว่า ตรลบ เสียง กร ในสมัยโบราณ ปัจจุบันจะออกเสียงเป็น ตร เช่น

กรอก เป็น ตรอก

กรี เป็น ตรี

กรา เป็น ตรา

ฯลฯ

พรเจาจลุเสจจ ตรัดสรรเพชชชืนชมเชย

มาไลเจ้านหัวเอย ข้าจเล่าบมิถ้วนถึง

คำว่า "เจ้านหัวเอย" หมายความถึง เจ้าเหนือหัว, ในพระมาลัยใช้กับพระมาลัยเถระ แสดงถึงการเคารพสูงสุด ปัจจุบันคำนี้ไม่มีใช้แล้ว

ชาวชมพูทิพพเขาเปนสํลลวํน ด้วยเลิยงชีพพชน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ยากจนพ้นไจ

คำว่า "สํลลวํน" ปัจจุบันใช้ สาระวน มีความหมายว่า หมกมุ่น, เอาใจใส่

ลางคนทำฟุยฟาย ไฑไห้ธรัพพทังสิบอัน

คำว่า "ฟุยฟาย" ปัจจุบันใช้ว่า ฟุ่มเฟือย มีความหมายว่า สุรุ่ยสุร่าย

พรพุททรูปพรเจที ยาไฑล้างไห้ร่หุยร่หาย

คำว่า "ร่หุยร่หาย" หมายความว่า แตกทำลาย คำนี้ในปัจจุบันไม่ปรากฏพบใช้แล้ว

ในกาลเมือไฑ ถึงวสนตรฑู

ครันถึงหิมพันตรฐ สิบห้าวันคึกลั่งมา

ครันถึงเหมนตรฐ สิบห้าวันคึกขัมมหา

คำ "วสนตรฐ" ปัจจุบันใช้ว่า "วสันตฤดู"
คำ "คิมหนตรฐ" ปัจจุบันใช้ว่า คิมหันตฤดู
คำ "เหมนตรฐ" ปัจจุบันใช้ว่า เหมันตฤดู

จะเห็นว่าในสมัยก่อน การออกเสียงคำว่า "ฤดู" จะออกเสียงเป็น "ระดู"

ดูเขานิงบังเกิดมา ฝ่ายขางทิศตวันเยน

คำว่า "ทิศตวันเยน" ปัจจุบันเขียน ทิศตะวันเย็น คำนี้มีความหมายถึง ทิศตะวันตก ปัจจุบันคำนี้ไม่มีใช้แล้ว

ยังมีเทพหนึง บริวารสี่หมื่น เสจจชมชื่น ไหวพรเจตี
พรเถรแลเหน ถามหาวโกสี พรสีอาริยไมตรี มาโพน ๆ ใกร
พรอินทรีขาน ว่าพลางคอบไป ไข่พรเมไตร หมอพรพุทธอง
พรเถรจึงถาม ว่างามยิ่งยง เทพหมับบันจง สงผลชื่อไท

คำว่า "ไข่" มีความหมายว่า "ไม่ใช่" เป็นคำปฏิเสธ ไม่ยอมรับ คำนี้จะปรากฏพบใช้มากในเรื่องพระมาลัย ซึ่งคำนี้ในปัจจุบันมีความหมายว่ายอมรับ คือ "ใช่"

ดูไทเปนอุปปถำ ให้เข้าฝ่าเจ้าไทพลัน
ครันแล้วไช้เจ้าไทนั้น ทำเรือกสวนแลไรนา

คำว่า "เจาไท" หรือ "เจ้าไท" หมายความถึง พระภิกษุ ปัจจุบันคำนี้ไม่ใช้แล้ว

ไขชีฌิจฉาจิต ให้เสียกิจจพรวิไน
ดูนันครันตายไป ตกนรกโลหกุมภี

คำว่า "ชี" หมายความถึง พระ ปัจจุบันความหมายของคำนี้เปลี่ยนไป คือหมายถึง สตรีที่บวชเป็นชี เรียกว่า แม่ชี

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ต่อหน้าผัวทำเปนมิต ลับหลังคิดเป็นสัตรู
แต่งแง่ไห้ชายแลชู ลักเลนชูล้วนเงิอนอำ

คำว่า "แต่งแง่" มีความหมายว่า แต่งตัว เป็นคำไทยโบราณ มีปรากฏใช้ในวรรณคดีเรื่องอื่นด้วย เช่น ลิลิตพระลอ ปัจจุบันคำนี้ไม่มีใช้แล้ว

ผูกแขวนเอาหัวลง เพราะยิงนันมันไจแขง
ยมภบานทยานเข้าแทง บาปไจแขงลลอนชูเหนือผัว

คำว่า "ลลอน" มีความหมายว่า "ซ่อน" ส่วน "ลล" โดยทั่วไปในพระมาลัยใช้แทนเสียง "ซ" เช่น ลลาย หมายถึง ทราย ,ซ้าย

แรงกาบมิอืด จิกยึดไปมา เลือดโทรมกายา ทัวทังตัวตน
ฝูงเปรตหมูนี้ เมือยังเปนคิน เทียวทุกแห่งหน ลุกลนลลนลลอเขา

คำว่า "ลลนลลอ" อาจจะแทนคำว่า "ซนซอ" ตามเนื้อความคงมีความหมายว่า ล่อลวง, หลอกลวง ปัจจุบันคำนี้ไม่มีใช้แล้ว

สัตนันกลัวภูเขาไฟ กลับหลังไปมนิมมนา
ภูเขานิงบังเกิดมา ฝ่ายข้างทิศตวันเยน

คำว่า "มนิมมนา" มีความหมายว่า อย่างเร่งร้อน ปัจจุบันไม่มีที่ใช้แล้ว

ยิงนันจึงแกะ เกลดผีนันกิน ทุกวันปรนินทิน คำเขาพรายงาย
เรงแกะผีกิน ผีนันเรงกลาย แรงกาทังหลาย จิกสับยับไป

คำว่า "ปรนินทิน" ศจ.ดร.ประเสริฐ ณ นคร ได้ให้คำอธิบายว่า คำนี้ตรงกับคำว่า ปฏิทิน ซึ่งแปลว่า ประจำวัน, ประจำ ปัจจุบันคำนี้ก็ไม่ปรากฏพบใช้แล้ว

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

เสือดไหลลงยอยยด กงจักกรดผัดบวาย
เรงรองเรงครางตาย กงจักกรดเรงผัดผัน

คำว่า "ผัด" มความหมายว่า หมุน ปัจจุบันคำนี้มีความหมายว่า เสื่อนไป,ต่อไป เช่นคำว่า ผัดวัน

ครันหานเสจจขึ้นไป ไม้งอดบัดเทียวพัน
ผูลักเลงเลนลุกลน ชินงิวเล่าดุจจหลังมา

คำว่า "เสจจ" เป็นคำโบราณ ปัจจุบันออกเสียงว่า เสด็จ
คำว่า "ลักเลง" เป็นคำโบราณ ปัจจุบันออกเสียงว่า นักเลง
คำว่า "เล่า" เป็นคำโบราณ มีความหมายว่า อีก, ซ้ำ

ยังมีเปรตนิงฝูงสัตยูรุม ๆ แรงกานกกรตรุมจิกสับเสียวเอา
เมือนันมดสินยังแตโครงเปลา จิกสันเสียวเอาตาบินขึนบัน

คำว่า "เสียว" เป็นคำเดียวกับคำว่า "เฉี่ยว" คำโบราณในภาษาถิ่นอีสานและถิ่นเหนือ ออกเสียงตัว ฉ เป็นตัว ส เช่น คำว่า "ฉม" จะออกเสียงเป็น "โสม"

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ยังมีเปรตนิงทังด้วยอมขัน รูปนันพิกลขนนันเปนปืน
ปืนนันแหกเข้าทัวตัวไขวขวิน ทังด้วยอมปืนยอกยูสับสัน

คำว่า "ปืน" ในสมัยโบราณหมายความถึง ลูกธนู ปัจจุบันหมายถึงอาวุธชนิดหนึ่ง เรียกว่า ปืน

คำว่า "ขวขวิน" หรือ "ไขว่ขวิน" หมายความถึง ชุลมุนวุนว่าย ปัจจุบันใช้ว่า "ขวักไขว่"

เอ่อพ่อท่านจมา มหาเถรย่าร่อนไจ
นอยนิงพรเมไตร ทานจม่าถึงสฐาน

คำว่า"เอ่อพ่อ" คงเป็นคำร้องเรียกให้รู้ตัวก่อนจะกล่าวสิ่งใด ๆ กับคู่สนทนา

เทพนึงเสจจลิลลา เยืองย่างร่างมายู่เนืองครืน

คำว่า "เนืองครืน" หรือ "เนื่องคลื่น" มีความหมายว่า หนุนเนื่องมาดั่งลูก คลื่น, มามากมาย

ไหผูธรํงธัมมยิงยวด ผูมีพรนวดบวดเปนสํม

คำว่า "พรนวด" เป็นคำเดียวกับคำว่า "ผนวช" แปลว่า บวช

ทูกรอินตรา นางสวัรอันมา เบืองลลายพรสีอาน

คำว่า "เบืองลลาย" มีความหมายว่า เบื้องซ้าย

วันพรอุโบสถ นางตัวกำนํด อสสำพังธัมม

ไซ้ถวายแปงแซง แตงกบปีจังหัน ไห้ท่านทุกวัน แก่สํมทังหลาย

คำว่า "กบปี" เป็นคำเดียวกับคำว่า "กัปปิย์" แปลว่า ของควรฉันได้

คำว่า "จังหัน" แปลว่า อาหาร

2. คุณค่าทางการสร้างสรรค์ จากการศึกษาเรื่องพระมาลัยจะเห็นได้ว่า กวีเป็นผู้มีความสามารถในการเลือกสรรถ้อยคำมาใช้ในการบรรยายฉากต่าง ๆ ของเนื้อเรื่องได้เป็นอย่างดีเยี่ยม เพราะจะทำให้ผู้อ่านสามารถที่จะนึกเห็นภาพตอนต่าง ๆ ทั้งฉากนรก และสวรรค์ ตลอดจนตอนอื่น ๆ ได้อย่างเด่นชัด ซึ่งแสดงว่า ผู้แต่งจะต้องเกิดความคิดหรือจินตนาการในเชิงสร้างสรรค์ก่อน จึงจะสรรหาถ้อยคำมาบรรยายทำให้ผู้อ่านเกิดมโนภาพ หรือเกิดภาพพจน์คล้อยตามจินตนาการของผู้แต่งไปด้วย

ตัวอย่างตอนที่บรรยายถึงฉากนรก ดังนี้

ผูไหเปนผูใหญ่ เปนนายไรแลนายนา
ขมเหงฝูงปรชา ผูนอยไห้อับเฉา
วัดไรนาไห้ล้ำเหลือ เจาอำเพอขมเหงเอา
ขอเอาแตยอมเยา ไห้ผิดรบอบพรปญญา
ผูนันครันตายไป พีลาไลจากโลกา
บาปขมเหงฝูงปรชา แผนฟินนันกลับเปนไฟ

ตัวอย่างตอนที่บรรยายถึงฉากสวรรค์ ดังนี้

เมือนันพรสีอาน มีบริวารยอมสาวสี
แสนโกฏิได้สีที หุมแห่ห้อมลอมทานมา
พายหน้าไหแสนโกฏิ หนหลังโสตดุจจเดียวนา
นางนันงามโสภา ทังไตรนํภทปูนปาน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

เมืองขวาสรอยสมโภธิ นางแสนโกฏิเปนบริวาร
เมืองลลายพรสีอาน ไคแสนโกฏิลวนนางสวัร

3. <u>คุณค่าทางแนวความคิดและปรัชญา</u> วรรณกรรมเรื่อง พระมาลัย ผู้แต่งได้แฝงแนวความคิดในแง่ปรัชญาไว้อย่างดีเลิศ โดยมีแนวความคิดและปรัชญาตามหลักพระพุทธศาสนาว่า "ทำดี ได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว" หรือ "กรรมสนองกรรม" หลักปรัชญาเหล่านี้ผู้แต่งพยายามสอดแทรกไว้ในเนื้อเรื่องทุกบททุกตอน เช่น ในบทที่บรรยายถึงความเป็นอยู่ของชาวโลกมนุษย์ หรือในบทที่บรรยายถึงความทุกขเวทนาของเปรตในนรก และในบทที่บรรยายถึงความสุขสนุกสนาน สวยสดงดงามในเมืองสวรรค์ สิ่งเหล่านี้จะแสดงให้เห็นถึงผลกรรมที่ตนได้กระทำไว้ในขณะที่ยังเป็นมนุษย์ ถ้าผู้ใดประกอบกรรมดีไว้ เมื่อสิ้นชีวิตไปผลแห่งกรรมดีก็จะตอบสนองให้ได้รับความสุขในเมืองสวรรค์ ถ้าหากผู้ใดประกอบกรรมชั่วไว้ ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ในโลกมนุษย์ เมื่อสิ้นชีวิตไป ผลแห่งกรรมชั่วก็จะตอบสนองให้ได้รับทุกขเวทนาโดยไปเป็นเปรตในนรก

จะขอยกตัวอย่างจากเรื่องพระมาลัยให้เห็นดังนี้

ทูกรทาวมคควาะ - เทพพนีงามสคราน
ไฑทำแตกอนฦาสิงใฑใฑ
พรอินทจึงขานชีองกุสํลลไป เทพพนีเมือกอนไกล
ไสบาตถวายนึงเฑิบว
แกภิกขุอันเฑินเฑิบว บิณฑิบาตด้วยฉับเฉียว
ปรกอปด้วยสีลลจาร
ผูไฑไดไสบาตเปนทาน แกภิกขุบมินาน
อันเฑินบิณฑิบาตไนหนทาง
ผูนันจไฑบริวาร นางครานปรซับตางตาง
สองหมื่นลวนนางมีรูปโฉมโนมพัน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

หรืออีกตอนหนึ่ง ดังนี้

ผูไทที่พอแม่	ปู่ยาแกแลตายาย
ตีทาสงฆทังหลาย	ตีภิกขุแล เจาเณร
ผูนันครันตายไป	ด้วยบาปกำมาร เวร
บาปตีแมแลตี เถร เณ.	ให้ลมลุกเปนฉกัน
กงจักตัดหัวผู	สินชุทธนพรกัน
เพราะบาปไจอาทัน	ตีพอแมแลตีสงฆ
กงจักตัดหัวผู	เลือดไหลชราบอาบตนลง
บาปตีแมแลตีสงฆ	กงจักผัครองครางตาย
เลือดไหลลงยอบยก	กงจักรกผัฬวาย
เรงรอง เรงคราง ตาย	กงจักกรดเรงผัดผัน
มือตีนสั่นร เสิมเริม	ตัวสั่น เพิมผูงกงัน
บีนตรงผูทุกวัน	เนียบลำบากยากนักหนา

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

4. <u>คุณค่าทางสังคมและความเชื่อ</u> จากการศึกษาเรื่องพระมาลัยนี้ ถ้าเราจะพิจารณาว่าผู้แต่งมีความสัมพันธ์กับสังคมหรืออยู่ใต้อิทธิพลของสังคมในยุคนั้นเพียงใดหรือไม่ วิทย์ ศิวะศริยานนท์[2] ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับเรื่องวรรณคดีและสังคมไว้ว่า "กวีใดเกิดขึ้นในสมัยเหล่านี้ จะรอดพ้นจากอิทธิพลแห่งเครื่องแวดล้อมหาได้ไม่ ถึงแม้กวีจะพยายามหลีกเลี่ยงเพียงใด ความคิดความเห็น ความรู้สึกที่คนมีอยู่เป็นส่วนร่วมกับคนร่วมสมัยก็ไม่วายที่จะแพร่งพรายออกมา"

---

[2]วิทย์ ศิวะศริยานนท์, <u>วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์</u>, (กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, 2518) หน้า 142.

จากเรื่องพระมาลัยแสดงให้เห็นสภาพสังคมตลอดจนแนวความคิดความเชื่อของคนในสมัยก่อนหลายประการ

4.1 ความเชื่อเรื่องนรก สวรรค์ จากข้อความในเรื่องได้บรรยายถึงสภาพทั่วไปในนรกว่าเต็มไปด้วยความยากลำบาก พวกเปรตต้องได้รับทุกขเวทนาเพียงใด การบรรยายฉากเหล่านั้นของกวีอาจจะสืบเนื่องมาจากแนวความคิดของกวีเองหรือแนวความคิดของสังคมในยุคนั้น ๆ ซึ่งการบรรยายภาพเหล่านั้นก็จะยิ่งสร้างความรู้สึกเกรงกลัวหวั่นหวาดให้กับผู้อ่านหรือผู้ที่ได้รับฟังเรื่องราวมากยิ่งขึ้น และไม่กล้าที่จะฝ่าฝืนหรือกระทำบาปเพราะกลัวว่าตนเองจะต้องประสบกับสภาพเหล่านั้น

การบรรยายสภาพของสวรรค์ก็เช่นเดียวกัน ต้องเนื่องมาจากแนวความคิดของกวีอันสืบเนื่องมาจากสังคมและสิ่งแวดล้อมในขณะนั้นหรือในยุคสมัยนั้นด้วย ประกอบกับจินตนาการเชิงสร้างสรรค์ของกวีซึ่งมีส่วนช่วยในการบรรยายฉากเหล่านั้นให้ดูสมจริงยิ่งขึ้น เราจะเห็นว่าสภาพของสวรรค์เป็นสภาพที่น่าอยู่ เต็มไปด้วยความสุข สวยสดงดงาม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งชักชวน ดึงดูด หรือเป็นเครื่องกระตุ้นให้คนเกิดกำลังใจ และเป็นแรงจูงใจให้คนต้องการที่จะกระทำความดี หรือปรารถนาที่จะสร้างกรรมดี เพื่อตนจะได้รับสภาพอันมีความสุขอยู่บนสวรรค์บ้าง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างสภาพของเปรตในนรก

เมือนันว่ายังมี เปรตผูนีเหนพึงกลัว
มีแตตัวบ่มีหัว เปนหัวขอนเหนพิกัลล
ยมภบานเอาเชือกเหลก ร้อนกว่าร้อนมัดทังตัน
ฑินรฑาวาครางอฑน เขาเรงขาดเรงตรึงลัง
ยมภบานเอาเหลกแหลม รอนเปนไฟตรึงอังลัง
เอาหอกแทงปักตรัง ชูขินไปในเวหา

เปรตนันซิ่นเสือกสั่น บนปลายหอกรอนนักหนา
ถ้าจนับจกคัลลนา ยังยิงมากกว่าพันปี

ตัวอย่างสภาพเทพและนางฟ้าบนสวรรค์

เทพนึงบริวารถึงแสน แต่ลวนนางแมน ห้อมลอมกันมา
พระเถรแลเหน ถามทาวโกสี มานันพรไมตรี โฉมฤาฉันไฑ
นางสวัรมาสพรัง มาพายหลังพรเมตไตร
รสมีสีแจ่มใสย เขียวกรไรดังนีลลพัน
อาภรสรอยปรซับ เครื่องสำรับเขียวทูกอัน
นางกทำกุสลลนัน ครีสิงไฑแตปางเพลง
เมือนันทาวไตรทับ บอกรนบด้วยบำเกรง
ทำบูนแตปางเพลง นางทังหลายทำมากมี
เมือกอนนางไดเกิด เอากำเนิดไนโลกี
ครันถึงวันอฏฐมี นางทำสีนแปดอัตตรา
นางหมั่นไปฟังธัมม เมือพรเจาตรัดเทสนา
กิมกราบถวายมาลา ปรทีปเทียรด้วยฉับเฉียว

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

4.2 ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องพระศรีอาริยเมตไตรย

คนไทยมีความเชื่อและมีความศรัทธาในองค์พระศรีอาริยเมตไตรย หรือพระศรีอาริย์มาตั้งแต่สมัยโบราณแล้ว จะเห็นได้ว่าข้อความในจารึกสุโขทัยหลายหลักก็ได้กล่าวอ้างถึงชื่อพระศรีอาริยเมตไตรยไว้หลายแห่ง เช่นในจารึกหลักที่ 2 จารึกวัดศรีชุม

บรรทัดที่ 89 ด้านที่ 2 "...ยไมตรี"[8] ซึ่งคำเต็มน่าจะเป็นอาริยไมตรี ซึ่งหมายถึง พระศรีอาริยเมตไตรย

จารึกหลักที่ 3 จารึกนครชุม พ.ศ. 1900 ด้านที่ 1 บรรทัดที่ 61 – 63 มีข้อความว่า "ยิ่งผู้ใดได้ปรารถนาด้วยใจศรัทธาดังนั้น ชื่อจักปรารถนาไปเกิดในเมืองฟ้า... ครอก พระศรีอารยไมตรีลงมาเป็นพระพุทธ เยียมาเกิดในเมืองคนนี้คาบเดียวก็ได้"[9]

จารึกหลักที่ 6 จารึกวัดป่ามะม่วง พ.ศ. 1947 ด้านที่ 3 บรรทัดที่ 11 มีข้อความว่า "บรรดาพระโพธิสัตว์ 10 องค์ มีพระศรีอารยเมตไตรย เป็นต้น"[10]

จารึกหลักที่ 14 จารึกวัดเขมา พ.ศ. 2079 ด้านที่ 2 มีข้อความกล่าวถึงการแผ่ส่วนกุศลในการทำบุญ เพื่อส่งไปให้บรรพบุรุษเทพยดา และสัตว์อันไปตกนรก และพวกเปรตเครัจฉาน[11]

จารึกหลักที่ 44 จารึกลานเงิน พ.ศ. 1916 ด้านที่ 2 บรรทัดที่ 1 มีข้อความกล่าวว่า "ส่วนพ่อยี่ศักยะกระทำบุญทั้งหลายนี้ไซร์ ขอจงได้ถึงพระศรีอาริยไมตรีโพธิสัตว์... ธรมีปรัชญา ขอจงถึงพระศรีอาริยไมตรีทุกชาติแล"[12]

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

8 คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและโบราณคดี สำนักนายกรัฐมนตรี, ประชุมศิลาจารึกภาค 1 (พระนคร : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2521) หน้า 54.

9 เรื่องเดียวกัน, หน้า 65.

10 เรื่องเดียวกัน, หน้า 103.

11 เรื่องเดียวกัน, หน้า 153.

12 คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและโบราณคดี สำนักนายกรัฐมนตรี, ประชุมศิลาจารึกภาค 3 (พระนคร : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2508) หน้า 59.

4.3 ความเชื่อเกี่ยวกับการอุทิศผลบุญ เชื่อกันว่าเมื่อญาติที่น้องทำบุญแล้ว อุทิศผลบุญไปให้ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว ถ้าผู้ล่วงลับไปแล้ว ไปเกิดเป็นเปรต เปรตเหล่านั้นก็จะได้รับผลบุญนั้น ทำให้พ้นความทุกข์ในนรก แล้วจะได้ไปสวรรค์ ดังตัวอย่าง

เปรตนรกสั่งฉันไท พรมาไลนำมาพลัน
บอกแกญาติกาทุกอัน ให้เขาทำบุญบรรจงไป
เมื่อนั้นเปรตอสูรกาย นรกทั้งหลายต่าง ๆ
กยกมือไหว้พรมาไล
ตูข้าลำบากเหลือใจ ขอพรกรุณา
ให้ญงญาติกาเร้งช่วนขวายทำบุญ
ให้เขาจำเริญพรพุทธคุณ อุทิศสวนบุญญ
แผผลมาถึงตู

4.4 ความเชื่อเกี่ยวกับการสร้างพระคัมภีร์ จะทำให้ได้พบพระศรีอาริย์และได้บรรลุถึงพระนิพพาน ดังตัวอย่าง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จไดตามปรารถนา พบสาสพาพรเมไตร
เรงสางพรมาไล รับคอไวในสาสสนา
ผูใดสร้างพรธัมม อันเลิศลำในโลกา
สิ้นชีวิตกับสังขา เปนสุกขาสุกรสำราน
จไปเสวยเมืองแก้ว อันกล้าวแลวพรนิพพาน
ล้างไว้แลวชานาน ปีมเสงเบญญลักพลัน

4.5 สะท้อนให้เห็นสภาพสังคมในสมัยก่อนของประชาชนที่อยู่ในท้องถิ่นหลายประการ ดังตัวอย่างเช่น

4.5.1 การทำเสน่ห์ยาแฝดเพื่อให้สามีและผู้อื่นหลงใหลง ในเรื่องพระมาลัยได้กล่าวไว้ว่า ถ้าหญิงใดทำเสน่ห์ยาแฝดให้สามีหลงใหล เมื่อสิ้นชีวิตไปจะตกนรกและต้องไปปีนขั้นต้นงิ้ว ยมพบาลจะเอาหอกไล่ทีมแทง แล้วเอาหญิงนั้นผูกแขวนห้อยเอาหัวลง ยมพบาลเอาหอกทีมแทงอีก

ดังตัวอย่างข้อความในเรื่องพระมาลัยดังนี้

ยิงไฑไจมักมาก มักเลนราคควยกามกำลล
ไปทำยาแฝดแลวเรียนมน ไห้ผัวตนเมาตาหา

4.5.2 การคดโกงกันในการวัดที่ ข้อความในเรื่องพระมาลัยได้กล่าวถึงการวัดที่ไร่ที่นาว่า ผู้มีอำนาจจะข่มเหงผู้น้อยในการวัดที่ให้ยื่นล้ำเข้าไปหรือวัดโดยขาดความซื่อตรง

ดังตัวอย่างข้อความว่า

ผูไฑเป็นผูไหญ เปนนายไรแลนายนา
ขมเหงฝูงปรชา ผูนอยไห้อับเฉา
วัดไรนาไห้ล้ำเหลือ เจาอำเภอขมเหงเอา
บอเอาแตยอมเยา ไห้ผิดรบอบพระปญญา
ผูนันครันตายไป พีลาไลจากโลกา
บาปขมเหงฝูงปรชา แผนฑินนันกลับเปนไฟ
แผนฑินเปนแผนเหลก ลุกวูวาบร้อนเหลือไจ้
ไม่เขาถิงตับไต ไส้พุงขาดเริยออกมา

4.5.3 การทรงเจ้าเข้าผี ในเรื่องพระมาลัยมีกล่าวถึงการลงผี (การเชิญผีหรือเชิญเจ้ามาเข้าทรง) แสดงให้เห็นถึงความเชื่อในเรื่องทรงเจ้าเข้าผี มีมานานแล้วในสังคมไทย และในปัจจุบันก็ยังเป็นที่นิยมกันอยู่ในคนบางกลุ่มหรือ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตามชนบทบางแห่ง

ข้อความในเรื่องพระมาลัยที่กล่าวถึงการลงผีมีดังนี้

บาปยิงผูหมูนี เมือชาดกอนใกล เขาอังเชินไปไห้ลงผีฑู
มันลงผีเทดมันยอมว่าถู ถูพ่อแม่สูถูเปนตายาย
ถูเพาพันแห่งสูทังหลาย ถูจะไห้สูหายสูยาไท้ร้อนใจ
สูเรงบนบานเลาเข้าเปดไก วัวควายตัวไญญเรงไห้เนืองนอง
เงินทองผูกคอหมอขวันเขาเทียนทอง มากพลูไส่สองเล่าเขมปนพลาง
เรงไห้บนมาปลามีหัวหาง ถูจึงจละวางไหสูเปนคำ
แกลงลงผีเทดยอมทายอลวน มันแกลงใส่กำลลไห้เขาเชือไจ
บาป ๆ มัดเทดไห้เขาฑูที ทังตัวยอมผีแกะผีกินเคง
บาป ๆ มัดเทดไห้นับชือครืนเครง กินเนือตนเองกินหนองแห่งตน
บาป ๆ มัดเทดว่าไห้เขาฉงัน เปนเปรตยืนทนนานกว่าพันปี
บาป ๆ มัดเทดไห้เขาฑูที เปนเปรตอัปปรียืนยูบมีตรง
บาป ๆ มัดเทดลวงไห้เขาหลง เปนเปรตลลอนลังเปนอสูระกาย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จากข้อความตอนนี้แสดงให้เห็นว่าผู้แต่งคงมีความมุ่งหมายที่จะสอนคนทั่วไปว่า การเป็นคนทรงนั้นไม่ดี ถือว่าเป็นบาป เพราะเป็นการกล่าวเท็จ หลอกลวงผู้อื่นให้เชื่อถือและผู้ที่เป็นคนทรงเมื่อสิ้นชีวิตไปก็จะต้องไปรับโทษในนรก คือจะไปเป็นเปรต อสูรกาย

ส่วนผู้ที่มีความเชื่อในเรื่องแม่มด (หมอผี) หรือคนทรง ก็ไม่ดีเช่นกัน เมื่อสิ้นชีวิตไปก็จะต้องไปเป็นเปรต และฝูงเปรตเหล่านี้ก็จะต้องได้รับโทษในนรกเป็นเวลานานกว่าพันปี

ข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับการเข้าทรงนี้ มีกล่าวถึง สิ่งของที่จะนำมาแก้บน

ได้แก่ เหล้า ข้าว ปลา เป็ด ไก่ วัว ควาย เงินทองสำหรับผูกหมอขวัญ หมาก พลู เทียนทอง ดังตัวอย่าง

สูเรงขึ้นบานเลาเข้าเปดไก วัวควายตัวไญญเรงไห้เนืองนอง
เงินทองผูกคอหมอขวันเทียนทอง มากพลูไส่สองเล่าเขมปนพลาง
เรงไห้บนมาปลามีหัวหาง กูจึงจละวางไหสูเปนคิ้น

4.54 การทำบุญด้วยการถวายอาหารและสิ่งของเครื่องใช้แด่พระสงฆ์ ดังตัวอย่าง

ถวายเครืองแลเสื่อสาด ทังปูลาดสารพัน
กลางคืนแลกลางวัน เอาใจไส่ทุกเวลา

ในเรื่องพระมาลัยได้กล่าวถึงการทำบุญถวายของแด่พระสงฆ์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงสภาพสังคมในสมัยนั้นว่าประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นผู้มีใจบุญ และจะนำสิ่งของต่าง ๆ ไปถวายพระ ได้แก่ เสื่อ ปูลาด ฟูก หมอน ม่าน เตียง ตั่ง ตะเกียง สบง จีวร ยารักษาโรค ของบูชาพระ ได้แก่ ธูป เทียน ดอกไม้ และเครื่องหอมจำพวก แป้งกระแจะ น้ำอบ แก่นจันทร์ นอกจากนั้นยังมีถวาย ผ้าแพรสีแดง สีเขียว และสีเหลือง

พวกอาหารต่าง ๆ ที่นำมาถวายพระสงฆ์ได้แก่ อาหารคาว อาหารหวาน อาหารคาวที่กล่าวถึงไว้ มีขนมจีน ทอดมัน กุ้งจี่ นอกจากนี้ ประชาชนยังนิยมทำบุญด้วยการสร้างกุฏิถวายพระด้วย ถือว่าเป็นการได้กุศลมาก ดังตัวอย่าง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

เสฏฐินันไหยาเปนทาน เข้านำอาหาร ไห้ทังสบังแลจีวร
ชายนันไสบาตอังคาตพรไตร ผาฟูกอันไญญเตียงตังอันฑีฑี
ทำกุสัลจำสีลลส้าง ไหทานบางภาวนา
ไหววัตถาแลดอกไม้ เครื่องลูบไลลลายทา
นำมันหอมอันอาบอับ หอมกรลับทัวทิสฐาน
ไห้อาหารอันเอมโอช มธุรสอันเจือจาน
นางแตงอาหารถวายพรสัฆฉัน ผาเหลืองมีพันนางไห้เปนทาส
วันพรอุโบสถ นางตังกำนัด อสสาฟังธัมม
ไฑถวายแปงแฑง แตงกบปิจังหัน ไห้ทานทุกวัน แก่สัฆทังหลาย
ฟังธัมมนางได้ บูชาฑอกไม้ นานาพรนราย

ฟังธัมมนางได้ บูชาฑอกไม้ นานาพรนราย
กระแจะแปงแทง นางแตงอับถวาย บูชาพิปราย
แกผูเทสนาธัมม
ถวายผาผืนแทง ฑอกไมเปนแสง แกนจันแทงฉัน
ถวายแกพรพุทธ ถวายแกพรธัมม เปนนิจจทุกวัน แก่ภิกขุสํง

เมือนันพรสีอาน มีโองการเพราะเหลือไจ่
ถามว่าพรมาไล ทานอันไฑแลเขาทำ
เมือเขารักสาสีน สีนอันไฑแลเขาจำ
ชามชมภูทิบเขาทำ สังชือไฑในโลกา
พระเถรว่าเขาไห้ เขาแลนำแลวัตถา
ทูบเทียนชวาลา ฑวงฑอกไมหอมขจร
เครืองทานแลเสือสาด ทังปูลาดแลฟูกหมอน
เตียงตังที่นันนอน กุฏิสฐานยอมมากมาย

ลางคํนแตงของฉัน ขนมจีนทอดมันและกุงจี
ถวายสํฆเถรเณรชี ยึงยืนทีไจชืนบาน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

5. <u>คุณค่าทางวัฒนธรรมประเพณี</u>

ในเรื่องพระมาลัยได้แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมประเพณีของคนไทยในสมัยก่อนหลายอย่าง ดังที่ผู้แต่งได้กล่าวไว้ในตอนที่บรรยายถึงความเป็นอยู่ของประชาชนตลอดจนหมู่เทวดานางฟ้า ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมและค่านิยมในสังคมยุคนั้นได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยจะขอยกมากล่าวไว้ดังนี้

5.1 การอาชีพทั่วไป ได้แก่การทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย ดังตัวอย่าง

อุปมาผู้นึงมีเข้าบอกา มีเพียนบุญญาอสสาขวนขวาย
ทำไรไถนาเทียวขาเทียวขาย มีธรัพพมากมายได้เลียงชีพพ้น
พระเถรจึงสืบไป เทพพนีเมือกอนไกล
ทำบุญชื่อไพจึงได้บริวาร
พระอินทขานตอบบมีนาน แตกอนเปนนายโคบาล
เรียกชื่อว่าบานหอรทานเสฏฐี

5.2 การอุตสาหกรรมในครัวเรือน ได้แก่ การทอผ้า (ในเรื่องเรียกทอหูก) ถือว่าเป็นวัฒนธรรมเก่าก่อนที่มีการสืบทอดกันมาแต่โบราณกาล คนไทยนิยมทอผ้าใช้เองตามบ้าน ซึ่งวัฒนธรรมด้านนี้ยังคงมีสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน เราจะเห็นได้จากหมู่บ้านเรือนที่อยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ ทั้งภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคตะวันออก และภาคใต้

ในเรื่องพระมาลัยได้กล่าวถึงชายผู้หนึ่งมีอาชีพทอหูก ได้ทอผ้าถวายพระสงฆ์ กุศลผลบุญจึงตอบสนองให้ได้ไปเป็นเทพอยู่บนสวรรค์ ดังตัวอย่าง

เทพพนีเมือกอนเป็นชังหูกไญญ สัทธาเลิอมไสทำบูนบมิยอน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

5.3 ด้านศาสนา แสดงให้เห็นว่าประชาชนมีใจศรัทธา ชอบทำบุญทำทานอยู่เสมอ เช่น การถวายภัตตาหาร และเครื่องใช้แด่พระสงฆ์ ถือศีลฟังธรรมในวันพระ นิมนต์พระไปสวดตามบ้าน และมีการเทศน์มหาชาติ ซึ่งถือเป็นประเพณีว่าถ้าผู้ใดฟังเทศน์มหาชาติให้จบภายในวันเดียว ก็จะได้พบพระศรีอาริย์ดังคำประพันธ์ในเรื่องพระมาลัยดังนี้

ผู้ไหจไครไหว้ เมือทานได้เป็นพรบอวร
ไหฟังพรเวสสนทร ในวันเดียวจบทังพัน

5.4 การเล่นดนตรี แสดงให้เห็นที่เหล่านางฟ้าไปไหว้บูชาพระธาตุจุฬามณีบนสวรรค์ มีการขับร้อง จับระบำ ร่ายรำ และดีดพิณสามสาย ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เครื่องดนตรีคงเป็นที่นิยมดีดกันในสมัยนั้น ประเพณี การรำถวายสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ยังสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ดังตัวอย่าง

ลางนางบำเรอขับ ลางนางจับรบำรำถวาย
บ้างฑีดพินสามสาย ดุริยดนตรีเพราะเอาใจ

6. คุณค่าทางหลักธรรมและคำสอน

เรื่องพระมาลัย เป็นเรื่องที่ผู้แต่งมีจุดมุ่งหมายเพื่ออบรมสั่งสอนประชาชนโดยตรง คือให้ละเว้นความชั่ว เว้นประพฤติในสิ่งที่ไม่ดีไม่งามทั้งหลาย ให้สร้างบุญกุศล หมั่นทำบุญ ทำทาน ปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรม ประกอบแต่สิ่งที่ดี สอนให้คนรู้จักเกรงกลัวต่อบาปด้วยการยกตัวอย่างประกอบนานาประการ เช่น ผู้ชายที่ไปเป็นชู้กับภรรยาผู้อื่น เมื่อตายไปจะต้องไปขึ้นต้นงิ้วซึ่งมีหนามแหลมคมในเมืองนรกเป็นเวลาพันกว่าปี เช่น เดียวกับหญิงที่ทำเสน่ห์ให้สามีหลงใหล หรือไปแย่งสามีหญิงอื่น เมื่อตายไปย่อมได้รับโทษหรือชดใช้หนี้กรรมที่ก่อไว้ดุจเดียวกัน หรือผู้ที่ตัดสินความโดยขาดความเที่ยงธรรม เมื่อตายไปย่อมได้รับโทษด้วยการถูกกงจักรหมุนตัดร่างกายให้เลือดไหลโทรมอยู่ตลอดเวลา เหล่านี้เป็นต้น

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างคำประพันธ์จากเรื่องพระมาลัย ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ผูไฑใครทังหลาย เปนผูชายอันโสภา
มักมากดวยตณหา อันโลพพลันพนปรมาน
เมิยทานหน้าแชมชอย หน้าเนงนอยงามนงคราน
ไจรายไปเปลิยนผลาน ยุยงเอาดวยเลกํลล
ผูนันครันไปลปลิด สินชีวิตจากเมืองคน
ไปชินงิวบัดเดียวดน ในไมงิวกวาพันปี
หนามงิวคมยิงกรํด ไฑ้โสพัดสิบหกอํงงคุลี
มักเมิยท่านยอมวาฑี หนามงิวยอกทัวทังตน

ยิงไฑไจมักมาก มักเลนราคดวยกามกํลล
ไปทำยาแฝดแลวเรียนมน ไห้ผัวตนเมาตณหา

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

พรางผัวบมิให้รู้ ลักเลนชู้เสพพกามา
แดงตัวงามโสภา เพื่อจะให้ชายอื่นชู
ตอหน้าผัวทำเปนมิด ลับหลังคิดเปนสัตรู
แต่งแต่ให้ชายแลชู ลักเลนชู้ล้วนเงินอำ
ทำรักทำโกรกกริว ชักหนานิ้วให้ผัวบำ
รองให้เสงแกลงทำ ทำกลลหกหกมายา
ปิงนันครั้นเวอคลาย ขับสูนหายจากโลกา
ขึนคนงิวโยมมาขานมา รุมเอาหอกไลทิมแทง

ผูไพเลสับปรับ บังคับความบมิเทียงตรง
ไจอาทันบมีคำรง ทังสองทงเซาผูกัน
ไดสินจางวางเกมไว้ ทีมีไพ่ตกคำไพ่ตกคำ
บังคับความบมิเทียงธรม กงจักผัดผูทุกหน
เลือดไหลออกหรัพพราบ อาบเลือดผูทัวทังคน
เลือดปุปะทุกเสนชน เพราะว่าความบมีเทียงพัน

นอกจากนั้น เรื่องพระมาลัยยังให้หลักธรรมคำสอนในเรื่องอื่น ๆ อีกเช่น

6.1 สอนให้คนหมั่นทำบุญ สร้างกุศลอยู่เสมอ จะได้เกิดทันสมัยพระศรีอาริย์ ในเรื่องพระมาลัยกล่าวว่า ในสมัยพระศรีอาริยเมตไตรยหรือพระศรีอาริย์นั้น ปวงชนจะมีแต่ความสุขนานาประการ ดังตัวอย่างคำประพันธ์ดังนี้

ชื่อว่าทานให้เร่งให้ ชื่อว่าสีลให้เร่งจำ
ชื่อว่าบุญผูให้เร่งทำ คุณพระเจ้าภาวนา
ผูใดไหวบ จะไดรพบพระสีอาน
เร่งจำเริญสีลบูแลทาน ทาวนาจังทุกวัน

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

6.2 สอนให้เป็นผู้มีคุณธรรม ให้อยู่กันอย่างรักสงบ ไม่ช่วงชิงบ้านเมือง หรือของผู้อื่น ให้รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ดังตัวอย่างคำประพันธ์ว่า

เมื่อไทคนทั้งหลาย ปขวันขวายชิงบ้านเมือง
บ่มิไดไหร่ำคาน เคือง มีทุนธรัพพแบงไห้กัน
บมีไทไปยุยงทาน ปมีผลานแทงข้าฟัน
นำไจเปนเทียงทัน ไนกุสัลลผลลสืนทาน

6.3 สอนให้รู้จักคุณค่าของการครองเรือน ว่าการมีผัวเดียวเมียเดียวนั้นเป็นสิ่งน่าปรารถนาของสังคม ดังคำประพันธ์ว่า

เมื่อไทผัวกับเมีย ไม่พึงเสียผูด้วยนาน
ผัวเมียเทียวรวมสังสาน รักรวมหองป่หมองกัน

6.4 การทำร้ายปิดามารดา ปู่ ย่า ตา ยาย และภิกษุสามเณร ถือว่าเป็นการสร้างบาปกรรม ไม่ควรกระทำ เมื่อผู้นั้นสิ้นชีวิตแล้วจะต้องไปรับผลกรรมที่ตนได้ทำไว้ในนรก ดังข้อความตัวอย่างในเนื้อเรื่องดังนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ผูไทตีพอแม่ ปู่ยาแกแลตายาย
ตีทาสงฆทั้งหลาย ตีภิกขุแลเจาเนน
ผูนนครันตายไป ด้วยบาปกำนารเวร
บาปตีแมตีเถรเนน ให้ลบลุกเปนฉกัน
กงจักตัดหัวยู สินทุทธนทรกัน
เพราะบาปไจอาทัน ตีพอแมแลตีสังฆ

6.5 การตัดสินความโดยขาดความยุติธรรม ถือว่าเป็นการสร้างบาป เมื่อตายไปจะได้รับโทษ ดังตัวอย่าง

ผูไฑเลสับปรับ บังคับความมิเทียงตรง
ไขอาทันบมีดำรง ทังสองขางเขาผูกัน
ไดสินจางวางเกบไว้ ทีมีไฑ้ตกคำไห้ตกคำ
บังคับความมิเทียงธรรมม กงจักผัดยูทุกทน
เลือดไหลออกทรัพทราบ อาบเลือดยูทัวทังตน
เลือดปุปะทุกเสนขน เพราะวาความบมิเทียงทัน

6.6 การเป็นชู้กับภรรยาผู้อื่น เป็นการสร้างบาปที่ไม่ควรกระทำ เมื่อตายไปจะได้รับโทษ ดังตัวอย่าง

ผูไฑใครทังหลาย เปนผูชายอันโสภา
มักมากดวยตณหา อันโลพพลนพนปรมาน
เมิยทานหน้าแชมชอย หน้าเนงนอยงามนงคราน
ไจรายไปเปลิยนพลาน ยุยงเอาดวยเลกลล
ผูนันครันไปบปลิด สินชีวิตจากเมืองคน
ไปชินงิวบัดเดียวตน ในไมงิวกวาพันปี
หนามงิวคมยิงกรํด ไท้โสพัดสิบหกองงคุลี
มักเมิยท่านยอมวาที หนามงิวยอกทัวทังตน

6.7 สตรีที่มีชู้หรือทำเสน่ห์ให้สามีหลงไหล ถือว่าเป็นการสร้างบาป เมื่อตายไปจะได้รับโทษ ดังตัวอย่าง

ยิงไฑไจมักมาก มักเลนราคดวยกาบกํลล
ไปทำยาแฝดหลวเวียนบน ไห้ผัวตนเมาตณหา
พรางผัวบมิไห้รู้ ลักเลนชูเสพพกามา
แตงตัวงามโสภา เพือจไห้ชายอืนทู
ตอหน้าผัวทำเปนมิต ลับหลังคิดเปนสัตรู
แต่งแง่ไห้ชายแลทู ลักเลนชูล้อนเงิอนอำ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ทำรักทำโกรดกริว ชักหนานิวไห้ผัวย่ำ
รองไห้แสงแกลงทำ ทำกลลหกหกมาญญา
ยึงนันครันวอดวาย ซับสูนหายจากโลกา
ขึนตนงิวโยมภบานมา รุมเอาหอกไลทิมแทง

6.8 การดื่มสุราหรือเครื่องมึนเมา เป็นสิ่งไม่ดี ไม่ควรประพฤติ เมื่อตายไปจะได้รับโทษ ดังตัวอย่าง

สตนึงไจหรีโหด ไจเขลาโฉดกินนำเมา
บมิไห้จจำเอา พรธมมเขาสั่งสอนไจ
ยมภบานเอานำแสบ อันเทือดพล่านในกลางไฟ
เทลงตรงเขาไป ในปากนันปากก็เปือยพัง
นำแสบตกถิงค๊อ ค๊อไมทองเปนมันยัง
ถิงอกอกเปือยพัง เปนรูหลุปรุปะออกมา

6.9 การช่วงชิงทรัพย์ผู้อื่น ตลอดจนการปล้นหรือลักขะโมย เป็นสิ่งไม่ควรกระทำ ถือว่าเป็นการสร้างบาป เมื่อตายไปจะไปเป็นเปรตหัวขอน ได้รับความทุกข์ทร. นมาก ดังตัวอย่าง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

เปรตนีเมือเปนคน ยูแว้นเควนแขนพระบุรี
ราชครีเมืองมีสี ชายผูนันไจอาทัน
ชวนเทือนไปรุกรัน ปลันชิงทานแทงข้าทัน
เปนคันไจอาทัน ฉกตีเขาคนเทินทาง
แลเหนธรัพพของเขา ลักลอบเอาบไว้วาง
ลุมลอนนอนริมทาง ลักม้าช้างแลวัวควาย
ลุกลันคนคนอันยอม วงแวดลอมพรอมมากมาย
บมีกลัวบมีลอาย ร้องวนวายว่าโอเลือเอา
บาปรุกรันปลนของท่าน ไห้เจาบานขันอับเฉา
เปนเปรตหัวขอนเปลา จมูกยปากเนาเหนทิกลล
บาปฉกทานปลนทานตีท่าน ไหเจาบานรายอับจัน
เปนเปรตรูปพิกลล ปากกลับยูรูทวารเอง

6.10 ไม่ควรทำลายล้างพระพุทธรูปและพระเจดีย์ หรือตัดโค่นต้นโพธิ์ การกระทำนั้นเป็นการสร้างบาป จะทำให้ไม่ได้มีอายุอยู่ทันสมัยพระศรีอาริย์

ผูไทจไคร้พับ ไครไหว้นับพรไมตรี
พรพุททรูปพรเจที ยาไทล้างไห้ร่หุยร่หาย
ผูไทจไคร้พับ พรไมตรีผูภาสาย
ยาตัพย่ารอนปลาย ยาตัดไมมหาโพธิ

6.11 ไม่ควรฆ่าสัตว์หรือทรมานสัตว์ ถือว่าเป็นการสร้างบาป เมื่อตายไปจะต้องไปเป็นเปรต และได้รับความทรมานต่าง ๆ ดังข้อความในเนื้อเรื่องผู้ที่ฆ่าหมูขาย เมื่อตายไปจะได้รับโทษ ดังตัวอย่าง

ฝูงเปรตหมูนีเมือยังเปนคน ไจรายอกุสลลยอมข้าหมูขาย
ขนเปนหอกฑาปทำบาปบมิอาย บาปข้าหมูขายเลียงลูกเมียตน
จตกนรกนับเท่าเสนขัน แลเสนแลหนนับชาติแตลที
แลที ๆ ยิงกวาพันปี บาปตนราวีข้าหมูเลียงตัน

6.12 การเผาศพผู้อื่นเป็นการสร้างกุศล เมื่อตายไปจะได้ไปเกิดเป็นเทพบนสวรรค์ ดังตัวอย่าง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

พระเถรจึงถามว่างามยิงยัง เทพพนันบันจงสางผัลลชือไท
ชายนันแลเหนซากผีขมีขมัน เกบฟืนดวยพลันมาเผาเอาบุน
นิมันพรสัฆมาบังงสกูน ไหทานทำบุญญอุทิศผลลแผไป

พระศรีอารย์ เป็นพระโพธิสัตว์องค์หนึ่ง สถิตอยู่ ณ สวรรค์ชั้นดุสิต เมื่อสิ้นศาสนาของพระสมณโคดมแล้ว พระศรีอารย์จึงจะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า สมัยนั้นจะเรียกกันว่า สมัยพระศรีอารย์ หรือเรียกอีกนามหนึ่งว่า พระศรีอริยเมตไตร[13]

ในฎีกามาลัยเทวสูตร มีกล่าวไว้ว่า หน่อพุทธางกูรบรมโพธิสัตว์ศรีอริยเมตไตรยเจ้า เสวยทิพยสมบัติในเทวโลกชั้นดุสิตพิมานโอฬาริกภาพ ครั้นถึงเวลาที่จะเสด็จลงมาถวายนมันการกระทำสักการบูชาพระจุฬามณีเจดีย์สถาน ก็ทรงเครื่องสรรพาภรณ์บวรวัตถาสังการ วภูษิตอันวิจิตรรูจีรุ่งเรืองระยับจับทั่วพระอินทรีย์ โกฏิสตสหสฺสสุริยคิรปุตฺเตหิ ปริวาริโต มีหมู่เทพอัปสรนิกร แน่งน้อยอนงค์นาฏสาวสวรรค์แวดล้อมเป็นยศบริวาร ประมาณแสนโกฏิ ทุสฺสหสฺสกรณนิสาโร ปภาติเก ปภาวิราชิเตหิ มีรัศมีเรืองโรจนโชตนาการ ปานประหนึ่งว่าพระจันทร์เพ็ญอันเปล่งรัศมีตั้งหมื่นดวง ปริปุณฺณจนฺทมณฺฑโลวิย อุปมาถุจปริมณฑลพระจันทร์ ในวันเพ็ญฤดูเดือนสิบสอง ปราศจากเมฆหมอกสิ้นราคี ปุรโต จ สต กญฺญา เหล่าเทพอัปสรที่ไปในเบื้องหน้าสองหมื่นห้าพันโกฏิ รัศมีแลทรงทิพยภูษานั้นขาวสะหาด ปจฺฉโต จ อจฺฉรา สต เทพอัปสรที่ตามมาในเบื้องหลังสองหมื่นห้าพันโกฏิ ล้วนมีรัศมีแลทรงเครื่องทิพย์ภูษานั้น สีม่วง แดง สีลาน ทกฺขิณโต ส่วนเทพอัปสรที่ตามมาโดยข้างเบื้องขวาสองหมื่นห้าพันโกฏิ มีรัศมีแลทรงเครื่อง

---

[13] เจือ สตะเวทิน, วรรณคดีพุทธศาสนา (พระนคร : คลังวิทยา, 2506) หน้า 32.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ทิพยภูษาล้วนแต่สีเหลือง วามโต นางเทพอัปสรที่แวดล้อมมา ณ เบื้องซ้ายนั้นสองหมื่นห้าพันโกฏิ มีรัศมีแลทรงเครื่องทิพย ภูษาสีแดง ตาสํ มชฺเฌ จ เมตฺเตยฺโย พระบรมโพธิสัตว์ศรีอริยเมตไตรย เสด็จมาในท่ามกลางแห่งหมู่เทพอัปสรกัญญาทั้งแสนโกฏินั้น ตารา มชฺเฌว จนฺทิมา อุปมา เหมือนพระจันทร์ที่เลื่อนลอยอยู่ในท่ามกลางแห่งหมู่ดาว โชตยนติ อันว่าทิศภาคทั้งหลายในประเทศ อากาศย่อมรุ่งเรืองไปด้วยรัศมีสว่างไสวออกไปถึงสิบโยชน์ โกฏิจนฺทปภา วิย อุปมาเหมือนรัศมีพระจันทร์ส่องสว่างไปได้นับด้วยโกฏิในท่ามกลางอากาศ โอภาเสนฺโต ยังดาวดึงส์ พิภพให้สว่างไปด้วยรัศมี ทิพฺพคนฺเธหิ ปวายนฺโต หอมฟุ้งขจรไป ด้วยทิพยสุคนธวิเลปนบุปผามาลัยสีต่าง ๆ [14]

ในเรื่องมาเลยฺยเทวตฺเถรวตฺถุ ได้กล่าวถึงพระศรีอริยเมตไตรยไว้ว่า พระอริยเมตไตรยโพธิสัตว์ แวดล้อมด้วยเหล่าเทพธิดาและเทพบุตรแสนโกฏิ สว่างไสวด้วยรัศมียิ่งกว่ารัศมีแห่งดวงจันทร์ขันดวง รุ่งเรืองอยู่เพียงดังมณฑลแห่งดวงจันทร์เพ็ญซึ่งลอยเด่นในอากาศในสรทสมัย ปราศจากกลุ่มเมฆ แวดล้อมด้วยหมู่ดาว ยังเทพธิดา และเทพบุตรให้ถือสักการะมีประทีป ธูป ของหอมและพวงดอกไม้ เป็นต้น เลื่อนลงจากดุสิตพิภพเพื่อไหว้พระเจดีย์ยังพิภพดาวดึงส์ทั้งสิ้นให้สว่างไสวอยู่ด้วยทิพยโอภาส ฟุ้งตรหลบไปด้วยกลิ่นทิพย์ เสด็จมาถึงลานพระเจดีย์ด้วยลีลาอันปกติของพระองค์อันหาที่เปรียบมิได้ ทรงกระทำประทักษิณทรงไหว้แปดทิศ

---

[14] อริยธรรม ป., <u>ฎีกามาลัยเทวสูตร โดย พิสดาร</u> (พระนคร : โรงพิมพ์ธรรมบรรณาการ, 2514) หน้า 139 – 140.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ทรงบูชาแล้วประทับนั่งในส่วนแห่งทิศตะวันออก[15]

ในพระไตรปิฎก ได้กล่าวถึงพระศรีอาริยเมตไตรยไว้ว่า เมื่อมนุษย์มีอายุ 80,000 ปี พระผู้มีพระภาคทรงพระนามว่าเมตไตรย จักเสด็จอุบัติขึ้นในโลก พระองค์เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้เองโดยชอบ ถึงพร้อมด้วยวิชชาและจรณะ เสด็จไปดีแล้ว ทรงรู้แจ้งโลก เป็นสารถีฝึกบุรุษที่ควรฝึกไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้เบิกบานแล้ว เป็นผู้จำแนกพระธรรม เหมือนตถาคตอุบัติขึ้นแล้วในโลกในบัดนี้ เป็นอรหันต์ ตรัสรู้เองโดยชอบ ถึงพร้อมด้วยวิชชาและจรณะ ไปดีแล้ว รู้แจ้งโลก เป็นสารถีฝึกบุรุษที่ควรฝึกไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้เบิกบานแล้ว เป็นผู้จำแนกพระธรรม พระผู้มีพระภาคพระนามว่า เมตไตรย พระองค์นั้น จักทรงทำโลกนี้พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก ให้แจ้งชัดด้วยพระปัญญายิ่งใหญ่ด้วยพระองค์เองแล้ว ทรงสอนหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์ เทวดาและมนุษย์ให้รู้ตาม เหมือนตถาคตในบัดนี้ ทำโลกนี้พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลกให้แจ้งชัดด้วยปัญญายิ่งด้วยตถาคตเองแล้ว สอนหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์ เทวดาและมนุษย์ให้รู้ตาม เหมือนตถาคตในบัดนี้ ทำโลกนี้พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก ให้แจ้งชัดด้วยปัญญายิ่งด้วยตถาคตเองแล้ว สอนหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์ เทวดา และมนุษย์ให้รู้ตามอยู่ พระผู้มีพระภาคพระนามว่า เมตไตรย พระองค์นั้นจักทรงแสดงธรรม งามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด ทรงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง เหมือนตถาคตในบัดนี้แสดงธรรมงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์ บริบูรณ์สิ้นเชิง

---

[15] สุภาพร มากแจ้ง, "มาเตยยเทวตุเถรวตฺถุ : การตรวจสอบชำระและการศึกษาเชิงวิเคราะห์" (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521) หน้า 205.

พระผู้มีพระภาคพระนามว่า เมตไตรยพระองค์นั้น จักทรงบริหารภิกษุสงฆ์หลายพัน เหมือนดังคณบริหารภิกษุสงฆ์หลายร้อยในบัดนี้ฉะนั้น [16]

จากพจนานุกรม พุทธศาสนา จีน – สันสกฤต – อังกฤษ – ไทย ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับพระศรีอารยเมตไตรย์ไว้ว่า ไมเตรย – เป็น เมตร, มีไมตรี; พระอารยเมตไตรยโพธิสัตว์, พระศรีอารย์, พระพุทธเจ้าที่จะมาตรัสรู้องค์ต่อไปนี้ เมื่อสิ้นศาสนาของพระสมณโคดมแล้ว คณิมหายานถือว่า พระเมตไตรยโพธิสัตว์ดำรงฐานะอยู่ในตำแหน่งสูงสุดมากองค์หนึ่ง ซึ่งนิยมสร้างพุทธศิลปเกี่ยวกับท่านมาก [17]

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

---

[16] พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย เล่ม 16 (พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2500), หน้า 94.

[17] พจนานุกรมพุทธศาสนา จีน – สันสกฤต – อังกฤษ – ไทย (กรุงเทพมหานคร: ห้องสมุดวัดโพธิแมนคุณาราม, 2519) หน้า 512.

ตามที่กล่าวไว้ในพระมาลัยฉบับอำเภอแกลง พระศรีอาริย์มีบริวารแวดล้อมสี่แสนโกฏิ เบื้องหน้า 1 แสนโกฏิ เบื้องหลัง 1 แสนโกฏิ เบื้องซ้าย 1 แสนโกฏิ เบื้องขวา 1 แสนโกฏิ

พวกนางฟ้าเบื้องหน้าพระศรีอาริย์มีรัศมีขาวล้วน อาภรณ์ขาวหมดจด ชาติก่อนบางคนจำศีล บางคนภาวนา ถวายผ้าและดอกไม้ เครื่องลูบไล้ เครื่องหอม ถวายอาหารมีรสอร่อย ทุกสิ่งล้วนขาว และด้วยน้ำใจที่บริสุทธิ์แด่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

พวกนางฟ้าที่มาเบื้องหลังพระศรีอาริย์ มีรัศมีเหลือง อาภรณ์ทุกชิ้นเหลืองหมด ชาติก่อนจำศีลทุกวัน แต่งอาหารถวายพระสงฆ์ ถวายผ้าสีเหลือง

พวกนางฟ้าเบื้องซ้าย มีรัศมีสีแดง อาภรณ์สีแดงล้วน ชาติก่อนฟังธรรมในวันอุโบสถ แต่งจังหันถวายพระสงฆ์ ถวายผ้าแดง ดอกไม้แดง แก่นจันทน์แดงแด่ภิกษุสงฆ์

พวกนางฟ้าเบื้องหลัง มีรัศมีเขียว ชาติก่อนในวันอัฏฐมีนางจำศีลแปด หมั่นฟังธรรม และได้ถวายผ้าสีแดง

<u>การสร้างบุญบารมีของพระศรีอาริย์</u>

ทรงบำเพ็ญบารมีมากกว่าอสงขัย ทรงจำศีลห้าประการเป็นนิจ วันพระจำศีลแปดเป็นประจำ ได้บวชเป็นพระมากกว่าโกฏิกัลป์ สอนสัตว์โลกให้บำเพ็ญฌาน โดยทำอาณาปานสติกัมมัฏฐาน (กำหนดลมหายใจเข้าออก) ให้สัตว์ทั้งหลายได้บรรลุอกนิฏฐพรหม สอนสัตว์โลกให้รู้จักอนิจจตา (ความไม่เที่ยงแท้ของทุกสิ่ง) ตัวท่านเองก็พิจารณาไตรลักษณ์ (คือ อนิจจํ ทุกขํ อนตฺตา)

พระศรีอาริย์จัดอยู่ในพวกพระโพธิสัตว์ประเภทสัทธาธิก สร้างบารมีสิบหกอสงขัยแสนมหากัลป์ ดังข้อความว่า

นิจจสีลลห้าปรการ ทานรกสาเปนนิจจไป
อันพรทานปํลงใจ อํงสีลลแปดเปนนิรัน
สวนอํงธรํงพรนวด เสจจออกปวดรำเรียนทัน
มากกว่ากัปโกฏิกัน แต่ท่านได้บวดเป็นสํฆ
ท่านสอนสัตไห้ทำชาน อนาปรานอันยืนยง
ไห้สัตไปตามตรง ไนอกนิฏฐพรหมา

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

พระศรีอาริย์จะเสด็จอุบัติเมื่อไร

พระศรีอาริย์จะเสด็จอุบัติเมื่อศาสนาของพระโคตมพุทธเจ้าเสื่อมลงไป ฝูงคนทำบาปมากยิ่งขึ้น ทำบุญน้อย เกียจคร้านในการทำบุญให้ทาน จำศีลภาวนา ไม่มีศีลธรรม ทำผิดทางเพศ แม้กระทั่งกับ แม่ ป้า น้า อา พี่สาว ลูก คนจะมีอายุสั้นถอยลงมาจากร้อยปี จนถึงสิบขวบ อายุ 4 เดือน ก็เป็นผัวเมียกัน เกิดกลียุคฆ่าฟันกัน เป็นแดนมิคสัญญี (มีความรู้สึกเหมือนสัตว์) ตายกลายกอง ผู้ที่รอดคือผู้หลบหนีไปซ่อนอยู่ในภูเขาคนเดียวโดด ๆ อยู่สองคนเมื่อใดก็ฆ่ากันเมื่อนั้น พวกที่ไปครั้นครบ 7 วัน ก็ออกมาพบกัน เกิดความเกรงกลัว จึงทำการรักษาศีล กระทำภาวนา จึงเกิดฝนตก 7 วัน 7 คืน ชำระหรากศพให้ลอยไปตามน้ำ ทำให้พื้นดินสะอาดขึ้น คนรักษาศีลต่อไป ฝนก็ตกลงมาเป็นผลาหาร ทรัพย์สินเงินทองให้มนุษย์ มนุษย์เริ่มมีอายุเพิ่มขึ้นทุกที่เป็นยี่สิบ สามสิบ สี่สิบ ต่อไปจนถึงร้อยถึงพันปี ถึงร้อยเสนโกฏิปี เมื่ออายุมากขึ้นก็คิดว่าตัวเองไม่ตาย ไม่เจ็บ ไม่ไข้ จึงเกิดความประมาท ไม่รักษาศีลเจริญภาวนา ไม่ทำบุญให้ทาน คนจึงเกิดเจ็บป่วยไข้ ตายลงมามากมาย อายุก็เริ่มลดน้อยถอยลงเรื่อย ๆ จนถึง 8 หมื่นปี เมื่อนั้นพระศรีอาริยเมตไตรยเสด็จมาตรัสรู้ในโลก เพื่อโปรดสัตว์โลกให้พ้นภัย คนจะมีความสุขบริบูรณ์ด้วยทรัพย์ศีล เงินทอง พื้นดินก็เรียบราบเหมือนหน้ากลอง น้ำท่าบริบูรณ์ ไม่มากไม่น้อย ในตอนนั้นเมื่อถึงวสันตฤดูฝนตกทุก 5 วัน คิมหันตฤดูฝนตกทุก 15 วัน เหมันตฤดูฝนตกทุก 15 วัน เช่นเดียวกัน ต้นไม้จะมีดอกจนถึงน้อมลงมา ผลไม้มีรสโอชะ ประชาชนจะรักสนิทชิดชอบกันดังพี่น้องท้องเดียวกัน ดังต้นอ้อ กอไม้ไผ่ มนุษย์จะมีความสุขดังเทวดาในเมืองสวรรค์ ไม่มีการลงทัณฑ์ลงอาญา มีทรัพย์สินก็จะแบ่งให้กัน สัตว์เล็กน้อยใหญ่จะไม่เบียดเบียนกัน ผัวเมียจะไม่ทอดทิ้งกัน และมีผัวเดียวเมียเดียว ไม่ซุนซ้องหมองใจกัน ฝูงกาและนกเค้า สัตว์ที่เป็นศัตรูกันก็จะไม่ทำอันตรายกัน ข้าวแต่ละเม็ดจะออกเป็นต้นถึงพันต้น ต้นหนึ่งมีพันรวง รวงหนึ่ง ๆ ได้สองทะนาน ข้าวเม็ดเดียวปลูกแล้วได้ข้าวสองพันสองร้อยเจ็ดสิบสองเกวียน สิบหกสัด เต็มสังเวียน เหลืออีก 8 ทะนาน ข้าวนั้นขึ้นเอง ไม่ต้องปลูก เมื่อข้าวสุกก็เป็นข้าวสารเลย ฝูงชนไม่ทำอันตรายกัน พื้นดินก็ราบเรียบ ไม่มีหนาม ไม่มีโจรขะโมย ไม่มีโรคร้าย

พระศรีอาริย์ถามพระมาลัย

พระศรีอาริย์ถามพระมาลัยว่าขณะนี้ตามชมภูทวีปทำบุญกันหรืออย่างไร ดังข้อความว่า

จึงถามไปเล่าถึงอภิปราย ผูเปนเจาเลาถวาย
จฟังกุสํลลชาวชมภู
ชาแตพระเถราเจาผูเปนครู บัดนี้ชาวชมภู
ทำบูนยูไรไฉน

พระมาลัยตอบพระศรีอาริย์ว่า คนในชมภูทวีปตอนนั้นทำบุญน้อยลงทุกวัน สิ่งของที่ชาวชมภูทวีป ทำทานมี ข้าว น้ำ ผ้า ธูป เทียน ชวาลา ดอกไม้ เสื่อสาด เครื่องปูลาด ฟูกหมอน เตียงตั่ง ที่นั่งนอน กุฎี บางคนบังธรรม จำศีล บางคนนิมนต์พระสงฆ์สวดมนต์เป็นนิจ บางคนให้ชีวิตเป็นทาน บางคนทำความสะอาดวัด บางคนสร้างวัด บางคนสร้างวิหารไว้พระพุทธรูป สร้างโรงเทศนา และสร้างกุฎี บางคนแต่งอาหารถวายสงฆ์ เช่น ขนมจีน ทอดมัน กุ้งจี่

บางคนรักษาพ่อแม่ ปู่ ย่า และญาติพี่น้อง รักษาครูบาอาจารย์ สมาทานศีลทุกเวลา ลางคนถวายข้าวและเสื้อผ้าแก่สงฆ์ รวมทั้งจตุปัจจัย บางคนถวายเครื่องสร้างบ้าน กั้นเทศาน ถวายเครื่องอัฐบริขาร บางคนปล่อยทาสและทาสี

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ข้อแนะนำของพระศรีอาริย์

ผู้ที่ต้องการพบพระศรีอาริย์จะต้องเร่งทำบุญ อย่าประมาท อย่าได้ผิดพ้องหมองใจกัน อย่าได้ฆ่าสัตว์ อย่าพูดเท็จ อย่าลักทรพัย์ อย่าประพฤติผิดเมียผู้อื่น จงฟังพระเวสสันดรจบทั้งพันคาถาในวันเดียว อย่าทำให้ภิกษุ นางชี เดือดร้อน อย่าทำลายหรือปล่อยปละพระพุทธรูป พระเจดีย์ให้พังทะลาย อย่าตัดต้นโพธิ์ อย่าฆ่า อย่าด่าตีพระโพธิสัตว์ อย่าเบียดเบียนทรัพย์สินของสงฆ์ อย่าทำร้ายหรือฆ่าพ่อแม่ ไม่ตระหนี่ ดังข้อความว่า

ผูไหจไครเฝา พรเปนเจาซือไมตรี
ย่าไห้ไจกรหนี่ ย่าปรมาตลืมกุสํลล

7. <u>คุณค่าทางด้านความรู้ในเรื่องต่าง ๆ</u>

การศึกษาเรื่องพระมาลัยได้ให้ความรู้และแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ มาก ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานหรือเป็นความรู้ที่จะทำให้ผู้ศึกษาเรื่องนี้ได้นำไปใช้ประกอบในการศึกษาวรรณคดีไทยเรื่องอื่น ๆ ในสมัยต่อมาได้เป็นอย่างดีหรือทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับชื่อหรือคำต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น เพราะวรรณคดีในสมัยก่อนย่อมมีอิทธิพลต่อวรรณคดีในสมัยต่อมา ความรู้เกี่ยวกับชื่อต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาเรื่องพระมาลัยมีดังนี้

<u>โลหกุมภีนรก</u> ในเรื่องพระมาลัยได้กล่าวถึงเกี่ยวกับโลหกุมภีนรกไว้ว่า ในโลหกุมภีนรกมีหม้อเหล็กใบใหญ่ไว้สำหรับต้มเคี่ยวสัตว์นรกที่ทำบาปกรรมไว้มาก ในขณะเป็นคน ได้แก่ผู้ที่ประกอบมิจฉาชีพ รวมทั้งผู้ที่ชักชวนและชี้ให้ทำงานด้วย คนจำพวกนี้เมื่อตายไปจะไปเกิดเป็นเปรตในโลหกุมภีนรก และถูกต้มในหม้อเหล็กอันร้อนจัด ทำให้ได้รับทุกขเวทนาเป็นอันมาก และจะต้องได้รับทุกขเวทนาเช่นนั้นเป็นเวลาถึงแปดหมื่นปี ดังตัวอย่างคำประพันธ์ว่า

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ไซชีมิจฉาจิต ให้เสียกิจจพรวิไน
ผูมันครันตายไป คณนรกโลหกุมภี
หมอเหลกเชียวคมยู ยืนเหาถึงแปดหมื่นปี
บาปคนอันไซชี ให้กินแล้วไซสังฆ

เกี่ยวกับเรื่องโลหกุมภีนรก นี้มีกล่าวไว้ในเรื่องไตรภูมิพระร่วงของพระยาลิไทย ว่า "แลคนผู้ใดอันดีสมณพราหมณ์ผู้มีศีลใส่ คนผู้นั้นตายไปได้ไปเกิดใน โลหกุมภีนรก ๆ มีเหล็กแดงอันใหญ่เท่าหม้ออันใหญ่นั้น แลเต็มด้วยเหล็กแดงเชื่อมเป็นน้ำอยู่ ฝูงยมบาลจับ 2 คน คนนรกนั้นคืนขึ้นแลหย่อนหัวเบื้องต่ำลงและพุ่งตัวคนนั้นลงในหม้ออันใหญ่นั้น · แลสัตว์นั้นร้อนหนักหนา คืนไปมาอยู่ในหม้อนั้น เนิ่นเวทนาอยู่ดังนั้นหลายกาบหลายกราแล หมดอยู่กว่าจะสิ้นอายุสัตว์ในนรกอันชื่อว่า โลหกุมภีนรกนั้นแล " [18]

<u>ต้นงิ้วนรก</u> ในเรื่องพระมาลัยได้พรรณนาเกี่ยวกับต้นงิ้วนรกไว้ว่า ผู้ชายคนใดที่อยู่ในโลกมนุษย์มีใจมักมากด้วยตัณหา เป็นชู้กับเมียผู้อื่น เมื่อสิ้นชีวิตไปจะไปเป็นเปรตในนรก และต้องไปได้รับผลกรรมตอบสนองด้วยการปีนต้นงิ้วนรก ซึ่งมีหนามอันแหลมคมมาก และมีความยาวถึงสิบหกของคุลี ชายนั้นจะถูกหนามงิ้วทิ่มแทงทั่วตัว ได้รับความเจ็บปวดทรมานอยู่เช่นนั้น เป็นเวลาพันกว่าปี และเช่นเดียวกันกับหญิงที่มีชู้ เมื่อตายไปก็จะตกนรก และต้องไปปีนต้นงิ้วนรกด้วย มียมบาลคอยเอาหอกแทงอยู่เบื้องล่าง ทำให้ได้รับความเจ็บปวดทรมานยิ่งนัก

ดังตัวอย่างคำประพันธ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ผู้ใดใครทั้งหลาย เป็นผู้ชายอันโสภา
มักมากด้วยตัณหา อันโลพพลนพนปรมาน

---

18 พระยาลิไทย, <u>ไตรภูมิพระร่วง</u>, (พระนคร : คลังวิทยา, 2515) หน้า 24.

เมียทานหน้าแชมชอย หน้าเนงนอยงามนงคราน
ไจรายไปเปลี่ยนผลาน ยุยงเอาดวยเลกลล
ผูนันครันไปลปลิด สินชีวิตจากเมืองคน
ไปชินงิวบัดเดียวคน ในไมงิวกวาพันปี
หนามงิวคมยิงกรีด ใฑ้โสทดสิบหกองงคุลี
มักเมียทานยอมวาที หนามงิวยอกทัวทังตน

ในเรื่องไตรภูมิพระร่วง ของพระยาลิไทย[19] ได้กล่าวถึงต้นงิ้วในนรก ซึ่งเป็นต้นงิ้วที่มีอยู่ในโลหสิมพลีนรก ไว้ว่า "ฝูงคนอันทำชู้ด้วยเมียท่านก็ดี แลผู้หญิงอันมีผัวแล้วแลทำชู้จากผัวก็ดี คนฝูงนั้นตายไปเกิดในนรกนั้น ๆ มีป่างิ้วป่า 1 หลายต้นนัก แลต้นงิ้วนั้นสูงได้แลโยชน์ แลหนามงิ้วนั้นยาวได้ 16 นิ้วมือ เป็นเปลวไฟลุกอยู่บ่ห่อนจะรู้ดับสักคาบแล ในนรกนั้นเทียรย่อมฝูงหญิงฝูงชายหลายแลคนฝูงนั้น เขาได้รักใคร่กันดังกล่าวมาดุจก่อนนั้นแล ลางคาบผู้หญิงอยู่บนปลายงิ้ว ผู้ชายอยู่ภายต่ำ ฝูงยมบาลเขาก็เอาหอกดาบหลาวแหลนอันคมเทียรย่อมเหล็กแดงแทงตีนผู้ชายนั้น จำให้ขึ้นไปหาผู้หญิงชูของสูอันอยู่บนปลายงิ้วโพ้นเร็วอย่าอยู่แลฝูงผู้ชายหนเจ็บมิได้จึงปีนขึ้นไปบนต้นงิ้วนั้น ครั้นว่าขึ้นไปไส้หนามงิ้วนั้นบาดทั่วตนเขาขาดทุกแห่ง แล้วเป็นเปลวไฟไหม้ตนเขา ๆ อดบมิได้จึงบ่ายหัวลงมา ฝูงยมบาลก็เอาหอกแทงซ้ำเล่า ร้องว่าสูเร่งขึ้นไปหาชู้สูที่อยู่บนปลายงิ้วโพ้น สูจะลงมาเยียใดเล่า เขาอดเจ็บบมิได้ เขาเถียงยมบาลว่า ดูมิขึ้นไปเขาก็มิขึ้นไป แลหนามงิ้วบาดทั่วทั้งตนเขา ๆ เจ็บปวดหนักหนาดังใจเขาจะขาดตาย แลเขากลัวฝูงยมบาลเขาจึงขึ้นไปเถิงปลายงิ้วนั้น ครั้นจะใกล้ถึงผู้หญิงนั้นไส้ก็แลเห็นผู้หญิงนั้นกลับลงมาอยู่ภายต่ำเล่า ยมบาลหมู่ 1 แทงตีนผู้หญิงให้ขึ้นไปหาผู้ชายผู้เป็นชู้ สูอันอยู่บนปลายงิ้วนั้นเล่าแลว่าเมื่อเขานั้นเขาลงหากันอยู่ฉันนั้นเขาบมิได้พบกัน ยมบาลขับผู้หญิงผู้ชายจำให้ขึ้นให้ลงหากัน ดังนั้นหลายคาบหลายครั้งลำบากนักหนาแล"

---

[19] เรื่องเดียวกัน, หน้า 29.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สภาพความเป็นอยู่บนสวรรค์

พระมาลัยบรรยายสภาพของสวรรค์ชั้นดุสิตในส่วนที่เกี่ยวกับเทพต่าง ๆ ผู้มาบูชาพระธาตุจุฬามณีไว้ดังนี้

เทพองค์ที่ 1

ชาติก่อนเป็นคนยากจน มีอาชีพเกี่ยวหญ้าขาย ขายคนนี้ได้ให้ข้าวก้อนหนึ่งแก่นกกา ด้วยผลบุญที่ได้ให้อาหารแก่สัตว์จึงได้ไปเกิดเป็นเทพบนสวรรค์ และมีนางฟ้าเป็นบริวารหนึ่งร้อยองค์

เทพองค์ที่ 2

ชาติก่อนเป็นคนเลี้ยงวัว เมื่อเวลาจะกินอาหาร (ข้าวตอก) ก็จะแบ่งให้เด็กซึ่งเป็นเพื่อนเลี้ยงวัวด้วยกันทุกครั้ง ด้วยผลบุญนี้ เมื่อสิ้นชีวิตแล้วจึงได้ไปเกิดเป็นเทพ มีนางฟ้าเป็นบริวารหนึ่งพันองค์

เทพองค์ที่ 3

เมื่อชาติก่อนเป็นคนเคยทำบุญให้อาหารแก่เณร ทั้งมีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา ด้วยกุศลผลบุญที่ได้ทำไว้จึงได้ไปเกิดเป็นเทพ มีนางฟ้าเป็นบริวารหนึ่งหมื่นองค์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

เทพองค์ที่ 4

ชาติก่อนเป็นคนได้สร้างกุศลไว้ด้วยการทำบุญใส่บาตรแก่ภิกษุผู้มีศีล ด้วยผลบุญนี้จึงได้ไปเกิดเป็นเทพ มีนางฟ้าเป็นบริวาร 2 หมื่นองค์

เทพองค์ที่ 5

ชาติก่อนเป็นเศรษฐีและเป็นนายโคบาล มีใจเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา ทำบุญทำทานอยู่เป็นนิจ ถวายอาหารและสิ่งของเครื่องใช้แด่พระสงฆ์เป็นประจำ คอยดูแลเอาใจใส่พระสงฆ์ทุกวันเวลา เป็นผู้ที่รักษาศีลมิได้ขาด เมื่อถึงวันพระ 8 ค่ำและ

15 ค่ำ ก็นิมนต์พระสงฆ์มาฉันทุกครั้ง เป็นผู้ที่มีใจเมตตากรุณาแก่สมณ ชีพราหมณ์ และคนยากคนจนทั้งหลาย ไม่เป็นคนตระหนี่ เมื่อได้ทำบุญทำทานแล้วก็มีจิตใจชื่นบาน นอกจากนั้นเศรษฐียังสร้างกุศลอย่างอื่น ๆ อีก ได้แก่ สร้างพระพุทธรูป เอาใจใส่ดูแลให้อาหารและยารักษาโรคแก่ผู้เจ็บป่วย ถวายอาหารและยาทั้งสบง จีวรแด่พระสงฆ์ ด้วยกุศลผลบุญทั้งหลายที่เศรษฐีได้สร้างสมไว้ เมื่อสิ้นชีวิตแล้วได้ไปเกิดเป็นเทพอยู่บนสวรรค์ มีนางฟ้าเป็นบริวาร 3 หมื่นองค์

เทพองค์ที่ 6

เมื่อชาติก่อนเป็นนายช่างทอหูก(ทอผ้า) อาศัยอยู่ในเมืองอนุราธบุรี เป็นผู้มีใจเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา ทำบุญอยู่เป็นนิจ วันหนึ่งเมื่อได้ไปเห็นซากศพ ก็ไปเก็บฟืนมาช่วยเผาซากศพนั้น แล้วนิมนต์พระสงฆ์มาบังสุกุล ทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้แก่ผู้ตาย นอกจากนั้นชายผู้นั้นยังทำบุญใส่บาตรเป็นประจำ ด้วยกุศลผลบุญที่ได้สร้างไว้จึงได้ไปเกิดเป็นเทพ มีนางฟ้าเป็นบริวาร 4 หมื่นองค์

เทพองค์ที่ 7

ชาติก่อนเป็นเจ้าเมืองลงกา ชื่อท้าวสักกชาติสสาธิบดี มีศักดิ์เป็นพี่ท้าวอภัย เป็นเจ้าเมืองที่ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม รักษาศีลห้าศีลแปดเป็นประจำ ได้เป็นที่พึ่งพิงอาศัยของพระสงฆ์และคนยากจนทั้งหลาย ด้วยกุศลผลบุญดังกล่าวนี้จึงได้ไปเกิดเป็นเทพ มีนางฟ้าเป็นบริวาร 5 หมื่นองค์

เทพองค์ที่ 8

ชาติก่อนเป็นเจ้าเมืองลงกา ชื่อท้าวอภัยทสสกามนี เป็นผู้มีใจเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา ได้ถวายผ้า ยา และอาหาร แด่พระสงฆ์อยู่เสมอ และยังปรนนิบัติพระสงฆ์เป็นนิจ ถือศีลฟังธรรม สร้างพระเจดีย์ ปลูกต้นพระศรีมหาโพธิ์ นอกจากนี้พระองค์ยังปรนนิบัติพระขนกรมนีและพระญาติพระวงศ์ ให้ทานแก่คนยากจน ด้วยบุญ

กุศลที่สร้างไว้จึงได้ไปเกิดเป็นเทพ มีนางฟ้าเป็นบริวาร 6 หมื่นองค์

เทพองค์ที่ 9

เมื่อชาติก่อนเป็นเณร เป็นผู้มีจิตใจดี ไม่ประมาทลืมตัว ไม่โกรธแค้นครูอาจารย์ทั้งยังคอยปรนนิบัติรับใช้มิได้ขาด รักษาศีล 10 ประการ ดูแลปรนนิบัติพระสงฆ์ด้วยการถวายน้ำร้อน น้ำเย็น และคอยนวดเฟ้น ด้วยการสร้างสมความดีดังกล่าวแล้วนี้จึงได้ไปเกิดเป็นเทพ มีนางฟ้าเป็นบริวาร 7 หมื่นองค์

เทพองค์ที่ 10

เมื่อชาติก่อนเป็นคนจน ครั้งเห็นภิกษุรูปหนึ่งเดินมารับบาตร เขาก็ร้องบอกกับพ่อแม่และชักชวนคนอื่น ๆ ให้นำของมาใส่บาตร ด้วยกุศลผลบุญดังนี้จึงทำให้เขาได้บรรลุนิพพานแล้วไปเกิดเป็นเทพบนสวรรค์ อาศัยอยู่ในวิมาน มีนางฟ้าเป็นบริวารจำนวน 8 หมื่นองค์

เทพองค์ที่ 11

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

เมื่อชาติก่อนเป็นคนจนได้รับความลำบาก ครั้นได้เห็นพระบรมสารีริกธาตุก็มีใจศรัทธาจึงอุทิศศีรษะของคนแทนดอกไม้ อุทิศดวงตาทั้งสองแทนตะเกียง (ขวาลา) อุทิศหูทั้งสองแทนธง อุทิศลำตัวแทนเสาตั้งครง แล้วให้ทานจำศีลทุกวัน และยังชักชวนผู้อื่นให้มาฟังธรรมเป็นนิจนิรันดร์ ชายคนนี้เมื่อสิ้นชีวิตแล้ว จึงไปเกิดเป็นเทพอยู่บนสวรรค์ มีนางฟ้าเป็นบริวารจำนวน 9 หมื่นองค์

เทพองค์ที่ 12

เมื่อชาติก่อนเป็นคนยากจน มีอาชีพเกี่ยวหญ้าไปขาย ได้เห็นทรายที่ดีจึงซื้อมาก่อพระเจดีย์แล้วกราบไหว้บูชา นอกจากนี้ยังจัดอาหารและน้ำสบงจีวรมาถวายพระสงฆ์ ด้วยผลบุญที่สร้างไว้จึงได้ไปเกิดเป็นเทพบนสวรรค์ มีนางฟ้าเป็นบริวาร 1 แสนองค์

นางฟ้า 4 แสนโกฏิ

1. นางฟ้าที่มาเบื้องหน้า พระศรีอาริย์มีจำนวน 1 แสนโกฏิ เป็นนางฟ้าที่มีรูปโฉมสวยงามมาก ผิวขาวดังสำลี, มีรัสมีสีขาว แต่งกายด้วยเครื่องอาภรณ์สีขาว นางฟ้าเหล่านี้เมื่อชาติก่อนเป็นหญิงมีใจบุญ ถือศีลภาวนา ทำบุญทำทานเป็นประจำ ถวายดอกไม้ เครื่องหอม และอาหารแด่พระพุทธองค์และพระสงฆ์ ด้วยกุศลผลบุญที่ทำไว้เมื่อสิ้นชีวิตแล้ว จึงได้ไปเกิดเป็นนางฟ้าบนสวรรค์

2. นางฟ้าที่มาเบื้องขวา พระศรีอาริย์มีจำนวน 1 แสนโกฏิ มีรัสมีสีเหลือง แต่งกายด้วยเครื่องอาภรณ์เป็นสีทอง นางฟ้าเหล่านี้เมื่อชาติก่อนเกิดเป็นคนเป็นผู้มีใจบุญ จำศีลภาวนาทุกวัน ถวายอาหาร ผ้าเหลือง ดอกไม้ และเครื่องหอมแด่พระสงฆ์ ด้วยบุญกุศลเหล่านี้จึงได้ไปเกิดเป็นนางฟ้า

3. นางฟ้าที่มาเบื้องซ้ายพระศรีอาริย์มีจำนวน 1 แสน โกฏิ มีรัสมีสีแดง แต่งกายด้วยเครื่องอาภรณ์สีแดง นางฟ้าเหล่านี้เมื่อชาติก่อนเกิดเป็นหญิงที่ใจบุญ เมื่อถึงวันพระก็ไปฟังธรรม และจัดอาหารไปถวายพระสงฆ์ บูชาพระด้วยดอกไม้ และแป้งกระแจะสีแดง และนางยังถวายผ้าแดง ดอกไม้ และแก่นจันทน์แดงแก่พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ทุกวัน ด้วยบุญกุศลที่นางสร้างไว้จึงได้ไปเกิดเป็นนางฟ้าบนสวรรค์ได้อยู่ในวิมานสีแดง

4. นางฟ้าที่มาเบื้องหลังพระศรีอาริย์มีจำนวน 1 แสนโกฏิ มีรัสมีสีเขียว แต่งกายด้วยเครื่องอาภรณ์สีเขียว นางฟ้าเหล่านี้เมื่อชาติก่อนเป็นหญิงใจบุญ ไปถือศีลฟังธรรมเป็นประจำ ถวายดอกไม้ ธูปเทียน และผ้าสีเขียวแด่พระสงฆ์ ด้วยบุญกุศลที่นางสร้างสมไว้ เมื่อสิ้นชีวิตจึงได้ไปเกิดเป็นนางฟ้า และมีอาภรณ์ล้วนแล้วไปด้วยสีเขียว

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แนวความคิดเกี่ยวกับนิพพาน

นิพพานถูกมองเห็นว่าเป็นเมือง ๆ หนึ่ง ซึ่งมีสภาพสุขสบาย ผู้คนทั้งหลายอยู่กันอย่างเป็นสุขสำราญใจ มีความสนุกสนาน ไม่มีการเกิด ไม่มีแก่ ไม่มีตาย ถ้าผู้ใดได้ไปถึงเมืองนิพพานแล้วจะไม่กลับมา ถ้าผู้ใดใครจะไปสู่เมืองนิพพานก็ให้สร้างสมความดี หมั่นทำบุญทำทาน และถ้าใครสร้างพระคัมภีร์ไว้เมื่อสิ้นชีวิตไปจะได้ไปสู่นิพพาน

เมืองนิพพานสนุกเหลือใจ ผู้ใดไปบอกลับมา
เปนบรมสุกขา หมีใช้ว่าปล่อยเมือไร
ถ้าผู้ใดจใครไป จึงตังใจยากคลาดคลา
คงจ่ำบเมืองนีนา อันกล่าววาทรนิพพาน

ในตอนหนึ่งของพระมาลัยฉบับอำเภอแกลง ได้เปรียบเทียบน้ำร้อนที่สัตว์นรกดื่มได้กลายเป็นสิ่งที่เย็นหวานดังน้ำอมฤต คือ พระนิพพาน เพราะฤทธิ์อำนาจของพระมาลัย

สัตนันไดกินน้ำ ครีดังอมฤตนิพพาน
นำแสบกลับเยนหวาน ด้วยไบบุนพรมาไลย

จะเห็นว่า แตกต่างจากความคิดบางส่วนเกี่ยวกับนิพพานที่กล่าวไว้ในพระไตรปิฎก ซึ่งในมัชฌิมนิกายกล่าวว่านิพพานคือสิ่งที่ไม่เกิด ไม่มีจุดเริ่มต้น ไม่มีส่วนประกอบ ไม่เสื่อมสลาย ไม่ตาย ปราศจากโรคภัย ปราศจากความโศกและปราศจากสิ่งไม่บริสุทธิ์ทั้งหลาย เป็นจุดหมายอันสูงสุดยอดที่จะบรรลุได้ด้วยความพยายามอันเยี่ยมยอด พระนิพพานเป็นความสมบูรณ์ที่สูงสุด มีความละเอียดอ่อนสูงสุด ยากนักที่จะเข้าใจและเห็นได้ สุตตนิบาตกล่าวถึงผู้บรรลุนิพพานว่า มุนีผู้พ้นแล้วจากนามและรูป (เข้าสู่นิพพาน) จะหายไปโดยปราศจากร่องรอย เช่นเดียวกับเปลวไฟของตะเกียงที่ถูกลมพัดดับ หายไปโดยปราศจากร่องรอยและไม่สามารถจะใช้คำพูดใด ๆ พรรณนาให้เห็นจริงเห็นจังได้[20] ในสังยุตตนิกาย กล่าวถึง นิพพานไว้ว่า ไม่มีส่วนประกอบ ไม่ตาย เป็นสัจจะ เป็นการข้ามฝั่ง ไม่เสื่อมสลาย คงทนถาวร ไม่มีเครื่องหมาย พูดให้มองเห็นลักษณะไม่ได้ เป็นความสงบ เป็นความเงียบ เป็นสิ่งยอดเยี่ยมกว่าสิ่งใด ๆ และเป็นที่ ๆ ผู้ไปถึงจะไม่ต้องตกไปที่อื่นอีก[21]

---

[20] Nalinaksha Dutt , Early Monastic Buddhism. (Calcutta : Oriental Book Agency, 1960) pp. 279 - 280.

[21] Ibid, p.282.

มหาวิทยาลัยศิลปากร ศูนย์วิทยทรัพยากร

บทที่ 5

เปรียบเทียบเรื่องพระมาลัยกับพระมาลัยคำหลวง

วรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องพระมาลัยกันเป็นสำนวนฉบับท้องถิ่นซึ่งมีอยู่ทั่วไปทุกภาค มีสำนวนที่แตกต่างไปจากวรรณคดีแบบฉบับเรื่อง พระมาลัยคำหลวง พระนิพนธ์ของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ซึ่งถือว่าเป็นวรรณคดีแบบฉบับ และเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายในวงวรรณคดีและวงการศึกษาค้นวรรณคดีไทย แต่เมื่อผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวรรณกรรมเรื่องพระมาลัย อันเป็นสำนวนท้องถิ่นซึ่งหาต้นฉบับได้จากอำเภอแกลง จังหวัดระยอง ก็ได้เห็นความแตกต่างของวรรณกรรมเรื่องพระมาลัย อันเป็นสำนวนท้องถิ่นและวรรณคดีแบบฉบับเรื่อง "พระมาลัยคำหลวง" ดังจะยกให้เห็นความแตกต่างหรือคล้ายคลึงกันโดยนำมาเปรียบเทียบกันให้เห็นชัดเจนในหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

<u>ที่มาของเรื่อง</u>

<u>พระมาลัยฉบับอำเภอแกลง</u>	<u>พระมาลัยคำหลวง</u>
1. นำมาจากคัมภีร์ขุทกนิกายและคัมภีร์อังคุตรนิกาย (ดูรายละเอียดในวิทยานิพนธ์นี้ บทที่ 4)	1. นำมาจากคัมภีร์มาเลยยสูตร (ดูรายละเอียดในวิทยานิพนธ์นี้ บทที่ 2)
2. ผู้แต่งเป็นภิกษุ ไม่ปรากฏชื่อ บวชอยู่ที่วัดคงคาราม[1] เป็นเวลา 7 พรรษา	2. เป็นพระนิพนธ์ของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร (เจ้าฟ้ากุ้ง)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

---

[1] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประทีป ชุมพล อธิบายว่า วัดคงคาราม อยู่ในจังหวัดราชบุรี

พระมาลัยฉบับอำเภอแกลง	พระมาลัยคำหลวง
3. แต่งขึ้นในช่วงสมัยกรุงศรีอยุธยา ตอนปลายถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น	3. แต่งใน พ.ศ. 2281
จุดมุ่งหมายของผู้แต่ง	
พระมาลัยฉบับอำเภอแกลง	พระมาลัยคำหลวง
1. จุดประสงค์สร้างไว้เพื่อหวังนิพพาน (นิพพานในความหมายของผู้แต่ง คือ เมืองที่มีความสุขสบาย)	1. ผู้แต่งกล่าวว่า จุดประสงค์ในการแต่งเพื่อสร้างไว้เป็นบุญกุศล ได้ไปเกิดในยุคพระศรีอาริย์
2. เพื่อให้ได้บุญกุศลและเพื่อสั่งสอนคนทั่วไป ดังข้อความว่า บอกไว้ให้เป็นผลล เป็นกุศลแกยิงชาย สัปปรุศหานทังหลาย ทังจำไวสั่งสอนใจ	2. เพื่อเป็นแนวทางให้คนได้ทำบุญกุศล เพื่อไปเกิดในยุคพระศรีอาริย
3. เพื่อใช้เป็น "คำสวด" ในประเพณีงานศพ ผู้แต่งจึงแต่งไว้ในรูปลักษณะของบทร้อยกรอง เพื่อให้มีถ้อยคำที่คล้องจองกัน ทั้งนี้จะได้มีความราบรื่นเข้ากับทำนองสวด	3. จุดมุ่งหมายอีกประการหนึ่งเพื่อให้ผู้อ่านมีความเลื่อมใสในพุทธศาสนา จึงเป็นการเผยแพร่พุทธศาสนาอีกด้วย

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

พระมาลัยฉบับอำเภอแกลง	พระมาลัยคำหลวง
2. มีภาษาบาลีในตอนเริ่มต้น ซึ่งเป็นบทสวดพระอภิธรรมในเนื้อเรื่องไม่มีภาษาบาลีสลับ	2. มีภาษาบาลีสั้น ๆ สลับกับข้อความภาษาไทยโดยตลอด

รูปแบบตัวอักษร

พระมาลัยฉบับอำเภอแกลง	พระมาลัยคำหลวง
รูปแบบตัวอักษรที่ใช้จารเรื่องพระมาลัยฉบับที่ได้จากอำเภอแกลงนี้เป็นอักษรขอมบาลี (ใช้เขียนภาษาบาลี) และอักษรขอมไทย (ใช้เขียนภาษาไทย) อักษรขอมบาลีใช้จารภาษาบาลีในตอนเริ่มต้น ต่อจากนั้นเมื่อเริ่มเนื้อเรื่องพระมาลัยก็จารด้วยอักษรขอมไทยโดยตลอดไปจนจบ ไม่มีอักษรขอมบาลีหรือภาษาบาลีคั่นเลย	รูปแบบตัวอักษรเป็นอักษรไทยสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย และเขียนภาษาบาลีด้วยอักษรขอม (ขอมบาลี)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สำนวนโวหารในพระมาลัยคำหลวง

เกี่ยวกับด้านสำนวนโวหารนั้น สำนวนของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ในเรื่องพระมาลัยคำหลวงเป็นสำนวนที่ดี เพราะพระองค์ท่านทรงเป็นกวีที่มีคารมและสำนวนโวหารในการใช้ถ้อยคำเป็นที่ยกย่องทั่วไปในวงวรรณคดีไทย สิทธา พิณจฬาภรณ ได้กล่าวอ้างไว้ว่า เรื่องพระมาลัยคำหลวงนี้ภาษาไม่ยากอ่านได้ความเช่นเดียวกับนันโทปนันทสูตรคำหลวง[3] สำนวนโวหารที่ใช้ในการเขียนจะเห็นได้ว่าเป็นสำนวนไทยโบราณในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ซึ่งยังไม่เก่าแก่มากเหมือนสำนวนที่ใช้ในสมัยสุโขทัย ทั้งนี้เราสามารถจะเปรียบเทียบได้จากการศึกษาถ้อยคำสำนวนจากวรรณคดีต่าง ๆ ในสมัยอยุธยากับวรรณคดีสมัยสุโขทัยและภาษาที่ใช้ในจารึกที่พบในสมัยต่าง ๆ

---

[3] สิทธิ พิณจฬาภรณ, ความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรมไทย (พระนคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2515) หน้า 141.

ตัวอย่างตอนเริ่มเรื่องพระมาลัยคำหลวง

⊙ นโม อันว่ากฤษกาญชุลี ตวา เม แห่งข้าผู้ภักดี อตฺถุ ขอจงมีเนืองนิจ ตสฺส นาถสฺส แก่บพิตรอิษวรารัตน อันษรนัดแตงตรีโลกย อันข้ามโอฆอมรนีกรสัตร ภควโต ผู้ทรงสิลสวัสชย สตุมงคล สวิมลวิบุอดุลอยวิเศศ อรหโต ผู้ตัดเกลษเป็นสมุท เฉท ปรหารผลานกำมสงสารใหหัก ผเตจกงจักรสงสารใหทำลาย ญาณาสินา ด้วย มคญาณ หมายอันอุต ดุจเพชราวุทยฟันฟาด ดุจอสนีบาทผาดผลาญ จำรานใหขาดด้วยเด็ด สมมา สมฺพุทฺธสฺส พระสรรเพชรกตรัสดำรัส ใญยธรรมแท้ถ่อง โดยทำนองพุทธกิจ มิได้วิปริตนิศผล ดำกลเปนแก่นสาร โดยอาการอันควร ถ้วนทงงมวลทุกประการ

ภาษาที่เขียนนิยมใช้ทั้งคำบาลีสันสกฤต คำเขมร และคำไทยโบราณปะปนกัน แต่ถ้อยคำส่วนใหญ่ที่เขียนนั้นจะเห็นว่าเขียนไม่ถูกต้องตามอักขรวิธีของภาษาเดิม ซึ่งรวมทั้งคำภาษาไทยด้วย ตัวอย่างเช่น

สมบัด (สมบัติ)
อุทิษ (อุทิศ)
ยาติ (ญาติ)
นมัศการ (นมัสการ)
อะสงไขย (อสงขัย)
สญัมภุญาณ (สยัมภูญาณ)
เลอศ (เลิศ)
ประเสิอด (ประเสริฐ)
จำเรอน (เจริญ)
อัชยาไส (อัชยาศัย)
หฤไท (หฤทัย)
เกลษ (กิเลศ)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สมุห (สมุหร)

ทิพรษ (ทิพรส)

คำอื่น ๆ ที่เป็นคำไทยโบราณ และเขียนไม่เหมือนคำในปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น

ไกลย (ไกล)

ไสมย (สมัย)

พระมาไลย (พระมาลัย)

การใช้วรรณยุกต์ ่ ้ มีใช้ในบางคำ บางคำก็ไม่ใช้ สรุปได้ว่า การใช้วรรณยุกต์ไม่สม่ำเสมอ

ดังตัวอย่างคำ เช่น

ให (ให้)

ครัน (ครั้น)

แมน้ำ (แม่น้ำ)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การใช้ ั (ไม้หันอากาศหรือไม้ยัก) มีใช้เป็นส่วนใหญ่ แต่ในบางคำก็ไม่ใช้ เพราะใช้ตัวสะกด 2 ตัวแทน ั ซึ่งลักษณะการเขียนแบบนี้มีใช้มาตั้งแต่ในสมัยสุโขทัย และศรีอยุธยาตอนต้น และตอนกลางแล้ว

ดังตัวอย่างคำ เช่น

ตงง (ตั้ง) ทงง (ทั้ง)

บงงคม (บังคม)

ฟงง (ฟัง)

การใช้ ๆ (ไม้ไต่คู้) ไม่นิยมใช้ เช่น คำว่า

เปน (เป็น)

เหน (เห็น)

เขดขาม (เข็ดขาม)

จากการอ่านวิเคราะห์พบว่ามีใช้ไม้ไต่คู้บ้างในบางคำ เช่น คำว่า เด็ด

ตัวอย่างสำนวนในพระมาลัยคำหลวงตอนที่บรรยายเกี่ยวกับพระมาลัย เป็นสำนวนที่ไพเราะใช้ถ้อยคำสั้น ๆ กะทัดรัด ได้เนื้อความดี

เธอธรงคุณสุดสวงสวรรค ข้างนิริยันยมโลก
หวังดับโสกโสภา ดงงนึงจกกเหาะหงรเห็จ
ลัดมือเดจเดียวดล นรการยมทันนาน ด้วยฤทธิยาณจำเรอญ

สำนวนเปรียบเทียบตอนที่บรรยายเกี่ยวกับพระศรีอาริยเมตไตรย

พระเสด็จกลางบริวาร ดังจันทธานธมกลดเมฆ
มากหมดหลีกเหลือน โฉมเฉกเงือนงามฉัน
อมรสรรพดังพารา.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การบรรยายเรื่องราวเกี่ยวกับนรก ในเรื่องพระมาลัยคำหลวง ไม่ได้กล่าวละเอียดเท่าพระมาลัยฉบับอำเภอแกลง มีกล่าวไว้ ด้วยถ้อยคำสั้น ๆ แต่ก็ได้ความลึกซึ้ง ดังตัวอย่างข้อความว่า

เธอพึงพิจรนาฝูงสัตว ทนทุขสหัษษาหัษ กำสดแสนสุดเทวษ
ด้วยอาเพทผลกำม ทำมาเองฤาหยุด

สำนวนโวหารในพระมาลัยฉบับอำเภอแกลง

เนื่องจากพระมาลัยฉบับอำเภอแกลง ผู้แต่งได้เขียนไว้ในรูปลักษณะของบทร้อยกรองประเภทฉันท์และกาพย์เพื่อให้เข้ากับทำนองสวด จะเห็นได้ว่าการใช้ถ้อยคำนั้นสละสลวย มีความไพเราะ ใช้ภาษาง่ายกว่าเมื่อเทียบกับพระมาลัยคำหลวงซึ่งใช้ถ้อยคำธรรมศาสนัญ ไม่ใช้คำบาลีสันสกฤตปะปนมาก ซึ่งทำให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเรื่องพระมาลัยนี้สามารถจะเข้าใจข้อความและเนื้อเรื่องได้เป็นอย่างดี

ผู้แต่งได้อธิบายขยายข้อความในเนื้อเรื่องแต่ละตอนโดยละเอียด เช่น ตอนที่บรรยายถึงภาคนรก ผู้แต่งได้บรรยายถึงสภาพของเปรตที่ได้รับความทุกข์ทรมานในนรกไว้อย่างน่ากลัว ซึ่งทำให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเรื่องพระมาลัยแล้ว จะจดจำไว้และไม่กล้าทำบาป เพราะกลัวจะตกนรก

ตอนที่บรรยายถึงภาคสวรรค์ ผู้แต่งก็สามารถใช้ถ้อยคำบรรยายไว้อย่างไพเราะ ทำให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเห็นว่าบนสวรรค์นั้นมีแต่ความสุขสบาย สวยสดงดงาม จึงหมั่นทำบุญสร้างแต่กุศล และกระทำแต่ความดี เมื่อตายไปจะได้ไปเกิดบนสวรรค์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

พระมาลัยฉบับท้องถิ่นนั้นผู้แต่งได้บรรยายภาคนรกไว้โดยละเอียดมาก กล่าวถึงสภาพของเปรตต่าง ๆ ว่าได้รับทุกเวทนาอย่างไรบ้าง และใครสร้างบาปกรรมไว้อย่างไร เมื่อตายไปเป็นเปรตต้องได้รับทุกข์ทรมานอย่างไร

ดังตัวอย่าง

ฝูงเปรตหมู่นี้เหมือยังเป็นคน ไจรายอกุสลยมช้าหมูชาย
ชนเป็นหอกซาปทำบาปมีอาย บาปช้าหมูชายเลียงถูกเมียตน
จตกนรกนับเท่าเสนขัน แลแสนแลหมื่นนับชาติแตลปี
แลที ๆ ยิงกว่าพันปี บาปตนราวีช้าหมูเลียงตน

อีกตอนหนึ่งกล่าวว่า

ยังมีเปรตนิงลำบากเหลือใจ มีอันชไญเดิมเท่าตุมหมา
เลือยลงถึงซีนดุจจซุงยาม เน่าเปือยลามปามเหมนโขงพึงชัง
เมือจเซินเหินไปแบกขืนบนหลัง แบกลานรเลิดระสังสโรสารไปมา
ครันเมือจนังไญคับว่างขา จึงตืนขินมานังทับมันลง
จึงลุกขินเล่าเซินไปไม่ตรง เหนือยนักนั่งลงสุดสิ้นถอยแรง

การบรรยายภาคนรกโดยละเอียดนั้น จะเห็นว่าผู้แต่งมีความสามารถในการใช้ถ้อยคำและมีความคิดที่แปลก ๆ ออกไป ซึ่งทำให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเรื่องพระมาลัยแล้วรู้สึกกลัวตกนรก กลัวที่จะต้องไปเป็นเปรต กลัวต่อการที่จะต้องไปรับผลกรรมต่าง ๆ อย่างทุกข์ทรมาน ฉะนั้นจึงไม่กล้าสร้างกรรมชั่วหรือไม่ทำบาปอีกต่อไป

<u>เนื้อหาและโครงเรื่อง</u>

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

<u>พระมาลัยฉบับอำเภอแกลง</u>	<u>พระมาลัยคำหลวง</u>
พระมาลัยอาศัยอยู่บ้านกำโภชชนบทโรหเจร ประเทศลังกา เป็นพระอรหันต์มีฤทธิ์ มีปัญญา ได้ฌานสมาบัติบริบูรณ์ไปนรกแล้วนำความทุกข์ยากในนรกมาบอกแก่ญาติของผู้ตกนรก เช่นเดียวกับพระโมคคัลลานะ เมื่อไปเมืองนรกทั้งพระมาลัยและพระโมคคัลลานะทำให้ไฟนรกดับ	พระมาลัยอาศัยอยู่ในโรหณคามลังกาทวีป

ภาคนรก

พระมาลัยฉบับอำเภอแกลง

ผู้แต่งได้พรรยายถึงภาคนรกโดยละเอียด กล่าวถึงเปรตที่ได้รับความทุกข์ทรมานต่าง ๆ และได้รับโทษเนื่องจากทำบาปไว้เมื่อชาติก่อน เช่น ผู้ใดมีความโลภและเบียดเบียนผู้อื่น ให้ได้รับความทุกข์จะไปตกนรกเมื่อตายไปแล้ว

ผู้ใดอุปถัมภ์พระแล้วใช้พระให้ทำไร่ ไถนาเพื่อตน หรือใช้พระให้ออลวงเอาทรัพย์สมบัติของผู้อื่นมาเพื่อตนหรือใช้ทำญัติ ทำให้พระต้องเสียกิจที่สมควรกระทำ ผู้นั้นตายไปจะเกิดในนรกชื่อ โลหกุมภี เป็นเวลาแปดหมื่นปี

โลหกุมภี

เป็นหม้อเหล็กที่ไว้เคี่ยวสัตว์นรก นานถึงแปดหมื่นปี พระมาลัยทำลายหม้อเหล็กเป็นธุลี สัตว์นรกที่ทำบาปไว้จะต้องว่ายอยู่ในหม้อเหล็กที่มีน้ำเดือดพล่าน ทั้งร้อน ทั้งแสบ น้ำเข้าปาก ขมูก คันรน เกือบตาย

โทษในนรก

ผู้ใดตีพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ตำภิกษุสงฆ์ และสามเณร ผู้นั้นตายไปแล้วจะถูกทิ่งจักรตัดหัวอยู่สิ้นพุทธันดร (กัลป์) หนึ่ง

พระมาลัยคำหลวง

ผู้แต่งเขียนไว้สั้น ๆ ว่า พระมาลัยลงไปโปรดสัตว์ในนรก ช่วยให้พ้นทุกข์ พระมาลัยได้เขสัตว์นรกที่ต้องได้รับโทษเพราะผลแห่งกรรมที่ทำไว้ พระมาลัยทำฝนมหัศจรรย์ให้ตกลงมาดับไฟนรก ทำลายโลหกุมภีเป็นธุลี น้ำกรดที่แสบร้อนก็ทำให้แห้งขอด ทำลายภูเขาไฟ ไม้งิ้วขาด พวกสัตว์นรกก็พ้นทุกข์ แล้วสั่งความพระมาลัยมาบอกแก่ญาติของตน ว่าให้หมั่นทำบุญสร้างกุศลให้ทานแล้วแบ่งส่วนกุศลลงมาให้พวกสัตว์นรกได้พ้นทุกข์

กล่าวไว้ว่าพระมาลัยทำลายโลหกุมภีให้เป็นธุลี น้ำกรดที่แสบร้อนก็แห้งไป

มหาวิทยาลัยศิลปากร ห้องสมุดกลาง

พระมาลัยฉบับอำเภอแกลง

ผู้ใดตัดสินความไม่เที่ยงตรง รับสินบนในการตัดสินความ ก็จะถูกกงจักรตัดหัวเลือดอาบทั่วตัว ตัดให้เนื้อพุพองแล้วจะกินเนื้อหนองของตนเอง เป็นอย่างนี้สิ้นพุทธันดรหนึ่ง

ผู้ชายใดประกอบด้วยตัณหา ประพฤติผิดลูกเมียผู้อื่นโดยล่อลวงให้เขาหลง ผู้นั้นตายไปจะไปขึ้นต้นงิ้วกว่าพันปี

หญิงใดมักมากในกาม ทำยาแฝดและเรียนมนต์ให้ผู้คนเมาตัณหา ลักเล่นชู้ แต่งตัวเพื่อให้ชายอื่นดู (เพื่อให้เกิดความหลงใหล หญิงนั้นเมื่อตายไปก็จะปีนต้นงิ้ว ยมบาลเอาหอกไล่ทิ่มแทง เอาหอกร้อยปาก เพราะหญิงนั้นพูดโกหกผัวต่าง ๆ นา ๆ

ผู้ใดมีหน้าที่วัดไร่นา ข่มเหงผู้น้อยวัดไร่นาให้เกินไปจากความเป็นจริง กินที่คนอื่น ผู้นั้นเมื่อตายไป แผ่นดินจะกลายเป็นไฟไหม้ ไส้พุงขาดเรี่ยราดออกมา ขณะที่นอนอยู่ไฟร้อนมากทนไม่ได้ จึงลุกขึ้นบ่ายหน้าไปทางตะวันออก ก็เกิดมีภูเขาลุกเป็นไฟมาทางตะวันออก ผู้นั้นก็ถอยหนี ก็จะเกิดมีภูเขาเป็นไฟเกิดขึ้นทางทิศตะวันตกอีก ถ้าสัตว์นั้นวิ่งหนีไปทางอุดร ก็จะเกิดไฟทางอุดร ผู้นั้นจึงวิ่งไปทางทักษิณ ภูเขาไฟก็ผุดขึ้นจากดินทับสัตว์นั้น ย่อยยับเป็นธุลี

พระมาลัยคำหลวง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

พระมาลัยฉบับอำเภอแกลง

สัตว์หนึ่งใจเหี้ยมโหด โง่เขลา และดื่มน้ำเมา ยมบาลจะเอาน้ำแสบที่เดือดพล่านเทลงไปในปากผู้นั้นจนเปื่อยพัง ลงไปถึงอก อกก็เปื่อยพังทะลุออกมา

ผู้ใดฆ่าสัตว์มาเลี้ยงคน เช่น เนื้อวัว ควาย ตายไปจะถูกแร้ง กา นก ตะกรุมจิกกินเนื้อ หนัง จนเหลือแต่โครงกระดูก

ผู้ใดฆ่าหมูขาย ตายไปจะเกิดเป็นเปรต มีขนเป็นคมเชือดเนื้อตนเองอยู่นาน นับเท่าเส้นขนของหมูที่ถูกฆ่า บางทีแร้ง กา จิกพาไปในอากาศ

ผู้ใดปิ้งนกมากิน ผู้นั้นจะเกิดเป็นเปรต เนื้อตัวมีขนเป็นลูกศร ที่แหงตัว

ผู้ใดยุยงคนอื่นให้ทะเลาะกัน เพื่อเห็นแก่สินไหม ผู้นั้นจะเป็นเปรต มีขนที่แหงสับสนไปมา แหงที่ปะทะลุปาก แร้ง กา จิกปี้อแย่งกันไปมา

เปรตพวกหนึ่งมีอันทะใหญ่ลากดิน เหมือนถุงย่าม เน่าเหม็น น่ารังเกียจ เวลาเดินต้องแบกไป เดินโซเซไปมา นั่งก็ลำบาก เดินก็เหนื่อย พวกแร้ง กา พากันบินขึ้นท้องฟ้า เปรตเหล่านั้นเมื่อเป็นคน เป็นผู้ควบคุมนักโทษ เป็นเจ้าบ้านเจ้าเมือง ไม่ให้ความยุติธรรม ผู้ใดไม่มีทรัพย์ ก็ตัดสินความให้แพ้ โดยไม่ได้สอบถามความเป็นจริง

พระมาลัยคำหลวง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

พระมาลัยฉบับอำเภอแกลง

เปรตหญิงพวกหนึ่งมีผีเน่าเปื่อยทั่วกาย เล็บมือ เล็บเท้า เปื่อยไม่รู้หาย เปรตนั้นแกะกินกิน แร้ง กา จิก คอยจิกกิน เป็นเพราะเมื่อชาติก่อนเป็นคนเข้าหรง หลอกลวงคนว่าเป็นผีพ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย จะให้หายป่วยไข้ต้องสังเวยด้วยสิ่งของต่าง ๆ เช่น เหล้า ข้าว เป็น ไก่ วัว ฯลฯ

ผู้ใดเชื่อแม่มด ผู้นั้นจะเกิดเป็นเปรต มีตัวเป็นคน หัวเป็นหัววัว หรือ ควาย ผู้เชื่อแม่มดทำการบนบานศาลกล่าวจะเกิดเป็นอสุรกาย ตัวเป็นแรด หรือ กวาง หัวเป็นวัว ฆ่ากันเอง

เปรตพวงหนึ่งมีแต่ตัว ไม่มีหัว ยมบาลเอาเชือกเหล็กร้อนมัดตรึงไว้ แล้วเอาเหล็กแหลมเสียบยกขึ้น ทนทุกข์ทรมานเป็นพันปี เปรตนี้มีปากอยู่รูหวาร น่าเกลียด มีตาที่อกหัวไปอยู่ในท้อง จมูกอยู่ข้างบน แร้ง กา ซึ่งมีปากเหล็ก และนกตะกรุมช่วยกันรุมจิก เปรตนั้นจะตายก็ไม่ตาย จะเป็นก็ไม่เป็น ทนทุกข์ทรมานอยู่อย่างนั้น เปรตนี้เมื่อเป็นคนอยู่เมืองราชคฤห์ ชวนเพื่อนฝูงไปคอยดักปล้นฆ่าฟันผู้คน

พระมาลัยคำหลวง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาคสวรรค์

พระมาลัยฉบับอำเภอแกลง

ผู้แต่งได้เขียนบรรยายไว้โดยละเอียดว่าพระมาลัยได้ขึ้นไปบนสวรรค์ ได้พบพระอินทร์ พระศรีอาริย์ เทพ 12 องค์ และนางฟ้า 4 แสนโกฏิ (รายละเอียดเกี่ยวกับเทพและนางฟ้าให้ดูจากวิทยานิพนธ์ บทที่ 4)

เทพองค์ที่ชื่อ ท้าวสักกะชาติสระ ในเรื่องกล่าวว่าเป็นที่ท้าวอภัย ท่านเคารพในพระรัตนไตร รักษาศีลห้า ศีลแปด พิจารณาพระไตรลักษณ์ได้ ได้ไปเกิดในสวรรค์ มีบริวาร 5 หมื่น

ตามประวัติกล่าวว่าท้าวสักกะชาติสระเป็นน้องของท้าวพุฐรตามฉบับ[4]

พระมาลัยคำหลวง

ผู้แต่งบรรยายไม่ละเอียด แต่เนื้อหาตรงกัน

เทพองค์ที่ชื่อ ศิษราชสักกา มีบริวาร 5 หมื่น เป็นน้องท้าวอภัยพุฐร

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

---

[4] G.P. Malala Sekera, Pali Literature of Ceylon, (Colombo: M.D. Gunnasena, 1958) p.39.

บทที่ 6

สรุปผลการค้นคว้าวิจัยและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาค้นคว้าวิจัย และวิเคราะห์เรื่องพระมาลัย มาโดยตลอด พอจะสรุปผลได้ดังนี้

<u>ความมุ่งหมายของการวิจัย</u>

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและจุดมุ่งหมายในการแต่งวรรณกรรมเรื่องพระมาลัย

2. เพื่อศึกษาลักษณะตัวอักษรและอักขรวิธีจากเรื่องพระมาลัย ฉบับที่พบที่อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

3. เพื่อศึกษาวรรณกรรมเรื่องพระมาลัยเกี่ยวกับธรรมเนียมนิยมในการแต่ง เนื้อหาสาระและคุณค่าในแง่ของวรรณกรรมคำสอนและสุนทรียภาพ

4. เพื่อเปรียบเทียบวรรณกรรมเรื่องพระมาลัยฉบับอำเภอแกลง กับวรรณคดีแบบฉบับเรื่อง "พระมาลัยคำหลวง" พระนิพนธ์ของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ในด้านจุดมุ่งหมายในการแต่ง ลักษณะคำประพันธ์ตลอดจนสำนวนโวหารและเนื้อหา

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

5. เพื่อเป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่วรรณกรรมเรื่องพระมาลัยให้เป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจและผู้ที่จะศึกษาค้นคว้าต่อไป

6. เพื่อศึกษาแนวความคิดทางด้านประเพณีและสังคมที่ปรากฏในเรื่องพระมาลัย ตลอดจนอิทธิพลความเชื่อที่ปรากฏในเรื่องนี้

<u>วิธีการศึกษาค้นคว้า</u>

การศึกษาค้นคว้าเรื่องพระมาลัย มีวิธีดำเนินการดังต่อไปนี้

1. สำรวจและรวบรวมเอกสารโบราณเรื่องพระมาลัย ที่มีอยู่ในอำเภอแกลง จังหวัดระยอง และได้รวบรวมสมุดข่อยมา 3 ฉบับ ดังนี้คือ

ต้นฉบับสมุดข่อย เรื่องพระมาลัย จารด้วยอักษรขอม จากวัดเนินข้อ ตำบลเนินข้อ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง จำนวน 1 ฉบับ

ต้นฉบับสมุดข่อย เรื่องพระมาลัยจารด้วยอักษรขอม จากวัดราชบัลลังก์ ตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง จำนวน 2 ฉบับ

2. ศึกษาตัวอักษรขอมและอักขรวิธีที่จารในสมุดข่อยทั้ง 3 ฉบับ

3. อ่านต้นฉบับสมุดข่อยเรื่องพระมาลัยฉบับวัดราชบัลลังก์โดยละเอียด 1 ฉบับแล้วปริวรรตเป็นอักษรภาคกลางตั้งแต่ต้นจนจบ

4. ศึกษาวิเคราะห์เรื่องพระมาลัยตามโครงเรื่องที่กำหนดไว้ในหัวข้อต่าง ๆ

5. เปรียบเทียบเรื่องพระมาลัยฉบับที่ได้จากอำเภอแกลงกับเรื่องพระมาลัยตำหลวงตามหัวข้อต่าง ๆ

6. สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในการสวดพระมาลัยของอำเภอแกลง จังหวัดระยองและสัมภาษณ์เจ้าอาวาสวัดเนินข้อ เพื่อนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาเขียนเกี่ยวกับประเพณีการสวดพระมาลัยของอำเภอแกลง

7. บันทึกเทปการสวดพระมาลัยในท้องต่าง ๆ ของอำเภอแกลงจากผู้เชี่ยวชาญการสวดพระมาลัยในอดีตและปัจจุบัน

8. ถ่ายภาพสถานที่ที่ได้ข้อมูลและผู้สวดพระมาลัยไว้เพื่อเป็นหลักฐาน

9. ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและหนังสือที่มีอยู่ในห้องสมุดต่าง ๆ และหอสมุดแห่งชาติ

มหาวิทยาลัยศิลปากร ห้องสมุดวิทยาศาสตร์

<u>ผลของการศึกษาค้นคว้า</u>

1. ที่มาของเรื่อง เรื่องพระมาลัยมีที่มาจากคัมภีร์มาเลยยสูตร หรือคัมภีร์มาเลยย-เหตุเถรวัตถุ ซึ่งภิกษุชาวมอญแต่งไว้ในราวปลายพุทธศตวรรษที่ 16 ถึง

ต้นพุทธศตวรรษที่ 18 แล้วเรื่องราวนี้ได้เข้ามาสู่ประเทศไทยทางภาคเหนือก่อน คือ ทางอาณาจักรล้านนาไทยและกรุงสุโขทัย ต่อมาภิกษุชาวเชียงใหม่ ชื่อ พุทธวิลาส นำมาแต่งขยายความขึ้นให้ชื่อว่า ฏีกามาลัย ในสมัยอยุธยาตอนปลาย เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ทรงพระนิพนธ์เรื่องพระมาลัยคำหลวงและยังมีผู้เขียนเรื่องพระมาลัยไว้สำนวนต่าง ๆ กันในภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย ทั้งภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคใต้

ส่วนเรื่องพระมาลัยฉบับท้องถิ่น อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ที่ผู้เขียนนำมาศึกษาวิเคราะห์นี้เนื้อเรื่องนำมาจากทีฆนิกายและสังยุตตนิกาย ผู้แต่งได้เขียนขึ้นในช่วงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ผู้แต่งเป็นภิกษุ แต่ไม่ได้บอกชื่อไว้ ต้นฉบับเป็นสมุดข่อย ตัวอักษรที่จารไว้เป็นอักษรขอม

2. <u>รูปแบบคำประพันธ์</u> ต้นฉบับที่ผู้เขียนนำมาศึกษานี้กล่าวมีรูปแบบคำประพันธ์หลายชนิด ได้แก่ ฉันท์ กาพย์ ราบ ส่วนเรื่องพระมาลัยคำหลวงนั้น มีรูปแบบคำประพันธ์เป็นร่ายสุภาพ กาพย์ยานีและโคลงสี่สุภาพ

3. <u>โครงเรื่อง</u> วรรณกรรมเรื่องพระมาลัยสำนวนต่าง ๆ และเรื่องพระมาลัยคำหลวง มีโครงเรื่องที่คล้ายคลึงกัน คือ กล่าวถึงพระมาลัยซึ่งเป็นพระอรหันต์ผู้มีฤทธิ์ได้ลงไปในนรก ไปพบเห็นสภาพของพวกเปรต และได้ขึ้นไปบนสวรรค์ได้พบพระศรีอาริยเมตไตรย เมื่อกลับลงมายังเมืองมนุษย์ก็ได้นำเรื่องราวต่าง ๆ มาเล่าให้คนทั้งหลายฟัง เพื่อให้รู้ถึง เรื่องเกี่ยวกับนรก สวรรค์ บาป บุญ คุณ โทษ และอบรมสั่งสอนให้คนกระทำความดี อย่าประพฤติในสิ่งที่ชั่ว เช่นทำบุญทำทาน จะได้มีอายุอยู่ทันสมัยพระศรีอาริย์ และในเนื้อเรื่องยังได้บรรยายถึงสมัยพระศรีอาริย์ ว่าบ้านเมืองจะมีแต่ความร่มเย็นเป็นสุข ประชาชนจะมีแต่ความสุขสมบูรณ์ ข้าวปลาอาหารจะอุดมไปทั่วทุกแห่งหน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะสร้างความศรัทธาให้กับคนในสมัยโบราณเรื่อยมาว่าขอให้ได้เกิดทันในสมัยพระศรีอาริย์

4. <u>คุณค่าที่ได้จากเรื่องพระมาลัย</u>

4.1 ในด้านความรู้ ทำให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องนรก สวรรค์ เปรต

พระราชจุฬามณี พระศรีอาริยเมตไตรยและเรื่องอื่น ๆ อีกมาก

4.2 ในด้านคติธรรมคำสอน ทำให้ได้รู้ถึงเรื่องบาป บุญ คุณ โทษ และได้รู้ถึงการสร้างกรรมดีก็จะได้รับผลดีตอบสนอง ถ้าสร้างกรรมชั่วก็จะได้รับผลกรรมตอบสนอง เช่นเดียวกัน

4.3 ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องประเพณีการสวดพระมาลัยที่อำเภอแกลง

4.4 ได้รับความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องการเขียนอักษรขอมและอักขรวิธีที่ใช้ในการจารสมุดข่อยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาค้นคว้าวิจัยครั้งนี้ ผู้เขียนได้รับความรู้เพิ่มเติมอีกหลายประการ และขอให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้ที่สนใจหรือผู้ที่จะทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องนี้ต่อไปนี้

1. วรรณกรรมเรื่องพระมาลัยมีอยู่หลายสำนวน ทั้งที่เป็นวรรณคดีแบบฉบับและสำนวนที่เป็นวรรณกรรมท้องถิ่นในทุกภาคของประเทศไทย ผู้เขียนมีความเห็นว่าน่าจะได้นำเรื่องพระมาลัยสำนวนต่าง ๆ มาศึกษาค้นคว้าและเปรียบเทียบกัน ทำการวิเคราะห์โดยละเอียด จะได้รู้ถึงการใช้ถ้อยคำ สำนวนภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีลอดแทรกอยู่ตลอดจนคติธรรมคำสอนที่มีอยู่ในเนื้อเรื่องของแต่ละสำนวน ซึ่งย่อมมีความแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น

2. ควรจะได้ศึกษาถึงอิทธิพลของเรื่องพระมาลัยที่มีต่อวรรณคดีไทยเรื่องอื่น ๆ โดยละเอียด

3. ควรศึกษาเรื่องพระมาลัยที่มีอยู่ในประเทศต่าง ๆ อีกด้วย

มหาวิทยาลัยศิลปากร ศูนย์วิทยทรัพยากร

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บรรณานุกรม

กุหลาบ มัลลิกะมาส. หนังสาวบ้าน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2509.

———. วรรณคดีวิจารณ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521.

เกษม บุญศรี. "มูลเหตุที่นิยมมีเทศน์มหาชาติ," ใน เทศน์มหาชาติกัณฑ์ทูชกต่างสำนวน. ธนบุรี : โรงพิมพ์ประยูรวงศ์, 2507.

คณะกรรมการพิจารณาจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์. ประชุมศิลาจารึกภาค 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรี, 2521.

———. ประชุมศิลาจารึก ภาค 3. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักนายก-รัฐมนตรี, 2521.

เจือ สตะเวทิน. วรรณคดีพุทธศาสนา. พระนคร : คลังวิทยา, 2506.

ฉ่ำ ทองคำวรรณ. หลักภาษาเขมร. พระนคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2503.

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. แนะแนวทางการศึกษาวิชาวรรณคดี. มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2511.

เปลื้อง ณ นคร. ประวัติวรรณคดีไทยสำหรับนักศึกษา. พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2510.

พจนานุกรมพุทธศาสนา – จีน – สันสกฤต – อังกฤษ – ไทย. กรุงเทพมหานคร : ห้องสมุดวัดโพธิแมนคุณาราม, 2519.

พระครูประกาศสมาธิคุณ. แบบเรียนอักษรขอมด้วยตนเอง พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ม.ป.ป.

พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย. เล่ม 16 พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2500.

พรพรรณ ธารานุมาศ. วรรณคดีเกี่ยวกับพุทธศาสนา. พระนคร : บรรณกิจเทรดดิ้ง, 2515.

มหาวิทยาลัยศิลปากร ศูนย์วิทยทรัพยากร

มหานาม. มหาวงศ์พงศาวดารลังกาทวีป. เล่ม 2 พระนคร : โรงพิมพ์ไทย, 2453.

ราชบัณฑิตสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493. พระนคร : โรงพิมพ์คณะชาวจำกัด, 2493.

วิจิตรมาตรา, ชุน. สิ่งที่ติดเห็นในเรื่องกาวี. พระนคร : สาส์นสวรรค์, ม.ป.ป.

วิจิตรวาทการ, หลวง. ศาสนาสากล เล่ม 4. พระนคร : โรงพิมพ์ลูก ส. ธรรมภักดี, 2510.

วิทย์ ศิวะศริยานนท์. วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, 2518.

สารประเสริฐ. กวีนิพนธ์ว่าด้วยการประพันธ์กาพย์ กลอน โคลง ฉันท์. พระนคร : โรงพิมพ์ชนาคารออมสิน, 2502.

สิทธา พินิจภูวดล และคณะอื่น ๆ. ความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2515.

————: วรรณกรรมสุโขทัย . กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521.

สุภาพร มากแจ้ง. "มาเลยบเทวทูตวรรณกรรม : การตรวจสอบชำระและการศึกษาเชิงวิเคราะห์." (วิทยานิพนธ์ ปริญญาอักษรศาสตร์มหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.

เสฐียรโกเศศ (นามแฝง). ประเพณีเรื่องแต่งงานบ่าวสาวของไทย. พระนคร : กรมการศาสนา, 2514.

เสนีย์ วิลาวรรณ. ประวัติวรรณคดีและการประพันธ์. กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยา, 2512.

สมหมาย เปรมจิต. "คัมภีร์ใบลานและประเพณีตั้งธรรมในภาคเหนือ," พุทธศาสนาในล้านนา เชียงใหม่ : ทิพย์เนตรการพิมพ์, 2521.

อานนท์ อาภาภิรม. สังคม วัฒนธรรม และประเพณีไทย. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, 2519.

มหาวิทยาลัยศิลปากร ห้องสมุดกลาง

อนุมานราชธน, พระยา, ศาสนาเปรียบเทียบ. พระนคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2502.

อริยธรรม บ., ฎีกามาลัยเทวสูตร. โดยพิสดาร พระนคร : โรงพิมพ์ธรรมบรรณาคาร, 2514.

อภิชัย โพธิประสิทธิ์ศาสตร์. พระพุทธศาสนามหายาน. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2520.

Abrams, M.H. A Glossary of Literature. N.Y. Rinehart and Winston, 1961.

Benedict, Ruth. Thai Culture and Behavior. N.Y. Cornell University Press, 1943.

Daiches, David. Critical Approaches to Literature. Longmans Green Ltd., 1956.

Dayal, Har. The Bodhisattva Doctrine in Buddhist Sanskrit Literature. Delhi : Motilal Banarsidass, 1932.

Denis, Eugene, "Brah Maleyyadettheravatthum," These Soute ue devant l' Universite de la sorbonne le 31 mai 1963.

Dutt, Nalinaksha. Early Monastic Buddhism, Calcutta : Oriental Book Agency, 1960.

"L' origin Cingalaise'Du P'rah Malay," The Siam Society, Vol. of South East Asian Studies, Bangkok : Siam Society, 1965.

Malalasekera, G.P. The Pali Literature of Ceylon. Colombo : M.D. Gunasena, 1958.

Reaver J. Rusell and Bosnull George W. Fundamental of Folk Literature Anthropological, 1962.

Richards I.A. Principles of Literary Criticism. London : 1976.

Seidenfaden, Erik. The Thai Peoples. The Siam Society, 1963.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

Thompson, Stith. The Folktale. New York : Holt Rinehart & Winston, 1946.

Toth, Marian Davies. Tales from Thailand. Japan : Charles E. Tuttle, 1971.

Urguhart, W.A.M. Tales from Old Siam. Bangkok : Progressive Publishing Co., 1964.

Well, Magaretta B. Thai Fairy Tales. Bangkok : Church of Christ in Thailand Press, 1964.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

พระมาลัยฉบับวัดราชบัลลังก์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

พระสังคณี

กุสลา ธมฺมา อกุสลา ธมฺมา อพฺยากตา ธมฺมา. กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย กามาวจรํ กุสลํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ โหติ, โสมนสฺสสหคตํ ญาณสมฺปยุตฺตํ, รูปารมฺมณํ วา สทฺทารมฺมณํ วา, คนฺธารมฺมณํ วา รสารมฺมณํ วา, โผฏฐพฺพารมฺมณํ วา ธมฺมารมฺมณํ วา, ยํ ยํ วา ปนารพฺภ, ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ เวทิกฺเขโป โหติ, เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา, อิเม ธมฺมา กุสลา.

พระวิภังค์

ปญฺจกฺขนฺธา, รูปกฺขนฺโธ, เวทนากฺขนฺโธ, สญฺญากฺขนฺโธ, สงฺขารกฺขนฺโธ, วิญฺญาณกฺขนฺโธ. ตตฺถ กตโม รูปกฺขนฺโธ. ยงฺกิญฺจิ รูปํ อตีตานาคตปจฺจุปฺปนฺนํ, อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺธา วา, โอฬาริกํ วา สุขุมํ วา, หีนํ วา ปณีตํ วา, ยํ ทูเร วา สนฺติเก วา, ตเทกชฺฌํ อภิสญฺญูหิตฺวา อภิสงฺขิปิตฺวา, อยํ วุจฺจติ รูปกฺขนฺโธ.

พระธาตุกถา

สงฺคโห อสงฺคโห. สงฺคหิเตน อสงฺคหิตํ, อสงฺคหิเตน สงฺคหิตํ, สงฺคหิเตน สงฺคหิตํ, อสงฺคหิเตน อสงฺคหิตํ, สมฺปโยโค วิปฺปโยโค. สมฺปยุตฺเตน วิปฺปยุตฺตํ, วิปฺปยุตฺเตน สมฺปยุตฺตํ, อสงฺคหิตํ.

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมา สมฺพุทฺธสฺส
ติโลกเสฏฺฐํ ตํ พุทฺธํ ธมฺมนว นิยานิกํ

ฉบัง 16

ข้าไหว้พรเจ้าผู้เลิศสไตรภป ข้าพรเจ้าจนป
พรนรโลกกุฑฑร
ข้าขอปรนมพรสงฆอันบวร ข้าจะแปลตามคำสั่งสอน
พรเถรมาไลยย
ข้าขอรงับไจบาพพธมอันไฑหนักนวง สรรพพยาตติหังปวง
จงย่าไฑ้มาพาน
ข้าขอธรงธมมอันแกล้วหาน จงลุถึงพรนิพพานต
มีชื่อว่าความผิดจงย่าไฑ้มีเลย

ฉันภาก

๏ ไนกาลลอันลับล้น พ้นไปแล้วแตไนครังกอน
ภิกขุนิงไฑ้พรภอน ชื่อมาไลเทพพเถร
๏ อาไสบ้านกำโภช ชนบทโรหเจร
อันเปนบริเวร ไนแว้นแควนแฑนลังกา
๏ พรเถรนันมีวิทที ปรสิทธิด้วยพรปญญา
มีสีลลครองสิกขา ชานสมาบตติบริบูร
๏ สิ้นกิเลตปรเลิตนัก สันโฑตนักไครจปูน
รู้หลักสทธาพูน ไจ้ลเอียดธรงพรธรรมม
๏ ปรากฏฏด้วยรู้หลัก มีริททีนักถึงอรหัน
อุปรมาเทียมพรจันท อันปรากฏฏไนเวหา
๏ เทพพนันเสจจลงไป ไนนรกด้วยกรุณา
เพื่อจไห้เขาสั่งมา แลจบอกแก่ญญาตติกาพลัน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๏ พรโมคคลาแลสาวก โปรดนรกทูฉทูกวัน
ครันแล้วโปรดชาวสวรรค์ ด้วยพรธรรมมอันฉับเฉียว
๏ พรมาไลยเทวเถร บแปลกกันทจจพิมเทียว
รูธรรมมอันฉลาดเฉลียว ริทธานุภาปเหมือนกันมา
๏ ยิงชายทังหลายไท ใจโลพพลํนพนคลลนา
ยอมเบียดเบียนแลบิทา ชมเหงท้านไห้ขจรพํลล
๏ ผูนันครันไปลปลิด สิ้นชีวิตจากเมืองคํน
ตกนรกไฟเผาตน เจบปวดร้อนไข้สามาน
๏ พรโมคคลลาเสจจลงไป ไห้ฝนตกเปนชืนบาน
ไห้นรกเยนสาราน ไห้ไฟทับบมินาสัตนรกเยนไจ
๏ พรมาไลเทพพเถร ทานจึงเสดจเหาะลงไป
นมิตฝนไห้ทับไฟ โปรดนรกดูจจเดียวกัน
๏ ผูไทเปนอุปปถำ ไห้เข้านำเจ้าไทพลัน
ครันแล้วไข้เจ้าไทนั้น ทำเรือกสวนแลไรนา
๏ เปนกำลังแกเจ้าไท ไห้เจ้าไทไปรังพา
ลอลวงเอาธรัพพเขามา เอามากินเปนอาหาร
๏ ไห้เข้านำแกเจ้าไท ไขเจ้าไทไปกทำการ
ไห้ทำภูมิแลสฐาน แลวถกลับใขเจ้าไท
๏ ไขชีมิจฉาจิต ไห้เสียกิจจพรวิใน
ผูนันครันตายไป ตกนรกโลหกุมภี
๏ มอเหลกเชี่ยวตนยู ยืนเทาถึงแปดหมื่นปี
บาปตนอันไขชี ไห้กินแล้วไขสํฆ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๏ เจาไททำผิดกิด ตนไปช้วยเปนอารมม
สินชีวิตไปตกจม ไนมอเหลกเเปดหมื่นปี
๏ พรมาใลเทวเถร ทานจิงเสจจไปทุมดี
มอเหลกแหลกเปนทุลี สัตไนนันกชืนบาน
๏ พรมาใลใปโปรดสัต ดุจจดังอัตพรโมคคลลายาน
ไห้นรกเยนสำราน พ้นจากยากเพียงปางตาย
๏ เมือพรโมคคลลาทานยังยู มอเหลกนันแตกยอยหาย
ครันทานชืนมามอเหลกอันพรัดพราย จึงกลับกลายเกิดชินมา
๏ กุมเข้าเปนทวงกลม ตมสัตไว้รอนนักหนา
เพราะบาปไชชีบา ไห้เสียกิจจพรวิไนย
๏ ไห้ทานไห้เปนบูน ยาไฑ้ไชสอยเจาไท
ผูไชนันจตกไป ไนมอเหลกตมเปือยพัง
๏ ผูไฑเลียงเจ้าใด ไห้เข้านำเปนกำลัง
ครันแล้วเมือพายหลัง ใชเจ้าไทไหกทำกาน
๏ วายยูไนมอเหลก อันเทือดรอนพลุงขึ้นพลาน
บาปไชชีไห้ทำการ มอเหลกเคียวเปือยทังตน
๏ รอนแสบเจบปวดยาก ทนวิบากอทักอทน
นำเข้าปากจมูกตน ทินรทาวเพียงปางตาย
๏ ผูไฑตีพอแม่ ปู่ยาแกแลตายาย
ตีทาสงฆทังหลาย ตีภิกขุแลเจาเณร
๏ ผูนันครันตายไป ด้วยบาปกำนารเวร
บาปตีแมตีเถรเนน ไห้ลมลุกเปนฉกัน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๏ กงจักตัดหัวผู
เพราะบาปใจอาทัน
๏ กงจักตัดหัวผู
บาปคือแมแลคือสงฆ
๏ เลือกไหลลงบอบยบ
เรงรอง เรงคราง ตาย
๏ มือคืนสั่นระเสิมเริม
ยืนตรงผูทุกวัน
๏ พรมาใดผูเปนเจ้า
หักกงจักควยริทธา
๏ ครันทานเสจจขึนมา
กงจักผัดเปนยน
๏ ผูไหเลสับปรับ
ใจอาทันบปีคำรง
๏ ไดสินจางวางเกบไว้
บังคับความบมิเทียงธรรมม
๏ เลือดไหลออกหรัพทราบ
เลือดปุปะทุกเสนชน
๏ เลือดนันเนาเปนหนอง
บังคับความบมีเทียงทัน
๏ กงจักผัดหัวไว้
บังคับความลำเอียงเอง

สินทุกชนพรกัน
ตีพอแม่แลคือสงฆ
เลือดไหลชราบอาบพนลง
กงจักผัดรองครางตาย
กงจักกรดผัดบวาย
กงจักกรดเรงผัดผัน
ตัวสั่นเทิมยูงงกงัน
เนื่อยลำบากยากนักหนา
หานนันเลาลงไปหา
สัตผูนันสวางทุกทน
กงจักเขาบัดเพียวพน
เพราะคือแมแลคือสงฆ
บังคับความบมิเทียงตรง
ทังสองขางเขาผูกัน
ที่มีไท้ตกลำไท้ตกลำ
กงจักผัดผูทุกทน
อาบเลือดผูหัวทังคน
เพราะวาความบมีเทียงทัน
เนื่อปุปะพองคองคนพลัน
กินเนื่อหนองคนเอง
อกหมีไท้รองครางเครง
กงจักกรดผัดไนหัว

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

๏ หมิแพจำไห้แพ คุกคำรามขมไห้กลัว
กงจักผัดไนหัว เพราะบังคับความบมิเทียงทัน
๏ กงจักผัดหัวไว้ สินพุททนทรกัน
มีตัวตืนมือสั่น ยูรเสิมเริมยืนหมิตรง
๏ เมือไทถึงกำเนิด พระเจาเกิดแต่ลอ๋งอ๋ง
บังคับความบมีเทียงตรง คราที่นันจึงจหาย
๏ ครันเมือพรมาไล ลงไปหักกงจักกลาย
ยอยยับทัดสูญญหาย สัดผูนันก็ยินที
๏ พระเถรเทวชินไป กงจักนันบังเกิดมี
เข้าครอบรอบเกสี สัดผูนันทนทุกขา
๏ ผู้ไทใครทังหลาย เปนผูชายอันโสภา
มักมากดวยตณหา อันโลพพลนพนปรมาน
๏ เมิยทานหน้าแชมชอย หน้าเนงนอยงามนงคราน
ไจรายไปเปลิยนผลาน ยุยงเอาดวยเลกลล
๏ ผูนันครันไหลปลิด สินชีวิตจากเมืองคน
ไปขินงิวบัดเดียวตน ในใบงิวกวาพันปี
๏ หนามมงิวคมยึงกรัด ไท้โสพัดสิบหกองงคุลี
มักเมิยท่านยอมวาที หนามงิวยอกทัวหังตน
๏ ยึงไทไจมักมาก มักเลนราคดวยกามกัลล
ไปทำยาแฝดแลวเรียนมน ไห้ผิวตนเมาตณหา

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๏ พรางผัวบมิให้รู้ ลักเลนชูเสพพกามา
แดงตัวงามโสภา เพื่อจให้ชายอื่นฑู
๏ ตอหน้าผัวทำเปนมิด ลับหลังคิดเปนสัตรู
แต่งแง่ให้ชายแลฑู ลักเลนชูล้อนเงิอนอำ
๏ ทำรักทำโกรดกริว ชักหนานิวให้ผัวย่ำ
รองไห้แสงแกลงทำ ทำกลลหกหกมาญญา
๏ ยิงนันครันวอดวาย ฑัปสูณหายจากโลกา
ชีนตนงิวโยมภบานมา รุมเอาหอกไลทิมแทง
๏ ผูกเขวนเอาหัวลง เพราะยิงนันมันไจแขง
ยมภบานทยานเข้าแทง บาปไจแขงลลอนชูเหนือผัว
๏ ตอหน้าขาดตภอ บมิยอทอบมิยำกลัว
งอมัดขึ้นเหนือหัว ยืนสูงชเงอพ่นเสเกสา
๏ ทำเคียดยูงันงก ทำกาลลโกหกโกหกมาญญา
แปรปรวนผวนไปมา ไห้ผัวลุละอำนาถตน
๏ ยมภบานครานเข้าแทง บาปไจแขงเลนแสนกํลล
ทำย่าแฝดแลเริบนมน ไห้ผูคนรักไหลหลง
๏ เขาจิงเอาหอกรอยปาก เพราะปากมันหมิลีลอตรง
เอาหอกปักอกอํงลง เพราะยิงรายลลอนหลายใจ
๏ พรมาใลเทวเถร ทานเสดจเหาะลงไป
หักไมงิวบัดเฑียวไจ ไห้สัตไฑ้สุกทุกคน
๏ ครันทานเสจจขึ้นไป ไม้งอกบัดเฑียวฑ่น
ผูลักเลงเลนลุกลน ชินงิวเลาดุจจหลังมา

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๏ ผูไทเปนผูไหญ เปนนายไรแลนายนา
ขมเเหงฝูงปรชา ผูนอยไห้อับเฉา
๏ วัดไรนาไห้ล้ำเหลือ เจาอำเพ่อขมเหงเอา
บอเอาแตยอมเยา ไห้ผิดรบอบพระปญญา
๏ ผูนันครันตายไป ฟีลาใลจากโลกา
บาปขมเหงฝูงปรชา แผนฑินนันกลับเปนไฟ
๏ แผนฑินเปนแผนเหลก ลุกวูวามร้อนเหลือไจ้
ไม่เทถิงคับไค ไส้พุงขาดเรียออกมา
๏ สัตนันนอนฑินยู ไฟไมวูร่อนนักหนา
บาปนายไรแลนายนา ทนทุกขาเปนอาฑูลล
๏ สัตนันร้อนเปนบ้า ลุกบาปหนามาฟายปูน
ภูเขานึงเปนไฟพูน ฝ่ายขางบูนก็วางมา
๏ สัตนันกลัวภูเขาไฟ กลับหลังไปมนิมมนา
ผู้เขานิงบังเกิดมา ฝ่ายขางทิตตวันเย็น
๏ สัตนันทอดตาไป มาแตไกลก็แลเหน
ภูเขานิงเกิดเปนเขน ทานไฟร้อนเรืองขจอน
๏ สัตนันวิงไคลคลา วิงนีมายังอุฑร
ภูเขาไฟในอุฑร เกิดขินกอนด้วยเรอฉิน
๏ ผูนันบายหน่าหนี วิงเรวรีมาทกษิน
ภูเขาไฟชำแรกฑิน ผุดขินทับยับเปนทุลี
๏ พรขมมณีทานผูฉลาด เปนนักปราฏรปฐฐามี
เอามาแต่คัมภีร์ ชื่ออุทุกขนิกาย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๏ บอกไว้ให้เปนกุผ๋ลล
สัปปรุตทานทังหลาย
๏ เมือนันพรมหาเถร
ทานเสดจเหาะลงไป
๏ ครันท่านเสจจขินมา
สัตนันขินเสือกสน
๏ สัตนึงไจหฤๅโหด
บมิใฑ้จจำเอา
๏ ยมภบานเอานำแสบ
เทลงตรงเขาไป
๏ นำแสบตกถิงค๊อ
ถิงอกอกเปือยพัง
๏ เมือนันพรมาใลยย
เขาฌานแผลงริทธา
๏ สัตนันได้กินนำ
นำแสบกลับเยนหวาน
๏ ครันทานเสจจขินมา
นำเยนอันหวานไส่ย
๏ พรมาไลผูปรากฏ
ปรดุจจพรโมคคลลา
๏ พรโมคคลลายาน
ยังแตพรมาไลย

เปนกุส๋ลลแกยิงชาย
ฟังจำไว้สั่งสอนไจ
อันมีนามมชือว่ามาไลย
ขับไฟด้วยริทธาพ๋ลล
ภูเขาเกิดบัดเฑียวฑน
ทนลำบากกลางไฟเผา
ไจเขลาโฉดกินนำเมา
พรธมมเจาสั่งสอนไจ
อันเฑือดพลานไนกลางไฟ
ไนปากนันปากก็เปือยพัง
คอไม่พองเปนมันยัง
เปนรูทลุปรุปะออกมา
จิงคลาไคลลงไปหา
ไห้นำแสบกลับเยนหวาน
ครีฑังอมมฤตตนิพพาน
ด้วยไบบูนพรมาใลย
หมิทันชาบัดเฑียวไจ
กลับแสบรอนฑังกอนมา
อันลือยดทัวทิสษา
ผูปรากฏทัวแฑนไตร
เข้านพพานลวงลับไป
ยังยูนันสนองอ๋งคมา

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๏ พรมาใลเทอมีคุณ แกนรกแลเปรตตา
มีคุณแกเทวา แลมนุสสทัวอนัน
๏ เปรตนรกสั่งฉันใฑ พรมาไลนำมาพลัน
บอกแกญญาติกวนทุกอัน ไห้เขาทำบุนธรงไป

ราบ

๏ ยังมีเปรตนิงฝูงสัตยูรุม ๆ แรงกานกกรตรุมจิกสัปเสียวเอา
เนือนันมดสินยังแตโครงเปลา จิกสัปเสียวเอาตาบินขึนบ๋น
๏ ฝูงเปรตหมูนี้เมือยังเปนคน ข้าสัตมาเลียงตนบมิไฑ้อดสู
ข้าเนืองัวควายบมีไฑ้เอนฑู แทงสัดไห้ยูฑินลมตาย
๏ ข้าทรายแลเนือแลงัวแลควาย ข้าสัดทังหลายแต่ลวนสี่ตีน
ปาปคนข้าสัตเปนอาจิน แรงกาพาบินจิกเสียวสัปสน
๏ ยังมีเปรตบึงลำบากเหลือทัน เสนขนของตนเปนฑาปเชือกลง
ขนนันงอกออกเตมทัวทังตน เปนฑาปเชือกลังทัวทังสารพาง
๏ อดเจปบมิไฑ้รองไห้ครวนคราง แรงกาจิกพลางพาบินขินไปเวหา
รองครางอึด ๆ ทันเวทธนา เจปปวดนักหนาเพียงทั่งจสิ้นขัน
๏ ฝูงเปรตหมูนี่เมือยังเปนคัน ไจรายอกุสลลยอมข้าหมูขาย
ขนเปนหอกฑาปทำปาปบมีอาย ปาปข้าหมูขายเลียงลูกเมียตัน
๏ จตกนรกนัปเท่าเสนขัน แลเสนแลหนนัปชาติแตลที่
แลที ๆ ยิงกวาพันปี ปาปตนราวีข้าหมูเลียงตัน
๏ ยังมีเปรตนิงทังตัวยอมขัน รูบนันพิกลขนนันเปนปืน
ปืนนันแหกเข้าทัวตัวไขวขวิน ทังตัวยอมปินยอกยูสัปสัน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๏ เจปปวดยอกยึงนอนนึงครางรัน แรงกาจิกตนพาตนไปเวหา
ปีนยอกปากหูจมูกแลตา เลือดไหลวออกมาโทรมทัวทังตัน
๏ ฝูงเปรตหมูนี้เมือยังเปนคัน ไจรายอกุสลลยอมมายิงนกกิน
ปาปตนยิงยิงนักไนโลตตทฑนฑิน ขนเปนบมิสินยอกทัวทังตน
๏ ยังมีเปรตนิงขนยอกสปสน ทัวทังตัวเจปปวดนักหนา
ขนเขมยอกเข้าไปไนเกสา ตลอดออกมาโทยปากแหงตน
๏ ขนแขมเทียวยอกออกทุกแห่งหัน ปลายเสนเขมขันยอกเข้าท้องพลัน
ปาปมันลือทานจเอารางวัน ไห้นเขาเกาะกันเปนอันยากนักหนา
๏ แรงกาบมิอืดจิกยือโปมา เลือดโทรมกายาทัวทังตัวตน
ฝูงเปรตหมูนี้เมือยังเปนคัน เทียวทุกแห่งหนลุกลนลลนลลอเขา
๏ เขมแขงทัวตัวทินรรัวร้อนเร่า เพราะยุยงเขาเหนแก่สิ่นไหม
ยังมีเปรตนิงลำปากเหลือไจ่ มีอันขไญเดิมเท่าตุมหมา
๏ เลือบลงถึงทิ่นดุจจซุงยาม เน้าเบือยลามปามเหมนโขงพึงชัง
เมือจเทินเหินไปแปกขึ้นบนหลัง แปกลเนรเลิดระสังสโรสเรไปมา
๏ ครันเมือจนังไญคัปว่างขา จึงตืนขินมานังทัปหมันลง
จิงลุกขินเล่าเทินไปไม่ตรง เหนือยนักนั่งลังสุดสิ้น ถอยแรง
๏ แรงกานกตระตรุมรุมจิกยือแย้ง พาบินด้วยแรงไปสู่หาวหัน
ฝูงเปรตหมูนี้เมือยังเปนคน เปนนายตรางพลลเปนเจ้าบ้านเมือง
๏ ยอมบังคับความไห้รำคานเคือง เปนเจ้าบ้านว่าความบมิตรง
ผู้ใทไรชรัพพเรงขมมันลัง ว่าความบมีตรงเปนคนลำเอียง
๏ เหนแกสินจ้างว่าความรางเรียง แต่ปากแตเสียงมุดมิดปดเสีย
ผู้ใดไรชรัพพคิดอ่านไกลเกลีย บันทาจเสียไห้ไท้สิลไหม

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๏ ผู้ใฑเขนไจบมีไห้อันไฑ ผิดชอปกํดไวบมีไฑ้ถามเลย
บมิถามตามโจทบมิถามตามจำเลย บมิไฑ้เปิกเผยคำเขาทังสอง
๏ บมิถามตามระบุบมิถามตามทำนอง คำเขาทังสองบมิไฑ้นำพา
ปฏิเสดภากเสดบมิไฑ้พิภากสา บมิพิจารณาบมิไฑ้คิดฑู
๏ บมีเปนตราชังบมิเปนตราชู บมิไฑ้คิดฑูตามพระวิไนย์
บังคับบมิแท้เปนอันขไญญ ปมเปาเน่าไปเนิยงไฑหูดฝี
๏ บังมีดปรตนึงเปนยึงอัปรี ทังตัวยอมฝีเน้าเปิอยทัวกาย
เลปตีนเลปมือเนาเปิอยมีรูหาย ฝีนิงหัวกลายเมนยูอาจิน
๏ ยิงนันจึงแกะเกลดฝีนันกิน ทุถวันปรนินทนคำเขาพรายงาย
เรงแกะฝีกินฝีนันเรงกลาย แรงกาทังหลายจิกสัปยัปไป
๏ จมูกหูตาขาดลงบัดไล ครางอืด ๆ ไปเน้าเปิอยทรุดโทรม
ยัปยอยทังตัวบมิเปนรูบโฉม ทังตัวทรุดโทรมเจปปวดเหลือไจ
๏ ปาปยิงผูหมูนีเมือชาดกอนใกล เขาอิงเชินไปไห้ลงฝีฑู
มันลงฝีเทดมันยอมว่ากู กูพอแม้สูกูเปนตายาย
๏ กูเพาพันแหงสูทังหลาย กูจไห้สูหายสูยาไฑ้ร้อนไจ
สูเรงบนบานเลาเข้าเปดไก วัวควายตัวไญญเรงไห้เนิองนอง
๏ เงินทองผูกคอมอขวันเขาเทียนทอง มากพลูไส่สองเล่าเขมปนพลาง
เรงไห้บนมาปลามีหัวหาง กูจึงจละวางไหสูเปนคํน
๏ แกลงลงฝีเทดยอมทวยอลวงคํน มันแกลงไส่กํลลไห้เขาเชื่อไจ
บาป ๆ มํดเทดไห้เข้าเปดไก มือตีนเน่าไหนหนองไหลเปนฝี
๏ บาป ๆ มํดเทดไห้เขาฑูที ทังตัวยอมฝีแกะฝีกินเอง
บาป ๆ มํดเทดไหนัปชือครืนเครง กินเนือตนเองกินหนองแหงตน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๏ บาป ๆ มัดเทดว่าไห้เขาฉงัน เปนเปรตยืนทนนานกวาพันปี
บาป ๆ มัดเทดไห้เขาฑูฑี เปนเปรตอัปปรียืนยูบมีตรง
๏ บาป ๆ มัดเทดลวงไห้เขาหลัง เปนเปรตลลอนลังเปนอสูระกาย
ผูเชือแม่มัดเอาบาปเปนนาย หัวเปนหัวควายควักเปนตัวตัน
๏ ผูเชือแม่มัดว่าเปนพักผลล ตัวเปนตัวคันหัวก็เปนหัวงัว
ผูเชือแม่มัดว่าไห้เขากลัว หัวเปนหัววัวควักเปนแรดกวาง
๏ ผูเชือแม่มัดไหวบนบานพลาง เปนเปรตต่าง ๆ ลาก หลายพัน
อสูรกายหมูนีผูเบิบดเบียนกัน ข้ากันทุกวันมากกว่าพันปี
๏ ผูโจดทานว่าเหตุกานดังนี แตเสนแก่ผีมีบาปนักหนา
จำเลยรูแทจึงแก่ปริสสนา ว่าผีนีนาบมิเปนมงคลล
๏ ตายไปเปนผีเพราะไจอกุสลล บาปเมือเปนคันไห้เขาฑูฑี
เป็นผีลำบากอัดยากแสนทวี เพราะชาวโลกีเสนทำลลำไป
๏ บันทาบาปจสินบาปนันเกิดไห้ ผูเสนหลังไส่ยเสมิอนเติมเติมไป
ทังว่าเสนเล่าบาปนักเหลือไจ เสมิอนนึงเติมเติมไปแกผีทังหลาย
๏ ผูเชือแม่มัดผูเชือมากมาย เปนอสูรกายดุจจกลาวแลวแตหนหลัง
สบปรุดทังหลายอันมาผูฟัง นำไจจังตั้งฟังแล้วจังจำเอา

ฉันท

๏ เมือนันว่ายังมี เปรตผีนีเหนพึงกลัว
มีแตตัวบีมีหัว เปนหัวขอนเหนพิกัลล
๏ ยมภบานเอาเชือกเหลก ร้อนกวาร้อนมัดทังตัน
ฑินรฑจครางอฑน เขาเรงขาดเรงตรึงลัง
๏ ยมภบานเอาเหลกเเหลม รอนเปนไฟตรึงอังลัง
เอาหอกแทงปักตรัง ชูชินไปไนเวหา

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๏ เปรตนันทิ่นเสือกสัน บนปลายหอกรอนนักหนา
ถ้าจนับจคัลลนา ยังยิ่งมากกว่าพันปี

๏ เปรตหัวขอนเจปปวดนัก เปนอับปลักรายอับปรี
ปากยูรูห่วานน่าบัดสี ดวงตามีในอกตัน

๏ มีหัวยูไนทอง สวนจมูกยูเบืองบัน
รูบไห้พิกัลล ทนลำบากยากนักหนา

๏ แรงปากเหลกกาปากเหลก นกตระกรุมรุมกันมา
ปินเข้าสัปจึกตา หูจมูกขาดเรียงราย

๏ เปรตนันจ เปนบมีเปน สวนจตายบมีตาย
ทันวิบากยากเหลือหลาย ยังยิ่งมากกว่าพันปี

๏ เปรตนี้เมือเปนคัน ยูแว้นแควนแฑนพระบุรี
ราชชครีเบืองมีสี ชายผูนันไจอาทัน

๏ ชวนเพือนไปรุกรัน ปลันชิงทานแทงข้าฟัน
เปนคันไจอาทัน ฉกตีเขาคนเดินทาง

๏ แลเหนชรัพพของเขา ลักลอบเอาบไว้วาง
ลุมลอนนอนริมทาง ลักม้าช้างแลวัวค่วาย

๏ ลุกลันคนตั้นออม วังแวดลอมพรอมมากมาย
บมีกลัวบมีลอาย ร้องวุนวายว่าโอเลือเอา

๏ บาปรุกรันปลนของท่าน ไห้เจาบานจันอับเฉา
เปนเปรตหัวนอนเปลา จมูกย์ปากเนาเหนพิกัลล

๏ บาปฉกทานปลนทานตีท่าน ให้เจาบานรายอับจัน
เปนเปรตรูปพิกัลล ปากกลับยูรูทวารเอง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๏ บาปขวงชิงสิงของท่าน ไล่รุกรานรองครืนเครง
เปนเปรตสูงโยงเยง รูปทังนันก็คลิอนคลาย
๏ แรงกาหมูหมากัด เปนสาหัดเวทนา
ฝูงนกจิกสัปตา เวทนายากเหลือหลายย
๏ หูตาหอยยอยขาด ตกเริยราดลังวุนวาย
เรงรองเรงครางตาย ทนลำบากยากนักหนา
๏ เพราะตัวไมกลัวผิด ไมมีจีตกรุณา
ชิงเอาชรัพพเขามา กมมเวรามาถึงตัน

ฉบัง 16

๏ เมือนั้นเปรตอสูรกาย นรกทังหลายต่าง ๆ ก็บกมือไหว้พรมาใล
๏ ตูข้าลำบากเหลือไจ ขอพรกรุณา ไห้ฝูงญาติกาเร้งขวนขวายทำบุญ
๏ ไห้เขาจำเริญพรพุทธคุณ อุทิศสวนบุญญ แผผลลมาถึงตู
๏ ข้าแต่พรเถรจงไท้เอนฑู บอกแกเผาชมพู ว่าตูขานี้ใดทุกขเวทนา
๏ ไห้ญาติอนุโมทนา อุทิศบุญญา ตูข้าจรับเอาทันไจ
๏ ข้าแต่พรเถรมาใล บาปกมมนีไส่ย ย่าไห้ญญาติกทำสืบไปเลย
๏ ตูข้าเจบ่ปวดบสเบย มาไลเจานหัวเอย ไห้ญญาติเรงทำจงพลัน

ฉัน

๏ นรกแลเปรตตา ถวายวันธาไหว้สั่งไป
จงพรเถรมาใล บอกแก่ญญาติถวนทุกคัน
๏ ทูกรทานทังหลาย เรงขวนขวายส่างกุสัลล
ญญาติทานใดทุกขทัน สั่งไห้ทานทำบุญญไป

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๏ เปรตนรกเขาสั่งมา ปรสกสีกาย่าสงไส
บาปกมมยาทำไป เรงตังไจส่างกุสลำ
๏ เปรตนรกสั่งดังนี รองสั่งมีมาทุกคำ
บาปดังนีไดทุกขทำ อกุสลย่าไห้ทำ
๏ ชือว่าทานไห้เร่งไห้ ชือว่าสิลลไห้เรงจำ
ชือว่าบุญญไห้เรงทำ คุณพระเจ้าภาวนา
๏ ทำบุญญเปนสวนบุญญ แมมีคุณแลบิตตา
ให้บอกแกญญาติกา ใด้เวทนาทุกขสึงอัน
๏ ขาวชือนันรองสั่งมี ยึงชือนี้รองพลัน
ไดทำบาปคามครัน ตูจึงเสวยทุกขทำ
๏ ย่าไห้ญาติกทำบาป ไห้กทำลวนสวนกุสลล
ไห้อุทิศบุญญแผผลล ส่างกุสลลจังเรวรา
๏ เขาเปนทุกขไห้พูนขึ้น ไหลอินโสกนักหนา
ไห้พลางรองสั่งมา ถึงบิตฑาแลมานฑา
๏ บมิเห็นไคร่จซอบไฑ้ เหนแตญาติกากอน
ไห้ญาตเรงสังวร จำสิลลแลวแลวไหทาน
๏ เขาคำนึงถึงลูกนัก อีกเมิบรักนางนงคราน
ไห้ลูกเมิยสังสาร เอนฑูเราเรงทำบุญญ
๏ ไหลูกผไจบาน เมิยสงสารแมมีคุณ
ไหเรงกทำบุญญ สังบุญญนันมาจังเรวพลัน

ฉบัง 16

๏ เมือนันฝูงคำนทังหลาย ได้ฟังพิปราย พรมไลเจ้าบอกพลัน
๏ เขาจิงแตงกปปีจังหัน ไส่บาตครามครัน แลวขรัมบุญญนันมาถึงญญาติกาตัน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๏ เมื่อนั้นฝูงเปรตทุกขทุกข(2)คั่น เลงเหนกุสลล อันญญาติกากทำก็ทีใจ
๏ เขาจึงพ้นทุกขนั้นไป เกิดไม้ในสุลาไล วิมานแกวแล้วทวยบริวาร
๏ ไฑ้ไปเสวยรัมซ้มชื่นสำราน ยูในวิมาน เพราะสิลลแลทานญาติกาทำ
๏ ยิ่งชายทังหลายฟังแลวจงจำ ผ่าไห้ส่างกมม เรงจำสิลลภาวนา
๏ เทวโปรดนรกแลเปรตตา ไหพ้นทุกขา เปนสุกขสำรานใจ

๏ เมื่อเขาวันนึง จึงพระเถรมาไล เทวเสจจไป เทียวภิกขาจร
๏ มีมือถือบาตร คลุมผาจีวร เทินด้วยสังวร ไกแลวคลาไคล
๏ ยังมีชายนึง ยากจ้นเขนใจ เกบฟืนหักไม่ เลียงพระมานทา
๏ ลงไปสูสะ เพื่อจ่เกปฝักมา เลียงพระมานทา ตามท่ร่พ้น
๏ ชายนั้นอาบนำ ชำระเนื่อตั่น เหนทอกอุบลล เเปตทอกโสภา
๏ ชายนั้นจึงเกป เอาทอกไม้มา ดวยคิดสทธา ขืนข้มทีใจ
๏ ชายนั้นเลงเหน พระเถรมาใล อันมาแต่ไกล สำรวมอินทรีย
๏ เลงไปชัวแรก ทูงามมีสี มีริททพิทธี บริสุทธิด้วยมคคผลัล
๏ ชายนั้นจึงถวาย ทอกไมอุบลล ด้วยใจกุสลล แกพระมาใล
๏ ชายนั้นจึงตัง ปรนิทานไป นิกแต่ในใจ ข้าข้อปราฏฐนา

(การวางรูปแบบต่อไปนี้แบ่งเป็น 2 วรรค คิดว่าต้นฉบับที่คัดลอกกันมาคงขาดตอนไป เพราะคำสุดท้ายของบทไม่สัมผัสกับบทแรก)

๏ จเอาอันไฑชายนั้นจึงจินทา จึงสวดคาถาตังปรนิทาน
๏ แมนไฑ้มืนชาติเทชข้าถวายทอกไม้อันปาน ข้าเกิดในสฐานทีไฑไฑ (2)
๏ แมนไฑ้มืนชาตแสนชาตไปไกล ชื่อว่าเขนใจขอย่าไฑ้มี
๏ เมื่อนั้นพรเถรจึงรับด้วยที ทอกบัวสัดสี จากชายนั้นมา

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๏ จึงกทำอนุโมทนา จึงสวดคาถาให้จำเริญญไป
๏ ชายนันไทฟังทีใจ บังเกิดเลื่อมใส่สทธาเปรมปรี
๏ บังทานชัวทีมีฉัน ใครไหด้วยใจอันใส่บริสุทธิบินที
๏ ดวยบุญอันชื่นชมเปรมปรี จเอาโลกุทรกทีก็จใจตั้น
๏ พรเถรเทสสนาย่อผลล รับเอาอุบลลพระมาไลยจึงจินทา
๏ ควรเราจเอาไปบูชา ถวายทอกมาลามหาโพธิรูปพระเจที

(ตอนนี้การคัดลอกตันฉบับคงขาดหายไป คำท้ายบทจึงไม่ส่งสัมผัส)

(๏ ในสตตมหาสฐาน แตกอนมานานทังนีก็ยอมไท้ไปบูชา
๏ คิดแล้วคิดเลาถึงเจตตรา ทีไทหมไท้ไปปูชาควรเราจเอาไปให้ถึง)
๏ ยาเลยทอกไมงามมีสี พระเกสสทีครังนีเราจะไท้ไปปูชา
๏ พลางจไปวันธาพระธาตุจุลา ทีอินตรารับไปประทิสฐาน
๏ เมือนันพรเถรมาไลย รับเอาทอกไม่ไปแปดทอกงามมีสี
๏ จึงเหาะดวยริทธพิทธี ถึงพระเกสสเจทีปรมาลัดมือเทียว
๏ ทอกไมแปดทอก อันปานเท่าถวายในสฐาน ทังแปดทิดเปนปูชา
๏ พระมาใลเจา จึงเอาไปไหว้วันธาพรเกสสจุลามุณี แล้วกนังที่ขางฝายปูน

๏ เมือนั้นบ้านอินตรา มีเทวเปนบวาท
นางสวัรอันนงคราน
๏ นางสวัรไประริบ สพริบพรอมยอมสาวสี
ไปไหวพระเจที ด้วยชาวแม่นางทังผอง
๏ อินตราจึงกราปไหว้ ถวายทอกไม่แลเทียนทอง
ชาวแม่นางทังผอง จึงถวายตามทาวอินตรา

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๏ กราบไหว้ทั้งแปดทิศย์ แลวบพิตเธอจึงวันทา
ทกสิลลรอบจุฬา(มุนนี) เวียนไปเปนสามวํง
๏ อินตราแลนางสวัร อันมีพ้นงามยิ่งยํง
ทักสินแล้วกนั้งลํง จึงแลเหนพระมาใล
๏ อินตราแลนางสวัร ยกมือขึ้นงามไหวส่
กราบไหวพระมาไลย แล้วกนังลอมพระมหาเถร

๏ เมือนันอินตราจึงไหวถามไป พระมาแตไหนถึงที่เมืองสวัร
๏ ขาขอถามพระขาขอบอกจํงพลัน พระมาถึงเมิงสวัรเพือจเอาอันไฑ
๏ เมือพระเถรจึงบอกทันใจ เราเอาฑอกไมมาถวายบูชา
๏ พระเถรจึงถามแกทาวอินตรา พระธาตุจุลาเจฑีใครทำ
๏ เมือนันอินตราจึงมารับคำ ข้าพระเจ้าทำไวไห้ปูชา
๏ พระเถรถามไปแก่ทาวอินตรา ว่าฝูงเทวาทำบุญญไนแฑนฑิน
๏ จึงไฑ้เสวยสุกขเปนพรหมเปนอินทา จยูนังกินเพราะผลลแหงตํน
๏ ดังเปนอินตราแลวมากทำกุสัลล จสิปแผ่ผลลไปเล่าฉันไฑ
๏ จยู่นั่งกินผัลลกอนเปนไร ดังสามไปไห้ยากแกตํน
๏ อินตราจึงไหว่พรเถรบัดฑัน จึงกลาวยุบัลลไหแจงทีถาม
๏ ข้าแต่พระเถรเปนเจ้าไจงาม พรเจามาถามข้าจแผลงถวาย
๏ เมือเปนเทวาด้วยกันทั้งหลาย ปวงเทพพยึงชายบุญนอบเฑิบวไป
๏ มายูไนสวัรรไมทันเท่าไฑ จกลับลงไปไนโลกขโลกา
๏ เทวาบางอํงบุญญมากโอฬาร มายูใดนานในสวัรเปนเสถิยน
๏ เอาไปไส่ไว้บุํฉางสังเวียน บมีไฑ้เท่าไฑมํดสินบมีนาน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๏ ปรตุจจตังคฺเหาไรไถนา ไท้เข้าเอกาหนานเทียวไป
๏ ประตุจตังคฺเมีเข้าหลายเทียน บุ๋ฉางสังเวียนไส่ไวคราวครัน
๏ ขายนันไท้กินหลายปีหลายวัน เพราะเข้านันครันอเนกรัชดลนา
๏ อปรมาผูนึงมีเข้าเอกา มีเพียนบุญญาอสสาขวนขวาย
๏ ทำไรไถนาเทียวขาเทียวขาย มีชรัพหมาญมายไคเลียงชีพพัน
๏ ปรตุจจเหวาผูไนเมืองบัน สืบสางกุสลลไคผลลสืบไป
๏ อุปรมาผูนึงมีเข้ามากไว้ ไมหำสืบไปมีคสิ้นบมีนาน
๏ ผูนึงเข้านอบค่อยสืบทำกาน ผูนันบูนานเพราะไจขวายขวน
๏ เรงมังมีแล้วเรงทำนาผลล ดังเทพพเมืองบันมาผูไนสวัรร
๏ผูไนสวัรแลวเรงไห้ฟังพัน มาผูไนสวัรเรงไห้ปูชา
๏ ไคถวายฐูปเทียนทังพอณนชา พระเกสสจุลาเจรียถาน
๏ ผูนันจผูไนสวรยืนนาน เพราะบุญญสมภารจไห้เชยชม
๏ ไห้ไคไปเกิดเปนอินทระเปนพรำม กราบทาวถึงบนอมฤตนิพพาน

๏ เมือนันพระมาใส ไคยินอินทแผลงถวาย
จึงถามอภิปราย ด้วยอินตราไจกุสลล
๏ พูกราทาวอินตรา เทพพหาไนเบืองบัน
มาไหวชาตุถวนทุกรกัน เปนสุกชรืนชืนชูไจ
๏ ไมตรีโพธิสัต ทานบังเสดจฤากลลไท
นมสสการพระชาตุนีไสย พระสีอานบังจมาฤา
๏ พระสีอานทานไจสุด หนอพระพุทธแสนไจลือ
ท่านนันยังจมาหรี หรีเสดจผูไนวิมาน
๏ อินตราจึงชวนค่อม โพธรบอปชอปโวหาร
พระเจาพรสีอาน บาภักวาณันไทเลย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

⊙ ไมตรีสีสรรเพชร ทานยอมเสดจมาชมเชย
พรเถรย่าถามเลย พระสีอานท่านจมา
⊙ พรมาไลจึงจถาม ดวยคำงามเผยวาจา
พรสีอานท่านเสดจมา ท่านยอมมาเวลาไฑ
⊙ เชือจมาในวันนี่ ฤยอมมาเวลาไฑ
เราจใคร่เหนเตมไจ จใครใครชมสีอาน
⊙ อินตรายกมือไหว้ ตรัดบอกไปซึงอากาน
อันอังพระสีอาริย์ ยอมมาไหวพระเจฑี
⊙ สิบสีคำสิบหาค่ำ แลแปดคำเหมือนวันนี่
พระสีอาริยไมตรี มาไหวพระเปนธมมฑา
⊙ พระสีอาริยไมตรี กาปไหว้แล้วจึงวันธา
ไหวแล้วเสดจเทสนา ดูข้าฟังเพราะวังเวง
⊙ อฏฐาธิบายธัมม พระองคเจาเทสนาเอง
เสียงเพราะดังครืนเครง ฝูงเทพพฟังก็ยินที
⊙ เมือนันพระมาไล จึงจถามพระทาวโกสี
วันนี่วันอัฏฐมี ท่านจมาฤฉันไฑ
⊙ เอ่อพ่อท่านจมา มหาเถรย่าร่อนไจ
นอยนิงพรเมไตร ทานจมาถึงสฐาน
⊙ พระเถรแลพรอินตรา กลาววาจาบมีทันนาน
เทพพนิงมีบ่ริวาร ไฑรอยนึงจึงเสจจมา
⊙ พระเถรทอดตาเหน จึงถามทาวอินตรา
มาโฉมงามโสภา นั้นฤานาพระสีอาน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๔ อินดราจึงกลาวแก่
ไชอังพระสีอาน
๕ พรมาใลยจึงถามว่า
ไท้ทำบุญญันชือไท
๖ ข้าแตพระมหาเถร
เทพหนึงยูไนโลกา
๗ เลยเกียวญญาชายกิน
หวเข้าผอกตพายออกไป
๘ ชายนันปันก้อนเข้า
ควบไจไสสัทธา
๙ เมือจตายผ่าลิกไท้
จิงไดเกิดมามี
๑๐ ยูไทไดไท้เขา
ควบจิตคิดกรุณา
๑๑ ผลบุญญจึงแตงไท้
ยอมนางสวัรอนสดราน
๑๒ เทพหนันจึงเข้ามา
ควบชาวแม่แลสาวสี
๑๓ ถวายชูบแล เทียนทอง
ถวายแลวก็ออกมา
๑๔ เทพหนันบมีหึง
บริวานถวนถึงพัน
โดยเทียงแพ้มินาน
ท่านเปนเจ้ายูเลิสสไกร
ทานนันนาครีอังใคร
มีบริวานงามโสภา
ข้าจบอกกุสลลเทวา
เปนอนาถารายเขนใจ
ตามรบอบรอบโลกกวิไส
เพือจไท้เลียงอาตมา
ก้อนนึงเลาหึงไท้กา
แกตัวกาอันอัปปรี
ถึงบุญญนันก็ยินที
วิมานทิพพงามโสภา
แกเทวฉานครีตัวกา
อันสัทธาเชื่อคุณทาน
ไดนางฟ้าเปนบริวาน
ไดรอยนึงหนานวนสี
ถวายวันชาพระเจที
อันรูปงามโสภา
ดอกไมดรองเปนปูชา
นังไนทีอุทรนัน
เทพหนึงมาควบพลัน
มาจถวายพระเจที

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

๏ บริวารยอมสาวนุม หนาชวยชุมงามมีสี
รุงเรืองควยรสมี อันไสโชตรจนา
๏ พรเถรทอดตาเหน จึงจถามทาวอินตรา
มานันงามโสภา พรสีอานฤอํงไคร
๏ พรอินทบอกวาผูอืน พรเถรถามว่าครีไคร
ทำบูญญนันชือไท มีนางลอมเปนบริวาร
๏ เมือนันทาวโกสี บอกคทีมีทันนาน
เทพพนันเปนนายโคมาน บาวบุมนอยไปเลียงงัว
๏ เมิอจกินซึงเข้าตอก แปงแลงออกแลวก็ทูนหัว
สวนนึงไห้เทกเลียงงัว อันเปนเพือนเลียงควยกัน
๏ บูญญนันจึงตามมา ไดนางฟวถวนถึงพัน
แหหอมมาพรอมกัน เพือจอภิวันพรเจที
๏ ผูไทไดไห้เขา แกกรหัฏฐอันเถิดมี
จไทนางสาวสี ทันนึงมีงามสคราน
๏ เทพพนันจึงเขามา ถวายวันธากมกราบกราน
แลวออกมานังบมีนาน ไนสฐารที่แห่งตัน
๏ ยังมีเทพพอํงอืน นางถวนหมื่นเปนบริวาร
แหแหแนสัปสํน เพือจมาไหวเจที
๏ พระเถรจึงถามพลัน เทพพผู้นันรุงโรจี
พรสีอานริบไมตรี พรโพธิสัตฤฉันไท
๏ พรอินทบอกโดยแท้ จึงกลาวแก่ไปทันไท
ไช่อํงพรเมตไตร ไชพระเจาพระสีอาน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

⊙ พรเถรจึงถามพลัน เทพพนันมีบริวาร
ทำบุญญส่างสมภาร เปนกุสลลผลลชื่อไฑ
⊙ พรอินทบอกไห้แจ้ง แถลงกุสํลลผํลลสืปไป
เทพพนีไดทำไว ได้ไหเข้าแกเจาเฉน
⊙ สทธาเชื่อในสาสนา ทังกายากออนเอน
ทำบุญญเปนชัดเจน ไฑนางฟาหมื่นมี
⊙ เทพพนันกเขามา ถวายปูชาพรเจฑี
ทักสินรอปโดยมี แล้วนังทีเดียวกันไป

⊙ เทพพนีมาด้วยพลันบริวารมากครามครัน ไฑสองหมื่นหอมลอมกันมา
⊙ มาเพื่อจไหววันธา พรมาไลเจาทอดตาเหน ถามทาวโกสีบมีนาน
⊙ พรเถรจึงถามทาวมคควาร เทพพนีมีสมภาร หนอพุทธงกูรเจาฤกลลไฑ
⊙ พรอินทเทวจึงขานตอบไป มานันมีไซ พรองคเจาพรสีอาน
⊙ ฑูกรทาวมคควาร เทพพนีงามสคราน ไพทำแตกอนฤาสึงไฑไฑ
⊙ พรอินทจึงขานชี่ชองกุสํลลไป เทพพนีเมือกอนไกลไฑไส่บาตถวยนึงเทียว
⊙ แกภิกขุอันเฑินเทียว บิณฑิปาตด้วยฉับเฉียวปรกอปด้วยสีลลจาร
⊙ ผูไฑไดไสบาตเปนทาน แกภิกขุบมีนาน อันเฑิ่นบิณฑิบาตไนหนทาง
⊙ ผูนันจไฑบริวาร นางครานปรฑับตางตาง สองหมื่นลวนนางมีรูปโฉมโนมพัน
⊙ เทพพนันจึงเข้าอภิวัน แลวเอามาพลัน เฑินทักสินแลวกนังฑัพพนันไป
⊙ มีเทพพนึงมาบัดไจ บริวานสามหมื่นไส่ว สพรีปพรอมลอมกันมา
⊙ มาเพื่อจไหววันธา พระเถรครันเหนมาจึงจถามทานทาวมคควาร
⊙ อันมานันฤาพระสีอาน พระอินทจึงขาน ว่าไซพระเจาจอมไตร
⊙ พรเถรจึงถามสืปไป เทพพนีเมือกอนไกล ทำบุญญชื่อไฑจึงไฑบริวาร

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๏ พระอินทรานตอบบมีนาน แตกอนเปนนายโคบาน เรียกชื่อว่าบานหอรทานเสฏฐี
๏ ไห้ทานจำสีลลด้วยที ทำบุสลลอันมีเชื่อคุณแกวทั้งสามประการ

๏ เสฏฐีนันมีสัทธา ไนสาสนาเปนแกนสาน
ดังไจไหเปนทาน ของครกานอเนกไป
๏ ไสบาดไมขาดวัน แตงจังหันของนันไว้
พรสงฆโคจรไป เอาไจใสทุกสิงอัน
๏ ถวายเครื่องแลเสื่อสาด ทังปูลาดสารพัน
กลางคืนแลกลางวัน เอาไจใส่ทุกเวลา
๏ ครันแลวจึงสมาทาน รถสาลีลลนิจจอัตตรา
ทุกวันทุกเวลา ไมไดขาดแตสักวัน
๏ ครันถึงวันแปดค่ำ สิบห้าค่ำเข้าควบพลัน
นิมนพระสังฆฉัน แตงของจังหันอันโอชชา
๏ ตักปากอังคาดถวาย ของทังหลายเปนนักหนา
ดังจิตอุเบกขา ภาวนาทุกขราครี
๏ เสฏฐีนันมีกรุณา แกสมณาแลพราหมชี
บาจกอันมากมี เขาจำแนกแจกไห้ทาน
๏ หมีใดใจตรนี่ เหมนันทีทุกประการ
ทำบุญแลวชื่นบาน สัทธาชื่อไนสาสนา

๏ เสฏฐีนันสัทธาบึงบัง ปรนนิบัติภิกขุสังฆันจังอันทีที
๏ ถวายเพสชชอฏฐีปานอันมี แกพระภิกขุสังฆางชีสามเณรทุก ๆ องค
๏ ถวายเครื่องสารพันบันจง สางรูปพรพุทธองค ปรสงปรสำพระเมไตร
๏ ยูไหอาพาธิเอาใส่ ยูทีเชนใจ บมีไหขัดสนทุกสถาน

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

⊙ เสฏฐินันไห้ยาเปนทาน เข้านำอาหาร ไห้ทังสบังแลจีวร

⊙ ไซลวนนางเทพพอกสร สามหมื่นสลอน เพราะไห้ทานเขานำแลยา

⊙ เทพพนันจึงเคลื่อนไคลคลา กราปไว้วันธา พรเจดีอันบอวร

⊙ หักสินแปดทิตเซินจร ด้วยนางเทพพอักสร แลวกนังไนทีดับพนันไป

⊙ ยังมีเทพพนึงบริวารสี่หมื่น เสจจชมชื่น ไหวพรเจซี

⊙ พรเถรแลเหนถามทาวโกสี พรสีอาริยไมตรี มาโพนฤใคร

⊙ พรอินทจึงขานว่าไหวพลางตอปไป ไช่พรเมไตร หนอพรพุทธอง

⊙ พรเถรจึงถามว่างามยึงยัง เทพพนันบันจัง สางผัลลชือไซ

⊙ ชายนันแลงเหนซากผีขมีขมัน เกบฟืนควยพลัน มาเผาเอาพูน

⊙ นมันพรสัฆมาบังงสกูน ไหทานทำบูญญอุทิตผลลแผไป

⊙ เทพพนีเมือกอนเปนชังหูกไญญ สัทธาเลิอมไส่ทำบูนบมียอน

⊙ ยูไนอนุราชชบูรีนคร ชางหูกบ่อวร ดังเพชชนุกัน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

⊙ ชายนันไสบาตอังคาตพรไตร ผาฟูกอันไญญเติบงตังอันซีซี

⊙ ไดนางสี่หมื่นเพราะบูนเผาผี มีทีนอนซีปูนไห้ฟูกหม่อน

⊙ เทพพพนันเข้ามาถว้ายปรนมถอน พรธาตุบวร พรคอยบริวารแหงตัน

⊙ หักสีนแปดทิตควยไจกุสัลล ทังบริวารตันแลวก็นั่งดัพพนันไป

⊙ ดพพนันเทพพจึงเสจจมาทันไจ นางหาหมื่นไส่วแตลวนนางสวัรรค์

⊙ มีรสมีสีแสงเฉิดฉาย มาถวายอภิวัน แกพระเจซี

⊙ พรเถรแลเหนถามทาวโกสี มานันพรไมตรีฤวาอังไคร

⊙ พรอินทจึงตอบว่านันหมีไซ พรเถรว่าไครงามยึงโสภา

⊙ เทพพนีเมือกอนไดเปนไญญ ไนเมืองลงกาเกาะแกวบูรี

⊙ ชื่อทาวสัทธาดิสสาธิบดี เธอไดเปนพี่แหงทาวอไภ
⊙ ทานนันคำรับไหวนับพรไตร พรอรหันนันไสบทานกไดนมสสกาน
⊙ สีนห้าสีนแปดไดอธิฏจาน พรไตรลักสณาญาณทาวกภาวนา
⊙ หมิไฑกรนียินฑีนุสัทธา พรสัฆไปมายาจกอาไสย
⊙ บุนดังนีแลนพรมาไลย นางสวรรลอมไปห้าหมืนมีสี
⊙ เทพพนันเสจจมาไหวพรเจที ย่อกรชุลีแปดทิตเวียนไป
⊙ จึงออกมาดัพพนั้นบมีไกล ตามอชฌาไสทีนั้นแหงตัน

⊙ เทพพนึงนันเสจจมาด้วยพลัน บริวารครามครันไดหกหมืนไคลคลา
⊙ มาเพื่อจไหว้วันธา พรเกสสจุลา พรธาตุเจาด้วยที
⊙ พรอินทถามทาวโกสีมาโพนพรไมตรี พรโพธิสัตฤกลลไฑ
⊙ พรอินทเจาบอกเล่าพรมาใล ไซอังพรเมไตร เทพพอืนหาักเสจจมา
⊙ พรเถรจึงถามท่านทาวอินตรา ว่าเทพพนันนาไฑส่างกุสัลลผัลลชื่อไฑ
⊙ อินทเจาบอกว่าเทพพนีแตกอนไกล ชื่อทาวอไภทสสตามนีเจาลังกา
⊙ ทานนันมีไจเลือมไสสัทธา ไห้ผาไหยากุฏิสฐานแลจังหัน
⊙ ปรนิบัดแกพรเปนนิจจทุกวัน อตสาฟังชันปรนิบัดแกพรสัฆ
⊙ ไหวนับคำรับคำรัง เอาจิตเอาไจปลังชวยทำวันพรสัฆอันมี
⊙ ไดทำพรชูบรูปพรเจที ปลูกไมพรสีมหาโพธิเปนเจทีบถาน
⊙ ปรนิบัดพพแม่พงปราน ยาจกมาไห้ทานคนยากคนไรทรพัลล
⊙ เทพพนันมาวันทาบัดทัน ทักสีนเวียนวันแล้วกนั้งดัพพนันไป

⊙ เทพพนีฐทาสสฑา ยาตราต่อมายูอึงครืน
มีนางสวัรไฑเจดหมืน สพริบพรอมลอมกันมา

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

⊙ พรเถรทอดตาเหน จึงจถามทาวอินฉา
มาโพนฑูโสภา พรไมตริฤอ๋งไคร
⊙ พรสีอานทานมาฤ ฑูภิคิคยึงเหลือไจ
พรอินทจึงขานไป วาไชอ๋งพรสีอาน
⊙ พรเถรถามวาไคร ฑูภิลิกไชสามาน
เมือกอนส้างสมภาร ทำสึงไฑไนเมืองต๋น
⊙ เทพพนันเมือชาดปางกอน เปนเนนนอยไจฤสํลล
บมีไดปรมาตลืมต๋น บมีไดเคียดครูอาจาน
⊙ ทำนุบำรุงข๋ม ไหวปรนมรับคำขาน
ธรํงสีลลสิบปรการ กมกราบนํบสํบหัวลํง
⊙ ไหวพรเปนนินรัน เชิยนเรียนด้วยบันจํง
ปรนิบัดแกพรสํฆ เข้าใกล้แล้วแล้วรักษา
⊙ ถวายนำเยนแลนำร้อน ยูนวดฟันคันบาท
กลางคืนเขารักษา เมือกลางวันยูเฝาแหน
⊙ เมือพรครูผูเท่า แลจไปไหวพรเเมน
ปรทีปตามโคมแขวน กวาดชบัดแผวไหมดไส่ย
⊙ บูนนันจึงติดตาม รุงเรืองงามแสงสุกไสว
เทพพนันจึงเขาไป ไหวพรแล้วกนังทีบังควร

⊙ ยังมีเทพพนึง บริวารแปดหมืน สาวสวัรรับรืน หอมลอมกันมา
⊙ มือถือทอกไหม้ ทูปเทียรชวาลา ครันถึงวันธา ไหวพรเจที
⊙ พรเถรแลเหน ถามทาวโกสี พรสีอาริยไมตรี มาโพนฤไคร

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

⊙ พรอินทจึงบอก วามานันไซ้ พรเถรวาไคร เหนงามนักหนา

⊙ ทำบุญญสิงไท ไคทังนีนา มิเทชริทชา นุภาปเนืองนอง

⊙ มีหมูนางสวัร หอมลอมเนืองนอง เมือกอนนันครอง(กุสัลล) สางผลัลชือไท (ต้นฉบับขาดตอนไป

⊙ ไห้ผาทีเนือลเอิยด เสนล่เมียดเนือผ่ไม

⊙ เกิดมาไทไนเมืองฟา ไทเสือฝาแลอาภร

⊙ กำไลกอนไสแขนขัด สอิงรัดสเอวกลัม

⊙ รูปอุทมนัมเตงเตา ปรทัปเกลาสรอยสังวาร

⊙ บอกอากานทังนีนา ไห้แก่พรนหัวฟัง

⊙ บูนปางหลังนางส้างแล้ว ไค้วิมานแก้วตรนีขาว

⊙ พรเถรไท้ฟังแหงทาวอินตรา สรเสินนักน่าอิมเนืออิมไจ

⊙ จึงถามถึงคุณถึงบุญญสืบไป ไห้แจงส่งไสพรเถรด้วยพลัน

⊙ นางมาเมืองขวาแหงเจาจอมทัน ยอมเหลืองอนันรสมีเริองรอง

⊙ ผานุงผาห่มอภิรยอมทอง เมอกอนนันครองทำบูนชือไท

⊙ ไห้อาหานอันเอมโอช มธุรัสอันเจือจาน

⊙ เครืองตรกานงามทุกสิง เหนงามยิงขวาทุกอัน

⊙ ทังนำไจกพรายแพรว ขาวครีแกวแกวปรภาน

⊙ สัทธาบานไจรรืน ไห้ด้วยชืนชมยินที

⊙ แก่พรสีสัพพญญู สมเดจจพรพุทธอ่ง

⊙ ไหผธรังธัมมยิงยวด ผูมีพรนวดบวดเปนสัม

⊙ ตังไจปลงจขอพบ ขอปรสบพรสีอาน

⊙ ฑับสงขารเกิดเมืองฟา เปนหัวน่าพรไมตรี

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๔ มีรสมีชาวชาวชวน อาภรลวนชาวบริบูน

๔ เพชบูนเผาเจาแม่ ไจเยือแยสางบารมี ๔

คอน 2

๑ เมียนันอินตรา จึงยกมือไหว สำแดงแจงไป ไทพรเถรฟัง

๒ ข้าแดพรเจา จเล่าบุญญหลัง พรเถรจึงฟัง จำไปบอกพลัน

๓ บอกแกฝูงคน ไห้ทัวอนัน ไหไส่บาตพลัน จทันพรเมไตร

๔ เทพพนันเมือกอน เปนคันเขนใจ เหนภิกขุไป กลุมบาตเทินจร

๕ จิงรองปากปาว พอแมแตกอน พรสัมโคจร แหปตรอกเรียนเรา

๖ มากนอยตามไพ ไส่บาตเทิดน่เยา ตามสัทธาเจ้า พอแมทังหลาย

๗ ชาวตานไตปิน คำกหายชาย ไหเข้ามาหลาย ไส่บาตทันใจ้

๘ ปางทีชายนั้นเอาโภชนาไปไร เอามาแตไกลไปด้วยหาบหาม

ฉบับ 16

๑ ชักชวนสับปรุดไห้มาไสบาตดวยงาม คอยบอกคอยถามคอยลอโลมไป

๒ เพื่อจไหเปนบุญญเปนคุณเขาไว หังตัวกไพพลันคุนิพพาน

๓ ทำบุญญดังนีจึงไหวิมาน นางสวัรรสครานแปดหมื่นลอมมา

๔ เทพพนันเสจจไนทำกลางนางฟ้า ครันถึงวันชาไหวพรเจที

๕ ไหวทังแปดทิศปรนมกรชุลี แล้วนังคามทีอนเทพพนันไป

วสันตดิลก

๑ เหะนึงเสจจลิลลา เบืองย่างร่างมาบู่เนืองครัน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๏ มีนางสวัรไดเกาหมืน สพรึบพรอมมลอมมกันมา
๏ ตามเทียนทองกรองฑอกไม้ กมกราบไหวแล้วกวันขา
๏ พรเถรลงเหนจึงถามทาวอินตรา พรสีอานทานมาฤาว่าเทพอ๋งอืนไป
๏ พรอินทจึงขานตอบไปทันไท เทพพนีมีไชหน๊อพรทสสพ๋ลล
๏ พรมาไลจึงถามไปบัดฑ๋น เทพพนันส้างกุสลลผลลชือสิงไท
๏ พรอินทจิงแจงแถลงไปทันใจ ยังมีท้านนึงไสชือท้านกรนิกา
๏ ชายนันเขนไขไทเหนพรธาตุสาสสฑา มีใจสัทธาเลือมไสยินที
๏ อุทิดซึงหัวเปนฑอกไมแสงสี ตาทังสองนีอุทิดเปนช่วาลา
๏ อุทิดนำเสียงอันกลาวออกมา ดังฑนตรีเสภาอันไพรเราะเพราะที
๏ อุทิดนิไจเปนนำมันอันมี หูทังสองมีอุทิดเปนไบท๋ง
๏ ตัวนันจึงอุทิดเปนเสาอันตร๋ง ไหทานจำสีลลมันค๋งนำไจปลดปลงสัทธาทูกวัน
๏ ชักชวนสับปรุดไห้มาฟังธัมม ไมขาดคลาดวันเปนนีจจรนทร
๏ เทพพนันจึงบังค๋มปรน๋มกอน บริวารเก้าหมืนสลอนแลวกนังคพพนั้นไป

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๏ เทพพนึงบริวารถึงแสน แตลวนนางแมนห้อมลอมกันมา
๏ พรเถรเเลเหนถามทาวโกสี มานันพรไมตรีไฉมฤาฉันไท
๏ เมือนันพรอินทจึงขานบอกไป ไช่พรเมไตรไชพรสีอาน
๏ พรเถรถามว่าเทพพนีมีบริวาร ไทส้างสมภารทำซึงสิงไท
๏ เทพพนีเมือกอนเปนค๋นเขนไจ่ ยูเมืองอันไญญอนุราชบูรี
๏ เกิบวญญาขายกินตามปรเวณี เหนลายงามที่ดังโสภา
๏ ชายนันบังเกิดนำไจสัทธา ปรมูนลายมากอพรเจที
๏ ชายนันกราบกรานปรทานชุลี ชืนช๋มยินที่แลวกลาวคาถา

๏ สถูบเจฑีลาย งามพรรณรายเหนสมบูม
ดุจจฑังแถวไพรทูน รัสมีเหลืองเลือมพรายพราย
๏ รุ่เรืองครีกองไฟ งามแสงไสคีรแสงลลาย
เฉิดฉันงามพรันนราย ฑูกิลิกเหนฑูฑม
๏ ยีนฑีมีวาจา รองออกมาสรังเสิญญซ้ม
ย่อกอนขึนปรนม ปรสํมฑอกไม้เขาปูชา
๏ เลืองฑูบำเรอสงฆ ถวายสบงจีวรกาสา
ฉลองทานเปนนาวา จชีขามพ้นสงสาร
๏ มูนคํนกอเจฑีลลาย แสนนางฟ้าเปนบ่อริวาร
เทพพนันกํมกราบราน ถวายวันธาด้วยบันจํง
๏ ทักสินทังแปดทิด แลวสถิตชวนกันนังลํง
ไนสจารทีจำนํง คนเคยนังยังทูกที
๏ เมือนันพรสีอาน มีบริวานยอมสาวสี
แสนโกฏิไคสีที่ หุมแห่ห้อมลอมทานมา
๏ พายหน้าไฑแสนโกฏิ หนหลังโสดดุจจเดียวนา
นางนันงามโสภา ทังไตรพํภบปูนปาน
๏ เบืองขวาสรอยสมโภธิ นางแสนโกฏิเปนบริวาร
เบืองลลายพรสีอาน ไคแสโกฏิลวนนางสวัร
๏ พรสีอาริยไม้ตรี เสดจทำกลางดุจจพรจันท
บริวารยอมนางสวัร ดังพรจันทกลางฑารา
๏ รสมีแลสีสรร งามเฉิดฉันฟองโสภา
งามยิงจันฑารา อันเมือวันเพงเปลงรสมี

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๏ พรมาไลแล่ไปเห็น พรสีอาริยไมตรี
จึงถามหาวโกสี ควยคำเพราะอยนเอาใจ
๏ หานนันพันปรมาน พรสีอานฤวาไคร
พรอินทจึงขานไป ว่านันแลพรสีอาน
๏ พร เถร เห็น เทวา มากอนบึงบึงครกาน
ครันเห็นพรสีอาน บึงขึ้นไปไค้ เสนหวี
๏ ไจนันกถอยถัค ลดลดลังทูกทูกที
เพราะเห็นพรไมตรี ปร เสิฏจ เลิดกว่าภัพพไคร
๏ ปรกุจจนูนึง เห็นนิงหอยว่าเรืองไส
ครันเห็นพรจันทไป นิงหอยก็คับสูน
๏ อันนีอุปปมา เห็น เทวาว่าสัมบูน
ครันเห็นหม่อพุทธาญน เทพทนันก็หมองสี
๏ พร เถร เห็น เทวา มากอนน่าพรไมตรี
จึงถามหาวโกสี เพื่อจรูจักอากาน
๏ นางสวัรงามโสภา มากอนหน้าพรสีอาน
เมือก่อนส้างสมภาร ทำสิ่งไหในเมืองคัน
๏ พรอินทจึงบอกมีนาน ซึงนางคร านส้างกุสลล
ไห้แจงแพง เหตุผลล นางทั้งหลายไดทำมา

๏ นางอันมาก่อน เมือน่า กอน เจาฟ้าพร ไมตรี
๏ มีรสมีขาวขาวถวน อาภรลวนพรนิขาว
๏ โฉม เฉิดสาวขาวไสสัค งามมัคจัคไคร จปาน
๏ ไดทำทานสิ่งไหบ้าง แคกอนส้างกุสลลชือไห
๏ ทำสิ่งไหไวแคกอน ขาว เนืออนหังสัคสี

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

๏ เราขอถามทาวตรีเนต จบอกเหตุนางย่านาน
๏ เมื่อสมเดจจทาวตรีเนต จบอกเหตุกุสลลเทวา
๏ ไหววันชาชินเหมือ สำแดงเหตุกุสลลบัดใจ
๏ นางทังหลายยเมือกอนเกิด เอากำเนิดในเมืองคน
๏ ทำกุสลลจำสีลลส้าง ไหนทานบางภาวนา
๏ ไหววัตถาแลทอกไม้ เครืองลูบไลล่ลายทา
๏ นำมันหอมอันอาบอบ หอมกรลบทัวทิสจาน
๏ ไห้อาหานอันเอาโอช มธุรสอันเจือจาน
๏ เครืองตรกานงามทุกสิง เหนงามยิงขาวทูกอัน
๏ ทังนำไจกพรายแกรว ขาวครีแกวแกวปรภาน
๏ สัทธาปานไจรรืน ไหด้วยชืนชมยืนที
๏ แกพรสีสัพพญญู สมเดจจพรพุทธอง
๏ ไหผูธรงขัมมยิงยวด ผูมีพรนวดนวดเปนสัฆ(สงฆ)
๏ ตังไจปลงจ่อพัม ขอปรสัปพรสีอาน
๏ ทัปสงขารเกิดเมืองฟา เปนหัวน่าพรไมตรี
๏ มีรสมีขาวขาวถวน อาภรลวนขาวบริบูน
๏ เดชบูนเผาเจาแม่ ไจเผือแผสางบารมี
๏ ไห้ผาทีเนือลเอิบด เสนลเมิบดเนือล่ไม
๏ เกิดมาไฑในเมืองฟา ไฑเสือผ่าแลอาภร
๏ กำไลกอนไสแขนขัด สอิงรัดเอวกลม
๏ รูปอุทมนมเดงเตา ปรทัปเกลาสรอยสังวาร
๏ บอกอากานทังนีนา ไหแก่พรนหัวฟัง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

① บูนูปางหลังนางล้างแล้ว ไกวิมานแก้วพรนีขาว

② พระเถรไพฟังแหงหาวอินครา สระเสินนัณน่าอิมเนื้ออิมใจ
③ จึงถามถึงคุณถึงบูญญสืบไป ไหเจงสังไสพระเถรด้วยพลัน
④ นางมาเบื้องขวาแหงเจาจอมทัน ยอมเหลืองอนันรสมีเรืองรอง
⑤ ผ่านุงผาห่มอาภรยอมทอง เมือกอนนันครองทำบูนซือไท
⑥ เมือนันพรอินทจึงบอกบัดใจ ขอพรจำไปบอกแกฝูงกัน
⑦ นางมาเบื้องขวาเจาฟ้าหสสพัลล แคบูเมืองกันจำสีนทุกวัน
⑧ นางแคงอาหารถวายพรสัฆฉัน ยาเหลืองมีพันนายไห้เปนการ
⑨ พอกไมเครืองอันฟุงหอมหวาน ตังใจไห้ทานบมีไดเสราหมอง

⑩ พระเถรยูบัง ไพฟังอานีสงฆ์ อิมเนื้ออิมใจ จึงถามปรีสนา
⑪ อันอืนสืบไป พระเถรมาไลจึงกล่าววาจา
⑫ พูกรเทเวศ ทานกลาวพิเสด ไพรเราะนักหนา ข่อเชินท่านแจง
⑬ แผลงซึงบูนญญา นางอันมานาเปนบริวาน
⑭ พูกรอินครา นางสวัรอันมา เมืองลลายพรสีอาน มีรสมีแพง
⑮ แสงไสชัชชวาร เสริดสรอยอลังการครีชาดหอรกูณ
⑯ จึงมีรูปโฉมโนมพันอาพูน ผ้าผ่อนเพิ่มพูน อาภรยอมทอง
⑰ มีทองคันแขน เนือมือไสแหวน มีพรนเปนแสง
⑱ มีสรอยพลอยเพชช พีเสดเครืองแพง มีริทธีกลาแขงทำบูนซือไท
⑲ เมือนันพรอินท จึงบอกระบิน รบอปสืบไป
⑳ แหงนางทังหลาย เมืองลลาบพระเมคไกร บูญญานางแคงไวจึงไพ้พูนมา
㉑ อินคราเสจจบู ไนทำกลางหมู แหงพัลลเทวา
㉒ บอกบูนสมภาร นางครานทำมา จึงกลาววาจาไพ้พระเถรฟัง

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

⊙ ข้าแตพรเจา มาไลพานเกล้า ผูเป็นเจาจํฟัง
ข้าจสำแดง บูนนางปางหลัง ไห้พรเจ้าฟังบูญญาแหงนางคราน
⊙ นางนาดทังหลาย อันมาเรียงราย เมืองลลายพรสีอาน
เมือก่อนนางเกิดไนโลกขสงสาร ได้ส้างสมภารเปนนิจจทุกขวัน
⊙ วันพรอุโบสถ นางตัวกำนํด อสสาฟังธัมม
ไท้ถวายแบ่งแฑง แตงกมปีจังหันไห้ท่านทุกวันแกสัฆทังหลาย
⊙ ฟังธัมมนางได้ บูชาฑอกไม นานาพรนราย กระแจะแปงแฑง
นางแตงอับถวาย ปูชาพิปราย แกผูเทสนาธัมม
⊙ ถวายผาพืนแฑง ฑอกไมเปนแสง แกนจันแฑงฉัน
ถวายแกพรพุทธ ถวายแกพรธัมม เปนนิจจทุกวันแก่ภิกขุสํง
⊙ ทำบูนปรากฏ ครันสีนกำนํด บูนนันตามธรํง
มาไท้ปรสํปพบพรพุทธอํง เจาผูยึงยํงอํงพระสีอาน
⊙ บูนนางจึงแตงเครืองปรฑัปทุกแหง ลวนแฑงตรกาน
มาได้สมบัตติ ยอมชชชวาน ไดทิพพวิมานยอมลวนแฑงฉัน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

⊙ พรเถรฟังวาจา แหงอินตราเพราะอุฑม
มหาเถรสรเสินชํม สมภารเทพพนางกลลญญา
⊙ เมือจถามคำไห้ยึง จึงพรเถรเผยวาจา
ถามทาวอมมรินตรา จักไครรูแจ้งแกไจ
⊙ นางสวัรมาสพรัง มาพายหลังพรเมไตร
รสมีสีแจ่มใสย เขียวกรไรดังนีลลพัน
⊙ อาภรสรอยปรฑับ เครืองสำรับเขียวทูกอัน
นางทำกฑากุสลลนัน ครีสึงไฑแตปางเพลง
⊙ เมือนันทาวไตรพับ ยอกรนบดวยยำเกรง
ทำบูนแต่ปางเพลง นางทังหลายทำมากมี

๏ เมือกอนนางไคเกิด เอากำเนิดในโลกี
ครันถึงวันอัฏฐมี นางจำสิ้นแปดอัตตรา
๏ นางหมั่นไปฟังธัมม เมือพรเจาตรัดเทสนา
กิมกราบถวายมาลา ปรทีปเทียรด้วยฉับเฉียว
๏ ถวายผาแลแพรพรัน อันมีพันรยอมลวนเขียว
กลิงกลัดแลทังเทียว นางทังหลายปูทัน
๏ ครันตายไคมาเกิด เอากำเนิดในเมืองสวัร
หอมลอมเจาจอมทัน เปนพายหลังพรไมตรี
๏ ทำแทงเนือไสสัด เหนปรากฏฐงามมีสี
ไท้เครืองปรทัปที เขียวขจีมีสีไส
๏ พรเถรฟังพรอินท กลาวบอกสินกแถลงไข
สรั่งเสินควยลับไว ว่าไพรเราะพ้นปรมาณ
๏ จึงถามถึงพรคุณ ถามถึงบูนพรสีอาน
ทานไท้ส้างสมภาร ยือไทหนอยึงนักหนา
๏ บริวานยอมสาวสวัร อเนกอนันหอมลอมมา
พรบารมีสึงไทนา พรส้างมาครีสึงไท
๏ ขอเขินทานเฉลับ เผยวาจาว่าสืบไป
สมมตติพรามไตร ทูภิลึกยึงแสนทวี
๏ พรอินทบอกสมภาร พรสีอารยไมตรี
ยึงกว่าพรธรณี ไทแสนโกฏิเลิดยึงยัง
๏ ไมตรีพรโพธิสัต จไดตรัดเปนพรพุทธอัง
เจาจอมจไดสัง สัตทังหลายเขานิพพาน
๏ พรเจาจโปรดโลก พ้นจากโอฆสังสาน
พรไทสางสมภาร ฆากถวาแผนพรธรณี

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๏ พรไห้สมบตติโภค เปนผสสโยกแกโลกี
ไห้สัตทังธรณี อิมอกอิ่มชื่นใจบาน
๏ ข้ามีอาจจกลาวไท้ ท่านสางไวแลวชานาน
บารมีพรสีอาน ข้าพรเจาบมีถึงเลย
๏ พรเจาจลุเสจจ ตรัดสรรเพชรชื่นชมเชย
มาไลเจ้านหัวเอย ข้าจเล่าบมีถ้วนถึง
๏ สมภารทานเลิสสลัน พนทีรูทีรำพึง
ข้าพรจรำถึง จบอกไท้แต่บังควร
๏ พรแตงทุนธรัพพไว้ ไห้แกโลกทังมวน
ทานไห้ยอมไห้สมควร มากกว่าโกฏิอสังไขย
๏ ทานดังพรบารมี มากมาแล้วพ้นไป
ดังแต่ไดพรไตรลัก เทานีไวเปนมันคง
๏ ไมตรีเจาจอมนาด เพียนหลายชาติอันบันจง
ทิสฐานเปนมันคง จปรสังเปนพรเมไตร
๏ นิจจสีลลห้าปรการ ทานรกสาเปนนิจจไป
วันพรทานปลังใจ อังสีลลแปดเปนนิรัน
๏ สวนอังธรังพรนวด เสจจออกปวดรำเรียนทัน
มากกว่ากัปโกฏิกัน แตท่านไต้บวดเปนสัฆ
๏ ท่านสอนสัตไห้ทำชาน อนาปรานอันยึงยง
ไห้สัตไปตามตรง ไนอกนิฏฐัพรหมา
๏ สมเตจจพรเมไตร สอนสัตไปทัวโลกา
ไห้เหนอนิจจา จไห้ไดโสดาผัลล
๏ พรเอาปญญาออม มาหอมลอมสัตทุกคัน
องหน่อพรทสสพัน จไห้จากจากโลกา

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๏ พรเจาโปรดสัตไป จไห้ไดอนาคา
ไห้เหนอนตตา เปนสมเพตไนสังสาน
๏ จไห้สัตไปสูสวัร จไห้พลันถึงนิพพาน
พรตังกัมม่ฏจ่าน พรสมาธิปญญา
๏ สวนสัตทุกปรเทต ตัดกิเลดปวงมารา
โปรดไห้พ้นสังขา พลันนิพพานบัดเฑียวไจ
๏ ไมตรีเจาไจกว่าง จบอกทางไหแจงไจ
ไคลักทานจไข ไห้สัตแจงแหงบคคผ่ลล
๏ ผูไดไครนิพพาน ฑัปสังขานมวยชาตชั่น
เรงจำเริญสร้างกุสลล เอาไตรลักภาวนา
๏ สมเดจจพรสีอาน ผูจผลานกิเลดราคา
เอาไตรลักภาวนา เปนเนืองนีจจทุกวันวาน
๏ หายไจออกหายไจเข้า เอาไตรลักเปนกม่มถาน
เมือไดตรัดแกพรโพธิญญาน เอาพรไตรโปรดสัตทังหลาย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๏ เมืออินตราเจาพรชั่น จบอกยุบ่ลโพธิสัตนีมีสาม
๏ อ่งนึงปญญาเกือบขาม จึงไดพรนามชือวิริยาธิกรหนอพุทธอ่ง
๏ ผูนึงปญญายูดย่ง ไดตรัดเปนพุทธอ่งชือปญญาธิกธร่งนาม
๏ องคสัทธาอันงาม จึงธรงพรนามชือปญญาธิก เจาจุมพ้น
๏ ณ์โพธิสัตเจาทังสาม ผูปญญาอันงามมีสมภารสีอสงไข
๏ ไดแสนมหากำไร ผูปญญาเลิสสไตรไดชือปญญาธิกธร่งนาม
๏ ไมตรีเจางามงามไจ ไดธรงพรนามชือสัทธาธิกเลิสสไกร
๏ ส้างสมภารสิปหอกสงไข แสนมหากำไรพรสีอานทานส้างแล้วบริบูนน

๏ สมภารแหงพรเมไตร ดังนำอันไสไนมหาสมุทธทัวทาน
๏ ข้าไดเอกากมมฏาฐาน เหลือกว่านันพ้นปรมานครีดังสมุทธสาคอน
๏ ตัวข้าเหมือนกรตายยูฑอน ไฑเลิยนำปลายญาออนแตสองวัน
๏ นำไนสาคอนยังครัน อเนกอนันบมีรูแหงเหิอดหาย
๏ พรปารมีแหงทานยังมากมาย ข้าพเจาเล่าถวายแต่ภอไดสมควน
๏ ข้าพรเจาเล่าสิ้นทังมวน ไมสมไมควรทีจะพรรณาไป
๏ ข้าแตพรเถรมาไล สุดปญญาทีจว่าไปวาไดแตเท่านีนา
๏ มากล้นพ้นจักพ้รณา พรสีอานทันส้างมา สัมเรดเสจจบริบูน

๏ เมือนันพรสีอาน กับบริวารนางสาวสี
เสดจถึงพรเทที จึงก้มเกลาน่มัสสกาน
๏ กราบแลวเฑินทกสีน ปรน้มช้มทังแปดสจาร
ปูชาฑอกไมบาน แลเครืองหอมทูบเทียนสี
๏ ลางนางเทพพอักษร ปรน้มกรอญชุลี
กราบไหวพรเจที ต่างตางชือหรีหันสา
๏ นางถอดสัรุเพชชไว บางถวายเครืองอลังกา
ลางนางถวายผูสา ไวแกธาตุพรมุนี
๏ นางสวัรถวายฑอกไม ทูปเทียรไหวพรเจที
ตามโคมรอบโพธิ ตามปรทีปนำมันหอม
๏ เครืองทิพพอันวิเสด ชูเหนือเกดตั้งกรหมอม
คันธาทิพพแลเครืองหอม นางปรนอมถวายตั้งไว้
๏ ถวายฉัตกลึงกล้ดกลาด ทังกรฑาดแลทังไข
เพฑานฑาดไส่ว นางทังหลายตังบูชา

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๏ ตังไวไนอากาด งามเพียรฑาดเริองโสภา
ร่อบร่อบทัวทิสสา นางบูชาลวนฉัตฉาย
๏ ลางนางบำเรอขับ ลางนางจับรบำรำถวาย
บางทีดพินสามสาย ดุริยดำนตรีเพราะเอาใจ
๏ เกลิอนฟุงหอมกรลับ ทัวพิพิบทาวหสสไน
เสิยงเสลาะเพราะจับใจ ชรงเสิยงไสแลดนตรี

๏ เมือนันพระสีอาน จึงมีพรโองการถามพรมาไลย
๏ เชื่อมาแตไหนนสมณ ข้าขอถามถามชมบูนบอกแกข้าจงฟังยินที
๏ มาถึงเมืองอินทแลเมืองฟา เทพพถวนน่าเฝาพรเถรเจามาไฉ
๏ พรจเอาอันไฑไนเมืองสวัร ขอบอกจงพลันย่าช้าข้าจตั่งน่าแตงถ่วาย
๏ พรมาไลไฑฟังบมีนานรับโองการเจาพิภับ จึงคำรบสนองพลัน
๏ ฑูกรบตติเจาจึงรูเรามาแตเมืองชมภู พลางจฑูชัมสมมตติจึงมาถึงสวัร

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๏ ข้าแตพรเถรฝูงคนชาวชมภู เขากินเขายูปรพริตฝิสิงไฑ
๏ เขายอมปรพรีฝิกิจจกานสึงไร เลียงชีพพชันไปตามกิจจตังฤา
๏ พรเถรจึงถามว่าชาวชมภู เขากินเขายูตามกิจจแหงตัน
๏ ชาวชมภูทิพพเขาเปนสัลลวัน ด้วยเลียงชีพพชนยากจันพันใจ
๏ ชาวชมภูทิพพลางคนเขนใจ ลางคนสุกไสมังคังเปนที
๏ ลางคันรูปงามลางคันอับปรี ลางคันยินทีลางคนพลันตาย
๏ ผูอายุยืนมีนอยเพียวฑาย ผูมักพลันตายมีทัวสากัลล
๏ เราบอกทังนีแกหนอทัสสพัน ไหรูเหตุผัลัลแกชาวชมภู
๏ เมือนันจึงพรไมตรี ไฑฟังขทีพรเถรแจงถ่วาย

๏ จึงถามไปเลาถึงอภิปราย ผูเปนเจาเลาถวายจฟังกุสลํลชาวชมภู
๏ ข้าแตพรเถรเจาผูเปนครู บัดนีชาวชมภูทำบูนยูไรไฉน
๏ ฤาวาทำบาปมีมากเหลือไจ ทังสองนี้ไสไครจมากแกกัน
๏ มหาบตติฝูงคํนทุกวัน จทำปูนนันนอยนักนอยหนา
๏ คํนผูไจบูญญมีนอยนักหนา ผูมาปยามชามีมากอนัน

๏ เมือนั้นพรสีอาน มีโองการเพราะเหลือไจ่
ถามว่าพรมาไล ทรนอันไฑแลทำเขาทำ
๏ เมือเขารักสาสีน สีนอันไฑแลเขาจำ
ชาวชมภูทิบเขาทำ สึงชือไฑไนโลกา
๏ พรเถรว่าเขาไห้ เขาแลนำแลวัตถา
ทูบเทิบนชวาลา ฑวงหอกไมหอมขจร
๏ เครืองทานแลเสือสาด ทังปูลาดแลฟูกหมอน
เคิบงตังพีนั้นนอน กุฏิสจานยอมมากมาย
๏ เครืองทานทังสิบนิไส่ ลางคํนไห้สึงเพียวหาย
ลางคํนทำฟุยฟาย ไฑให้ธรัพพทังสิบอัน
๏ ทานทังสิบนีไสย ลางคํนไห้ถวนครํบครัน
ลางคํนหมั่นฟังทัน มั่นจำสีลลภาวนา
๏ ลางคํนนิมํนสัฆ ไห้สวดมันเปนนิจจการ
ลางคํนไห้ชีวิตเปนทาน ผูไฑไข้ไปรักสา
๏ ลางคํนไปแผวกวาด ส้างอาวาดวํงวัดวา
ส้างวิหานไว้พุทหา โรงเทสสนาแลกุฏิ
๏ ลางคํนแตงของฉัน ขนมจีนทอดมันแลกุงจี
ถวานสัฆเถรเณรชี ยึงยืนฑีไจชืนบาน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๏ ลางคํนรักสาพอแม้ ปู้ญญาแกแอ่งปราน
รักสาครูบาอาจาร สมาทานสีลลทูกขเวลา
๏ ลางคํนส่มาทานเอา ตามพรเจาตรัดเทสนา
ถ่วายเขาสัฆแลวัตถา จตุปจจัยไห้เปนทาน
๏ ลางคํนถ่วายเครืองตั้ง บ้านกันวังฑาดเพฑาร
ไห้อัฏฐีเครืองบริขาน เครืองกรกานอันยินที
๏ ลางคํนไจกรุณา ปลอยทาสาแลทาสี
สารพัดทุกปรการมี ชาวชมภูทำตามกำลัง
๏ พรมาไลเทวเถร บอกให้พรไมตรีฟัง
คนบาปแตปางหลัง ไห้รูเรืองชาวชมภู

๏ พรโพธิสัตตรัดไฑ้ธรงฟังพรมาไลย อิมเนืออิมไจยืนฑีปรือฑา
๏ จิงตรัดว่าสาธุไพรเราะนักหนา พรเถรบอกมาข้าแจงทุกปรกาน
๏ ชาวชมภูทีปจำสีลลไห้ทาน เขาชืนไจบานยินฑีทุกคํน
๏ เมือทานไฑ้ตรัดเปนพรหสสพํลล ขอได้มักผํลลย่าไฑ้คลาดคลา
๏ เขาทำบูญญาแล้วเขาปราฏฐนา ขอพํบสาส่ฑาพรสีอานไมตรี
๏ เมือท่านไฑ้ตรัดเปนพระมุนนี ขอปวดเปนชีขอเปนอรหัน
๏ เขาปราฏขนาเนืองนิจจทุกขวัน ถ้าเจาจอมทันสมเดจจพรสีอาน
๏ ถ้าพรจเทียวส้างโพธิสมภาร ขอเปนบริวานพลันลุมคคผํลล

๏ เมือนันพรสีอาน ฟังอาการก็เตมไจ
จิงตรัดวาพรมาไลย ถ้าจ่ไปไนโลกี

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๏ พรเถรจังกรุณา ไปบอกว่าพรไมตรี
ได้ยินท่านยีนฑี ชาวโลกิยเร้งบันจัง
๏ ถ้าผูไฑจไครพับ ขอปรสับพรพุททอังค
ไห้ผูนันเรงบันจัง ทำบูญญูแล้วแล้วแผผัลล
๏ ย่าไฑ้ทำร้ายกาต ยาปรมาตลืมกูสัลล
ยาทำไห้สถัลวัลล ไห้ผิดหมองผ้องไจกัน
๏ ยาไฑ้ทำปาณา ยามุสาไจอาทัน
ยาลักขรับพพของกัน จึงจทันพรทสสพัลล
๏ ผูไฑจไครพับ ไครไหวนับเจาจุมพัลล
ยาไปไฑ้ไปแปลกปัน ด้วยเมิยท่านมีเปนการเลัย
๏ ผูไฑจไครทัน เมือทานเปนพรชัมเชัย
ฝูงคันทังหลายเอย จังตรัปฟังพระเวสสนฑร
๏ ผูไฑจไครไหว้ เมือท่านได้เปนพรบอวร
ไห้ฟังพระเวสสนฑร ไนวันเดียวจับทังพัน
๏ ฟังปาฬีพรเทสนา เครืองปูชาครับครามครัน
ฑอกไม้สิงล่พัน ฉัตทังนันบริบูน
๏ ผูไดจไคร่เหน เมือทานเปนพุททองกูร
ยาทำลายไหหายสูน ชีวิตทานไห้ม้วยมร
๏ ผูไดจไครเหน เมือทานเปนพรบวร
ยาทำไห้อนาทร แกภิกขุแลนางชี
๏ ผูไดจไครพับ ไครไหว้นับพรไมตรี
พรพุททรูปพรเจฑี ยาไฑล้างไห้ร่หุบร่หาย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๏ ผู้ไหจไคร้พ๋บ พรไมตรีผูฦาสาย
ยาตัฑย่ารอนปลาย ยาตัดไมมหาโพธิ
๏ ผู้ไฑเลอ๊ตสา ทันสาส่นาพรเมไตร
ย่าข้ายาฑาตี พรโพธิสัตหนอทสส๋พ๋ลล
๏ ย่าไฑ้ไปเบิยนผลาน ธรัพพสีนสลัลฆ(สงฆ์)จสํลลวํน
ชือว่าพอแมตํน ยาทำร้ายยาข้าตี
๏ ผู้ไฑจไครเฝา พรเปนเจาชือไมตรี
ย่าไหไจกรหนี่ ย่าปรมาตลืมกุสํลล
๏ พรเถรรัปโองการ พรสีอานบัดเฑิยววฑ๋น
ไหบอกแกฝูงคํน ทัวทังโลกชาวชมภู
๏ เมือพรโพธิสัต ทานจตรัตสั่งไห้รู้
เราจบอกชาวชํมภู ไห้เขาตืนชืนชํมเชํย
๏ เออพอคำข้าสั่ง ขอพรเถรย่าลืมเลยํ
มาไลเจานหัวเอย ขอพรบอกจ๋งนักหนา
๏ อันไฑคำข้าสั่ง ขอพรเถรย่าคลาดคลา
ขอไห้ได้กรรุณา บอกแกโลกทั่วแคนไตร
๏ รูปจบอกไมพลังพลาด มหาราชย่าร้อนไจ
จบอกว่าพรเมไตร ทานตรัดสั่งแกเรามา
๏ ทีนันชาวชํมภู ชืนชํมยูหรีหันสา
จไหววันทนา จพูนเพิมเติมบูญญไป
๏ อโสตนบพิต ชือว่าสัตทังหลายไฑ
จไหวนํปเจ้าจอมไท เขาจไหว้จถามเรา
๏ ว่าบพิตพรสีอาน ผูธรํงยานพุททนํงเยา
ท่านจเสดจจมาโปรดเรา ไนกาลลเมือขณไฑ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

⊙ ครันว่ารูปจบอก คิดไมออกจสังไสย
พรจไปขณ์ไท เรามีแจงแกไจเรา
⊙ ขอบพิตจังบอกแท้ เราจะแก้บอกแกเขา
ไหรูจักลำเนา ไนเมือทานสพพญญู
⊙ พรจโปรดขณ์ไท ขอบอพิตได้เอนทู
เหส่นาไห้จังรู คทีนันแจ้งแกไจ
⊙ เมือเขาจถามเรา เราจบอกออกฉัปไว
โทยชอปอัชชาไส เมือทานไปไนโลกีย
⊙ จไดกำนดไว้ จบอกไห้เขายินที
วาองคพรไมตรี ตรัดถ้วนถี่ทุกสิงอัน
⊙ ฝูงคันจชืนชัม ไหวปรนัมทุกชทุกวัน
จเรงทำบูญนั้น เปนอเนกอนันไป
⊙ ฝูงคันจไคร่พัป ไครไหวนัปพรเมไตร
จทำกุสัลลไป เพราะนำไจเขายินที
⊙ บอพิตจงสำแทง ไหจแจ้งไนครั้งนี้
ตรัดเปนพรชินสี เปนเทียงแท้ขณไท

⊙ เมือนั้นพรสีอานริยไมตรี จบอกคทีแกพรมาไล
ข้าจบอกออกข้อพรจำไป บอกไห้เข้าไจย่าไห้ปรารัม
⊙ เมือไทสาส่นา แหงสมณโคทัม จเส้าจชัม ถอยนอยเทียวไป
⊙ ฝูงคันทังหลาย ทำบาปเหลือไจ จทำบูญไสย นอยนักนอยหนา
⊙ ขี้คานไห้ทานจสีลลภาวนา ขี้คร้านรักสาคุณาคุณแถวทังสาม
⊙ ชวนกันทำบาปบุ้งบาปเหลือลาม บมีกลัวบมีขวม ทำบาปบมีอาย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๏ แม้บังเกิดเกลาเข้าเคล้าวุ้นวาย เสพพด้วยแม้ต้น
๏ แม้ป้าหนาอาเปนโกลาหัน พีสาวของต้น บมีไฑ้อดสู
๏ ยิงชายทังหลายบมีไฑ้คิดฑู เลียงเปนลูกยูสองเสพพบมีอาย
๏ ยาแฑนรุกแฑนดุจจหมาหมูทราย บมีรูความอายดุจจสัจจเฑรฉาน
๏ ครันถึงดังนี้ฝูงโลกไนสังสาร อายุบมีนานพลันสิ้นชีพพชัน
๏ ครันตายไปตกนรกสัลลวัน เจปปวดเหลือทันเพราะตอาทัน
๏ เพราะคำรบพ้อแมเผาพัน สัมเสพพแก้กันสัลลวันไปมา
๏ บาปนันมากนักอับปลักนักหนา อายุคลวดคลาถอยจากร่อยปี
๏ อายุจึงถอยนอยไปทูกที จนัปถึงปีสิบขวบพลันตาย
๏ เฑกเลกสีเฑือนทังยิงทังชาย กลาวกันขวนขวายเปนผัวเมียกัน
๏ บาปกัมมฑังนีอายุจึงสั้น เรงมวยอาสันสิบปีม้วยมร
๏ บาปกัมมฑังนีทัวทังฑีนฑอน เฑกเท่าลูกออนสี่ปีห้าปี
๏ ฝูงคนทังหลายเกิดกรลี รุกรานราวีด้าตี่แทงฟัน
๏ สำคันว่าเนือจไครจไครแทงฟัน ถูยิงเองฟันชือมิคคสัญญี
๏ ฉ้วยจับได้ไม้จึงไลทุบตี กลับเปนกุลีหอกฑาปทันใจ
๏ ไล่แทงข้าฟันกันขาตายฑาดไป ฉิบหายปรไลทัวทังธรณี
๏ ข้ากันม้วยมุตสิ้นสุดเปนผี สากลัลปัตตพีบอมผีกายกอง
๏ เลือดเน้าเนือเน้าลลากผีพุพอง เลือดเนาไลนองทัวทองปตตพี
๏ ผูใดรูเหนเรนลอนไนคีรี คันเฑียวลับหลีไนลลอกหีนผา
๏ ผูนันจิงรอดจากความมอรณา เพราะยเอกาสันโฑดคันเฑียว
๏ ถ้ายูหลายคันบังเกิดฉับเฉียว ข้ากันบัดเฑียวเองตายกูตาย
๏ ถ้ายูคันเฑียวบมีเหนไครกลาย รอดจากความตายเพราะลอนเรนไกล
๏ ครันถ้วนเจดวันข้าฟันแล้วไล ไมเหนผูใดจรอดถึงสอง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

⊙ ฝูงคนเรนยู่จึงกรีกนึกเกรง ชุมกันแล้วครองปญจสีลลรักสา
⊙ เทชจำสีลลแลภาว่นา เมฆตังขึ้นมาฝนตกเจ็คราตรี
⊙ ซากผีลอยไปตกไนน่ที ทั้วทังธรณีบริสุทหิมัดไสย
⊙ แตนันฝูงคนดำรงจิตไจ จำเริญญขึ้นไปเพราะรักสาลีลล
⊙ ปางภาวนาทำเพียนอาจิน ชีนชัมนิจจสีนจำเริญญสุกขไสย
⊙ ห้าฝันมธุรดตกเจดวันไป เปนอาหานไห้มนุสส เนืองนอง
⊙ ห้าฝันแกวแหวนทัง เงินแลทอง ตกลัง เนืองนองถวนทัง เจดวัน
⊙ ห้าฝันของ เหน้ากริสนาจวงจัน ตกลง เจดวันรงับกลืนคัน
⊙ ห้าฝันอาหานไห้ปรชาชัน ไห้เลียงชีวิตตันสืบอายุพลัน
⊙ ห้าฝันผาผอนนุงหัมครับครัน เครืองไชสอยนันตกลังมากมี
⊙ เทชจำสีลลภาวนายินที ฝูงคนไนโลกียยึงยืนขึ้นไป

⊙ เทชยูไนทัน ลูกหลานนันยึงยืนที
ลรอยลรอยขึ้นลปี ถึงญญิสิบกเตมไจ
⊙ ปู่ญายีสิบปี จำเริญญสียึงขึ้นไป
สามสิบสีสิบทีไจ สืบสืบไปถึงรอยพลัน
⊙ สามรอบสีรอบปี ยึงทวีขึ้นถึงพัน
อายุยึงกว่านั้น ถึงสองพันแลสามพัน
⊙ ถึงสี่พันห้าพันหักพัน ถึง เจดพันถึงแปดพัน
เทชยู่ไนทัน ชือจตุพรัหมวิหา่น
⊙ ฝูงคันอายุนั้น ถึง เกาพันยืนยูนาน
ถึงหมืนถึงแสนลาน พันปรมารยึงขึ้นไป

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

⊙ ถ้าจนับไห้รู้แม่น รอยแหงแสนโกฏิไตร
ฝูงคนสำรานใจ ถึงอสังไขไมอนิจจา

⊙ เมือนันฝูงสัตทัวทังสากัลล ไมรูเหตุผัลลพีจักมรณา
⊙ ที่นันฝูงคันลืมตันนักหนา จำสีลลภาวนาบมีได้ทำเลย
⊙ ว่าเรายูสุกขสนุกชัมเชย เราทังหลายเอยทำบูญไปไญญ
⊙ นังเลนนอนเลนไห้สบายใจ ไมเหนเจบไข้ไมเหนไครตาย
⊙ ฝูงคันพูดจาว่ากันมากมาย ว่าความไข้ตายเรานีไมเห็น
⊙ ว่าเจบว่าปวดเราบอหอนเหน เราจักไคร้เหนตายเปนฉันได
⊙ ชือว่าเจบเนือเมือยขับย่างไร เปนวัดเปนไขฉันใฑเล่านา
⊙ ฉันใฑเปอยเนาเทาแกชรา พยาธิโรคาเราบหอนเหน
⊙ สารพัดว่าไจเราไมได้เปน เราจักไครเหนไมมีเลยนา
⊙ ที่นันฝูงคันปรมาดนักหนา บังเกิดมรมาโรคาเบียนตัน
⊙ บ้างเจบบางไขไปทุกแหงหัน เจบปวดเหลือพันล้มตายมากมี
⊙ ครานันฝูงคันล้มตายหนายหนี อายุเดือนปีกนอยลงพลัน
⊙ ถอยจากอสังไขถอยไปทุกวัน เพราะนำไจนันปรมาดมีที
⊙ อายุจึงถอยจากแสนโกฏิปี ถอยลังถึงที่เกาหมืนปรมาน
⊙ ถอยจากเกาหมืนคลาดลังบมีนาน ไปยุดถึงกานแปดหมืนมั้นคัง
⊙ ครานันฝูงคันจึงมาตั้งตรง จิตไจจำนังดำรงยินที
⊙ เมือนันสมเฑจจพรไมตรี จตรัดไนโลกีโปรดสัตทังหลาย
⊙ จสอนสัตตามอฏจีาธิบาย ฝูงสัตทังหลายพันทุกขพันไภ
⊙ จยูเปนสุกชืนชัมชูไจ ทัวโลกคแซนไตรรุ้งเรืองสุกขา
⊙ จไดฟังธัมมพรเจ้าเทสนา มนุสสเทวาพ้นหวงมารไป

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๏ เมื่อนั้นชาวชมภู ชื่นชมยูสุกขทั้งผอง
ไพรบูรด้วยเงินทอง เกิดทุนนธรัพพกลับมังมี
๏ แผนฑีนเหมือนคันปราบ ราบกวาราบหน่ากลองสี
ญญ้าสูงองคุลี เชิยวชจีงามบันจง
๏ น่ำไหลขึ้นขางนึง ฟากขางนึงกไหลลง
เตมเปรียมเลียมส่สัง เพียงขอบฝังยูอาจีน
๏ บพร้องบล้นนัก แคพอกากัมลงกิน
เตมยูเปนอาจีน ไสบริสุททิเหนตัวปลา
๏ ไมตรีเจ้าไจสุด หน้อพรพุททจลังมา
ตรัดเปนพรสาสสฑา โปรดฝูงโลกกนิกร
๏ ฝูงสัตจได้ฟัง ธัมมพระเจ้าตรัดสั่งสอน
จลุถึงฝังนคอน พนจากโอกกสังสารไป
๏ เมื่อนั้นพรไมตรี ตรัดคฑีแกพรมาไล
ไนกาลเมือใฑ ถึงวสนตรฑู
๏ ฝันตักห้าวันตัก ห้าวันตักเปนเทียงยู
ครันถึงคิมหนตรฑู สิบห้าวันตักลังมา
๏ ครันถึงเหมนตรฑู สิบห้าวันตักธัมมฑา
ตักลังตามเวลา เปนกำนัดดังนี้ไป
๏ ตกลังถึงเทียงคืน ครันฑิกฑืนกสวางไส
เปนธมมฑาอตตราไป แท้ทังนีบอปรวนแปร
๏ ครานันบมีทันนาน พรสีอานจสีจมาแล้
พรอังคจเผ่ยแผ ไขคลังธัมมเทสสนา

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๏ เมื่อใพพริกสาคันไม่ มีพรรนานา
๏ ฝูงคนในโลกกา คราที่นั้นข้าจะไป
๏ ผู้ใดไหว้นับ เรงจำเริญสีลลแลทาน
๏ เมื่อใพชาวชมภู รักสนิคสิคยูกพัน
๏ เสือกสันปันกันผู่ บ้านเรียนเกลือนกลดนา
๏ คราที่นั้นข้าจะไป จโปรดสัตให้ถึง
๏ ผู้ใดใครพับ เรงรุ่งกัมมฏจาน
๏ เมื่อได้กลดหังหลาย เสบโภชนนานา
๏ ร้องรำทำรงม บมีใค้ใจอาทัน
๏ ฝูงคนในโลกกา เพียวเลนสำรานใจ
๏ ยิงชาบในโลกา ธรังเครื่องงามเฉิดฉัน
มีพอกไบเอมล้งมา รสสเอาโอชหอมเอาใจ้
เปนสุกขาหัวแหนไคร โปรดฝูงโลกเข้านิพพาน
จไครพับพรสีอาน ภาวนาจังทุกวัน
รรืนยูเกลือนหน้ากัน ดังพี่น้องห้องเพียวมา
ดังไม้ออกอไยปา แคไกกาบมีมาถึง
พรมาใลย่าได้รำพึง พรนครนิพพาน
ไครไหว้นับพรสีอาน ไครลักสณาญาณภาวนา
เลนสบายเปนสุกขา ค้วยน้ำพึงอันหวานมัน
เสียงเกลียงกล่มชื่นชมกัน เครื่องแตงนันอเนกไป
ดังนีนาพรมาได้ บมีใคใช่เมียดเบียนกัน
ดังเทวาในเมืองสวัร ตางตางกัมงามโสภา

มหาวิทยาลัยศิลปากร สังวนลิขสิทธิ์

๏ เลนแล้วแล้วฟังธัมม เมือพร เจ้าตรัดเทสส่นา
จพ้นจากทุกขา เปนอเนกยัง เหลือหลาย
๏ จตั้งยูไนสัต ตามโทษอัฏจปริยาย
มันคงทังยึงชาย ยู่สบายทั้วแซนไตร
๏ คราที่นันแลนพอ ข่อพร เถรย่าร้อนไจ
ถึงกำนัดข้าจะไป โปรดฝูงสัตเข้านิพพาน
๏ ผู้ใดจไครพับ ไครไหว้นบพรสีอาน
ข้าชีแลตีสันภาร ผูมีสีลลพรอุบปชชา
๏ ผูนันไจฉกัน มีใดทันพรสาส่นา
เพราะธัมมกัมมเวรา จบ่ายน่าสูอบาย
๏ ข้าแต่มหา เถร ผูเปน เจ้าชือมาใล
ว่าพรจลังไป จงบอกไห้ชาวโลกา
๏ เมือใฑคันทังนัน บมีลงทันดวยอายา
บมีไฑไห้หิงสา มีทุลลธรัพพแบ่งไห้กัน
๏ เมือใฑคันทังหลาย ยิงแลชายยูเทียงทัน
บมีใดหึงหวงกัน สัดเลกนอยหาเหยียบยายี
๏ โดยต่ำถอยลังไป ยุงเรือดไรบมีใดตับตี
แผ่มีสสไมตรี ไห้แกสัตนีรนฑร
๏ ครานที่นันขาจไป พรมาใลผูบวร
จเอาธมมมาสั่งสอน สัดทังหลายพันทุกขา
๏ จไห้ถึงโสฑา สกิทาตาอนาคา
ไห้ลุอรหัตตา ปถโมกเข้านิพพาน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

⊙ เมือไฑผัวกับเมีย ไม่ทึงเสียยูด้วยนาน
ผัวเมียเฑียวรวมสังสาน รักรวมหองป่หมองกัน
⊙ รอยวันบูเทียง เริยงหนาสูยูเปนทัน
มากนอยกินดวยกัน เปนสุกขเสมเปรมปรีฑา
⊙ คราทีนันข้าจไป พรมาใดย่าสังกา
ข้าพรจเทสส่นา โปรดฝูงสัตสู่น่ตร
⊙ ผูใฑจใครเหน เมือข้าเปนพรบวร
ไห้มีไจโอนออน บวดเปนสังฆเปนนางชี
⊙ ปรนนีบัตไห้เปนผัลล จงสวดมันแผไมตรี
ดังอุเบกขาบารมี จึงจพับโฑยสับไจ
⊙ เมือไฑคันทังหลาย บขวนขวายทำนาไร
ไฑ้เลียงชีพพชันไป ด้วยตันไม่พรึกสา
⊙ ฝูงกาแลนกเค้า เข้ายูเคลาบอโกรธา
แมวหมูยูเลนหา ไมบีทาเบียนเบียดกัน
⊙ พังภรแลงูเหา บเข้ารับขับกัดพลัน
รักสนิดชิดชัมกัน ยูทุกวันเปนสำราน
⊙ ฝูงสัตราชชสีเสือ บมีหาเนือเบียดเบียนผลาน
หากินเปนสำราน ตามสนฑารปรเวณี
⊙ คราทีนันพรมาไล ข้าจไปไนโลกี
จโปรดทัวธรณี สัตยินฑีสำรานไจ
⊙ เมือไฑเขาแลเมด พืชชน่อก่อไส่ว
ลน่อลน่อพ้นก่อออกไป มีล่ำไฑถึงพันลำ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

⊙ ลลำลลำใดพันรวง ล่รวงล่รวงฟังแกลงทำ
สองทนานพ้นอันลำ งามสถิตแลสเถียน
⊙ เขาเมดเฑียวไฑ้สองพัน สองรอยเจดสิบสองเกียน
สิบหกสัดเตมสังเวียน ยึงเหลือนันแปดทนาน
⊙ พืชชนนันหากเปนเอง บมีภักปลูกบมีภักวาน
ครันสุกเปนเขาสาน ขาวบริสุททิเปนธมม่ฑา
⊙ คราทีนันขาจไป พรมาใลย่าสังกา
จโปรดทัวโลกา ไตรพีพบไห้รุ้งเรือง
⊙ เมือไฑคันทังหลาย บ่อขวันขวายซึงบ้านเมือง
บมีใดให้รำคานเคือง มีทุนธรัพพแบงไห้กัน
⊙ บมีไห้ไปยุยังทาน บมีผลานแทงข้าฟัน
นำไจเปนเทียงทัน ไนกุสัลลผัลลสีนทาน
⊙ คราทีนันข้าจ พรมาไลผูอาจาร
ฝูงคันเปนสำราน จไดฟังธัมมเนืองนอง
⊙ เมือไฑแผนฑีนร้าป ครีฑังปราบเหมือนหน้ากลอง
ไม่มีหน่ามกายกอง ธรัพพเงินทองบอหอนหาย
⊙ ยูเยนเปนสีส่วัด บอหอนพลัดบอหอนพราย
บ่อหอนมีอนคราย บอมสบายทั้วสากัลล
⊙ ฝังคนไนฑินแฑน บหอนแคลนโสกสักคัน
บมีพยาธิบีทาคัน บมีเปนคิเรือนเกลิอนกลากผี
⊙ สารพัดหูตาสว่าง บเปนอ่างไบ้บาปี
บเปนค้อมเค้ากรลี แลงอบเพลิบเปลียงอยงัง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๏ คราทีนันข้าจไป พรมาไลผูเปนสงฆ์
จโปรดสัตไห้ตรง ไห้คงลุอรหัน
๏ ผูใฑจไคร เปนชี ด้วยไมตรี เจาจอมทัน
ย่าคิดรายมุงม่ายกัน จึงจทันพรสีอาน
๏ ฝูงคนทังยิงชาย จึงขวันขวายผัลลสีนทาน
ผูนันไมขานาน จพบพานพรเมไตร

๏ เมือนันพร เถรผูชือมาไลย ถามเจาทพพไตรไมตรี
๏ ฑูกรบอพิตเราจขอถาม ไม้ตรีไจงามพรปารมีสีงไฑ
๏ ข้าแตพร เถรผูชือมาไล พร เจาถามไถขาจแถลง เองรา
๏ สีงของไฑไฑยอมงามรจนา ข้ามีสัทธาชืนชมบันจึง
๏ ข้าแรกกอส้างไจจิตจำนึง ข่อเปนพุทธอึงจโปรดสัตไป
๏ สิบหกอสึงไขแสนมหากำไร ตังความเพียนไว้เปนขาหึงนาน
๏ พรเสียนแหงข้ากไห้เปนทาน พ้นจปรมานมากมายนักหนา
๏ พรเนตแหงข้าทังตาลูกทราย ไห้ทานหากมายกวาฑาวฑารา
๏ ทังเนือแลหนังสิ้นทังกายา เชิดไห้มากกว่าผืนพรธ่อรณี
๏ ทังเลือดแลเนือลูกเมียอันที ไห้ทานมากมียิงพ้นคัลลนา
๏ เมือข้าไดตรัดเปนพรสาสสฑา ฝูงคนเกิดมางามทั่วโลกี
๏ หูนวกตาบอดโฉดเขล่าเส้าสิ้ คนมักฑาตีบมีพับพร เลย
๏ เมือข้าไพเปนขมเขย ฝูงคนทังหลายเอยย่าไพมุสา
๏ ข้าได้ไหทานยาจกอันมา ไห้ตามปราฏจีนาบหอนไดพร่าง
๏ มากนอยตามได้ข้าไห้ไปพลาง บมีไดขัดขวางไห้ตามปราฏจนา
๏ พรสังฆมีสีนทานเฑินไปมา ข้าเหนวันธากัมเกล้ากราบกราน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๏ เมื่อข้าจตรัดสรรเพชรชุฑายาน คืนเปนภิกานบมีได้เกิดมี
๏ ผู้ใฑจไครพับพรไมตรี ยาไฑ้กรหีนจังมีใจทาน
๏ ข้าถวายเขานำกับทังยัวยาน ไห้เกริองหอมหวานทอกไมนานา
๏ ข้านีรักใครไมตริเสน่หา เมื่อตรัดสาสสฑามาราไปไกล
๏ ข้าใดไห้ทานเรือนอยเรือไญญ่ พรสัฒได้ไปชืนชมยีนที
๏ ข้าถวายผ่าผอนทังกวางยาวรี ทาสทาสีบันจังไห้ทาน
๏ เมื่อข้าไดตรัดสรรเพชชุฑายาน เกิดสุกขสำรานแกสัตเนืองนอง
๏ ข้าโปรดฝูงสัตไห้พ้นจำจอง ช่วยสัตทังผอมไห้พ้นทุกขา
๏ เมื่อข้าได้ตรัดเปนพรสาสสฑา ฝูงสัตนันนารักเสมอกันไป
๏ เมื่อข้าไดตรัดฝูงสัตชืนใจ สารพัดผองไส่บริสุททิทุกพัน
๏ ว่าได้สอนงายนำใจเปนทัน เกิดมาครังนันบริสุททิผองไส
๏ ข้าแต่พรเถรผูชือมาใล พรเถรจำไปบอกบอกไห้ฝูงคนฟัง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๏ เมื่อนันพรสีอาน มีโองการเพราะเหลือใจ
ปรนัมไหว้พรมาไล ทังสิบนิวกชืนชู
๏ ขอพรเถรจำจงไฑ้ ไปบอกไห้ชาวชมภู
ไห้เขาคิดคำนึงฑู ทำกุสัลลจังแจงเจน
๏ พรสีอานตรัดเทสสนา แล้วกลาพรมหาเถร
ไหว้เจฑีทั้วปรริเวร สามรอบแล้วแล้วก็วันธา
๏ พรสีอานถวายเทียรทอง มันธาครองไหว้บูชา
ไหว้แล้วอำลา บังฑุสสิฑาวิมานทอง
๏ เมื่อนันฝูงนางฟ้า เสจจลิลลาตามลำนอง
หอมล้อมเหนเรืองรอง ออมบริวานน่อทสส่พัลล

๏ ชายขวามาข่ยัด ตามกำนัดกำนันต้น
สพริบพรอมลอมทสสพัลล ไหวพรแล้วลิลลา
๏ ปางถวายทูบเทียนทอง มันทากรองไหว้บูชา
ไหวพรแล้วเสฑจ่จลิลลา ตามสมเดจจพรไมตรี
๏ สมเฑจจพรสีอาน เสดจจท่ากลางนางสาวสี
ดุจจพรจันทเรืองรสมี เสจจกลางฑาวฑารากอน
๏ ลางนางบำเรอดนตรี เสียงบมี่รำส่หลอน
แวดลอมไปนากอน เสดจจยังฑุสสิตพิมานส่วัร
๏ พรสีอานผูกรุณา เสจจเทสสนานิจจทุกวัน
แกนางสาวสาวชาวสวัรร อันยูเฝาทานนันนา
๏ เมื่อนันพรมาไล เจรจาไปด้วยอินตรา
สรเสิญญน่อสาสสฑา ว่าพรเจายูธรงทัน
๏ สรเสิญญถึงพรอ๋ง งามยิ่งยงกว่าชาวสวัรค์
สุรเสียงเทสสนานัน ไห้ไพรเราะเพราะนักหนา
๏ สรเสิญญพรปารมี หนอชินนสีชังส้างมา
สรเสิญญด้วยสัททา พรส้างมาแต่ปางหลัง
๏ สรเสิญญถึงนางส่วัร เสียงขับนันเพราะหน้าฟัง
อานิสังสแตปางหลัง จึงมาได้เสวยเมืองสวัร
๏ เมือนันพรมาไลย จึงจลาไปด้วยฉับพลัน
อินตราเจ้าเมืองสวัรร ก๋มกราปไหว้พรมาไล
๏ เราขอลามหาราช จดลาดล่าดจากแฑนไตร
จไปด้วยฉับไว บอกแกชาวมนุสส่โลกา

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๏ อินตราแลนางส่วัร ยํกมือขึ้นงามโสภา
ปรนํมกํมวันธา พรเถรลิลลางามมีสี
๏ พรเถรเสจจเคลือนคลา เยียงบาดตราถึงเจที
ปราปกรานอัญชุลี ปรนํมกรทกสินมา
๏ ทักสีนเปนสามวํง พรเถรลํงจากคึงษา
บัดไจถึงลังกา ลัดนิวเขียวกปูนปาน
๏ พรเถรเสดจเข้าไป ในลังกาเปนส่ฐาน
เสจจยูเปนสำราน ในอารามหันนันโสด
๏ เมือนันทาวอินตรา มีนางฟาไฑ้แสนโกฏิ
ไหว้พรแลวเสจจช่วยโชด ควยนางฟาหมูบริวาร
๏ นางฟามาสลอน ธรํงอาภรงามกรกาน
ธรํงแก้วเปนสังวาร ยอมแวดลอมทาวโกสี
๏ ลางเทพพธรํงอาภร งามบวรเรืองรสมี
เทวามาอึงมี ห่อมลอมทาวอมมรินตรา
๏ พรอินทเหนนางส่วัร เสจจผายผันกลางนางฟา
ดังฑาวลอมจันมา เหนปรากํฏงามสุกํไส่ย
๏ เมือนันทาวตรีเนต อันพีเสดกเสดจไป
หมีชาบัดเดียวไจ ถึงวิมานงามเรืองสี
๏ ฝ่ายว่าฝูงเทวา ไหว้วันทาพรเจที
ยอกรอัญชุลี กํมเกสีแล้วลิลลา
๏ ทักสีนถ้วนสามรอบ ตามรบอปแล้วกไคลคลา
นางส่วัรหอมลอมมา สูส่ฐานวิมานพลัน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

⊙ ลางเทพพเสจจคลาไค ลางเทพพไสพึงผายผัน
เทวามาลีกกัน อีกอึงส่วัรไปวิมาน
⊙ ฝูงเทพพเสจจไปแล้ว ฑูพรายแพรวัชชชวาร
นางสวัรอันนํงคราน ถึงวิมานกรเสมสัน
⊙ ครันถึงเทพพสถิต บันเทิงจิตด้วยนางส่วัร
เสวยทิพพภิมานพลัน ฝูงนางฟาหน้านํงคราน
⊙ สวนพรมหาเถร ถึงบริเวนวัดสำราน
ครันเชาภิกขาจาร บอกขาวสารแกฝูงคํน
⊙ ฑูกรทานทังหลาย เรงขวนขวายส้างกุสํลล
จํงฟังพรทสสพํลล อํงไมตรีสีอาน
⊙ รูปนีไดขึนไป ไปกราบไหว้เจฑียถาน
สมเดจจพรสีอาน เสดจจมาไหว้พรเจฑี
⊙ ตรัดสั่งมาแกเรา ไห้บอกเล่าชาวโลกี
ไห้ทานส้างบารมี จึงจพบพระสาสนา
⊙ เมือนันพรมาไล สำแฑงไปด้วยพรปญญา
เรืองราวฝูงเทวา ไฑทำบูญญทูกปรกาน
⊙ เราเหนเทพยฑา เสจจมาหน้าด้วยบริวาร
รอยนึงหน้านํงคราน ไฑ้ไห้ทานเขาแกกา
⊙ บริวานพันนึงนั้น ไฑ้แบงบันไห้โภชนา
เป็นเพือนเลียงรักษา เฝาเลียงวัวยูด้วยกัน
⊙ พรเถรเจาสำแดง บอกออกแจ้งทุกสึงอัน
เรืองราวะาวเมืองส่วัร ทำบูนนั้นทุกสึงไป
⊙ เมือนันฝูงยึงชาย ฟังภิปรายพรมาไล
สัทธามาเลือมไส่ ชวนกันไปส้างกุสํลล

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๏ ฝูงคนที่มีสัททา ฆับสังขาสิ้นชีพพชน
ไปเกิดในเมืองบน ในฉอชันฉกามา
๏ บุรุสสชายถวายอุบัลล แก่พรเถรควยสัทธา
ครันฆับสินชีวา เกิดเมืองฟ้าสุกขสำราน
๏ วิมานปรฆับอุบัลล อันห้อมฟุงทุกทีสจาน
ฝูงเทพพทุกวิมาน สาธุการโมทนา
๏ จึงปรากฏตามกุสัลล ชื่ออุบัลล่เทวา
รุงเรืองงามโสภา ฝูงนางฟาเปนบริวาร
๏ พรมาไลผูปรากัฏ เลืองลือยัดทุกทิสจาน
โปรดสัตผูชานาน นรกสำรานเพราะพรมาไล
๏ เทวโปรดสัตไปส่วัร เปนอนันมากเหลือไจ
ถึงกำนดท่านเมือได จเสจจไปสูนิพพานด
๏ ฆับชาติชรา ฆับสังขาพ้นสงสาน
เส่บสุกขสำรานไจ เมืองนิพพานลับไป
๏ เมืองนิพพานสู่นุกเหลือไจ ผูใดไปบอกลับมา
เปนบรมมสุกขา หมีไช้ว่าปลอยเมือไร
๏ ถ้าผูใดจใครไป จ่งตั้งไจยาคลาดคลา
คงจ่พ้บเมืองนีนา อันกลาววาพรนิพพาน
๏ ส้างกุสัลลบำเพญญทาน ย่าไฆมานจ่งเรวรา
ไห้พ้บสาสนา ของสมมาพรเมไตร
๏ ผูใดเกิดทันไส คงจไปยาสังกา
ถ้าเกิดในสาส่นา ของสาสสฆาพระเมไตร

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

๏ สิ้นชีวิตคงจไป เมืองนันไส่ศรีนิพพาน
คนเกิดในครั้งนัน แสนสุกไสสบายทาน
๏ ไม่ต่องทำกานงาน ซึ่งคลลพานบอหอนมี
เปนสุกขทุกราตรี เพราะปารมีพระสีอาน
๏ ตัวข้าผูแตงไส เชื้อชาตไนสาส่นา
บอบมีไชปราฏฑอกนา ยูวัดวาคงคาราม
๏ เปนเฉือสมณพราหม ผูอารามว่างคิรี
บวดไฑ้หลายวัสสามี เปนเจดปีเท่านันเอง
๏ ฉันพึงจสอนหัด ไม้สันทัดตัวเตมที่
พึงเขียนเตมเฑียวเท่าที ตัวเตมที่จทำก่ไร
๏ เขามาหาขัดไมไฑ้ เขียนลงไปไมเหนที
หมีไชนอกบาที ไนคมภีองคุต่ร่นิกาย
๏ พรมาใลจบสินสุด สมปรุศยึงชายไฑ
ฟังแลวจงจำไป เร้งตั้งไจส้างกุสลล
๏ ทำตามพรเทสสนา พิจารณาจงทุกคน
สิ่งไฑเปนกุสลล เรงกอเริมเพิมบูญญไป
๏ จไดตามปราฏจนา พบสาสสฑาพรเมไตร
เรงสางพรมาไล สืบตอไวไนสาสสนา
๏ ผูใดส้างพรธัมม อันเลิสสลำไนโลกา
สิ้นชีวิตฑับสังขา เปนสุกขาสุกขสำราน
๏ จไปเสวยเมืองแก้ว อันกล้าวแลวพรนิพพาน
ส้างไว้แลวชานาน ปีมเสงเบญญสักพลัน ๑๑ T ๓
๑๓

.....

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

รายการภาพประกอบ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 1 พระมาลัยลงไปโปรดสัตว์ในนรก

ภาพที่ 2 สภาพเปรตในนรก

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 3 ชายตัดฟืนเดินคอกวัวไปถวายพระมาลัย

ภาพที่ 4 ชายตัดฟืนถวายคอกวัว 8 คอกแด่พระมาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 5 พระมาลัย พระอินทร์ และพระเจดีย์จุฬามณี

ภาพที่ 6 เทพที่มาชมนิสการพระเจดีย์จุฬามณี

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาพที่ 8 พระเวสสันดรพระราชทานสองกุมารแก่ชูชก

ภาพที่ 7 พระศรีอาริยเมตไตรยและนางฟ้า

ภาพที่ 9 พระเวสสันดรทรงชี้ทางให้ชูชก

ภาพที่ 10 ชูชกพาสองกุมาร เดินทางไปในป่าหิมพานต์

ภาพที่ 11 พระนางมัทรีเสด็จไปทรงหาผลไม้ในป่า

ภาพที่ 12 ราชสีห์ เสือเหลือง เสือโคร่ง มานอนขวาง
ทางพระนางมัทรี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

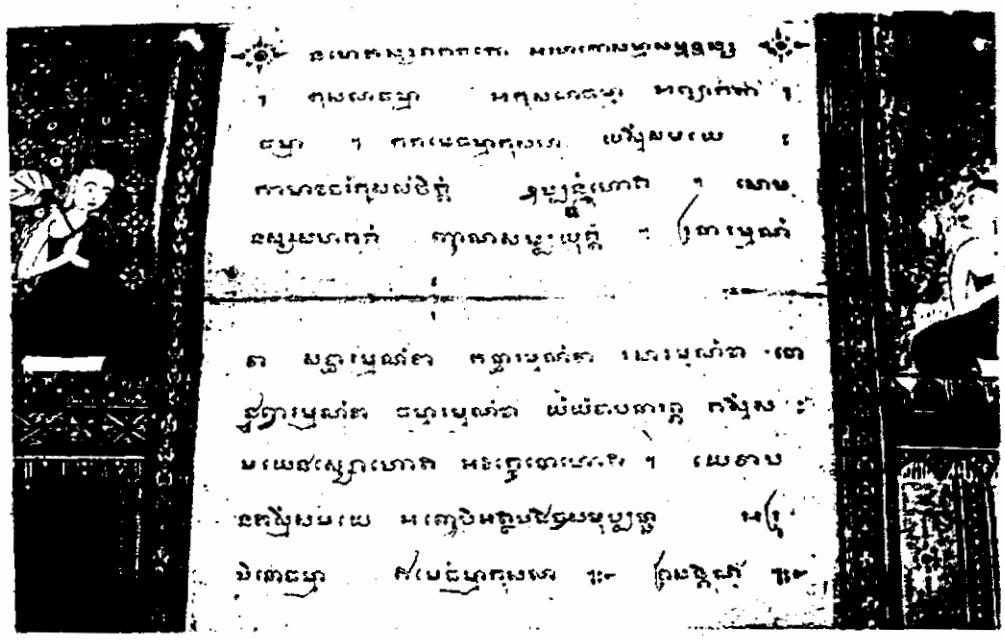

ภาพที่ 13 ตัวอย่างอักษรขอมหน้าต้น

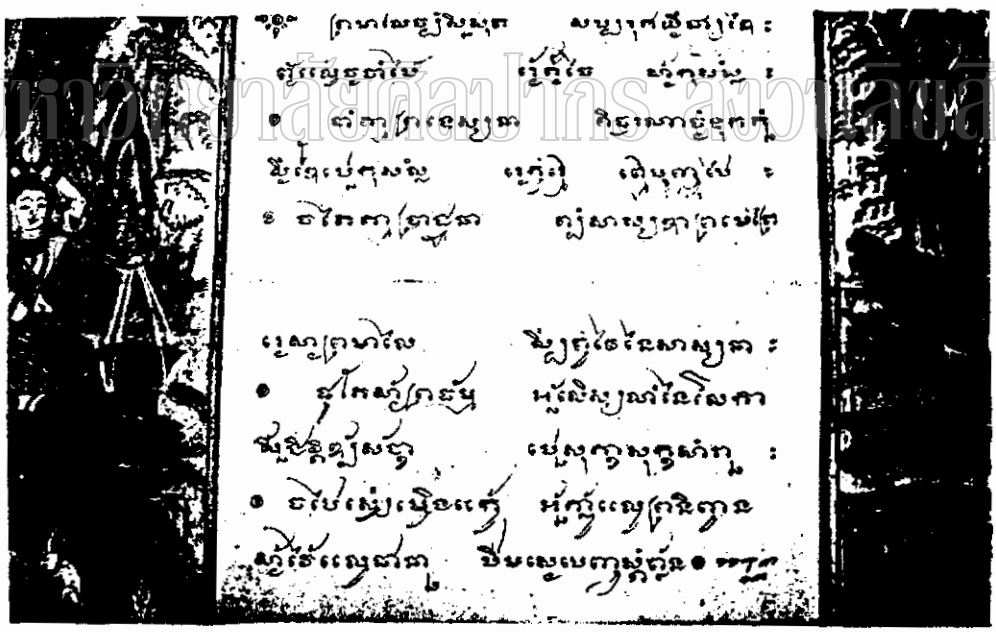

ภาพที่ 14 ตัวอย่างอักษรขอมหน้าสุดท้าย

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลิขสิทธิ์

ประวัติการศึกษา

นางชฎาลักษณ์ สรรพานิช เกิดวันที่ 28 มกราคม 2478 ที่จังหวัดพระนคร ได้รับพระราชทานปริญญาการศึกษาบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒบางแสน เมื่อ ปีการศึกษา 2502 และเข้าศึกษาต่อในบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อปีการศึกษา 2519 ปัจจุบันรับราชการในตำแหน่งอาจารย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์